

**महाराष्ट्राची संक्षिप्त सांख्यिकी
१९९८**

**HANDBOOK OF BASIC STATISTICS
OF
MAHARASHTRA STATE
1998**

315.405
MAH-98. MA

LIBRARY & DOCUMENTATION CENTRE

National Institute of Educational
Planning and Administration,

17-B, Sardar Sarabhai Marg,

New Delhi-110016

DOC, No.....

Date.....

D-11429

13-05-2002

अर्थ व सांख्यिकी संचालक

महाराष्ट्र शासन, मुंबई

यांचेकडून सदिच्छेसह

With compliments from

The Director of Economics and Statistics

Government of Maharashtra, Mumbai

प्रस्तावना

“ महाराष्ट्राची संक्षिप्त सांख्यिकी ” ही पुस्तिका १९९८ या संदर्भ वर्षासाठी तयार करण्यात आली असून, या मालिकेतील हा अडोतीसावा अंक आहे. महाराष्ट्र राज्यासंबंधी विविध सामाजिक आणि आर्थिक विषयांवरील उपलब्ध असलेली अद्ययावत आकडेवारी थोडक्यात सादर करणे हा या पुस्तिकेचा मुख्य उद्देश आहे. अद्ययावत माहिती देण्याच्या प्रयत्नात पुस्तिकेत काही ठिकाणी अस्थायी आकडेवारी देण्यात आली आहे.

२. या प्रकाशनातील सुरुवातीच्या तक्त्यांत महाराष्ट्र राज्य व भारत यांची सामाजिक व आर्थिक बाबींची तुलनात्मक माहिती देण्यात आली आहे व शेवटच्या तक्त्यांत राज्याच्या सामाजिक व आर्थिक प्रगतीबाबत काही निवडक निर्देशांकांचे कल समाविष्ट करण्यात आले आहेत.

३. ही पुस्तिका तयार करण्याच्या कामी राज्य व भारत सरकारचे विविध विभाग, तसेच निमसरकारी संस्था यांचे जे सहकार्य मिळाले, त्याबद्दल आभारी आहे.

४. ही पुस्तिका महाराष्ट्राच्या माहितीकरिता संदर्भ म्हणून उपयुक्त होईल अशी आशा आहे.

मुंबई,
दिनांक मे, २०००.

भा. मा. नगराळे,
अर्थ व सांख्यिकी संचालक,
मुंबई.

PREFACE

This issue of "Handbook of Basic Statistics of Maharashtra" for the year 1998 is the thirty-eighth in the series. The main object of this booklet is to present up-to-date statistical data on various socio-economic aspects of State Economy in a concise form. In attempting to give up-to-date information, provisional figures have been presented, in respect of some items in this issue.

2. For comparison of the socio-economic aspects of the State with that of India, the relevant data for India have also been simultaneously depicted in the tables prior to the main tables. Data on trends of some socio-economic selected indicators are presented at the end of this booklet.

3. The co-operation extended by different departments of the State Government, Central Government and autonomous Organisations in bringing out this publication is gratefully acknowledged.

4. The booklet, it is hoped, will be useful as a ready reference.

Mumbai :
Dated, May 2000.

B. M. NAGRALE,
Director of Economics and Statistics,
Mumbai.

महाराष्ट्राची संक्षिप्त सांख्यिकी, १९९८
HANDBOOK OF BASIC STATISTICS OF MAHARASHTRA STATE
1998

[वर्ष ३८]

अनुक्रमणिका/CONTENTS

[Vol. XXXVIII]

विषय	पृष्ठ PAGE	Subject
मस्तावना		Preface
दृष्टिक्षेपात महाराष्ट्र--		Maharashtra State at a glance--
(I) सामान्य माहिती	1	General information.
(II) भारताशी तुलना	2	Comparison with India.
1. हवामान		<i>Climate</i>
1.1 नेवडक केंद्रातील कमाल व किमान तापमान, पावसाचे दिवस आणि वार्षिक पाऊस.	10	Maximum and minimum temperature rainy days and annual rainfall at selected centres.
2. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या		<i>Area and Population</i>
2.1 पुरुष, स्त्रिया व कुटुंबे यांची जिल्हावार संख्या	12	Males, females and households in each district.
2.2 जिल्हावार ग्रामीण व नागरी लोकसंख्या . .	14	Rural and urban population in each district.
2.3 जिल्हावार क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्येची घनता.	16	Area and density of each district.
2.4 जिल्हावार साक्षरतेचे प्रमाण (शेकडेवारी)	18	Percentage of literacy in each district.
2.5 १९०१ पासून लोकसंख्येतील दशवर्षीय चढउतार.	20	Decadal variation in population since 1901.
2.6 शहरांच्या लोकसंख्या--गटानुसार नागरी लोकसंख्या.	21	Urban population by size-class of towns.
2.7 वस्ती असलेल्या खेड्यांचे लोकसंख्येनुसार वर्गीकरण.	22	Classification of inhabited villages according to population.
2.8 एक लाख किंवा अधिक लोकसंख्या असलेली शहरे/शहर सकुले.	28	Cities/Urban Agglomerations (UAs with population of 1,00,000 or above
2.9 काम करणाऱ्यांचे व न करणाऱ्यांचे वर्गीकरण	31	Classification of workers and non- workers.
2.10 काम न करणाऱ्या व्यक्तींचे कार्य प्रकारानुसार वर्गीकरण.	32	Classification of persons not at work by type of activity.
2.11 अनुसूचित जाती आणि जमाती यांची लोकसंख्या.	34	Population of scheduled castes and scheduled tribes.
2.12 प्रकारानुसार महाराष्ट्र राज्यातील अपंगांची संख्या.	36	Disabled population in Maharashtra State by type of disability.

विषय	पृष्ठ PAGE	Subject
2.13. वयोगटानुसार लोकसंख्या	38	Population according to age groups.
2.14. धर्मानुसार लोकसंख्या	40	Population by religion.
2.15. २००१ पर्यंतची वार्षिक अंदाजित लोकसंख्या	41	Annual estimates of population up to 2001.
2.16. स्थलांतराच्या कारणानुसार स्थलांतरित स्त्री-पुरुष.	42	Migrants by sex and reason for Migration.
2.17. पूर्वीच्या राहण्याच्या ठिकाणानुसार स्थलांतरित स्त्री-पुरुष.	43	Migrants by sex and place of last residence.
2.18. प्रमुख भाषा बोलणारी कुटुंबे व त्यातील व्यवृतीची संख्या.	47	Households and household population by languages mainly spoken.
3. शेती <i>Agriculture</i>		
3.1. जमिनीचा वापर	48	Land utilisation.
3.2. जिल्हावार लागवडीलायक क्षेत्र आणि लागवड केलेले क्षेत्र.	49	Districtwise break-up culturable area and cultivated area.
3.3. प्रमुख पिकाखालील क्षेत्र आणि त्याचे उत्पादन.	51	Area and outturn of principal crops.
3.4. जिल्हावार प्रमुख पिकाखालील क्षेत्र व त्याचे उत्पादन.	52	Area and outturn of principal crops in each district.
3.5. प्रमुख पिकांच्या उत्पादनाचे निर्देशांक	60	Index numbers of production of principal crops.
3.6. मृदसंधारण, जमीन सुधारणा इत्यादी योजनाखालील प्रगती.	62	Progress under soil conservation and land development.
3.7. रासायनिक खतांचे वाटप	63	Distribution of chemical fertilisers.
3.8. शेतीची अवजारे	64	Agricultural implements.
3.9. शेती पंपांना वीज पुरवठा	65	Agricultural pumps energised.
3.10. महाराष्ट्रातील एकूण बहलत धारण जमिनी, त्यांचे क्षेत्र व सरासरी क्षेत्र.	67	Number, area and average size of operational holdings in Maharashtra.
3.11. राज्य क्षेत्रातील पूर्ण झालेल्या पाटबंधारे प्रकल्पांची संख्या.	68	Number of Irrigation projects completed in State sector.
3.12. निर्मित सिंचन क्षमता व प्रत्यक्ष सिंचित क्षेत्र.	69	Irrigation potential created and actual irrigated area.
3.13. शासनाचे कार्यान्वित झालेले जलविद्युत प्रकल्प.	70	Government hydro projects commissioned.
4. पशुसंवर्धन <i>Animal Husbandry</i>		
4.1. पशुधन	71	Livestock population.
4.2. जिल्हावार पशुधन	74	Livestock population in each district

विषय	पृष्ठ PAGE	Subject
4.3. पशुसंवर्धनासंबंधीची संकीर्ण माहिती	76	Miscellaneous statistics relating to animal husbandry.
4.4. शासकीय व सहकारी क्षेत्रातील दुग्ध शाळांमार्फत झालेले दुधाचे संकलन व वितरण.	78	Collection and distribution of milk by dairies in Government and Co-operative sectors.
4.5. दुग्धजन्य पदार्थांची उत्पादने व दूध शीतकरण केंद्रे.	79	Milk products and milk chilling centres
5. मत्स्यव्यवसाय		<i>Fisheries</i>
5.1. विविध खारवण आवारात झालेली माशांची आचक, खारवण्यासाठी झालेला मिटाचा वापर आणि खारवलेले मासे.	80	Quantity of fish brought for curing, salt issued and fish removed.
5.2. मत्स्यव्यवसायासंबंधीची संकीर्ण माहिती	81	Miscellaneous statistics relating to fisheries.
5.3. मासळीच्या प्रकारानुसार सागरी मत्स्योत्पादन	83	Varietywise marine fish production.
5.4. मत्स्योत्पादनाची विल्हेवाट (सागरी व भूजल)	85	Disposition of fish catch (Marine and Inland).
6. वने		<i>Forests</i>
6.1. वनव्याप्त क्षेत्राचे वर्गीकरण	86	Classification of forest area.
6.2. मुख्य आणि गौण वनोत्पादन	87	Production of major and minor forest product.
7. उद्योग आणि खाणकाम		<i>Industry and Mining</i>
7.1. चालू कारखान्यांचे कामगारांच्या संख्येनुसार वर्गीकरण.	88	Distribution of working factories according to working strength.
7.2. कारखाने व कामगारांची कामावरील दैनिक सरासरी यांचे उद्योगांच्या प्रमुख गटानुसार वर्गीकरण.	89	Factories with average daily employment classified according to major groups of industries.
7.3. चालू कारखाने आणि त्यांतील कामगारांची जिल्हावार संख्या.	91	Working factories and average daily employment in each district.
7.4. महाराष्ट्र राज्यातील उत्पादक भांडवल, उत्पादन आणि मूल्यवृद्धी	93	Productive capital, output and value added by manufacture in Maharashtra State.
7.5. कापड गिरण्यांतील सरासरी गैरहजेरी	95	Average percentage of absenteeism in the cotton textile industry.
7.6. औद्योगिक विवाद	96	Industrial disputes.
7.7. कापड उद्योगाची माहिती (गिरणी विभाग)	97	Working of cotton textile industry (mill sector).
7.8. खनिज उत्पादन	98	Mineral production.
7.9. औद्योगिक उत्पादन	99	Industrial production.

विषय	पृष्ठ PAGE	Subject
8. वीज		<i>Electricity</i>
8.1. विजेची स्थापित क्षमता, उत्पादन आणि वापर.	100	Installed capacity, generation and consumption of electricity.
8.2. विजेचा पुरवठा झालेली शहरे व खेडी	101	Towns and villages electrified.
9. संयुक्त भांडवली संस्था		<i>Joint Stock Companies</i>
9.1. ३१ मार्च १९९८ रोजी चालू असलेल्या संयुक्त भांडवली संस्था.	103	Number of joint stock companies as on 31st March 1998.
10. बँका		<i>Banks</i>
10.1. बँक कार्यालये असलेल्या ठिकाणांची व बँक कार्यालयांची जिल्हावार संख्या.	105	Number of places having banking offices and number of banking offices in each district.
11. सहकार		<i>Co-operation</i>
11.1. संस्था, समासदांची संख्या, खेळते भांडवल, कर्जाक दिलेल्या रकमा आणि मालाची उलाढाल.	107	Societies, membership, working capital, advances and turnover.
12. परिवहन व दळणवळण		<i>Transport and Communications</i>
12.1. रस्त्यांची लांबी	108	Road length.
12.2. पृष्ठभागानुसार रस्त्याचे वर्गीकरण	109	Road length according to types of surface.
12.3. महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळाची वाहतूकविषयक आकडेवारी.	110	Operational statistics of Maharashtra State Road Transport Corporation.
12.4. वापरात असलेली मोटार वाहने	111	Motor vehicles in operation.
12.5. महाराष्ट्रातील परिवहनाची व इतर वाहने	112	Transport and non-transport vehicles in Maharashtra State.
12.6. व्यावसायिक व विग्नर व्यावसायिक वाहन चालकांचे परवाने.	113	Professional and non-professional driving licences.
12.7. लोहमार्गांची लांबी	114	Railway route length.
12.8. महाराष्ट्र राज्यातील डाक कार्यालये व तार कार्यालये यांची संख्या.	115	Number of post offices and telegraph offices in Maharashtra State.
13. जहाज वाहतूक		<i>Shipping</i>
13.1. मुंबई बंदरात असलेल्या जहाजांची संख्या व वजन.	116	Number and tonnage of vessels entered in Mumbai Port.
13.2. मुंबई बंदरामध्ये गोदना आणि बंदरे येथून हलविलेला माल.	117	Cargo handled at the docks and bunders in Mumbai Port.
13.3. महाराष्ट्र राज्यातील निवडक गौण बंदरातून हाताळलेला (आयात व निर्यात) माल.	118	Cargo (imports and exports) handled at the selected minor ports of Maharashtra State.

विषय	पृष्ठ PAGE	Subject
13.4. महाराष्ट्र राज्यातील गौण बंदरांतून होणारी प्रवासी वाहतूक.	119	Passenger traffic at the minor ports of Maharashtra State.
14. देशांतर्गत व्यापार		<i>Inland Trade</i>
14.1. महाराष्ट्राचा देशातील इतर राज्यांशी झालेला व्यापार.	120	Inland Trade of Maharashtra.
15. शिक्षण		<i>Education</i>
15.1. शिक्षणाच्या प्रकारानुसार संस्थांचे व विद्यार्थ्यांचे वर्गीकरण १९९७-९८.	122	Institutions and enrolment by type of education 1997-98.
15.2. जिल्हावार प्राथमिक व माध्यमिक शिक्षण . .	125	Primary and secondary education in each district.
15.3. महाराष्ट्र राज्यातील शासकीय व अशासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांची संख्या व प्रशिक्षणार्थींच्या मंजूर जागा.	127	Number of Government and Non-Government industrial training institutions and seats sanctioned in Maharashtra.
15.4. महाराष्ट्र राज्यातील शासकीय व अशासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांच्या अंतिम परीक्षांचे निकाल.	128	Results of the final examinations of Government and non-Government industrial training institutes in Maharashtra.
15.5. महाराष्ट्र राज्यातील शिकाऊ उमेदवारांची वर्गवारी.	129	Classification of apprentice trainees in Maharashtra.
15.6. महाराष्ट्र राज्यातील माध्यमिक व उच्च माध्यमिक तांत्रिक शाळा व विद्यार्थी संख्या.	130	Secondary and higher secondary technical schools and students in Maharashtra State.
15.7. महाराष्ट्र राज्यातील तांत्रिक आणि व्यवसाय अभ्यासक्रम प्रकारानुसार संस्था व त्यातील प्रवेशक्षमता.	131	Technical and vocational institute according to type of syllabus in Maharashtra and their intake capacity.
15.8. महाराष्ट्र राज्यातील प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम शिकविणाऱ्या शासकीय व अशासकीय संस्था व त्यातील विद्यार्थ्यांची प्रवेशक्षमता.	133	Number of Government and non-Government institutions teaching certificate course and their intake capacity in Maharashtra.
16. जीवनविषयक आकडेवारी		<i>Vital Statistics</i>
16.1. निरनिराळ्या पद्धतीनुसार कुटुंब नियोजन करणाऱ्यांची जिल्हावार संख्या १९९७-९८.	134	Districtwise number of persons using various family planning methods 1997-98.
16.2. महाराष्ट्राचे नमुना नोंदणी पद्धतीने काढलेले जन्म, मृत्यू व बालमृत्यू दर.	136	Birth, Death and infant mortality rates by Sample registration system in Maharashtra.

विषय	पृष्ठ PAGE	Subject
17. पोलीस आणि गुन्हे		<i>Police and Crimes</i>
17.1. पोलीस स्टेशने आणि पोलिसांची संख्या	137	Police stations and police force.
17.2. इंडियन पेगल कोडखाली झालेले दखलपात्र गुन्हे (गुन्हांचे प्रयत्न धरून).	138	Cognizable offences (including attempts under Indian Penal Code).
18. कारागृहे		<i>Prisons</i>
18.1. कारागृहाची व कैद्यांची संख्या	139	Number of prisons and convicts.
19. घरवांधणी		<i>Housing</i>
19.1. घरांची वापरानुसार केलेली वर्गवारी	140	Classification of houses according to Use.
19.2. वापरातील खोल्यांच्या संख्येनुसार कुटुंबांचे वर्गीकरण.	142	Distribution of households according to rooms occupied.
19.3. राहत्या घराचे छप्पर व भिती यासाठी वापरलेल्या प्रमुख साधनांनुसार कुटुंबांचे वर्गीकरण.	144	Distribution of households by predominant material used for roof and wall house.
19.4. वेधर व संस्थांत रहाणारे लोक	148	Houseless and institutional population.
19.5. खोल्यांच्या संख्येनुसार कुटुंबांची संख्या	150	Households by number of rooms occupied.
20. स्थानिक संस्था		<i>Local Bodies</i>
20.1. ग्रामपंचायतीची व्याप्ती, उत्पन्न आणि खर्च	154	Coverage, self-raised income and expenditure of Village Panchayats.
20.2. नगरपरिषदा व महानगरपालिका यांची घडण	155	Constitution of Municipal Councils and Municipal Corporations.
20.3. नगरपरिषदांचे व महानगरपालिका यांचे उत्पन्न व खर्च.	158	Income and expenditure of Municipal Councils and Municipal Corporation.
20.4. जिल्हा परिषदांचे उत्पन्न आणि खर्च	160	Income and expenditure of Zilla Parishads.
20.5. प्रकारानुरूप स्थानिक संस्थांची संख्या	162	Local Bodies by types.
21. सार्वत्रिक निवडणुका		<i>General Elections</i>
21.1. सार्वत्रिक निवडणुकांचे निकाल	163	Results of general elections.
21.2. उमेदवारांचे पक्ष पाठिंब्यानुसार वर्गीकरण	164	Candidates according to party affiliations.
22. किंमत निर्देशांक		<i>Price Indices</i>
22.1. अखिल भारतीय धारूक किंमतीचे निर्देशांक (नवी मालिका).	165	All India wholesale price Index numbers (New Series).
22.2. कामगारांकरिता ग्राहक किंमतीचे निर्देशांक (नवी मालिका).	168	Consumer price Index numbers for working class (New Series).

विषय	पृष्ठ PAGE	Subject
22.3. महाराष्ट्रातील ग्रामीण विभागातील जीवनावश्यक वस्तूच्या ग्राहक किंमतीचा निर्देशांक.	170	Consumer price Index numbers for selected essential items for rural Maharashtra.
22.4. महाराष्ट्रातील नागरी विभागातील जीवनावश्यक वस्तूच्या ग्राहक किंमतीचा निर्देशांक.	171	Consumer price Index numbers for selected essential items for urban Maharashtra.
22.5. निवडक केंद्रामधील नागरी श्रमिकेतर कर्मचाऱ्यांकरिता ग्राहक किंमतीचे निर्देशांक.	172	Consumer price Index numbers for urban non-manual employees at selected centers.
22.6. महाराष्ट्रातील शेतमजुरांकरिता ग्राहक किंमतीचे निर्देशांक.	173	Consumer price Index numbers for agricultural labourers in Maharashtra.
23. रोजगार		
23.1. औद्योगिक गटानुसार काम करणाऱ्यांचे (शेतव्यतिरिक्त) वर्गीकरण.	174	Industrial classification of persons at work other than cultivators.
23.2. शिगरशेती व्यवसायातील कामगारांचे व्यवसायानुसार वर्गीकरण.	175	Occupational classification of persons at work other than cultivators.
23.3. सेवायोजनेसंबंधीची माहिती.	176	Employment exchange statistics.
23.4A. राज्य शासकीय व निमशासकीय कर्मचारी, १९९६	177	State Government and Semi Government employees 1996.
23.4B. श्रेणी व सामाजिक गटानुसार राज्य शासकीय व निमशासकीय कर्मचारी, १९९६.	179	Class and Social groupwise State Government and Semi Government employees 1996.
23.4A. राज्य शासकीय व निमशासकीय कर्मचारी, १९९७	180	State Government and Semi Government employees 1997.
23.4B. श्रेणी व सामाजिक गटानुसार राज्य शासकीय व निमशासकीय कर्मचारी, १९९७.	182	Class and Social groupwise State Government and Semi Government employees 1997.
23.4A. राज्य शासकीय व निमशासकीय कर्मचारी १९९८	183	State Government and Semi Government employees 1998.
23.4B. श्रेणी व सामाजिक गटानुसार राज्य शासकीय व निमशासकीय कर्मचारी, १९९८.	185	Class and Social groupwise State Government and Semi Government employees 1998.
23.5. सार्वजनिक क्षेत्रातील रोजगार	186	Employment in public sector.
23.6. दुकाने व व्यापारी संस्था अधिनियमाखाली नोंदलेल्या संस्थांतील रोजगार.	188	Employment under Shops and Commercial Establishments Act.
23.7. रोजगार हमी योजनेखाली महाराष्ट्र राज्यात घेण्यात आलेली प्रकारानुसार कामे व त्यांवरील खर्च.	189	Categorywise number of works and expenditure incurred thereon under the employment guarantee scheme in Maharashtra State.
24. छापखाने व प्रकाशने		
24.1. छापखाने, वर्तमानपत्रे, पुस्तके आणि नियतकालिके.	190	Printing presses, newspapers, books and periodicals.
25. वार्षिक योजना		
25.1. महाराष्ट्राची आठवी पंचवार्षिक योजना-वर्षनिहाय व उपक्षेत्र निहाय सुधारित नियतव्यय आणि खर्च.	192	Eight Five-Year Plan of Maharashtra Yearwise and sub-section outlay and expenditure.

विषय	पृष्ठ PAGE	Subject
26. राज्य वित्त		<i>State Finance</i>
26.1. राज्याची महसुली जमा	194	Revenue receipts of the State.
26.2. महसुली लेखावरील खर्च	199	Expenditure on revenue account.
26.3. राज्याच्या अर्थसंकल्पाचे पृथक्करण	210	Analysis of State Government Budget.
27. राज्य उत्पन्न		<i>State Income</i>
27.1. चालू आणि स्थिर किंमतीनुसार राज्य उत्पन्न	212	State income at current and constant prices.
28. संकीर्ण		<i>Miscellaneous</i>
28.1. नियंत्रित बाजारपेठा	214	Regulated markets.
28.2A. महाराष्ट्रातील आयुर्विमाविषयी माहिती	218	Life Insurance in Maharashtra.
28.2B. महाराष्ट्रातील साधारण विम्याचा प्रत्यक्ष प्रिमियम.	219	Gross direct Premium written in Maharashtra.
28.3. पर्यटन विभागाने मान्यता दिलेल्या हॉटेलांची महाराष्ट्रातील संख्या.	220	Number of hotels in Maharashtra approved by the tourism department.
28.4. हवाईमार्गे मुंबईस उत्तरणारे परदेशी पर्यटक	221	Foreign tourists disembarking at Mumbai by air.
28.5. महाराष्ट्र राज्यातील कच्च्या (क्रूड) तेलाचे उत्पादन.	222	Production of crude oil in Maharashtra State.
28.6. महाराष्ट्र राज्यातील नैसर्गिक वायूचे साठे, एकूण उत्पादन व वापर.	223	Reserves, gross production and utilisation of natural gas in Maharashtra State.
28.7. द्रवीभूत पेट्रोलियम वायूचे महाराष्ट्रातील घरगुती ग्राहक.	224	LPG domestic customers in Maharashtra.
29. निवडक निर्देशांकांचा कल		<i>Trends in selected indicators</i>
29.1. शेती	226	Agriculture
29.2. पशुधन व कुक्कुट	230	Livestock and poultry
29.3. उद्योग आणि खाणकाम	232	Industry and mining
29.4. वीज	234	Electricity
29.5. सहकार	236	Co-operation
29.6. परिवहन आणि दळणवळण	238	Transport and communications.
29.7. शिक्षण	240	Education
29.8. अखिल भारतीय घाऊक किमतीचे निर्देशांक (नवी मालिका).	242	All India wholesale price Index numbers (New Series).
29.9. कामगाराकरिता ग्राहक किमतीचे निर्देशांक (नवी मालिका).	244	Consumer price Index numbers for working class (New Series).
29.10. राज्य उत्पन्न (सुधारित मालिका)	246	State Income (Revised Series)

दृष्टिक्षेपात महाराष्ट्र/MAHARASHTRA STATE AT A GLANCE
(I) सामान्य माहिती/GENERAL INFORMATION

अनुक्रमांक Serial No. (1)	वाच (2)	माहिती Particulars (3)	Item (2)
1	भौगोलिक स्थान-- उत्तर अक्षांश पूर्व रेखांश	16.4 to 22.1 72.6 to 80.9	Location-- North latitude (degrees). East longitude (degrees).
2	विभाग	6	Number of Divisions.
3	जिल्हे	31	Number of Districts.
4	तालुके	325	Number of Talukas.
5	शहरे व शहर संकुले†	336	Number of City and town Units/UAs.†
6	एक लाख लोकसंख्येहून अधिक लोकसंख्या असलेली शहरे (अनुक्रमांक ५ मध्ये दर्शविलेल्या शहरांपैकी) †	33	Number of cities having population more than one lakh (out of towns against Serial No. 5). †
7	खेडी--(१९९६-९७) वस्ती असलेली वस्ती नसलेली	41,251 2,163	Number of Villages. Inhabited. Un-inhabited.
8	क्षेत्रफळ (चौ. किलोमीटर)	3,07,713	Area (in Square Kilometers).
9	किनाऱ्याची लांबी (किलोमीटर)	720	Length of the Coast-Line (Kilometres).

टीप--(१) अनुक्रमांक ८ ह्या बाबीची माहिती सर्व्हेअर जनरल, भारत सरकार, यांच्यानुसार आहे.

(२) †१९९१ जनगणनेवर आधारित.

(३) शहर संकुल=ह्यात एखादे शहर व त्याच्या आसपासचा नागरी विभाग किंवा दोन किंवा अधिक जवळजवळ असलेली शहरे व त्यांना लागून असलेला आसपासचा नागरी विभाग अशा प्रकारचा संपूर्ण नागरी टापू ह्याचा समावेश आहे.

Information against item 8 is according to Surveyor General Govt. of India.

†1991 Population Census.

UA=Urban agglomeration is a continuous urban spread constituting a town and the adjoining urban outgrowth or two or more physically continuous towns together with the continuous well recognised urban outgrowth, if any, of such towns.

(II) भारताशी तुलना/COMPARISON WITH INDIA

अनु- क्रमांक Serial No.	बाब	परिमाण	महाराष्ट्र Maha- rashtra	भारत India	महाराष्ट्राची भारताशी तुलना (शेकडेवारी) Comparison of Maha- rashtra with India (Percentage)	Unit	Item
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(3)	(2)
	लोकसंख्या (१९९१ ची जनगणना)						POPULATION (1991 Census)
1.1	(अ) ग्रामीण लोकसंख्या	हजारांत	48,396	6,28,692 *	7.7	Thousand	(a) Rural population.
	(आ) ग्रामीण लोकसंख्येचे एकूण लोक- संख्येशी शेकडा प्रमाण.	शेकडेवारी	61.31	74.29	...	Percentage	(b) Percentage of rural popula- tion to total population.
1.2	(अ) नागरी लोकसंख्या	हजारांत	30,541	2,17,611 *	14.0	Thousand	(a) Urban population.
	(आ) नागरी लोकसंख्येचे एकूण लोक- संख्येशी शेकडा प्रमाण.	शेकडेवारी	38.69	25.71	...	Percentage	(b) Percentage of urban popula- tion to total population.
1.3	(अ) एकूण कुटुंबांची संख्या	हजारांत	15,344	1,52,009	10.1	Thousand	(a) Number of households
	(१) ग्रामीण	..	9,259	1,11,591	8.3	Do.	(i) Rural.
	(२) नागरी	..	6,085	40,418	15.1	Do.	(ii) Urban.
1.4	(अ) एकूण लोकसंख्या	..	78,937	8,46,303 *	9.3	Do.	(a) Total population
	(१) पुरुष	..	40,826	4,39,230 *	9.3	Do.	(i) Males.
	(२) स्त्रिया	..	38,112	4,07,072 *	9.4	Do.	(ii) Females.
1.5	(अ) अनुसूचित जाती व बौद्ध यांची लोकसंख्या	..	8,758	1,38,223 ††	6.3	Do.	(a) Population of scheduled castes and Buddhist.
	(आ) वरील लोकसंख्येचे एकूण लोक- संख्येशी शेकडा प्रमाण.	शेकडेवारी	11.1	16.5 ††	...	Percentage	(b) Percentage of above popula- tion to total population.
1.6	(अ) अनुसूचित जमातीची लोकसंख्या.	हजारांत	7,318	67,758 ††	10.8	Thousand	(a) Population of Scheduled tribes.
	(आ) वरील लोकसंख्येचे एकूण लोक- संख्येशी शेकडा प्रमाण.	शेकडेवारी	9.3	8.1 ††	...	Percentage	(b) Percentage of above popula- tion to total population.

1.7	(अ) एकूण मुख्यतः काम करणारे (आ) एकूण मुख्यतः काम करणाऱ्यांचे एकूण लोकसंख्येची शेकडा प्रमाण.	हजारांत शेकडेवारी	31,006 39.3	2,85,932 †† 34.1	10.8 ...	Thousand Percentage	(a) Total main workers. (b) Percentage of total main workers to total population.
1.8	(अ) सीमांतिक काम करणारे (आ) सीमांतिक काम करणाऱ्यांचे एकूण लोकसंख्येची शेकडा प्रमाण.	हजारांत शेकडेवारी	2,904 3.7	28,199 †† 3.4	10.3 ...	Thousand Percentage	(a) Marginal workers. (b) Percentage of marginal workers to total population.
1.9	(अ) एकूण काम न करणारे (आ) एकूण काम न करणाऱ्यांचे एकूण लोकसंख्येची शेकडा प्रमाण.	हजारांत शेकडेवारी	45,011 57.0	5,24,437 †† 62.5	8.6 ...	Thousand Percentage	(a) Total non-workers. (b) Percentage of total non-workers to total population.
1.10	लोकसंख्येची घनता	दर चौरस किलो-मीटरमागे लोकसंख्या	257	274 ††	...	Persons per sq. km.	Density of population.
1.11	साक्षरतेचे प्रमाण						Literacy percentage—
	(१) पुरुष	शेकडेवारी	76.56	64.13 ††	...	Percentage	(i) Males
	(२) स्त्रिया	शेकडेवारी	52.32	39.29 ††	...	Do.	(ii) Females
	(३) एकूण	शेकडेवारी	64.87	52.21 ††	...	Do.	(iii) Persons
1.12	स्त्री-पुरुष प्रमाण	दर १,००० पुरुषांमागे स्त्रियांची संख्या	934	927 †	...	Females per 1,000 males.	sex ratio
1.13	१९८१-९१ मध्ये झालेली लोकसंख्येतील शेकडा वाढ.	शेकडेवारी	25.73	23.85 *	...	Percentage	Percentage growth of population during 1981-91.

* जनगणना घेणे शक्य नसल्यामुळे आसामची व जम्मू काश्मीरची अंदाजित लोकसंख्या धरून व पाकिस्तान व चीन यांनी जम्मू व काश्मीरमधील वेकायदेशीर व्याप्त केलेल्या प्रदेशातील लोकसंख्या वगळून.

* Includes projected population of Assam and Jammu and Kashmir where census could not be held but excludes population of areas in Jammu and Kashmir under unlawful occupation of Pakistan and China where census could not be taken.

†† जम्मू व काश्मीर सोडून/Excluding Jammu and Kashmir.
(838583988)

† आसाम, जम्मू व काश्मीर वगळून/Excludes Assam, Jammu and Kashmir.
(816169666)

(II) भारताशी तुलना/COMPARISON WITH INDIA—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(3)	(2)
	शेती						AGRICULTURE
	प्रमुख पिकाखालील क्षेत्र (१९९४-९५, १९९५-९६, व १९९६-९७ या वर्षांची सरासरी).						Area under principal crops (Average for years 1994-95, 1995-96 and 1996-97)
2.1	तांदूळ	हजार हेक्टर	1,534	42,978	3.6	Thou-hect.	Rice
2.2	गहू	728	25,548	2.8	Do.	Wheat
2.3	ज्वारी	5,861	11,471	51.1	Do.	Jowar
2.4	बाजरी	1,728	9,842	17.6	Do.	Bajri
2.5	एकूण तृणधान्ये	10,363	1,00,293	10.3	Do.	All cereals
2.6	एकूण कडधान्ये	3,369	22,835	14.8	Do.	All pulses
2.7	एकूण अन्नधान्ये	13,732	1,23,128	11.2	Do.	All foodgrains
2.8	भुईमूग	585	7,729	7.6	Do.	Groundnut
2.9	ऊस (का)	462	4,060	11.4	Do.	Sugarcane (H)
2.10	कापूस	2,772	8,676	32.0	Do.	Cotton
	प्रमुख पिकांचे उत्पादन (१९९४-९५, १९९५-९६, व १९९६-९७ या वर्षांची सरासरी).						Outturn of principal crops (Average for years 1994-95, 1995-96 and 1996-97)
2.11	तांदूळ	हजार टन	2,525	80,175	3.1	Thousand tonnes.	Rice
2.12	गहू	1,059	65,738	1.6	Do.	Wheat
2.13	ज्वारी	5,268	9,742	51.9	Do.	Jowar
2.14	बाजरी	1,303	6,802	18.8	Do.	Bajri
2.15	एकूण तृणधान्ये	10,795	1,76,918	6.0	Do.	All cereals
2.16	एकूण कडधान्ये	1,799	13,531	13.7	Do.	All pulses
2.17	एकूण अन्नधान्ये	12,594	1,90,449	6.6	Do.	All foodgrains

2.18	भुईमूग	हजार टन	654	8,095	8.3	Thousand tonnes.	Groundnut
2.19	ऊस (ऊसांत)	43,714	2,78,067	15.1	.Do.	Sugarcane (cane)
2.20	कापूस (रुईमध्ये)	471	2,209	22.3	Do.	Cotton (lint)

3 पशुसंवर्धन

पशुगणना, १९९२

3.1	एकूण पशुधन	हजारांत	36,404	4,70,830	7.7	Thousand numbers.	Total livestock
3.2	एकूण गाई-बैल	17,446	2,04,516	8.5	Do.	Total cattle
3.3	गाई-बैल—(१९८७)					Cattle—(1987)
	(१) तीन वर्षावरील बैल	6,531	72,200	9.0	Do.	(i) Males over 3 years
	(२) तीन वर्षावरील गाई	5,096	33,400	15.3	Do.	(ii) Females over 3 years
3.4	एकूण म्हशी-रेडे	5,448	84,239	6.3	Do.	Total buffaloes
3.5	म्हशी-रेडे—(१९८७)					Buffaloes—(1987)
	(१) तीन वर्षावरील रेडे	356	7,500	4.7	Do.	(i) Males over 3 years
	(२) तीन वर्षावरील म्हशी	2,816	39,100	7.2	Do.	(ii) Females over 3 years
3.6	एकूण मेंढरे व शेळ्या	13,020	1,66,062	7.7	Do.	Total sheep and goats
3.7	एकूण घोडे व शिंगरे	41	817	2.4	Do.	Total horses and ponies
3.8	इतर पशुधन	449	15,190	7.4	Do.	Other livestock
3.9	कोंबळ्या, बदके वगैरे	32,188	3,07,071	9.0	Do.	Total poultry
3.10	ट्रॅक्टर	463	12,218	4.7	Do.	Tractors
3.11	सिंचनाकरिता वापरलेली इजिने व पंप	10,890	64,035	4.6	Do.	Oil engines with pumps for irrigation purposes.
3.12	सिंचनाकरिता वापरलेले विद्युत पंप (३१ मार्च १९९२)	1,701	9,365	18.2	Do.	Electric pumps for irrigation (31st March 1992)

4 जंगले (१९९०-९१)

FORESTS (1990-91)

4.1	एकूण जंगलव्याप्त क्षेत्र	चौ. कि.	46,143	6,33,397	9.4	Sq. km.	Total forest area
-----	--------------------------	---------	--------	----------	-----	---------	-------------------

(II) भारताशी तुलना/COMPARISON WITH INDIA—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(3)	(2)
5	उद्योग आणि खाणकाम						INDUSTRY AND MINING
5.1	कारखाने*						*Factories—
	(अ) चालू कारखाने (१९९६)	संख्या	27,745	2,44,946	11.3	Number	(a) Working factories (1996)
	(आ) कामगारांची दैनिक सरासरी (१९९६)	हजारांत	1,333	9,867	13.5	Thousand Numbers.	(b) Average daily number of workers (1996).
5.2	वार्षिक उद्योगांची पाहणी (प्रगणना व प्रगणनेतर भाग मिळून (१९९४-९५)*						Annual Survey of Industries (Census plus Non-Census parts) (1994-95)—
	(अ) उत्पादक भांडवल	कोटी रुपये	61,590	3,64,941	16.9	Crore Rs.	(a) Productive capital
	(ब) रोजगारीवर असलेल्या लोकांची संख्या.	हजारांत	1,448	9,227	15.7	Thousand Numbers.	(b) Number of persons employed.
	(क) एकूण उत्पादन	कोटी रुपये	1,07,237	5,17,987	20.7	Crore Rs.	(c) Gross output (ex-factory value).
	(ड) उत्पादन मूल्यवृद्धी	..	22,554	1,08,517	20.8	Do.	(d) Value added by manufacture.
5.3	(अ) चालू असलेल्या सुतीकापड गिरण्या (मार्च १९९५).	संख्या	168	1,416	11.9	Number	(a) Working cotton textile mills (March 1995).
	(आ) या गिरण्यांतील कामगारांची सरासरी (मार्च १९९५).	हजारांत	199	1,023	19.5	Thousand Numbers.	(b) Average number of workers employed in cotton textile mills (March 1995).
	(इ) सुताचे सरासरी मासिक उत्पादन (मार्च १९९५).	हजार कि. ग्रॅम	25,775	1,74,137	14.8	Thousand Kg.	(c) Average monthly production of yarn (March 1995).
	(ई) कापडाचे सरासरी मासिक उत्पादन (मार्च १९९५).	हजार मीटर	64,933	1,48,278	43.8	Thousand meters	(d) Average monthly production of cloth (March 1995).
5.4	खाणकाम (१९९७-९८)						MINING (1997-98)
	(अ) कोळसा (उत्पादन)	.. '००० टन	26,598	2,97,699	8.9	'000 Tonnes	(a) Coal (Quantity)
	(मूल्य)	कोटी रुपये	1,929	15,677	12.3	Crore Rs.	(Value)

(आ) कच्चे लोखंड (उत्पादन)	'००० टन	50	73,445	0.7	'000 Tonnes	(b) Iron ore	(Quantity)
(मूल्य)	कोटी रुपये	0.35	1,643	0.2	Crore Rs.		(Value)
(इ) कच्चे मँगनीज (उत्पादन)	'००० टन	297	1,606	18.5	'000 Tonnes	(c) Manganese ore	(Quantity)
(मूल्य)	कोटी रुपये	38	165	23.0	Crore Rs.		(Value)
(ई) बॉक्साईट (उत्पादन)	'००० टन	823	5,984	13.8	'000 Tonnes	(d) Bauxite	(Quantity)
(मूल्य)	कोटी रुपये	14	105	13.3	Crore Rs.		(Value)
6 वीज (१९९६-९७)*						ELECTRICITY (1996-97)	
6.1 एकूण उत्पादन	दशलक्ष कि.वॅ.तास	54,037	3,95,896	13.6	Million kwh	Total generation	
6.2 एकूण वापर	कि.वॅ.तास	47,092	2,84,831	16.5	Do.	Total consumption	
6.3 (अ) औद्योगिक वापर	कि.वॅ.तास	18,11९	1,06,३94	16.9	Do.	(a) Industrial consumption	
(आ) औद्योगिक वापराची एकूण वापराशी टक्केवारी.	शेकडेवारी	38.5	37.6		Percentage	(b) Percentage of Industrial consumption to total consumption.	
7 संयुक्त भांडवली संस्था आणि बँका						JOINT STOCK COMPANIES AND BANKS	
7.1 संयुक्त भांडवली कंपन्या (३१ मार्च १९९७ रोजी).	संख्या	96,922	4,50,950	21.5	Number	Companies at work (as on 31st March 1997).	
7.2 त्यांचे भरणा केलेले भांडवल	कोटी रुपये	35,501	1,84,542	19.2	Crore Rs.	Their paid-up capital	
7.3 बँक कार्यालये, वर्गीकृत व्यापारी (३१ मार्च १९९८ रोजी).	संख्या	6,071	64,267	9.4	Number	Banking offices, scheduled commercial (as on 31st March 1998).	
7.4 दर लाख लोकसंख्येशी बँक कार्यालयांचे प्रमाण.	..	6.8	6.7	...	Do.	Banking officers per lakh of population.	
7.5 बँक कार्यालय असलेल्या शहरांची व गावांची संख्या (वर्गीकृत वाणिज्यिक) (३१ मार्च १९९३).	संख्या	2,750	37,724	7.3	Do.	Places having banking offices (Scheduled commercial) (31st March 1993).	
8 सहकार (१९९६-९७)						CO-OPERATION (1996-97)	
8.1 सहकारी संस्था	संख्या	1,36,785	N.A.	N.A.	Number	Co-operatives Societies	
8.2 सभासदाची संख्या (१९९५-९६)*	लाखात	365	N.A.	N.A.	Lakh Numbers	Membership	
		(1995-96)*					

*अस्थायी/Provisional. N.A.—उपलब्ध नाही./Not Available.

(II) भारताशी तुलना/COMPARISON WITH INDIA—cond.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(3)	(2)
8.3	सर्व सहकारी संस्थांचे खेळते भांडवल	कोटी रुपये	43,189	1,31,384	32.9	Crore Rs.	Working capital of all co-operative societies.
			47,816*	N.A.	...		
			(1995-96)				
8.4	कृषि पतसंस्थांनी दिलेले कर्ज (१९८४-८५)	कोटी रुपये	250	1,742	14.0	Do.	Advances by agricultural credit societies. (1984-85)
			28,030	N.A.	...		
			(1995-96)				
9	परिवहन आणि दळणवळण						TRANSPORT AND COMMUNICATIONS
9.1	(अ) रेल्वे मार्गाची लांबी (३१ मार्च १९९७ रोजी).	किलो मीटर	5,554	62,725	8.7	Kilometers	(a) Total railway length (as on 31st March 1997).
	(आ) रेल्वे मार्गाच्या लांबीचे क्षेत्र-फळांशी प्रमाण (दर १०० चौरस किलो मीटरमागे) (३१ मार्च १९९७ रोजी).	किलो मीटर	1.8	1.9	...	Do.	(b) Railway length per 100 square kilometres of area (as on 31st March 1997).
9.2	१०० चौरस किलोमीटर क्षेत्रफळामागे असणारी रस्त्याची लांबी (३१ मार्च १९९५ रोजी).	किलो मीटर	73	67	...	Do.	Road length per 100 square Kilometres of area (as on 31st March 1995).
9.3	(अ) १०० चौरस किलो मीटर क्षेत्र-फळामागे असणारी मोटार वाहने (३१ मार्च १९९६ रोजी).	संख्या	1,511	1,091	...	Number	(a) Motor vehicles per 100 sq. Kms. of area (as on 31st March 1996).
	(आ) दर लाख लोकसंख्येमागे असणारी मोटार वाहने (३१ मार्च १९९६ रोजी).	संख्या	4,561	3,587	...	Do.	(b) Motor vehicles per lakh of population (as on 31st March 1996).
10	राज्य उत्पन्न (१९९७-९८)						STATE INCOME (1997-98)
10.1	(अ) चालू किंमतीनुसार उत्पन्न	कोटी रुपये	1,52,129**	10,08,188***	15.1	Crore Rs.	(a) Income at current prices
	(आ) चालू किंमतीनुसार दरडोई उत्पन्न.	रुपये	17,295	10,771	...	Rs.	(b) Per capita income at current prices.

1. हवामान/CLIMATE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 1.1

1. हवामान/CLIMATE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 1.1.

निवडक केंद्रातील कमाल आणि किमान तापमान, पावसाचे दिवस आणि वार्षिक पाऊस
MAXIMUM AND MINIMUM TEMPERATURE, RAINY DAYS AND ANNUAL RAINFALL AT SELECTED CENTRES
1995

(तापमान सेल्सीयस डिग्रीमध्ये, पाऊस मिलिमिटरमध्ये/Temperature in degrees celcius and Rainfall in mm.)

अनुक्रमांक Serial No.	केंद्रे	तापमान/Temperature		पाऊस/Rainfall			Centres
		कमाल Maximum (Highest)	किमान Minimum (Lowest)	नेहमीचा पाऊस Rainy days	पाऊस Rainfall	नेहमीचा पाऊस Normal Rainfall	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(2)
1	कुलाबा (बृहन्मुंबई)	34.5	19.6	63	1,432.1	1,805	Colaba (Brihan Mumbai)
2	सांताक्रुझ (बृहन्मुंबई)	39.3	16.5	63	1,754.8	2,812	Santacruz (Brihan Mumbai)
3	डहाणू (ठाणे)	34.2	17.2	47	1,303.7	1,759	Dahanu (Thane)
4	भीरा (रायगड)	N.A.	N.A.	90	3,524.2	N.A.	Bhira (Raigad)
5	अलिबाग (रायगड)	33.9	17.3	63	1,539.2	1,960	Alibag (Raigad)
6	रत्नागिरी	33.1	18.7	89	2,996.6	2,617	Ratnagiri
7	देवगड (सिंधुदुर्ग)	N.A.	N.A.	88	3,041.0	2,246	Devgad (Sindhudurg)
8	वेंगुर्ला (सिंधुदुर्ग)	33.1	15.3	90	3,737.0	N.A.	Vengurla (Sindhudurg)
9	हर्ण (रत्नागिरी)	32.9	21.9	86	2,225.1	2,472	Harnai (Ratnagiri)
10	नाशिक	N.A.	N.A.	42	608.8	697	Nashik
11	ओझर (नाशिक)	38.2	8.8	38	461.8	633	Ozar (Nashik)
12	मालेगाव (कॅम्प)	N.A.	N.A.	47	949.1	N.A.	Malegaon (Camp)
13	नंदुरबार (धुळे)	N.A.	N.A.	35	601.0	643	Nandurbar (Dhule)
14	जळगाव	43.1	10.2	41	632.4	787	Jalgaon
15	अहमदनगर	N.A.	N.A.	21	388.0	622	Ahmadnagar
16	पुणे	37.0	9.6	45	631.0	661	Pune
17	बारामती (पुणे)	39.8	14.2	27	509.1	465	Baramatti (Pune)

18	लोहगाव (पुणे)	...	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	684	Lohgaon (Pune)
19	वानोरी (ए.एफ.एम.सी.)	...	40.6	6.2	N.A.	N.A.	640	Wanorie (A.F.M.C.)
20	महाबळेश्वर (सातारा)	...	30.3	12.9	107	3,990.5	6,226	Mahabaleshwar (Satara)
21	सांगली	...	38.2	12.9	47	598.6	N.A.	Sangli
22	सोलापूर	...	41.3	12.0	53	936.6	678	Solapur
23	जेऊर (सोलापूर)	...	N.A.	N.A.	N.A.	645.8	596	Jeur (Solapur)
24	सातारा	...	37.4	10.7	40	626.6	N.A.	Satara
25	कोल्हापूर	...	36.6	13.8	58	854.0	1,070	Kolhapur
26	औरंगाबाद	...	N.A.	N.A.	34	N.A.	726	Aurangabad
27	उस्मानाबाद	...	41.0	13.3	47	977.1	N.A.	Osmanabad
28	चिखलठाण (औरंगाबाद)	...	40.0	10.0	40	517.5	692	Chikhalthana (Aurangabad)
29	परभणी	...	39.0	12.1	60	841.7	854	Parbhani
30	बीड	...	40.4	11.5	40	734.0	786	Beed
31	नांदेड	...	43.1	11.6	53	1,156.7	901	Nanded
32	बुलढाणा	...	43.6	9.0	37	741.4	847	Buldhana
33	अकोला विमानतळ	...	46.9	8.0	N.A.	N.A.	N.A.	Akola Airport
34	अकोला शहर	...	46.2	8.4	34	634.4	801	Akola City
35	अमरावती	...	46.7	9.2	36	799.2	876	Amravati
36	यवतमाळ	...	46.6	8.3	49	1,080.4	1,096	Yavatmal
37	पुसद (यवतमाळ)	...	47.0	7.9	59	1,172.6	875	Pusad (Yavatmal)
38	वर्धा	...	47.1	8.9	46	1,045.1	N.A.	Wardha
39	नागपूर विमानतळ	...	47.0	7.4	N.A.	N.A.	N.A.	Nagpur Airport
40	नागपूर शहर	...	45.7	8.9	55	1,198.5	1,242	Nagpur City
41	गोंदिया (भंडारा)	...	47.1	6.6	60	1,123.8	1,471	Gondia (Bhandara)
42	चंद्रपूर	...	47.8	10.6	57	1,344.7	1,267	Chandrapur
43	ब्रह्मपुरी (चंद्रपूर)	...	46.9	9.5	50	1,050.4	N.A.	Brahmapuri (Chandrapur)
44	सिरोचा (गडचिरोली)	...	43.7	9.9	63	1,347.0	1,439	Sironcha (Gadchiroli)

N.A.=उपलब्ध नाही./Not Available.

कंसातील नावे, केंद्रे ज्या जिल्ह्यात आहेत त्या जिल्ह्याची आहेत

The names in brackets indicate the District wherein the centre is located.

आधार.--(१) विभागीय हवामान शास्त्र कार्यालय, मुंबई व नागपूर.

Source.--(1) Regional Metrological Department, Mumbai and Nagpur.

(२) कृषि संचालक, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

(2) Director of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune.

2. क्षेत्रफल आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.1.

पुरुष, स्त्रिया व कुटुंबे यांची जिल्हावार संख्या/MALES, FEMALES AND HOUSEHOLDS IN EACH DISTRICT

1991

(हजारंत/In thousand numbers)

अनुक्रमांक Serial No. (1)	जिल्हा (2)	कुटुंबे Households (3)	पुरुष Males (4)	स्त्रिया Females (5)	एकूण Total (6)	स्त्री-पुरुष प्रमाण* Sex ratio* (No.) (7)	District (2)
1	बृहन्मुंबई	... 2,051	5,460	4,466	9,926	818	Brihan Mumbai
2	ठाणे	... 1,097	2,793	2,456	5,249	879	Thane
3	रायगड	... 373	908	917	1,825	1,010	Raigad
4	रत्नागिरी	... 324	700	844	1,544	1,205	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	... 176	389	443	832	1,137	Sindhudurg
	कोकण विभाग	... 4,021	10,250	9,126	19,376	890	Konkan Division
6	नाशिक	... 700	1,985	1,866	3,851	940	Nashik
7	धुळे	... 458	1,295	1,240	2,535	958	Dhule
8	जळगाव	... 597	1,643	1,545	3,188	940	Jalgaon
9	अहमदनगर	... 627	1,731	1,642	3,373	949	Ahmednagar
	नाशिक विभाग	... 2,382	6,654	6,293	12,947	946	Nashik Division
10	पुणे	... 1,079	2,861	2,671	5,532	933	Pune
11	सातारा	... 466	1,208	1,243	2,451	1,029	Satara
12	सांगली	... 423	1,129	1,081	2,210	958	Sangli
13	सोलापूर	... 579	1,671	1,560	3,231	934	Solapur
14	कोल्हापूर	... 568	1,525	1,465	2,990	961	Kolhapur
	पुणे विभाग	... 3,115	8,394	8,020	16,414	956	Pune Division
	उर्वरित महाराष्ट्र	... 9,518	25,298	23,439	48,737	927	Rest of Maharashtra
15	औरंगाबाद	... 425	1,152	1,062	2,214	922	Aurangabad

16	जालना	...	257	697	668	1,365	958	Jalna
17	परभणी	...	380	1,084	1,033	2,117	953	Parbhani
18	बीड	...	367	937	885	1,822	944	Beed
19	नांदेड	...	407	1,198	1,133	2,331	945	Nanded
20	उस्मानाबाद	...	233	659	617	1,276	937	Osmanabad
21	लातूर	...	284	863	813	1,676	942	Latur
	औरंगाबाद विभाग	...	2,353	6,590	6,211	12,801	943	Aurangabad Division
22	बुलढाणा	...	353	966	920	1,886	953	Buldhana
23	अकोला	...	420	1,142	1,072	2,214	939	Akola
24	अमरावती	...	427	1,136	1,064	2,200	936	Amravati
25	यवतमाळ	...	413	1,065	1,013	2,078	951	Yavatmal
	अमरावती विभाग	...	1,613	4,309	4,069	8,378	944	Amravati Division
26	वर्धा	...	220	550	517	1,067	939	Wardha
27	नागपूर	...	655	1,711	1,577	3,288	922	Nagpur
28	भंडारा	...	434	1,060	1,047	2,107	988	Bhandara
29	चंद्रपूर	...	388	910	862	1,772	948	Chandrapur
30	गडचिरोली	...	163	398	389	787	976	Gadchiroli
	नागपूर विभाग	...	1,860	4,629	4,392	9,021	949	Nagpur Division
	विदर्भ विभाग	...	3,473	8,938	8,461	17,399	947	Vidharbha Division
	महाराष्ट्र राज्य	...	15,344	40,826	38,111	78,937	934	Maharashtra State
	@ भारत	...	1,52,009 @	4,39,230	4,07,072	8,46,303	927	@ India

टिप.—(१) आकडे सक्षिप्तत लिहिल्यामुळे बॅरजा काही ठिकाणी जुळणार नाहीत.

(२) *दर १,००० पुरुषांभागे स्त्रियांची संख्या.

(३) @ जम्मू व काश्मीरमधील प्रदेशातील लोकसंख्या धरून.

(४) @@ जम्मू व काश्मीर वगळून.

(५) पहिली जनगणना १८७२ मध्ये घेण्यात आली.

आधार.—(१) संचालक, जनगणना, महाराष्ट्र, मुंबई.

(२) महानिबंधक व गणना आयुक्त, भारत सरकार, नवी दिल्ली.

Note.—(i) Details may not add up to the totals due to rounding.

(ii) *Females per 1,000 males.

(iii) @ Includes Jammu and Kashmir.

(iv) @@ Excludes Jammu and Kashmir.

(v) First census was taken in 1872.

Source.—(1) Director of Census Operations, Maharashtra, Mumbai.

(2) Registrar General and Census Commissioner, Govt. of India, New Delhi.

2. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.2.

जिल्हावार ग्रामीण व नागरी लोकसंख्या/RURAL AND URBAN POPULATION IN EACH DISTRICT

1991

(हजारांत/In thousand numbers)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा (2)	लोकसंख्या Population			नागरी लोकसंख्येचे एकूण लोकसंख्येशी शेकडा प्रमाण	दशवर्षीय वाढीचे प्रमाण Decennial growth rate 1981-91(%)			District (2)
		ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	Percentage of urban population to total population (6)	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(2)
1	बृहन्मुंबई	9,926	9,926	100.00	...	20.42	20.42	Brihan Mumbai
2	ठाणे ...	1,856	3,393	5,249	64.64	(—) 0.49	128.35	56.60	Thane
3	रायगड ...	1,496	329	1,825	18.02	17.16	56.50	23.30	Raigad
4	रत्नागिरी ...	1,406	138	1,544	8.93	11.68	15.05	11.89	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग ...	769	63	832	7.57	6.51	23.82	7.51	Sindhudurg
	कोकण विभाग	5,527	13,849	19,376	71.47	7.89	36.98	27.23	Konkan Division
6	नाशिक ...	2,482	1,369	3,851	35.54	20.26	47.53	28.72	Nashik
7	धुळे ...	2,015	520	2,535	20.50	22.14	29.96	23.69	Dhule
8	जळगाव ...	2,313	875	3,188	27.44	18.01	32.93	21.76	Jalgaon
9	अहमदनगर ...	2,840	533	3,373	15.80	20.47	51.99	24.55	Ahmednagar
	नाशिक विभाग	9,650	3,297	12,947	25.46	20.16	41.08	24.88	Nashik Division
10	पुणे ...	2,725	2,807	5,532	50.73	24.28	42.42	32.87	Pune
11	सातारा ...	2,135	316	2,451	12.89	20.45	18.74	20.22	Satara
12	सांगली ...	1,707	503	2,210	22.72	18.79	27.52	20.67	Sangli
13	सोलापूर ...	2,302	929	3,231	28.75	26.18	21.18	24.70	Solapur

14	कोल्हापूर ...	2,203	787	2,990	26.32	19.51	26.53	21.33	Kolhapur
	पुणे विभाग ...	11,072	5,342	16,414	32.54	22.07	32.88	25.40	Pune Division
	उर्वरित महाराष्ट्र	26,249	22,488	48,737	46.14	18.11	36.56	25.98	Rest of Maharashtra
15	औरंगाबाद ...	1,489	725	2,214	32.74	24.68	84.05	39.41	Aurangabad
16	जालना ...	1,134	231	1,365	16.93	29.86	44.21	32.21	Jalna
17	परभणी ...	1,640	477	2,117	22.53	24.65	46.20	28.85	Parbhani
18	बीड ...	1,495	327	1,822	17.94	26.38	42.16	28.95	Beed
19	नांदेड ...	1,825	506	2,331	21.71	28.38	54.31	33.24	Nanded
20	उस्मानाबाद ...	1,082	194	1,276	15.20	20.27	49.14	23.92	Osmanabad
21	लातूर ...	1,335	341	1,676	20.39	23.59	60.50	29.67	Latur
	औरंगाबाद विभाग	10,000	2,801	12,801	21.89	25.51	57.29	31.32	Aurangabad Division
22	बुलढाणा ...	1,498	388	1,886	20.57	21.79	39.19	25.00	Buldhana
23	अकोला ...	1,580	634	2,214	28.63	15.16	39.41	21.20	Akola
24	अमरावती ...	1,483	717	2,200	32.59	12.60	31.83	18.22	Amravati
25	यवतमाळ ...	1,720	358	2,078	17.18	16.62	36.23	19.58	Yavatmal
	अमरावती विभाग	6,281	2,097	8,378	25.01	16.45	36.15	20.82	Amravati Division
26	वर्धा ...	784	283	1,067	26.71	12.78	22.73	15.14	Wardha
27	नागपूर ...	1,256	2,032	3,278	61.78	12.16	38.25	26.97	Nagpur
28	भंडारा ...	1,832	275	2,107	13.09	14.70	14.48	14.67	Bhandara
29	चंद्रपूर ...	1,275	497	1,772	28.04	8.80	101.96	24.96	Chandrapur
30	गडचिरोली ...	718	69	787	8.76	15.51	357.10	23.55	Gadchiroli
	नागपूर विभाग	5,865	3,156	9,021	35.01	12.67	43.31	21.76	Nagpur Division
	विदर्भ विभाग	12,146	5,253	17,399	30.20	14.59	40.36	21.31	Vidarbha Division
	महाराष्ट्र राज्य	48,395	30,542	78,937	38.69	18.84	38.89	25.73	Maharashtra State
	भारत†	6,28,692	2,17,611	8,46,303	25.71	23.01	36.47	23.85	India†

टीप.—(१) आकडे संक्षिप्तात लिहिल्यामुळे काही ठिकाणी बेरजा जुळणार नाहीत.

(२) † जम्मू व काश्मीरमधील प्रदेशातील लोकसंख्या धरून.

आधार.—(१) संचालक, जनगणना, महाराष्ट्र, मुंबई.

(२) महानिबंधक व गणना आयुक्त, भारत सरकार, नवी दिल्ली.

Note.—(i) Details may not add up to the totals due to rounding.

(ii) †Includes population of areas in Jammu and Kashmir where census could not be taken.

Source.—(1) Director of Census Operations, Maharashtra, Mumbai.

(2) Registrar General and Census Commissioner, Government of India, New Delhi.

2. क्षेत्रफल आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.3.

जिल्हावार क्षेत्रफल आणि लोकसंख्येची घनता/AREA AND DENSITY OF EACH DISTRICT 1991

अनुक्रमांक Serial No. (1)	जिल्हा (2)	क्षेत्रफल (चौ. किलोमीटर) Area in sq. kilometres (3)	घनता (प्रत्येक चौ. किलोमीटरमागे लोकसंख्या)/Density (No. of persons per sq. kilometres) (4)	Districtt (2)	
1	बृहन्मुंबई	...	603	16,461	Brihan Mumbai
2	ठाणे	...	9,558	549	Thane
3	रायगड	...	7,152	255	Raigad
4	रत्नागिरी	...	8,208	188	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	...	5,207	160	Sindhudurg
	कोकण विभाग	...	30,728	631	Konkan Diviision
6	नाशिक	...	15,530	248	Nashik
7	धुळे	...	13,150	193	Dhule
8	जळगाव	...	11,765	271	Jalgaon
9	अहमदनगर	...	17,048	198	Ahmednagar
	नाशिक विभाग	...	57,493	225	Nashik Division
10	पुणे	...	15,643	354	Pune
11	सातारा	...	10,480	234	Satara
12	सांगली	...	8,572	258	Sangli
13	सोलापूर	...	14,895	217	Solapur
14	कोल्हापूर	...	7,685	389	Kolhapur
	पुणे विभाग	...	57,275	287	Pune Division
	उर्वरित महाराष्ट्र	...	1,45,496	335	Rest of Maharashtra
15	औरंगाबाद	...	10,107	219	Aurangabad
16	जालना	...	7,718	177	Jalna
17	परभणी	...	11,041	192	Parbhani
18	बीड	...	10,693	170	Beed
19	नांदेड	...	10,528	221	Nanded
20	उस्मानाबाद	...	7,569	169	Osmanabad
21	लातूर	...	7,157	234	Latur
	औरंगाबाद विभाग	...	64,813	198	Aurangabad Division

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.3.—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
22	बुलढाणा ...	9,661	195	Buldhana
23	अकोला ...	10,574	209	Akola
24	अमरावती ...	12,210	180	Amravati
25	यवतमाळ ...	13,582	153	Yavatm ¹
	अमरावती विभाग ...	46,027	182	Amravati Division
26	वर्धा ...	6,309	169	Wardha
27	नागपूर ...	9,892	332	Nagpur
28	भंडारा ...	9,321	226	Bhandara
29	चंद्रपूर ...	11,443	155	Chandrapur
30	गडचिरोली ...	14,412	55	Gadchiroli
	नागपूर विभाग ...	51,377	176	Nagpur Division
	विदर्भ विभाग ...	97,404	179	Vidharbha Division
	महाराष्ट्र राज्य ...	3,07,713	257	Maharashtra State
	भारत ...	32,87,263	274	India*

टीप.—(१) आकडे अस्थायी आहेत.

Note.—(1) Figures are Provisional.*

(२) * जम्मू व काश्मीर वगळून.

(2) *Excluding Jammu and Kashmir.

आधार.—(१) संचालक, जनगणना, महाराष्ट्र.

Source.—(1) Director of Census Operations, Maharashtra.

(२) महानिबंधक व गणना आयुक्त, भारत.

(2) Registrar General and Census Commissioner for India.

2. क्षेत्रफल आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.4.

जिल्हावार साक्षरतेचे प्रमाण (शेकडेवारी)

PERCENTAGE OF LITERACY IN EACH DISTRICT
1991

अनुक्रमांक Serial No. (1)	जिल्हा (2)	साक्षरतेचे प्रमाण (शेकडेवारी)/Literacy percentage			District (2)
		पुरुष Males (3)	स्त्रिया Females (4)	एकूण Total (5)	
1	बृहन्मुंबई	87.87	75.80	82.50	Brihan Mumbai
2	ठाणे	77.56	60.28	69.54	Thane
3	रायगड	75.94	52.20	63.95	Raigad
4	रत्नागिरी	76.64	51.61	62.70	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	86.23	66.87	75.81	Sindhudurg
	कोकण विभाग	83.29	66.66	75.50	Konkan Division
6	नाशिक	73.98	49.89	62.33	Nashik
7	धुळे	63.13	38.78	51.22	Dhule
8	जळगाव	77.46	50.34	64.30	Jalgaon
9	अहमदनगर	75.30	45.99	61.03	Ahmednagar
	नाशिक विभाग	73.08	46.80	60.30	Nashik Division
10	पुणे	81.56	59.77	71.05	Pune
11	सातारा	80.61	53.35	66.67	Satara
12	सांगली	74.83	49.94	62.61	Sangli
13	सोलापूर	70.08	41.73	56.39	Solapur
14	कोल्हापूर	80.33	53.08	66.94	Kolhapur
	पुणे विभाग	78.04	52.76	65.67	Pune Division
	उर्वरित महाराष्ट्र	78.94	56.64	68.25	Rest of Maharashtra
15	औरंगाबाद	72.93	39.64	56.98	Aurangabad
16	जालना	64.43	27.30	46.25	Jalna
17	परभणी	64.90	29.41	47.58	Parbhani
18	बीड	66.34	32.34	49.82	Beed
19	नांदेड	64.38	30.96	48.17	Nanded
20	उस्मानाबाद	68.39	39.16	54.27	Osmanabad
21	लातूर	70.47	39.74	55.57	Latur
	औरंगाबाद विभाग	67.46	33.99	51.23	Aurangabad Division

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.4.—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
22	बुनढाणा ...	76.53	46.13	61.69	Buldhana
23	अकोला ...	77.63	53.28	65.83	Akola
24	अमरावती ...	78.40	61.13	70.06	Amravati
25	यवतमाळ ...	70.45	44.81	57.96	Yavatmal
	अमरावती विभाग ...	75.82	51.67	64.09	Amravati Division
26	वर्धा ...	78.33	61.02	69.95	Wardha
27	नागपूर ...	81.79	64.74	73.64	Nagpur
28	भंडारा ...	78.82	50.44	64.69	Bhandara
29	चंद्रपूर ...	71.30	46.81	59.41	Chandrapur
30	गडचिरोली ...	56.56	28.87	42.89	Gadchiroli
	नागपूर विभाग ...	76.52	54.27	65.70	Nagpur Division
	विदर्भ विभाग ...	76.19	53.03	64.93	Vidharbha Division
	म्हाराष्ट्र राज्य-१९९१ ...	76.56	52.32	64.87	Maharashtra State-1991
	म्हाराष्ट्र राज्य-१९८१ ...	69.65	41.01	55.83	Maharashtra State-1981
	भारत† १९९१ ...	64.13	39.29	52.21	India† 1991

टीप.—(१) † जम्मू व काश्मीर वगळून.

Note.—(1) †Excluding Jammu and Kashmir.

आधार.—(१) संघालक, जनगणना, महाराष्ट्र.

Source.—(1) Director of Census Operations, Maharashtra.

(२) महानिबंधक व गणना आयुक्त, भारत.

(2) Registrar General and Census Commissioner for India.

2. क्षेत्रफल आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.5.

१९०१ पासून लोकसंख्येतील दशवर्षीय चढउतार

DECADAL VARIATION IN POPULATION SINCE 1901

दशक Decade	दशवर्षीय लोकसंख्येतील चढउतार (टक्केवारी) Percentage decadal variation in population
(1)	(2)
1901-11	+10.74
1911-21	-2.91
1921-31	+14.91
1931-41	+11.99
1941-51	+19.27
1951-61	+23.60
1961-71	+27.45
1971-81	+24.54
1981-91	+25.73

आधार.—संचालक, जनगणना, महाराष्ट्र, मुंबई.

Source.—Director of Census Operations, Maharashtra, Mumbai.

2. क्षेत्रफल आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.6.

शहरांच्या लोकसंख्या—गटानुसार नागरी लोकसंख्या
URBAN POPULATION BY SIZE—CLASS OF TOWNS
1991

अनुक्रमांक Serial No.	लोकसंख्येचा गट Population range	एकूण नगरे व शहर संकुले Number of towns and UAs.	लोकसंख्या Population	एकूण शहरी लोकसंख्येशी शेकडा प्रमाण Percentage to total urban population	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	
1	Below 5,000 हून कमी.	...	11	43,096	0.1
2	5,000—9,999	46	3,65,101	1.2
3	10,000—19,999	102	15,29,924	5.0
4	20,000—49,999	114	35,40,926	11.6
5	50,000—99,999	30	21,17,960	6.9
6	1,00,000 आणि याहून अधिक and above.	...	33	2,29,44,579	75.2
	एकूण/Total	336	3,05,41,586	100.0

UA=Urban Agglomeration

आधार.—संचालक, जनगणना, महाराष्ट्र.

Source.—Director of Census Operations, Maharashtra.

2. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.7

वस्ती असलेल्या खेड्यांचे लोकसंख्येनुसार वर्गीकरण/CLASSIFICATION OF INHABITED VILLAGES
ACCORDING TO POPULATION 1991

(लोकसंख्या/Population)

अनुक्रमांक Serial No. (1)	जिल्हा (2)	२०० पेक्षा कमी/Below		200 to 499		500 to 999		District (2)	
		गावांची संख्या Number of Villages (3)	लोकसंख्या Population (4)	गावांची संख्या Number of Villages (5)	लोकसंख्या Population (6)	गावांची संख्या Number of Villages (7)	लोकसंख्या Population (8)		
1	बृहन्मुंबई	Brihan Mumbai	
2	ठाणे	...	95	114	354	1,270	622	4,577	Thane
3	रायगड	...	163	203	586	2,110	668	4,718	Raigad
4	रत्नागिरी	...	71	86	375	1,371	556	4,021	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	...	29	33	151	556	279	2,106	Sindhudurg
	कोकण विभाग		358	436	1,466	5,307	2,125	15,420	Konkan Division
6	नाशिक	...	49	69	276	1,009	592	4,312	Nashik
7	धुळे	...	92	108	281	991	503	3,664	Dhule
8	जळगाव	...	59	70	237	872	427	3,132	Jalgaon
9	अहमदनगर	...	13	16	135	510	436	3,242	Ahmednagar
	नाशिक विभाग		213	263	929	3,382	1,958	14,350	Nashik Division
10	पुणे	...	107	125	328	1,132	509	3,775	Pune
11	सातारा	...	94	108	298	1,062	439	3,174	Satara
12	सांगली	...	11	14	45	178	167	1,262	Sangli
13	सोलापूर	...	11	10	75	283	253	1,910	Solapur
14	कोल्हापूर	...	26	34	157	577	310	2,260	Kolhapur
	पुणे विभाग	...	249	291	903	3,232	1,678	12,381	Pune Division
	उर्वरित महाराष्ट्र	...	820	990	3,298	11,921	5,761	42,151	Rest of Maharashtra

15	औरंगाबाद	...	107	107	259	925	415	3,009	Aurangabad
16	जालना	...	40	53	134	512	338	2,497	Jalna
17	परभणी	...	73	85	289	1,054	510	3,729	Parbhani
18	बीड	...	29	35	254	946	442	3,202	Beed
19	नांदेड	...	53	62	283	1,045	505	3,734	Nanded
20	उस्मानाबाद	...	13	18	96	365	209	1,559	Osmanabad
21	लातूर	...	13	18	127	472	267	1,969	Latur
	औरंगाबाद विभाग	...	328	378	1,442	5,319	2,686	19,699	Aurangabad Division
22	बुलढाणा	...	141	114	243	862	376	2,795	Buldhana
23	अकोला	...	194	175	381	1,350	485	3,524	Akola
24	अमरावती	...	331	276	469	1,603	462	3,303	Amravati
25	यवतमाळ	...	202	194	454	1,624	607	4,339	Yavatmal
	अमरावती विभाग	...	868	759	1,547	5,439	1,930	13,961	Amravati Division
26	वर्धा	...	187	149	261	920	284	1,979	Wardha
27	नागपूर	...	302	272	515	1,768	487	3,375	Nagpur
28	भंडारा	...	145	153	285	1,010	550	4,012	Bhandara
29	चंद्रपूर	...	213	220	417	1,447	452	3,252	Chandrapur
30	गडचिरोली	...	598	597	477	1,573	258	1,848	Gadchiroli
	नागपूर विभाग	...	1,445	1,391	1,955	6,718	2,031	14,466	Nagpur Division
	विदर्भ विभाग	...	2,313	2,150	3,502	12,157	3,961	28,127	Vidharbha Division
	महाराष्ट्र राज्य	...	3,461	3,518	8,242	29,397	12,408	90,277	Maharashtra State

2. क्षेत्रफल आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.5.

१९०१ पासून लोकसंख्येतील दशवर्षीय चढउतार

DECADAL VARIATION IN POPULATION SINCE 1901

दशक Decade						दशवर्षीय लोकसंख्येतील चढउतार (टक्केवारी) Percentage decadal variation in population (2)
(1)						(2)
1901-11	+10.741
1911-21	-2.911
1921-31	+14.911
1931-41	+11.991
1941-51	+19.277
1951-61	+23.601
1961-71	+27.451
1971-81	+24.541
1981-91	+25.731

आधार.—संचालक, जनगणना, महाराष्ट्र, मुंबई.

Source.—Director of Census Operations, Maharashtra, Mumbai.

2. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.6. *

शहरांच्या लोकसंख्या—गटानुसार नागरी लोकसंख्या
URBAN POPULATION BY SIZE—CLASS OF TOWNS
1991

अनुक्रमांक Serial No.	लोकसंख्येचा गट Population range	एकूण नगरे व शहर संकुले Number of towns and UAs.	लोकसंख्या Population	एकूण शहरी लोकसंख्येशी शेकडा प्रमाण Percentage to total urban population	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	
1	Below 5,000 हून कमी.	...	11	43,096	0.1
2	5,000—9,999	46	3,65,101	1.2
3	10,000—19,999	102	15,29,924	5.0
4	20,000—49,999	114	35,40,926	11.6
5	50,000—99,999	30	21,17,960	6.9
6	1,00,000 आणि याहून अधिक and above.	...	33	2,29,44,579	75.2
एकूण/Total ...		336	3,05,41,586	100.0	

UA=Urban Agglomeration

आधार.—संचालक, जनगणना, महाराष्ट्र.

Source.—Director of Census Operations, Maharashtra.

2. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.7

वस्ती असलेल्या खेड्यांचे लोकसंख्येनुसार वर्गीकरण/CLASSIFICATION OF INHABITED VILLAGES
ACCORDING TO POPULATION 1991

(लोकसंख्या/Population)

अनुक्रमांक Serial No. (1)	जिल्हा (2)	२०० पेक्षा कमी/Below		200 to 499		500 to 999		District (2)	
		गावांची संख्या Number of Villages (3)	लोकसंख्या Population (4)	गावांची संख्या Number of Villages (5)	लोकसंख्या Population (6)	गावांची संख्या Number of Villages (7)	लोकसंख्या Population (8)		
1	बृहन्मुंबई	Brihan Mumbai	
2	ठाणे	...	96	114	354	1,270	622	4,577	Thane
3	रायगड	...	163	203	586	2,110	668	4,718	Raigad
4	रत्नागिरी	...	71	86	375	1,371	556	4,021	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	...	29	33	151	556	279	2,106	Sindhudurg
	कोकण विभाग		358	436	1,466	5,307	2,125	15,420	Konkan Division
6	नाशिक	...	49	69	276	1,009	592	4,312	Nashik
7	धुळे	...	92	108	281	991	503	3,664	Dhule
8	जळगाव	...	59	70	237	872	427	3,132	Jalgaon
9	अहमदनगर	...	13	16	135	510	436	3,242	Ahmednagar
	नाशिक विभाग		213	263	929	3,382	1,958	14,350	Nashik Division
10	पुणे	...	107	125	328	1,132	509	3,775	Pune
11	सातारा	...	94	108	298	1,062	439	3,174	Satara
12	सांगली	...	11	14	45	178	167	1,262	Sangli
13	सोलापूर	...	11	10	75	283	253	1,910	Solapur
14	कोल्हापूर	...	26	34	157	577	310	2,260	Kolhapur
	पुणे विभाग		249	291	903	3,232	1,678	12,381	Pune Division
	उर्वरित महाराष्ट्र		820	990	3,298	11,921	5,761	42,151	Rest of Maharashtra

15	औरंगाबाद	...	107	107	259	925	415	3,009	Aurangabad
16	जालना	...	40	53	134	512	338	2,497	Jalna
17	परभणी	...	73	85	289	1,054	510	3,729	Parbhani
18	बीड	...	29	35	254	946	442	3,202	Beed
19	नांदेड	...	53	62	283	1,045	505	3,734	Nanded
20	उस्मानाबाद	...	13	18	96	365	209	1,559	Osmanabad
21	लातूर	...	13	18	127	472	267	1,969	Latur
	औरंगाबाद विभाग	...	328	378	1,442	5,319	2,686	19,699	Aurangabad Division
22	बुलढाणा	...	141	114	243	862	376	2,795	Buldhana
23	अकोला	...	194	175	381	1,350	485	3,524	Akola
24	अमरावती	...	331	276	469	1,603	462	3,303	Amravati
25	यवतमाळ	...	202	194	454	1,624	607	4,339	Yavatmal
	अमरावती विभाग	...	868	759	1,547	5,439	1,930	13,961	Amravati Division
26	वर्धा	...	187	149	261	920	284	1,979	Wardha
27	नागपूर	...	302	272	515	1,768	487	3,375	Nagpur
28	भंडारा	...	145	153	285	1,010	550	4,012	Bhandara
29	चंद्रपूर	...	213	220	417	1,447	452	3,252	Chandrapur
30	गडचिरोली	...	598	597	477	1,573	258	1,848	Gadchiroli
	नागपूर विभाग	...	1,445	1,391	1,955	6,718	2,031	14,466	Nagpur Division
	विदर्भ विभाग	...	2,313	2,150	3,502	12,157	3,961	28,127	Vidharbha Division
	महाराष्ट्र राज्य	...	3,461	3,518	8,242	29,397	12,408	90,277	Maharashtra State

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.7—contd.

अनुक्रमांक Serial No. (1)	जिल्हा (2)	1000 to 1999		2000 to 4999		5000 to 9999		District (2)
		गावांची संख्या Number of Villages (9)	लोकसंख्या Population (10)	गावांची संख्या Number of Villages (11)	लोकसंख्या Population (12)	गावांची संख्या Number of Villages (13)	लोकसंख्या Population (14)	
1	बृहन्मुंबई	Brihan Mumbai
2	ठाणे	...	430	148	4,290	23	1,433	Thane
3	रायगड	...	329	94	2,765	10	665	Raigad
4	रत्नागिरी	...	423	84	2,244	5	325	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	...	213	60	1,676	2	118	Sindhudurg
	कोकण विभाग		1,395	19,147	386	10,975	40	Konkan Division
6	नाशिक	...	594	264	7,692	29	2,023	Nashik
7	धुळे	...	464	207	5,917	34	2,251	Dhule
8	जळगाव	...	450	237	7,082	58	3,731	Jalgaon
9	अहमदनगर	...	537	360	10,747	55	3,750	Ahmednagar
	नाशिक विभाग		2,045	28,787	1,068	31,438	176	Nashik Division
10	पुणे	...	510	326	9,571	46	3,141	Pune
11	सातारा	...	406	258	7,428	45	2,953	Satara
12	सांगली	...	226	197	5,934	57	3,798	Sangli
13	सोलापूर	...	412	315	9,200	54	3,480	Solapur
14	कोल्हापूर	...	364	254	7,571	60	3,933	Kolhapur
	पुणे विभाग		1,918	27,147	1,350	39,704	262	Pune Division
	उर्वरित महाराष्ट्र		5,358	75,081	2,804	82,117	478	Rest of Maharashtra

15	औरंगाबाद	...	347	4,789	146	4,254	24	1,589	Aurangabad
16	जालना	...	341	4,712	89	2,515	12	818	Jalna
17	परभणी	...	438	6,146	138	3,939	21	1,452	Parbhani
18	बीड	...	381	5,367	143	3,884	18	1,196	Beed
19	नांदेड	...	472	6,551	177	4,998	21	1,259	Nanded
20	उस्मानाबाद	...	252	3,511	119	3,443	24	1,547	Osmanabad
21	लातूर	...	333	4,760	150	4,234	18	1,156	Latur
	औरंगाबाद विभाग	...	2,564	35,836	962	27,267	138	9,017	Aurangabad Division
22	बुलढाणा	...	356	4,901	157	4,413	23	1,554	Buldhana
23	अकोला	...	359	4,841	134	4,032	13	818	Akola
24	अमरावती	...	282	3,860	102	2,873	26	1,858	Amravati
25	यवतमाळ	...	434	5,963	118	3,331	15	889	Yavatmal
	अमरावती विभाग	...	1,431	19,565	511	14,649	77	5,119	Amravati Division
26	वर्धा	...	166	2,183	55	1,599	12	771	Wardha
27	नागपूर	229	3,084	79	2,414	20	1,304	Nagpur
28	भंडारा	...	467	6,539	182	4,835	22	1,389	Bhandara
29	चंद्रपूर	...	288	3,940	87	2,492	11	780	Chandrapur
30	गडचिरोली	...	129	1,689	35	1,009	4	214	Gadchiroli
	नागपूर विभाग	...	1,269	17,435	438	12,349	69	4,509	Nagpur Division
	विदर्भ विभाग	...	2,700	37,000	949	26,998	146	9,577	Vidharbha Division
	महाराष्ट्र राज्य	...	10,632	1,47,917	4,715	1,36,382	762	50,195	Maharashtra State

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.7—concl'd.

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा (2)	10,000 आणि त्याहून अधिक/and above		एकूण/Total		ओसाड गावांची संख्या Number of un-inhabited Villages (19)	District (2)
		गावांची संख्या Number of Villages (15)	लोकसंख्या Population (00) (16)	गावांची संख्या Number of Villages (17)	लोकसंख्या Population (00) (18)		
1	बृहन्मुंबई	Brihan Mumbai
2	ठाणे	...	7	982	1,679	18	Thane
3	रायगड	...	1	125	1,851	57	Raigad
4	रत्नागिरी	...	1	110	1,515	4	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	...	2	229	736	...	Sindhudurg
	कोकण विभाग	...	11	1,446	5,781	79	Konkan Division
6	नाशिक	...	10	1,300	1,814	4	Nashik
7	धुळे	...	5	695	1,586	17	Dhule
8	जळगाव	...	12	2,009	1,480	30	Jalgaon
9	अहमदनगर	...	18	2,528	1,554	2	Ahmednagar
	नाशिक विभाग	...	45	6,532	6,434	53	Nashik Division
10	पुणे	...	18	2,458	1,844	18	Pune
11	सातारा	...	7	860	1,547	26	Satara
12	सांगली	...	20	2,627	723	4	Sangli
13	सोलापूर	...	14	2,253	1,134	8	Solapur
14	कोल्हापूर	...	17	2,462	1,188	15	Kolhapur
	पुणे विभाग	...	76	10,660	6,436	71	Pune Division
	उर्वरित महाराष्ट्र	...	132	18,638	18,651	2,62,499	203
							Rest of Maharashtra

15	औरंगाबाद	...	2	213	1,300	14,886	44	Aurangabad
16	जालना	...	2	230	956	11,337	11	Jalna
17	परभणी	1,469	16,404	45	Parbhani
18	बीड	...	2	322	1,269	14,951	11	Beed
19	नांदेड	...	4	593	1,515	18,242	65	Nanded
20	उस्मानाबाद	...	3	381	716	10,825	6	Osmanabad
21	लातूर	...	6	738	914	13,348	22	Latur
	औरंगाबाद विभाग	...	19	2,477	8,139	99,993	204	Aurangabad Division
22	बुलढाणा	...	3	340	1,299	14,980	128	Buldhana
23	अकोला	...	8	1,058	1,574	15,799	202	Akola
24	अमरावती	...	9	1,056	1,681	14,829	315	Amravati
25	यवतमाळ	...	6	862	1,836	17,202	272	Yavatmal
	अमरावती विभाग	...	26	3,316	6,390	62,810	917	Amravati Division
26	वर्धा	...	2	237	967	7,838	412	Wardha
27	नागपूर	...	3	346	1,635	12,562	243	Nagpur
28	भंडारा	...	3	380	1,654	18,317	149	Bhandara
29	चंद्रपूर	...	5	621	1,473	12,752	319	Chandrapur
30	गडचिरोली	...	2	254	1,503	7,185	168	Gadchiroli
	नागपूर विभाग	...	15	1,838	7,232	58,654	1,291	Nagpur Division
	विदर्भ विभाग	...	41	5,154	13,622	1,21,464	2,208	Vidharbha Division
	महाराष्ट्र राज्य	...	192	26,269	40,412	4,83,956	2,615	Maharashtra State

आधार.—संचालक, जनगणना, महाराष्ट्र.

Source.—Director of Census Operation, Maharashtra.

2. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.8.

एक लाख किंवा अधिक लोकसंख्या असलेली शहरे/शहर संकुले

CITIES/URBAN AGGLOMERATIONS (UAs) WITH POPULATION OF 1,00,000

OR ABOVE

1991

अनुक्रमांक Serial No. (1)	शहर/शहर संकुलाचे नाव (2)	(लोकसंख्या हजारांत) Population (in thousand) (3)	Name of City/UA (2)
१	बृहन्मुंबई शहर संकुल	12,596	1. Brihan Mumbai Urban Agglomeration.
	(अ) बृहन्मुंबई (म.न.पा.)	9,926	(a) Brihan Mumbai (M. Corpn.)
	ठाणे जिल्ह्यात अंतर्भूत असलेले	2,670	Constituent in Thane District
	(अ) कल्याण (म.न.पा.)	1,014	(a) Kalyan (M. Corpn.)
	(आ) ठाणे (म.न.पा.)	803	(b) Thane (M. Corpn.)
	(इ) उल्हासनगर (न.प.)	369	(c) Ulhasnagar (M.)
	(ई) नवी मुंबई (ठाणे) (गणना शहर)	308	(d) New Mumbai (Thane) (C.T.)
	(उ) मीरा-भायंदर (न.प.)	176	(e) Mira Bhayandar (M.)
२	पुणे शहर संकुल	2,494	2. Pune Urban Agglomeration
	(अ) पुणे (म.न.पा.)	1,567	(a) Pune (M. Corpn.)
	(आ) पी.सी.एम.सी. (म.न.पा.)	517	(b) P.C.M.C. (M. Corpn.)
	(इ) पुणे (कटक मंडळ)	82	(c) Pune (Contonment)
	(ई) खडकी (कटक मंडळ)	78	(d) Kirkee (Contonment)
	(उ) देहू रोड (कटक मंडळ)	41	(e) Dehu Road (Contonment)
	(ऊ) हडपसर (गणना शहर)	39	(f) Hadapsar (C.T.)
	(ए) वडगाव शेरी (गणना शहर)	32	(g) Vadgaon Sheri (C.T.)
	(ऐ) धनकवाडी (गणना शहर)	28	(h) Dhankawadi (C.T.)
	(ओ) खडकवासला (गणना शहर)	18	(i) Khadkvasla (C.T.)
	(औ) वारिया (गणना शहर)	18	(j) Warie (C.T.)
	(क) खराडी (गणना शहर)	12	(k) Kharadi (C.T.)
	(ख) कलास (गणना शहर)	11	(l) Kalas (C.T.)
	(ग) किवाले (गणना शहर)	10	(m) Kivale (C.T.)
	(घ) लोहगाव (गणना शहर)	10	(n) Lohgaon (C.T.)
	(च) वडगाव बीके (गणना शहर)	10	(o) Vadgaon B.K. (C.T.)
	(छ) शिवाने (गणना शहर)	9	(p) Shivane (C.T.)
	(ज) कोपरवेल (गणना शहर)	7	(q) Kopkhel (C.T.)
	(झ) देहू (गणना शहर)	5	(r) Dehu (C.T.)
३	नागपूर शहर संकुल	1,664	3. Nagpur Urban Agglomeration
	(अ) नागपूर (म.न.पा.)	1,625	(a) Nagpur (M. Corpn.)
	(आ) वाडी (गणना शहर)	22	(b) Wadi (C.T.)
	(इ) डिगडोह (गणना शहर)	17	(c) Digdon (C.T.)

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.8.—contd.

(1)	(2)	(3)	(2)
४	नाशिक शहर संकुल (अ) नाशिक (म.न.पा.) (आ) देवळाली कटक मंडळ (इ) भागूर (न.प.) (ई) एकलहरे (गणना शहर)	725 657 44 12 12	4. Nashik Urban Agglomeration (a) Nashik (M. Corpn.) (b) Deolali (Contonment) (c) Bhagur (M) (d) Eklahare (C.T.)
५	सोलापूर शहर संकुल (अ) सोलापूर (म.न.पा.) (आ) माजरेवाडी (अतिवृद्धी) (इ) सोलापूर (ग्रामीण) (अतिवृद्धी) (ई) नेहरूनगर (अतिवृद्धी)	621 604 10 5 2	5. Solapur Urban Agglomeration (a) Solapur (M. Corpn.) (b) Majrewadi (O.G.) (c) Solapur (Rural) (O.G.) (d) Nehrunagar (O.G.)
६	औरंगाबाद शहर संकुल (अ) औरंगाबाद (म.न.पा.) (आ) औरंगाबाद कटक मंडळ	593 573 20	6. Aurangabad Urban Agglomeration (a) Aurangabad (M. Corpn.) (b) Aurangabad (Contonment)
७	अमरावती (म.न.पा.)	422	7. Amravati (M. Corpn.)
८	कोल्हापूर शहर संकुल (अ) कोल्हापूर (म.न.पा.) (आ) गांधीनगर (गणना शहर)	418 406 12	8. Kolhapur Urban Agglomeration (a) Kolhapur (M. Corpn.) (b) Gandhinagar (C.T.)
९	भिवंडी शहर संकुल (अ) भिवंडी (न.प.) (आ) खोनी (गणना शहर)	392 379 13	9. Bhiwandi Urban Agglomeration (a) Bhiwandi (M.) (b) Khoni (C.T.)
१०	सांगली शहर संकुल (अ) सांगली (न.प.) (आ) कुपवाड (अतिवृद्धी) (इ) मिरज (न.प.) (ई) वानलेवाडी (अतिवृद्धी) (उ) माधवनगर (गणना शहर)	364 193 33 122 4 12	10. Sangli Urban Agglomeration (a) Sangli (M.) (b) Kupwad (O.G.) (c) Miraj (M.) (d) Vanlewadi (O.G.) (b) Madhavnagar (C.T.)
११	मालेगाव (न.प.)	343	11. Malegaon (M.)
१२	अकोला (न.प.)	328	12. Akola (M.)
१३	नांदेड शहर संकुल (अ) नांदेड (न.प.) (आ) वाघल (न.प.)	309 275 34	13. Nanded Urban Agglomeration (a) Nanded (M.) (b) Waghala (M.)
१४	धुळे (न.प.)	278	14. Dhule (M.)
१५	जळगाव (न.प.)	242	15. Jalgaon (M.)

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.8.—concl'd.

(1)	(2)	(3)	(2)
१६	इचलकरंजी शहर संकुल (अ) इचलकरंजी (न.प.) (आ) कबनूर (गणना शहर)	236 215 21	16. Ichalkaranji Urban Agglomeration (a) Ichalkaranji (M.) (b) Kabnur (C.T.)
१७	चंद्रपूर (न.प.)	226	17. Chandrapur (M.)
१८	अहमदनगर शहर संकुल (अ) अहमदनगर (न.प.) (आ) अहमदनगर कटक मंडळ	222 181 41	18. Ahmednagar Urban Agglomeration (a) Ahmednagar (M.) (b) Ahmednagar (Cont.)
१९	लातूर (न.प.)	197	19. Latur (M.)
२०	परभणी (न.प.)	190	20. Parbhani (M.)
२१	जालना (न.प.)	175	21. Jalna (M.)
२२	भुसावळ शहर संकुल (अ) भुसावळ (न.प.) (आ) कन्दारी (गणना शहर)	160 145 15	22. Bhusawal Urban Agglomeration (a) Bhusawal (M.) (b) Kandri (C.T.)
२३	कामटी शहर संकुल (अ) कामटी (न.प.) (आ) कन्हान पिपरी (गणना शहर) (इ) टेकाड (गणना शहर) (ई) कामटी कटक मंडळ	127 79 19 18 12	23. Kamptee Urban Agglomeration (a) Kamptee (M.) (b) Kanhan Pipri (C.T.) (c) Tekad (C.T.) (d) Kamptee (Contt.)
२४	यवतमाळ शहर संकुल (अ) यवतमाळ (न.प.) (आ) उमरखेड (गणना शहर)	122 109 13	24. Yavatmal Urban Agglomeration (a) Yavatmal (M.) (b) Umardhed (C.T.)
२५	बीड (न.प.)	112	25. Beed (M.)
२६	गोंदिया (न.प.)	109	26. Gondiya (M.)
२७	वर्धा (न.प.)	103	27. Wardha (M.)
		एकूण ... 23,768	Total

म.न.पा. = महानगरपालिका/M. Corp.=Municipal Corporation O.G.—अतिवृद्धी/Out Growth.

न.प. = नगरपरिषद/M.=Municipality. C.T.—गणना शहर/Census Town, S.T. शहर/Special Town

टीप.—आकडे संक्षिप्तत लिहिल्यामुळे बेरजा जुळणार नाहीत.

आधार.—संचालक, जनगणना, महाराष्ट्र.

Note.—Details may not add to the totals due to rounding.

Source.—Director of Census Operations, Maharashtra.

2. क्षेत्रफल आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.9.

काम करणाऱ्यांचे व न करणाऱ्यांचे वर्गीकरण

CLASSIFICATION OF WORKERS AND NON-WORKERS
1991

(हजारत/In thousand numbers)

अनुक्रमांक Sr. No. (1)	बाब (2)	महाराष्ट्र Maharashtra (3)	Item (2)
1	शेतकरी ...	10,172	Cultivators.
2	शेतमजूर ...	8,313	Agricultural labourers.
3	पशुसंवर्धन, जंगलकाम, मच्छीमारी, शिकार, मळे, फळबाग आणि संलग्न कामे.	472	Livestock, forestry, fishing, hunting and plantations orchards and allied activities.
4	खाणकाम आणि दगड खाणकाम ...	115	Mining and quarrying.
5	वस्तुनिर्माण, प्रक्रिया, संधारण व दुरुस्ती—		Manufacturing, processing servicing and repairs—
	(अ) घरगुती उद्योग ...	498	(a) Household industry.
	(ब) घरगुती उद्योगघट्टाव्यतिरिक्त इतर उद्योग ...	3,598	(b) Other than household industry.
6	बांधकाम ...	802	Construction.
7	व्यापार आणि वाणिज्य ...	2,657	Trade and commerce
8	वाहतूक, साठवण आणि दळणवळण ...	1,160	Transport, storage and communications.
9	इतर सेवा ...	3,219	Other Services.
	एकूण—मुख्यतः काम करणारे ...	31,006	Total—main workers.
	सीमांतिक कामगार ...	2,904	Marginal workers.
	एकूण—काम न करणारे ...	45,011	Total—non-workers.
	एकूण—काम करणारे आणि न करणारे ...	78,921	Total—workers and non-workers.

आधार.—महानिबंधक व गणना आयुक्त, भारत सरकार, नवी दिल्ली व संचालक, जनगणना कार्यालय, महाराष्ट्र, मुंबई.

Source.—Registrar General and Census Commissioner, Government of India, New Delhi and Director of Census Operations, Maharashtra, Mumbai.

2. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.10.

काम न करणाऱ्या व्यक्तींचे कार्य प्रकारानुसार वर्गीकरण

CLASSIFICATION OF PERSONS NOT AT WORK BY TYPE OF ACTIVITY

गणना/Census

1991

(हजारंत/in thousand)

कार्य प्रकार (1)	ग्रामीण/Rural			नागरी/Urban			एकूण/Total			Type of activity (1)
	पुरुष Males (2)	स्त्रिया Females (3)	एकूण Total (4)	पुरुष Males (5)	स्त्रिया Females (6)	एकूण Total (7)	पुरुष Males (8)	स्त्रिया Females (9)	एकूण Total (10)	
पूर्ण वेळ विद्यार्थी ...	5,568	3,666	9,234	4,268	3,398	7,666	9,836	7,064	16,900	Full time students.
घरकाम करणारे ...	94	2,985	3,079	100	6,149	6,249	194	9,134	9,328	Household duties.
अवलंबून असणारे व बालके	5,581	6,137	11,718	2,993	2,931	5,924	8,574	9,068	17,642	Dependents and infant.
सेवानिवृत्त, व्याजावर, भात्यावर उपजिविका करणारे व स्वतंत्र उत्पन्न असणारे.	93	38	131	342	51	393	435	89	524	Retired, rentiers and persons of independent means.
भिकारी, भटके इत्यादी ...	11	6	17	15	6	21	26	12	38	Beggars,vagrants etc.
शिक्षा भोगणारे, मानसिक आजाराच्या व धर्मार्थ संस्थांमध्ये राहणाऱ्या व्यक्ती.	8	3	11	20	7	27	28	10	33	Inmates of panal, mental and charitable institutions.
इतर ...	126	30	156	305	79	384	431	109	540	Others.
इतर ...	11,481	12,865	24,346	8,043	12,621	20,664	19,524	25,486	45,010	... Total

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.11.

2. क्षेत्रफल आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.11.

अनुसूचित जाती आणि जमाती यांची लोकसंख्या/POPULATION OF S.C. AND S.T.

1991

(संख्या/Number)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	अनुसूचित जाती व बौद्ध Scheduled Castes and Buddhist	अनुसूचित जमाती Scheduled Tribes	एकूण लोकसंख्येशी टक्केवारी Percentage to total population		साक्षर लोकसंख्येचे एकूण लोकसंख्येशी प्रमाण Literate population percentage to total Population		District	
				अनु. जाती/ S.C.	अनु. जमाती/ S.T.	अनु. जाती/ S.C.	अनु. जमाती/ S.T.		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)	
1	बृहन्मुंबई	...	6,46,914	1,03,775	6.52	1.05	71.58	68.24	Brihan Mumbai
2	ठाणे	...	2,71,797	9,51,205	5.18	18.12	65.05	25.84	Thane
3	रायगड	...	50,999	2,33,953	2.79	12.82	64.81	25.74	Raigad
4	रत्नागिरी	...	27,385	14,847	1.77	0.96	63.46	33.01	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	...	42,435	3,893	5.10	0.47	69.67	64.62	Sindhudurg
	कोकण विभाग	..	10,39,530	13,07,673	5.37	6.75	69.28	29.59	Konkan Division
6	नाशिक	...	3,26,755	9,31,069	8.48	24.18	60.59	29.83	Nashik
7	धुळे	...	1,34,359	10,36,491	5.30	40.88	55.74	23.71	Dhule
8	जळगाव	...	2,95,047	3,13,551	9.26	9.84	52.35	34.70	Jalgaon
9	अहमदनगर	...	4,18,479	2,40,141	12.41	7.12	51.86	30.59	Ahmednagar
	नाशिक विभाग	...	11,74,640	25,21,252	9.07	19.47	54.86	27.96	Nashik Division

10	पुणे	...	6,31,063	2,16,336	11.41	3.91	59.47	41.97	Pune
11	सातारा	...	2,33,014	18,342	9.51	0.75	57.77	52.38	Satara
12	सांगली	...	2,77,458	10,784	12.56	0.49	54.09	54.05	Sangli
13	सोलापूर	...	4,97,913	48,352	15.41	1.50	46.52	47.69	Solapur
14	कोल्हापूर	...	3,81,029	14,789	12.75	0.49	54.34	61.06	Kolhapur
	पुणे विभाग	...	20,20,477	3,08,603	12.31	1.88	54.39	44.85	Pune Division
	उर्वरित महाराष्ट्र	...	42,34,647	41,37,528	8.69	8.49	58.21	29.77	Rest of Maharashtra
15	औरंगाबाद	...	3,05,246	83,502	13.79	3.77	50.27	32.86	Aurangabad
16	जालना	...	1,76,452	28,300	12.93	2.07	35.94	32.08	Jalna
17	परभणी	...	2,33,323	1,11,470	11.02	5.27	37.77	33.78	Parbhani
18	बीड	...	2,44,281	20,515	13.41	1.13	41.69	38.38	Beed
19	नांदेड	...	4,22,942	2,75,972	18.15	11.84	40.53	36.09	Nanded
20	उस्मानाबाद	...	2,08,609	22,463	16.34	1.76	43.46	39.45	Osmanabad
21	लातूर	...	3,19,568	37,527	19.06	2.24	43.88	43.09	Latur
	औरंगाबाद विभाग	...	19,10,421	5,79,749	14.92	4.53	42.38	35.65	Aurangabad Division
22	बुलढाणा	...	2,16,687	95,389	11.49	5.06	50.11	42.60	Buldhana
23	अकोला	...	2,64,554	1,55,695	11.95	7.03	55.49	51.03	Akola
24	अमरावती	...	3,84,499	3,16,448	17.48	14.38	61.58	44.57	Amravati
25	यवतमाळ	...	2,26,820	4,45,840	10.92	21.46	57.62	41.45	Yavatmal
	अमरावती विभाग	...	10,92,560	10,13,372	13.04	12.10	57.07	43.99	Amravati Division
26	वर्धा	...	1,49,975	1,66,391	14.05	15.59	68.58	55.43	Wardha
27	नागपूर	...	6,19,226	4,57,715	18.84	13.92	71.05	62.31	Nagpur
28	भंडारा	...	3,55,484	3,09,822	16.87	14.70	69.34	51.73	Bhandara
29	चंद्रपूर	...	2,99,533	3,49,169	16.90	19.70	62.85	47.30	Chandrapur
30	गडचिरोली	...	95,996	3,04,535	12.20	38.70	53.40	30.40	Gadchiroli
	नागपूर विभाग	...	15,20,214	15,87,632	16.85	17.60	67.70	50.20	Nagpur Division
	विदर्भ विभाग	...	26,12,774	26,01,004	15.02	14.95	63.33	47.82	Vidharbha Division
	महाराष्ट्र राज्य	...	87,57,842	73,18,281	11.10	9.27	56.46	36.79	Maharashtra State
	भारत*	...	13,82,23,277	6,77,58,380	16.48	8.08	India*

* जम्मू व काश्मीर वगळून/Excluding Jammu and Kashmir (India total population 83,85,83,988.)

आधार.—भारतीय जनगणना, १९९१ प्राथमिक जनगणना सारांश (अंतिम). Source.—Census of India 1991 Primary Census Abstract (Final).

35
 13-11-29
 13-951-2892
 Date: ...
 Doc. No. ...
 13-11-29
 13-951-2892

2. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.12.

प्रकारानुसार महाराष्ट्र राज्यातील अपंगांची संख्या

DISABLED POPULATION IN MAHARASHTRA STATE BY TYPE OF DISABILITY
1981

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	पूर्णतः अंध Totally Blind	पूर्णतः पांगळे Totally Crippled	पूर्णतः मूक Totally Dump	एकूण Total (3+4+5)	एकूण लोकसंख्येशी टक्केवारी to total population	District
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(2)
1	बृहन्मुंबई ...	1,513	1,299	903	3,715	0.04	Brihan Mumbai
2	ठाणे ...	831	951	679	2,461	0.07	Thane
3	रायगड ...	647	642	607	1,896	0.13	Raigad
4	रत्नागिरी ...	809	841	842	2,492	0.12	Ratnagiri
	कोकण विभाग	3,800	3,733	3,031	10,564	0.07	Konkan Division
5	नाशिक ...	1,973	1,332	912	4,217	0.14	Nashik
6	धुळे ...	1,342	851	578	2,771	0.14	Dhule
7	जळगाव ...	1,605	1,066	793	3,464	0.13	Jalgaon
8	अहमदनगर ...	1,589	1,086	867	3,542	0.13	Ahmadnagar
	नाशिक विभाग	6,509	4,335	3,150	13,994	0.14	Nashik Division
9	पुणे ...	1,894	1,505	1,155	4,554	0.11	Pune
10	सातारा ...	967	851	901	2,719	0.13	Satara
11	सांगली ...	700	1,093	796	2,589	0.14	Sangli
12	सोलापूर ...	1,790	1,080	1,107	3,977	0.15	Solapur
13	कोल्हापूर ...	722	1,122	860	2,704	0.11	Kolhapur
	पुणे विभाग	6,073	5,651	4,819	16,543	0.15	Pune Division
	उर्वरित महाराष्ट्र	16,382	13,719	11,000	41,101	0.11	Rest of Maharashtra
14	औरंगाबाद ...	2,120	1,323	800	4,243	0.17	Aurangabad
15	परभणी ...	1,925	899	667	3,491	0.19	Parbhani
16	बीड ...	1,625	815	493	2,933	0.20	Beed
17	नांदेड ...	1,643	887	615	3,145	0.18	Nanded
18	उस्मानाबाद ...	2,234	1,385	771	4,390	0.20	Osmanabad
	औरंगाबाद विभाग	9,547	5,309	3,346	18,202	0.19	Aurangabad Division

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.12.—*contd.*

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(2)
19	बुलढाणा ...	1,279	707	604	2,590	0.17	Buldhana
20	अकोला ...	1,548	839	629	3,016	0.17	Akola
21	अमरावती ...	1,125	825	536	2,486	0.13	Amravati
22	यवतमाळ ...	1,640	863	699	3,202	0.18	Yavatmal
	अमरावती विभाग	5,592	3,234	2,468	11,294	0.16	Amravati Division
23	वर्धा ...	671	392	314	1,377	0.15	Wardha
24	नागपूर ...	1,117	1,015	583	2,715	0.10	Nagpur
25	भंडारा ...	1,406	1,261	644	3,311	0.18	Bhandara
26	चंद्रपूर ...	2,249	1,435	708	4,392	0.21	Chandrapur
	नागपूर विभाग	5,443	4,103	2,249	11,795	0.16	Nagpur Division
	विदर्भ विभाग	11,035	7,337	4,717	23,089	0.16	Vidarbha Division.
	महाराष्ट्र राज्य	36,964	26,365	19,063	82,392	0.13	Maharashtra State

2. क्षेत्रफल आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.13.

वयोगटानुसार लोकसंख्या/POPULATION ACCORDING TO AGE GROUPS

गणना/CENSUS

1991

(हजारत/in thousand)

एकूण/ग्रामीण/नागरी Total/Rural/Urban (1)	वय-गट Age-group (2)	एकूण लोकसंख्या/Total population			संचयी टक्केवारी Cumulative percentage (6)
		पुरुष Males (3)	स्त्रिया Females (4)	एकूण Total (5)	
एकूण/Total	...				
	0—9	9,849	9,323	19,172	24.29
	10—14	4,644	4,282	8,926	35.60
	15—19	3,926	3,303	7,229	44.76
	20—24	3,686	3,493	7,179	53.86
	25—29	3,291	3,356	6,647	62.28
	30—34	2,959	2,784	5,743	69.56
	35—39	2,731	2,464	5,195	76.14
	40—44	2,220	1,960	4,180	81.44
	45—49	1,866	1,708	3,574	85.97
	50—54	1,571	1,434	3,005	89.78
	55—59	1,172	1,074	2,246	92.62
	60—64	1,101	1,093	2,194	95.40
	65—69	670	669	1,339	97.10
	70—74	488	507	995	98.36
	75—79	205	213	418	98.89
	80+	267	299	566	99.60
वय माहित नसलेले/Age not known		171	142	313	100.00
* एकूण/Total	...	40,817	38,104	78,921
ग्रामीण/Rural	...				
	0—9	6,339	6,042	12,381	25.59
	10—14	2,914	2,695	5,609	37.18
	15—19	2,304	1,932	4,236	45.94
	20—24	1,972	2,014	3,986	54.18
	25—29	1,777	1,952	3,729	61.89
	30—34	1,608	1,665	3,273	68.65
	35—39	1,521	1,473	2,994	74.84
	40—44	1,256	1,247	2,503	80.02
	45—49	1,117	1,126	2,243	84.65
	50—54	988	970	1,958	88.70
	55—59	771	728	1,499	91.80
	60—64	749	759	1,508	94.92
	65—69	462	469	931	96.84
	70—74	343	361	704	98.29
	75—79	138	147	285	98.88
	80+	186	206	392	99.69
वय माहित नसलेले/Age not known		83	66	149	100.00
* एकूण/Total	...	24,528	23,852	48,380

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.13.— *contd.*

(हजारंत/in thousand)

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
नागरी/Urban	0—9	3,510	3,281	6,791	22.24
	10—14	1,731	1,588	3,319	33.10
	15—19	1,622	1,371	2,993	42.90
	20—24	1,714	1,478	3,192	53.36
	25—29	1,514	1,404	2,918	62.91
	30—34	1,351	1,119	2,470	71.00
	35—39	1,210	990	2,200	78.20
	40—44	964	712	1,676	83.69
	45—49	749	582	1,331	88.05
	50—54	583	465	1,048	91.48
	55—59	401	346	747	93.93
	60—64	352	334	686	96.17
	65—69	208	200	408	97.51
	70—74	144	146	290	98.46
	75—79	67	66	133	98.89
	80+	81	94	175	99.46
१ माहित नसलेले/Age not known		88	76	164	100.00
*एकूण/Total	16,289	14,252	30,541

*वयाची माहिती उपलब्ध नसलेल्या माहितीचा 'एकूण' मध्ये समावेश आहे.

Figures of 'Age' not stated are included in Total.

आधार.—सामान्य आर्थिक तक्ते भाग-३, क आणि ख (i).

Source.—General Economic Tables, Part-III, A and B (i).

2. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.14.

धर्मानुसार लोकसंख्या

POPULATION BY RELIGION
1991

अनुक्रमांक Serial No. (1)	धर्म (2)	लोकसंख्या Population (3)	Religion (2)
1	बौद्ध	50,40,785	Buddhist
2	ख्रिश्चन	8,85,030	Christian
3	हिंदू	6,40,33,213	Hindu
4	जैन	9,65,840	Jain
5	मुस्लिम	76,28,755	Muslim
6	शीख	1,61,184	Sikh
7	इतर धर्म/संप्रदाय	99,768	Other religion and persuasion
8	धर्म न सांगितलेले	1,06,560	Religion not stated
9	इतर	16,052	Others
	एकूण	7,89,37,187	Total

आधार.—भारतीय जनगणना १९९१, मालिका १४, भाग चार (बी) (दोन)

Source.—Census of India, 1991, Series 14, Part IV (B) (ii)

2. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.15.

२०१६ पर्यंतची वार्षिक अंदाजित लोकसंख्या

ANNUAL ESTIMATES OF POPULATION UP TO 2016

(आकडे हजारांत/Figures in thousand)

वर्ष Year (1)	भारत/India		महाराष्ट्र/Maharashtra	
	१ मार्च 1st March (2)	१ जुलै 1st July (3)	१ मार्च 1st March (4)	१ जुलै 1st July (5)
1996	9,34,218	9,39,540	86,587	87,017
1997	9,49,878	9,55,220	87,883	88,271
1998	9,65,607	9,70,933	89,052	89,407
1999	9,81,324	9,86,611	90,122	90,452
2000	9,96,944	10,02,142	91,116	91,429
2001	10,12,386	10,17,544	92,057	92,315
2002	10,27,607	10,33,004	92,833	93,144
2003	10,43,534	10,49,124	93,768	94,124
2004	10,60,024	10,65,758	94,842	95,237
2005	10,76,934	10,82,768	96,033	96,461
2006	10,94,126	10,99,995	97,322	97,702
2007	11,11,446	11,17,254	98,467	98,829
2008	11,28,571	11,34,322	99,559	99,906
2009	11,45,513	11,51,209	1,00,603	1,00,935
2010	11,62,283	11,68,012	1,01,603	1,01,922
2011	11,78,889	11,84,393	1,02,563	1,02,865
2012	11,95,035	12,00,668	1,03,470	1,03,796
2013	12,11,575	12,17,335	1,04,451	1,04,800
2014	12,28,506	12,34,392	1,05,502	1,05,874
2015	12,45,827	12,51,841	1,06,620	1,07,013
2016	12,63,543	12,69,655	1,07,802	1,08,198

टीप.—(१) लोकसंख्येचे अंदाज तयार करण्यासाठी भारताच्या महानिबंधकाच्या अध्यक्षतेखाली नियोजन आयोगाने नेमलेल्या तज्ज्ञ समितीच्या मार्गदर्शनाखाली १ मार्च १९९६-२०१६ या काळातील वर्षवार अंदाज तयार केले आहेत.

Note.—(1) The annual estimates as on 1st March 1996-2016 have been made under the guidance of the Expert Committee on population projection approved by the Planning Commission under the chairmanship of the Registrar-General, India.

आधार.—भारताचे महानिबंधक यांचे कार्यालय.

Source.—Office of the Registrar-General, India.

2. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.16.

स्थलांतराच्या कारणानुसार स्थलांतरित स्त्री-पुरुष

MIGRANTS BY SEX AND REASON FOR MIGRATION

जनगणना/Population Census 1981

(आकडे हजारांत/Figures in thousand)

स्थलांतराचे कारण (1)	पुरुष, स्त्रिया, एकूण (2)	महाराष्ट्र/Maharashtra			Male, Female, Total (2)	Reason for migration (1)
		ग्रामीण Rural (3)	नागरी Urban (4)	एकूण Total (5)		
1. रोजगार	पुरुष	607	2,593	3,200	M	Employment
	स्त्रिया	112	171	282	F	
	एकूण	719	2,764	3,482	T	
2. शिक्षण	पुरुष	206	423	629	M	Education
	स्त्रिया	60	131	191	F	
	एकूण	266	554	820	T	
3. कुटुंब दुसरीकडे जाणे	पुरुष	1,285	1,208	2,493	M	Family moved
	स्त्रिया	1,319	1,631	2,951	F	
	एकूण	2,604	2,839	5,444	T	
4. विवाह	पुरुष	99	34	132	M	Marriage
	स्त्रिया	7,452	2,120	9,573	F	
	एकूण	7,551	2,154	9,705	T	
5. इतर	पुरुष	2,865	1,379	4,244	M	Others
	स्त्रिया	2,121	946	3,067	F	
	एकूण	4,986	2,325	7,311	T	
एकूण	पुरुष	5,062	5,636	10,698	M	Total
	स्त्रिया	11,064	5,000	16,064	F	
	एकूण	16,126	10,636	26,762	T	

टीप.—आकडे संक्षिप्तात लिहिल्यामुळे बेरजा जुळणार नाहीत.

Note.—Totals may not add up due to rounding

आधार.—भारताची जनगणना, मालिका १२, भाग पाच (ए व बी)

Source.—Census of India, Series 12, Part V (A and B).

2. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.17.

पूर्वीच्या राहण्याच्या ठिकाणानुसार स्थलांतरीत स्त्री-पुरुष
MIGRANTS BY SEX AND PLACE OF LAST RESIDENCE
1991

(हजारंत/in thousand)

पूर्वीचे राहण्याचे ठिकाण (1)	एकूण ग्रामीण नागरी (2)	एकूण स्थलांतरीत Total Migrants			Total Rural Urban (2)	Last residence (1)
		पुरुष Males (3)	स्त्रिया Females (4)	एकूण Total (5)		
I. गणना राज्यात						
<i>I. Within State of Enumeration—</i>						
गणना जिल्ह्यात इतरत्र	एकूण	3,981	9,163	13,143	Total	Elsewhere in
	ग्रामीण	3,352	8,220	11,571	Rural	district of
	नागरी	621	930	1,551	Urban	enumeration.
राज्यातील इतर जिल्ह्यात	एकूण	3,114	4,518	7,632	Total	In other Districts
	ग्रामीण	2,153	3,166	5,319	Rural	of State.
	नागरी	957	1,347	2,304	Urban	
गणनेच्या ठिकाणी	एकूण	31,368	22,375	53,743	Total	At the place of
	ग्रामीण	20,253	13,254	33,507	Rural	enumeration.
	नागरी	11,115	9,121	20,236	Urban	
एकूण (1)	एकूण	38,463	36,055	74,518	Total	Total (I)
	ग्रामीण	25,759	24,639	50,398	Rural	
	नागरी	12,692	11,398	24,090	Urban	
II. गणना राज्याच्या बाहेरील भारतातील राज्य						
<i>II. State in India Beyond State of Enumeration</i>						
आंध्र प्रदेश	एकूण	133	152	285	Total	Andhra Pradesh
	ग्रामीण	78	88	166	Rural	
	नागरी	55	64	119	Urban	
आसाम	एकूण	*	*	1	Total	Assam
	ग्रामीण	1	Rural	
	नागरी	Urban	
अरुणाचल प्रदेश	एकूण	5	4	9	Total	Arunachal
	ग्रामीण	2	2	4	Rural	Pradesh
	नागरी	3	2	4	Urban	

*५०० पेक्षा कमी/Less than 500

स्तंभ २ मधील 'एकूण' हात पूर्वीचे राहण्याचे ठिकाण ग्रामीण आहे की नागरी हाचा उल्लेख नसलेल्यांवाही समावेश आहे/
"Total" in col. 2, includes unspecified status of last residence.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.17.—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)	(1)
बिहार	एकूण	72	33	105	Total	Bihar
	ग्रामीण	53	21	74	Rural	
	नागरी	19	11	30	Urban	
गुजरात	एकूण	301	319	*621	Total	Gujarat
	ग्रामीण	181	182	363	Rural	
	नागरी	120	136	256	Urban	
गोवा	एकूण	24	35	59	Total	Goa
	ग्रामीण	11	16	27	Rural	
	नागरी	14	18	32	Urban	
हरियाणा	एकूण	13	11	24	Total	Haryana
	ग्रामीण	8	6	15	Rural	
	नागरी	5	4	9	Urban	
हिमाचल प्रदेश	एकूण	7	4	10	Total	Himachal Pradesh
	ग्रामीण	4	3	7	Rural	
	नागरी	2	1	3	Urban	
जम्मू व काश्मीर	एकूण	5	4	10	Total	Jammu and Kashmir.
	ग्रामीण	2	2	4	Rural	
	नागरी	3	3	6	Urban	
कर्नाटक	एकूण	380	487	867	Total	Karnataka
	ग्रामीण	243	323	566	Rural	
	नागरी	137	164	301	Urban	
केरळ	एकूण	117	81	198	Total	Kerala
	ग्रामीण	66	43	108	Rural	
	नागरी	51	38	90	Urban	
मध्य प्रदेश	एकूण	149	224	372	Total	Madhya Pradesh
	ग्रामीण	95	138	233	Rural	
	नागरी	54	86	139	Urban	
मणिपूर	एकूण	1	2	3	Total	Manipur
	ग्रामीण	1	1	2	Rural	
	नागरी	..	1	1	Urban	
मेघालय	एकूण	1	1	2	Total	Meghalaya
	ग्रामीण	1	1	1	Rural	
	नागरी	..	1	1	Urban	

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.17.—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)	(1)
मिझोराम	एकूण	3	5	7	Total	Mizoram
	ग्रामीण	2	3	5	Rural	
	नागरी	1	1	2	Urban	
नागालँड	एकूण	1	1	2	Total	Nagaland
	ग्रामीण	..	1	1	Rural	
	नागरी	Urban	
ओरिसा	एकूण	18	11	29	Total	Orissa
	ग्रामीण	13	8	21	Rural	
	नागरी	5	3	8	Urban	
पंजाब	एकूण	31	26	57	Total	Punjab
	ग्रामीण	15	11	26	Rural	
	नागरी	16	15	31	Urban	
राजस्थान	एकूण	131	89	220	Total	Rajasthan
	ग्रामीण	89	55	143	Rural	
	नागरी	42	34	76	Urban	
सिक्कीम	एकूण	1	1	2	Total	Sikkim
	ग्रामीण	..	*	1	Rural	
	नागरी	*	*	1	Urban	
तामिळनाडू	एकूण	103	77	180	Total	Tamil Nadu
	ग्रामीण	49	32	82	Rural	
	नागरी	53	44	98	Urban	
त्रिपुरा	एकूण	1	1	2	Total	Tripura
	ग्रामीण	1	1	1	Rural	
	नागरी	1	Urban	
उत्तर प्रदेश	एकूण	699	339	1,038	Total	Uttar Pradesh
	ग्रामीण	538	240	778	Rural	
	नागरी	159	99	258	Urban	
पश्चिम बंगाल	एकूण	39	31	70	Total	West Bengal
	ग्रामीण	11	6	17	Rural	
	नागरी	28	25	53	Urban	

*५०० पेक्षा कमी/Less than 500

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.17.—concl'd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)	(1)
केंद्रशासित प्रदेश	एकूण	20	20	40	Total	Union Territories
	ग्रामीण	3	3	6	Rural	
	नागरी	17	17	33	Urban	
एकूण (II)	एकूण	2,255	1,957	4,212	Total	Total (II)
	ग्रामीण	1,466	1,186	2,615	Rural	
	नागरी	783	768	1,551	Urban	
पूर्वीचे सहण्याचे ठिकाण	एकूण	40,717	38,012	78,730	Total	Last residence
भारताचे इतरद	ग्रामीण	27,224	25,825	53,049	Rural	Eleswhere in
	नागरी	13,476	12,166	25,641	Urban	India (I + II).
III. अशियातील भारताबाहेरचे देश		168	146	314		Countries im Asia Beyond India
IV. इतर देश		7	9	15		Other countries
एकूण		10,698	16,064	26,762		Total

आधार.—भारतची जनगणना १९९१ महाराष्ट्र, मालिका १२ भाग-पाच (क व ख) (स्थलांतराचे तक्ते)

Source.—Census of India 1991, Operanons Maharashtra Series 12 Part-V (K and Kh)
Migration Tables.

2. क्षेत्रफल आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.18.

प्रमुख भाषा बोलणारी कुटुंबे व त्यातील व्यक्तींची संख्या

HOUSEHOLDS AND HOUSEHOLD POPULATION BY LANGUAGES MAINLY SPOKEN
1981

(संख्या/Number)

भाषा (1)	कुटुंबे Households (2)	व्यक्ती Persons (3)	Languages (1)
आसामी	155	593	Assamese
बंगाली	20,288	88,040	Bengali
गुजराथी	3,11,754	16,84,323	Gujarati
हिंदी	8,11,176	41,47,199	Hindi
कन्नड	1,73,788	9,20,108	Kannada
काश्मिरी	267	1,097	Kashmiri
मल्याळम	54,720	2,20,871	Malayalam
मराठी	86,50,248	4,58,16,753	Marathi
ओरिया	3,748	15,581	Oriya
पंजाबी	35,666	1,84,053	Punjabi
संस्कृत	48	281	Sanskrit
सिंधी	1,00,920	5,17,874	Sindhi
तामीळ	65,538	3,00,348	Tamil
तेलगू	1,81,252	9,36,928	Telgu
उर्दू	6,84,727	43,19,067	Urdu
इतर	5,96,660	36,31,055	Others
एकूण	1,16,90,955	6,27,84,171	Total

आधार.—भारताची जनगणना १९८१, १९८७ चा पेपर एक, महाराष्ट्र मालिका १२.

Source.—Census of India 1981, Paper I of 1987, Maharashtra series 12.

3. शेती/AGRICULTURE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.1.

जमिनीचा वापर/LAND UTILISATION

(हजार हेक्टरांत/In thousand hectares)

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	1996-97	1997-98*	Item
(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
1	एकूण भौगोलिक क्षेत्र (गाव पत्रकांनुसार).	30,758	30,758	Total geographical area by village papers.
2	जंगल व्याप्त क्षेत्र	5,274	5,366	Area under forests.
3	पडीक व लागवडीलायक नसलेली जमीन.	1,711	1,703	Barren and unculturable land.
4	बिगरशेती वापराखाली असलेली जमीन.	1,249	1,238	Land put to non-agricultural uses.
5	लागवडीलायक पण वापरात नसलेली जमीन.	890	885	Culturable waste.
6	कायम गुरेचरण	1,357	1,347	Permanent pastures.
7	झाडे-झुडुपांखालील जमिन	226	223	Land under miscellaneous tree crops etc.
8	चालू पड	1,049	1,106	Current fallows.
9	इतर पड	1,126	1,131	Other fallows.
10	कसलेले क्षेत्र (निव्वळ)	17,876	17,761	Net area sown.
11	एकापेक्षा अधिक वेळा लागवड केलेले क्षेत्र	3,786	3,979	Area sown more than once.
12	लागवडीखालील एकूण क्षेत्र	21,662	21,740	Gross cropped area.

*अस्थायी/Provisional.

आधार.—कृषी आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.—Commissioner of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune.

3. शेती/AGRICULTURE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.2.

जिल्हावार लागवडीलायक क्षेत्र आणि लागवड केलेले क्षेत्र

DISTRICTWISE BREAK-UP OF CULTURABLE AREA AND CULTIVATED AREA
1997-98

(हजार हेक्टरांत/In thousand hectares)

अनु- क्रमांक Serial No. (1)	जिल्हा (2)	एकूण भौगोलिक क्षेत्र Total geographical area (3)	लागवडीलायक क्षेत्र Culturable area (4)	कसलेले निव्वळ क्षेत्र Net area sown (5)	लागवड केलेले एकूण क्षेत्र Gross area sown (6)	District (2)
1	बृहन्मुंबई	38	29	Greater Mumbai
2	ठाणे	934	358	290	306	Thane
3	रायगड	687	310	189	217	Raigad
4	रत्नागिरी	816	553	251	261	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	504	349	140	159	Sindhudurg
	कोकण विभाग	2,979	1,599	870	943	Konkan Division
6	नाशिक	1,563	1,007	884	972	Nashik
7	धुळे	1,438	760	733	805	Dhule
8	जळगाव	1,164	874	851	1,172	Jalgaon
9	अहमदनगर	1,702	1,346	1,161	1,441	Ahmadnagar
	नाशिक विभाग	5,867	3,987	3,629	4,390	Nashik Division
10	पुणे	1,562	1,075	975	1,156	Pune
11	सातारा	1,058	689	579	685	Satara
12	सांगली	861	713	587	659	Sangli
13	सोलापूर	1,488	1,320	1,061	1,130	Solapur
14	कोल्हापूर	776	509	420	615	Kolhapur
	पुणे विभाग	5,745	4,306	3,622	4,245	Pune Division
	उर्वरित महाराष्ट्र	14,691	9,892	8,121	9,577	Rest of Maharashtra
15	औरंगाबाद	1,008	807	698	941	Aurangabad
16	जालना	773	712	601	723	Jalna
17	परभणी	1,097	972	848	1,285	Parbhani
18	बीड	1,117	940	785	913	Beed

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.2.—concl'd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(2)
19	नांदेड ..	1,033	840	726	816	Nanded
20	उस्मानाबाद ..	749	706	533	718	Osmanabad
21	लातूर ..	716	654	529	699	Latur
	औरंगाबाद विभाग ..	6,444	5,631	4,718	6,095	Aurangabad Division
22	बुलढाणा ..	967	745	698	814	Buldhana
23	अकोला ..	1,056	870	823	1,049	Akola
24	अमरावती ..	1,222	798	751	1,011	Amravati
25	यवतमाळ ..	1,352	946	851	972	Yavatmal
	अमरावती विभाग ..	4,597	3,359	3,123	3,846	Amravati Division
26	वर्धा ..	629	473	371	385	Wardha
27	नागपूर ..	986	633	551	590	Nagpur
28	भंडारा ..	928	422	341	416	Bhandara
29	चंद्रपूर ..	1,092	542	467	557	Chandrapur
30	गडचिरोली ..	1,492	246	182	195	Gadchiroli
	नागपूर विभाग ..	5,127	2,316	1,912	2,143	Nagpur Division
	विदर्भ विभाग ..	9,724	5,675	5,035	5,989	Vidarbha Division
	महाराष्ट्र राज्य ..	30,758	21,198	17,876	21,662	Maharashtra State

टीप.—लागवडीलायक क्षेत्र—यात (१) लागवडीलायक पडिक, (२) झाडे झुडपांखालील जमीन, (३) चालू पड (४) इतर पड आणि (५) कसलेले निव्वळ क्षेत्र यांचा अंतर्भाव होतो.

Note.—Culturable area includes—(1) culturable waste, (2) land under Miscellaneous tree crops etc., (3) current fallows, (4) other fallows and (5) net area sown.

आधार.—कृषि आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.—Commissioner of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune.

3. शती/AGRICULTURE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.3.

प्रमुख पिकाखालील क्षेत्र आणि त्यांचे उत्पादन/AREA AND OUTTURN OF PRINCIPAL CROPS **

(क्षेत्र हजार हेक्टरांत व उत्पादन हजार मेट्रीक टनांत)

(Area in thousand hectares and outturn in thousand tonnes)

अनु- क्रमांक Serial No. (1)	पीक (2)	1995-96		1996-97		1997-98		Crops (2)
		क्षेत्र	उत्पादन	क्षेत्र	उत्पादन	क्षेत्र	उत्पादन	
		Area (3)	Outturn (4)	Area (5)	Outturn (6)	Area (7)	Outturn (8)	
1	तांदूळ	1,517	2,563	1,478	2,614	1,477	2,395	Rice
2	गहू	702	898	799	1,167	...	671	Wheat
3	ज्वारी	5,557	4,982	5,692	6,241	5,500	3,780	Jowar
4	बाजरी	1,665	965	1,947	1,831	1,671	1,119	Bajri
5	एकूण धान्ये (इतर धान्ये धरून)	9,970	10,007	10,468	12,552	9,907	8,469	Total cereals (including other cereals).
6	एकूण कडधान्ये	3,305	1,661	3,325	2,037	3,267	1,191	Total pulses
7	ऊस@	580	46,656	516	41,805	460	38,174	Sugarcane @
8	कापूस*	3,065	2,799	3,085	3,144	3,139	2,980	Cotton*
9	भुईमूग (एकूण)	511	576	576	756	533	629	Groundnut (Total)
10	तंबाखू	9	14	10	11	9	14	Tobacco

टीप.—**अस्थायी/Provisional.

@ ऊसचे उत्पादन कांड्यांमध्ये आहे व ते कापणी झालेल्या क्षेत्रावर आधारित आहे.

* कापसाचे उत्पादन रुईमधील आहे व ते प्रत्येकी १७० किलोग्रॅमच्या हजार गासड्यांमध्ये आहे.

Note.—@ The production of sugarcane is in terms of cane and is worked out on the basis of harvested area.

* The production of cotton is in terms of lint and in '000 bales of 170 Kg. each.

आधार.—कृषी आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.—Commissioner of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune.

3. शेती/

तक्ता क्रमांक/

जिल्हावार प्रमुख पिकांखालील क्षेत्र व त्यांचे उत्पादन/

(क्षेत्र हजार हेक्टरांत व उत्पादन हजार मेट्रिक टनांत/

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा (2)	तांदूळ/Rice		गहू/Wheat	
		क्षेत्र Area (3)	उत्पादन Outturn (4)	क्षेत्र Area (5)	उत्पादन Outturn (6)
1	बृहन्मुंबई
2	ठाणे	151	393
3	रायगड	142	332
4	रत्नागिरी	80	205
5	सिंधुदुर्ग	81	200
	कोकण विभाग	454	1,130
6	नाशिक	42	61	74	107
7	धुळे	29	27	19	30
8	जळगाव	2	2	40	74
9	अहमदनगर	6	8	89	152
	नाशिक विभाग	79	98	222	363
10	पुणे	60	82	56	86
11	सातारा	39	91	33	59
12	सांगली	15	34	23	35
13	सोलापूर	2	3	47	64
14	कोल्हापूर	103	280	8	16
	पुणे विभाग	219	490	167	260
	उर्वरित महाराष्ट्र	752	1,718	389	623
15	औरंगाबाद	2	1	31	40
16	जालना	2	1	21	28
17	परभणी	24	16	48	88
18	बीड	5	2	34	41
19	नांदेड	28	21	25	32
20	उस्मानाबाद	15	11	37	37
21	लातूर	22	18	21	26
	औरंगाबाद विभाग	98	70	217	292

AGRICULTURE

TABLE No. 3.4.

AREA AND OUTTURN OF PRINCIPAL CROPS IN EACH DISTRICT 1996-97

Area in '000 hectares and Outturn in '000 tonnes)

ज्वारी/Jowar		बाजरी/Bajri		एकूण धान्ये/All cereals		District
क्षेत्र Area	उत्पादन Outturn	क्षेत्र Area	उत्पादन Outturn	क्षेत्र Area	उत्पादन Outturn	
(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(2)
...	Brihan Mumbai
...	182	416	Thane
...	160	345	Raigad
...	110	235	Ratnagiri
...	86	206	Sindhudurg
...	538	1,202	Konkan Division
55	53	373	422	627	733	Nashik
105	133	187	182	394	458	Dhule
241	465	89	112	385	673	Jalgaon
606	327	346	273	1,064	780	Ahmednagar
1,007	978	995	989	2,470	2,644	Nashik Division
573	313	185	162	902	671	Pune
226	255	105	73	423	503	Satara
266	317	96	45	412	449	Sangli
729	462	27	13	827	570	Solapur
282	548	*	*	169	392	Kolhapur
2,076	1,895	413	293	2,733	2,585	Pune Division
3,083	2,873	1,408	1,282	5,741	6,431	Rest of Maharashtra
258	212	173	189	547	575	Aurangabad
191	190	97	60	355	413	Jalna
370	460	9	6	454	572	Parbhani
322	282	208	191	577	526	Beed
245	402	1	1	301	458	Nanded
302	319	19	15	380	386	Osmanabad
210	346	8	6	267	401	Latur
1,898	2,211	515	468	2,881	3,331	Aurangabad Division

3. शेती/
तक्ता क्रमांक/

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
22	बुलढाणा ..	1	1	20	38
23	अकोला ..	3	2	22	36
24	अमरावती ..	10	8	16	24
25	यवतमाळ ..	6	5	20	30
	अमरावती विभाग ..	20	16	78	128
26	वर्धा ..	1	1	16	24
27	नागपूर ..	35	47	51	60
28	भंडारा ..	283	383	22	21
29	चंद्रपूर ..	151	223	27	20
30	गडचिरोली ..	138	156	1	1
	नागपूर विभाग ..	608	810	117	126
	विदर्भ विभाग ..	628	826	195	254
	महाराष्ट्र राज्य ..	1,478	2,614	801	1,169

टीप.—(१) आकडे अस्थायी आहेत.

(२) आकडे संक्षिप्तात लिहिल्यामुळे काही ठिकाणी बेरजा जुळणार नाहीत.

(३) *आकडे ५०० हेक्टर/टनांपेक्षा कमी आहेत.

AGRICULTURE

TABLE No. 3.4.—*contd.*

(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(2)
173	420	7	5	224	493	Buldhana
211	456	5	4	243	499	Akola
122	227	2	1	152	263	Amravati
164	271	10	8	202	314	Yavatmal
670	374	24	18	821	1,569	Amravati Division
71	102	*	*	89	127	Wardha
86	95	*	*	172	204	Nagpur
4	2	310	407	Bhandara
114	71	294	316	Chandrapur
18	6	162	166	Gadchiroli
293	276	1,027	1,220	Nagpur Division
963	1,650	24	18	1,848	2,789	Vidarbha Division
5,944	6,734	1947	1,768	10,470	12,551	Maharashtra State

Note.—(1) Figures are provisional.

(2) Details may not add up to total due to rounding.

(3) *Figures are below 500 hectares/tonnes.

3. शेती/
तक्ता क्रमांक/

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	एकूण कडधान्ये/All pulses		ऊस/Sugarcane		
		क्षेत्र Area	उत्पादन Outturn	क्षेत्र Area†	उत्पादन (ऊसात) Outturn (Cane)	
(1)	(2)	(13)	(14)	(15)	(16)	
1	बृहन्मुंबई	
2	ठाणे	..	18	12	...	
3	रायगड	..	13	8	...	
4	रत्नागिरी	..	6	3	...	
5	सिंधुदुर्ग	..	6	3	...	
	कोकण विभाग	..	43	26	...	
6	नाशिक	..	113	64	25	2137
7	धुळे	..	147	99	10	1575
8	जळगाव	..	175	125	14	1186
9	अहमदनगर	..	100	58	55	4416
	नाशिक विभाग	..	535	346	113	9314
10	पुणे	..	84	50	43	3638
11	सातारा	..	56	30	47	4346
12	सांगली	..	80	44	45	4321
13	सोलापूर	..	88	49	51	4559
14	कोल्हापूर	..	25	14	90	6953
	पुणे विभाग	..	333	187	276	23817
	उर्वरित महाराष्ट्र	..	911	559	389	3331
15	औरंगाबाद	..	118	56	15	1050
16	जालना	..	136	71	8	536
17	परभणी	..	238	112	16	1033
18	बीड	..	115	53	15	892
19	नांदेड	..	148	99	14	1011
20	उस्मानाबाद	..	163	93	15	952
21	लातूर	..	194	105	21	1416
	औरंगाबाद विभाग	..	1,112	589	104	6890

AGRICULTURE

TABLE No. 3.4.—*contd.*

कापूस/Cotton		भुईमूग/Groundnut		District
क्षेत्र Area	उत्पादन Outturn	क्षेत्र Area	उत्पादन Outturn	
(17)	(18)	(19)	(20)	(2)
...	Brihan Mumbai
...	...	1	1	Thane
...	...	*	*	Raigad
...	...	1	1	Ratnagiri
...	...	6	12	Sindhudurg
...	...	8	14	Konkan Division
3	4	50	54	Nashik
86	88	78	79	Dhule
290	448	29	33	Jalgaon
4	8	17	25	Ahmednagar
383	548	174	191	Nashik Division
*	*	46	69	Pune
4	7	51	77	Satara
3	5	37	52	Sangli
4	7	25	33	Solapur
*	*	62	141	Kolhapur
11	19	221	372	Pune Division
394	567	403	577	Rest of Maharashtra
110	96	14	16	Aurangabad
154	151	5	4	Jalna
326	305	15	20	Parbhani
81	74	21	21	Beed
268	184	14	12	Nanded
2	2	17	12	Osmanabad
37	30	18	14	Latur
978	842	104	99	Aurangabad Division

3. शेती/
तक्ता क्रमांक/

(1)	(2)	(13)	(14)	(15)	(16)
22	बुलढाणा	.. 235	169	1	96
23	अकोला	.. 336	221	2	150
24	अमरावती	.. 187	141	3	214
25	यवतमाळ	.. 204	143	10	744
	अमरावती विभाग	.. 962	674	16	1,204
26	वर्धा	.. 78	57	3	298
27	नागपूर	.. 104	58	1	86
28	मंडरा	.. 53	30	3	284
29	चंद्रपूर	.. 81	52	*	...
30	गडचिरोली	.. 25	14
	नागपूर विभाग	.. 341	211	7	726
	विदर्भ विभाग	.. 1,303	885	23	1,930
	महाराष्ट्र राज्य	.. 3,326	2,033	516	41,951

टीप.—(१) आकडे अस्थायी आहेत.

(२) आकडे संक्षिप्तात लिहिल्यामुळे काही ठिकाणी बेरजा जुळणार नाहीत.

(३) *आकडे ५०० हेक्टर/टनांपेक्षा कमी आहेत.

(४) कापसाचे उत्पादन लिटमध्ये आहे व ते प्रत्यक्ष १७० किलो ग्रॅमच्या हजार गासड्यात आहे.

(५) † कापणी क्षेत्र.

आधार.—कृषी आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

AGRICULTURE

TABLE No. 3.4.—*concl'd.*

(17)	(18)	(19)	(20)	(2)
252	243	7	8	Buldhana
362	433	4	3	Akola
370	345	16	17	Amravati
462	368	10	10	Yavatmal
1446	1389	37	38	Amravati Division
148	191	7	6	Wardha
59	68	17	13	Nagpur
...	Bhandara
59	67	*	*	Chandrapur
...	...	*	*	Gadchiroli
266	326	24	29	Nagpur Division
1,712	1,715	61	67	Vidarbha Division
3,084	3,124	629	743	Maharashtra State

Note.— (1) Figures are provisional.

(2) Details may not add up to total due to rounding.

(3) *Figures are below 500 hectares/tonnes

(4) Production of cotton is in terms of lint and in '000 bales of 170 kg. each

(5) † Harvested area.

Source.— Commissioner of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune.

3. शेती/
तक्ता क्रमांक/

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	एकूण कडधान्ये/All pulses		ऊस/Sugarcane	
		क्षेत्र Area	उत्पादन Outturn	क्षेत्र Area†	उत्पादन (ऊसात) Outturn (Cane)
(1)	(2)	(13)	(14)	(15)	(16)
1	बृहन्मुंबई
2	ठाणे	..	18	12	...
3	रायगड	..	13	8	...
4	रत्नागिरी	..	6	3	...
5	सिंधुदुर्ग	..	6	3	...
	कोकण विभाग	..	43	26	...
6	नाशिक	..	113	64	25
7	धुळे	..	147	99	19
8	जळगाव	..	175	125	14
9	अहमदनगर	..	100	58	55
	नाशिक विभाग	..	535	346	113
10	पुणे	..	84	50	43
11	सातारा	..	56	30	47
12	सांगली	..	80	44	45
13	सोलापूर	..	88	49	51
14	कोल्हापूर	..	25	14	90
	पुणे विभाग	..	333	187	276
	उर्वरित महाराष्ट्र	..	911	559	389
15	औरंगाबाद	..	118	56	15
16	जालना	..	136	71	8
17	परभणी	..	238	112	16
18	बीड	..	115	53	15
19	नांदेड	..	148	99	14
20	उस्मानाबाद	..	163	93	15
21	लातूर	..	194	105	21
	औरंगाबाद विभाग	..	1,112	589	104

AGRICULTURE

TABLE No. 3.4.—*contd.*

कापूस/Cotton		भुईमूग/Groundnut		District
क्षेत्र Area	उत्पादन Outturn	क्षेत्र Area	उत्पादन Outturn	
(17)	(18)	(19)	(20)	(2)
...	Brihan Mumbai
...	...	1	1	Thane
...	...	*	*	Raigad
...	...	1	1	Ratnagiri
...	...	6	12	Sindhudurg
...	...	8	14	Konkan Division
3	4	50	54	Nashik
86	88	78	79	Dhule
290	448	29	33	Jalgaon
4	8	17	25	Ahmednagar
383	548	174	191	Nashik Division
*	*	46	69	Pune
4	7	51	77	Satara
3	5	37	52	Sangli
4	7	25	33	Solapur
*	*	62	141	Kolhapur
11	19	221	372	Pune Division
394	567	403	577	Rest of Maharashtra
110	96	14	16	Aurangabad
154	151	5	4	Jalna
326	305	15	20	Parbhani
81	74	21	21	Beed
268	184	14	12	Nanded
2	2	17	12	Osmanabad
37	30	18	14	Latur
978	842	104	99	Aurangabad Division

3. शेती/
तक्ता क्रमांक/

(1)	(2)	(13)	(14)	(15)	(16)
22	बुलढाणा	.. 235	169	1	96
23	अकोला	.. 336	221	2	150
24	अमरावती	.. 187	141	3	214
25	यवतमाळ	.. 204	143	10	744
	अमरावती विभाग	.. 962	674	16	1,204
26	वर्धा	.. 78	57	3	298
27	नागपूर	.. 104	58	1	86
28	भंडारा	.. 53	30	3	284
29	चंद्रपूर	.. 81	52	*	...
30	गडचिरोली	.. 25	14
	नागपूर विभाग	.. 341	211	7	726
	विदर्भ विभाग	.. 1,303	885	23	1,930
	महाराष्ट्र राज्य	.. 3,326	2,033	516	41,951

टीप.—(१) आकडे अस्थायी आहेत.

(२) आकडे संक्षिप्तात लिहिल्यामुळे काही ठिकाणी बेरजा जुळणार नाहीत.

(३) *आकडे ५०० हेक्टर/टनांपेक्षा कमी आहेत.

(४) कापसाचे उत्पादन लिंटमध्ये आहे व ते प्रत्यक्ष १७० किलो ग्रॅमच्या हजार गासड्यात आहे.

(५) † कापणी क्षेत्र.

आधार.—कृषी आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

AGRICULTURE

TABLE No. 3.4.—*concl'd.*

(17)	(18)	(19)	(20)	(2)
252	243	7	8	Buldhana
362	433	4	3	Akola
370	345	16	17	Amravati
462	368	10	10	Yavatmal
1446	1389	37	38	Amravati Division
148	191	7	6	Wardha
59	68	17	13	Nagpur
...	Bhandara
59	67	*	*	Chandrapur
...	...	*	*	Gadchiroli
266	326	24	29	Nagpur Division
1,712	1,715	61	67	Vidarbha Division
3,084	3,124	629	743	Maharashtra State

Note.— (1) Figures are provisional.

(2) Details may not add up to total due to rounding.

(3) *Figures are below 500 hectares/tonnes

(4) Production of cotton is in terms of lint and in '000 bales of 170 kg. each

(5) † Harvested area.

Source.— Commissioner of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune.

3. शेती/AGRICULTURE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.5.

प्रमुख पिकांच्या उत्पादनांचे निर्देशांक*

INDEX NUMBERS OF PRODUCTION OF PRINCIPAL CROPS*

[पायाभूत काळ : १९७९-८२ (त्रैवाषिय) = १००]

[Base : 1979-82 (Triennium) =100]

अनुक्रमांक Serial	बाब	1997-98*	1995-96	1996-97	Item
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
1	अन्नधान्ये--				Foodgrains
	(अ) तृणधान्ये--				(a) Cereals--
	(1) तांदूळ	116.0	118.4	108.4	Rice
	(2) गहू	92.7	120.5	69.3	Wheat
	(3) ज्वारी	101.7	127.4	77.2	Jowar
	(4) बाजरी	133.6	253.5	154.9	Bajri
	(5) बाली	24.5	22.6	26.4	Barley
	(6) मका	283.4	421.3	249.7	Maize
	(7) नाचणी	75.9	72.1	69.4	Ragi
	(8) कोद्रा	54.2	47.7	51.3	Kodra
	(9) इतर धान्ये	139.5	53.1	76.9	Other cereals
	एकूण तृणधान्ये	107.5	135.2	90.4	Total Cereals
	(ब) कडधान्ये--				(b) Pulses--
	(1) हरभरा	228.7	303.1	176.9	Gram
	(2) तूर	156.3	178.2	89.2	Tur
	(3) इतर कडधान्ये	158.9	198.8	130.7	Other pluses
	एकूण कडधान्ये	167.4	202.7	115.6	Total Pulses
	एकूण अन्नधान्ये	119.4	148.6	95.4	Total Foodgrains
2	अन्नधान्यतर--				Non-Foodgrains
	(अ) गळिताची धान्ये--				(a) Oilseeds--
	(1) भुईमूग	93.6	122.7	91.8	Groundnut
	(2) तीळ	143.1	152.8	110.4	Seasamum
	(3) मोहरी, राई व जवस	71.4	77.2	28.6	Rape, Mustard and Linseed.
	(4) एरंडी	225.0	225.0	166.7	Caster seed
	(5) सुर्यफूल	617.3	648.0	282.9	Sunflower
	एकूण गळिताची धान्ये	89.1	153.5	99.6	Total Oilseeds

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.5.—*contd.*

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
(ब) तंतू पिके—					(b) Fibres—
(1) कापूस	...	191.9	215.5	120.2	Cotton
(2) मेस्टा	...	38.1	43.3	43.1	Mesta
एकूण-तंतू पिके	...	191.3	214.8	119.9	Total Fibres
(क) संकीर्ण—					(c) Miscellaneous
(1) ऊस	...	193.5	173.3	158.3	Sugarcane
(2) तंबाखू	...	200.5	160.4	203.5	Tobacco
(3) बटाटा	...	127.3	122.6	121.7	Potato
(4) मिरची	...	79.0	80.5	82.1	Chillies
एकूण-संकीर्ण पिके		185.3	166.6	153.1	Total-Miscellaneous
एकूण-अन्नधान्येतर पिके		167.9	174.2	135.7	Total-Non-foodgrains
सर्व पिके		142.4	160.7	114.5	All Commodities

*निर्देशांक अंतिम अंदाजावर आधारलेले आहेत/Index numbers are based on final forecast.

आधार.—कृषी आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, पुणे

Source.—Commissioner of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune.

3. शेती/AGRICULTURE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.6.

मृदसंधारण, जमीन सुधारणा इत्यादी योजनांखालील प्रगती

PROGRESS UNDER SOIL CONSERVATION AND LAND RECLAMATION

अनुक्रमांक Serial. No.	योजना	१९९६-९७ मध्ये झालेले Achieve- ments during 1996-97 (3)	Scheme (2)
1	समतल सलगपट (बांधबंदिस्त केलेले जमीन) (हेक्टर)	49,137	Contineous contour trencher (Area bunded and contour bunded) (in hectares).
2	मजगी केलेली जमीन (हेक्टर) जैविक बांधासह समपातळी/ढाळीचे बांध	20,722	Area terraced (hectares). Contour/Granded bunding with Veg. bund.
3	(जैविक बांध) (हेक्टर)	64,189	(Contour vegetarve bunded) (hecares)

आकडे अस्थायी आहेत./The figures are provisional.

आधार.—कृषी आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.—Commissioner of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune.

3 शेती/AGRICULTURE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.7.

रासायनिक खतांचे वाटप/DISTRIBUTION OF CHEMICAL FERTILIZERS

(मेट्रिक टन/M. Tonnes)

बाब	राज्यास दिलेले खत Quantity distributed to the State 1995-96	Item
(1)	(2)	(3)
नत्रयुक्त		Nitrogenous—
अमोनियम सल्फेट (२०.६ टक्के N)	24,019	Ammonium Sulphate (20.6 per cent N).
युरिया (४६ टक्के N)	16,38,200	Urea (46 per cent N)
अमोनियम सल्फेट नायट्रेट (२६ टक्के N)		Ammonium Sulphate Nitrate (26 per cent N).
कॅल्शियम अमोनियम नायट्रेट (२५ टक्के N)	23,282	Calcium ammonium nitrate (25 per cent N).
अमोनियम क्लोराईड (२५ टक्के N)	Ammonium Chloride (25 per cent N).
फॉस्फेट--		Phosphates—
सिंगल सुपरफॉस्फेट (१६ टक्के P ₂ O ₅)	4,96,700	Single superphosphate (16 per cent P ₂ O ₅).
मिश्र--		Complex—
१२-३२-१६	1,504	12—32—16
१७-३७-१७	7,434	17—17—17
१८-४६-०	2,86,104	18—46—0
२०-२०-०	88,712	20—20—0
२३-२३-०	99,991	23—23—0
२०.७-२०.७-०	1,65,941	20.7—20.7—0
१५-१५-१५	1,69,887	15—15—15
१०-२६-२६	1,11,451	10—26—26
१९-१९-१९	75,802	19—19—19
पोटॅसीक-		Potassic—
म्युरिएट ऑफ पोटॅश (६० टक्के K ₂ O)	2,07,010	Muriate of potash (60 per cent K ₂ O)
सल्फेट ऑफ पोटॅश (५० टक्के K ₂ O)	1,547	Sulphate of potash (50 per cent K ₂ O)

आधार.—भारतीय खत संघ, पश्चिम विभाग, मुंबई.

Source.—Fertilizer Association of India, Western Region, Mumbai.

3. शेती/AGRICULTURE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.8.

शेतीची अवजारे/AGRICULTURAL IMPLEMENTS 1992

अनु- क्रमांक Serial No. (1)	बाब (2)	परिमाण (3)	माहिती Particulars (4)	Unit (5)	Item (2)
1	नांगर--				Ploughs—
	(अ) लाकडी	हजारांत	2,188	'000 No.	(a) Wooden
	(ब) लोखंडी	हजारांत	961	'000 No.	(b) Iron
2	गाख्चा	हजारांत	1,139	'000 No.	Carts
3	ऊसाचे चरक--				Sugarcane crushers—
	(अ) शक्तीवर चालणारे	संख्या	6,318	Number	(a) Worked by power.
	(ब) बैलांच्या सहाय्याने चालणारे	संख्या	2,514	Number	(b) Worked by bullocks.
4	सिंचनाकरिता वापरली जाणारी इजिने व विजेचे पंप	संख्या	8,55,830	Number	Oil engines with electric pumps for Irrigation purpose.
5	घाणी--				Ghanis—
	(अ) शक्तीवर चालणाऱ्या	संख्या	1,107	Number	(a) Worked by power
	(ब) इतर	संख्या	546	Number	(b) Other

आधार.--१५ वी पंचवार्षिक पशुधन गणना, १९९२.

Source.—Quinquennial 15th Livestock Census, 1992

3. शेती/AGRICULTURE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.9.

शेती पंपांना वीज पुरवठा/AGRICULTURAL PUMPS ENERGISED

(३१ मार्च १९९८ रोजी/As on 31st March 1998)

अनुक्रमांक Serial No. (1)	जिल्हा (2)	वीज पुरवठा केलेले शेतीचे पंप No. of agricultural Pumps energised (3)	District (2)
1	बृहन्मुंबई	...	Brihan Mumbai
2	ठाणे	...	Thane
3	रायगड	...	Raigad
4	रत्नागिरी	...	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	...	Sindhudurg
	कोकण विभाग	...	Konkan Division
6	नाशिक	...	Nashik
7	धुळे	...	Dhule
8	जळगाव	...	Jalgaon
9	अहमदनगर	...	Ahmednagar
	नाशिक विभाग	...	Nashik Division
10	पुणे	...	Pune
11	सातारा	...	Satara
12	सांगली	...	Sangli
13	सोलापूर	...	Solapur
14	कोल्हापूर	...	Kolhapur
	पुणे विभाग	...	Pune Division
	उर्वरित महाराष्ट्र	...	Rest of Maharashtra
15	औरंगाबाद	...	Aurangabad
16	जालना	...	Jalna
17	परभणी	...	Parbhani
18	बीड	...	Beed
19	नांदेड	...	Nanded
20	उस्मानाबाद	...	Osmanabad
21	लातूर	...	Latur
	औरंगाबाद विभाग	...	Aurangabad Division
22	बुलढाणा	...	Buldhana
23	अकोला	...	Akola
24	अमरावती	...	Amravati
25	यवतमाळ	...	Yavatmal

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.9.—concl'd.

(1)	(2)	(3)	(2)	
	अमरावती विभाग	2,69,057	Amravati Division
26	वर्धा	43,179	Wardha
27	नागपूर	68,516	Nagpur
28	भंडारा	28,229	Bhandara
29	चंद्रपूर	17,329	Chandrapur
30	गडचिरोली	5,288	Gadchiroli
	नागपूर विभाग	1,62,541	Nagpur Division
	विदर्भ विभाग	4,31,598	Vidharbha Division
	महाराष्ट्र राज्य	21,51,191	Maharashtra State

आधार.—महाराष्ट्र राज्य विद्युत मंडळ, मुंबई.

Source.—Maharashtra State Electricity Board, Mumbai.

3. शेती/AGRICULTURE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.10.

महाराष्ट्रातील एकूण वहित धारण जमिनी, त्यांचे क्षेत्र व सरासरी क्षेत्र/

NUMBER, AREA AND AVERAGE SIZE OF OPERATIONAL HOLDINGS IN MAHARASHTRA

कृषि गणना/Agricultural Census 1990-91

अनुक्रमांक Serial No.	आकार वर्ग (हेक्टर) Size class (Hectare)	वहित धारण जमिनी Number of holdings (‘00)	वहित धारण जमिनीचे एकूण क्षेत्र Area of opera- tional holdings (‘00 hectare)	धारण जमिनीचे सरासरी क्षेत्र (हेक्टर) Average size of holdings (Hectare)	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	
1	Below 0.02 हून कमी	775	8	0.01
2	0.02—0.50	...	15,898	4,110	0.26
3	0.50—1.0	...	16,075	12,058	0.75
4	1.0—2.0	...	27,276	39,833	1.46
5	2.0—3.0	...	13,969	33,689	2.41
6	3.0—4.0	...	7,289	25,108	3.44
7	4.0—5.0	...	4,469	19,864	4.44
8	5.0—7.50	...	5,255	31,751	6.04
9	7.50—10.0	...	1,986	16,949	8.54
10	10.0—20.0	...	1,530	19,749	12.91
11	20.0 व त्याहून अधिक/ and above.	...	176	6,129	34.82
एकूण/Total		...	94,697	2,09,248	2.21

आधार.—कृषि गणनेचे सांख्यिकीय तक्ते, कृषि विभाग, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.—Statistical Tables on Agricultural Census, Department of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune.

3. शेती/AGRICULTURE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.11

राज्य क्षेत्रातील पूर्ण झालेल्या पाटबंधारे प्रकल्पांची संख्या
NUMBER OF IRRIGATION PROJECTS COMPLETED IN STATE SECTOR

जलसिंचन प्रकल्प	30 जून १९९७ रोजी पूर्ण झालेल्या प्रकल्पांची संख्या No. of Projects completed as on 30th June 1997	Irrigation Projects
(1)	(2)	(1)
मोठे	29	Major
मध्यम ...	151	Medium
लघू व उपसा ...	1961	Minor and Lift
एकूण ...	2,141	... Total

आधार.—पाटबंधारे विभाग, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Irrigation Department, Government of Maharashtra, Mumbai.

3. शेती/AGRICULTURE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.12

निर्मित सिंचन क्षमता व प्रत्यक्ष सिंचित क्षेत्र

IRRIGATION POTENTIAL CREATED AND ACTUAL IRRIGATED AREA

(हजार हेक्टरांत/ In thousand hectares)

प्रकल्प	जून १९९७ अखेर निर्मित सिंचन क्षमता Irrigated potential created at the end of June 1997	प्रत्यक्ष सिंचित क्षेत्र Actual irrigated area 1996-97	Projects
(1)	(2)	(3)	(1)
मोठे व मध्यम ...	2466.27	998.44	Major and medium
लघू { ...	761.82	173.36	Minor
उपसा सिंचन { ...			
एकूण ...	3228.09	1171.80	... Total

आधार.—पाटबंधारे विभाग, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Irrigation Department, Government of Maharashtra, Mumbai.

3. शेती/AGRICULTURE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.13

शासनाचे कार्यान्वित झालेले जलविद्युत प्रकल्प

GOVERNMENT HYDRO PROJECTS COMMISSIONED

प्रकल्प	मार्च १९९७ पर्यंत कार्यान्वित झालेले Commissioned till March 1997		एप्रिल १९९७ ते मार्च १९९८ मध्ये कार्यान्वित झालेले Commissioned during April 1997 to March 1998		Project
	संख्या Number	क्षमता मेगॅवॅट Capacity M.W.	संख्या Number	क्षमता मेगॅवॅट Capacity M.W.	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(1)
मोठे	10	1,227.500	Major
लहान	12	86.375	1	0.2	Minor

आधार.—पाटबंधारे विभाग, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Irrigation Department, Government of Maharashtra, Mumbai.

4. पशुसंवर्धन/ANIMAL HUSBANDRY

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 4.1

पशुधन/LIVESTOCK POPULATION

1992

(हजारोंत/In thousand numbers)

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	माहिती Particulars	Item
(1)	(2)	(3)	(2)
1	एकूण गायवर्ग--		<i>Cattle—</i>
	(१) प्रौढ बैल--		(1) Males over three years—
	(अ) केवळ पैदाशीसाठी ठेवलेले वळू	52	(a) Used for breeding only
	(ब) पैदाशीसाठी व कामासाठी उपयोगात आणलेले.	298	(b) Used for breeding and work both.
	(क) केवळ कामाकरिता वापरलेले	6,449	(c) Used for work only.
	(इ) इतर	156	(d) Others
	एकूण	<u>6,955</u>	.. Total
	(२) प्रौढ-गाई—		(2) Females over three years—
	(अ) पैदाशीसाठी किंवा दुधासाठी ठेवलेल्या.		(a) Breeding—
	(१) दुभत्या	2,547	(i) Milch
	(२) आटलेल्या व न व्यालेल्या	3,229	(ii) Dry and not calved even once.
	(ब) कामाच्या	..	(b) Working
	(क) इतर	71	(c) Others
	एकूण	<u>5,847</u>	.. Total
	(३) वासरे	4,639	(3) Young Stock
	एकूण-गाई-बैल	<u>17,441</u>	.. Total—Cattle
अ-१	संकरित गायवर्ग--		<i>Cross breed cows—</i>
	(१) अडीच वर्षावरील संकरित प्रौढ बैल--		(1) Two and half years cross breed meals—
	(अ) केवळ पैदाशीसाठी ठेवलेले वळू	7	(a) Used for breeding only
	(ब) पैदाशीसाठी व कामासाठी ठेवलेले वळू	20	(b) Used for breeding and work both
	(क) केवळ कामासाठी वापरलेले	120	(c) Used for work only.
	(ड) इतर	8	(d) Others
	एकूण	<u>156</u>	.. Total

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 4.1—contd.

(1)	(2)	(3)	(2)
(२) अडीच वर्षावरील संकरीत प्रौढ गाई—			(2) Adult cross bred cows above Two and half years—
(अ) पैदाशीसाठी किंवा दुधासाठी ठेवलेल्या--			(a) Breeding—
(१) दुभत्या	548		(i) Milch
(२) आटलेल्या व न व्यालेल्या	349		(ii) Dry and not calved even once.
(ब) इतर	13		(c) Others
एकूण	<u>910</u>	..	Total
(३) वासरे (अडीच वर्षाखालील)	703		(3) Young Stock(Two and half years under.)
एकूण—संकरीत गाय वर्ग	<u>1,769</u>	..	Total —Cross bred cows
अ-२ देशी गायवर्ग—			Deshi Cattle—
(१) तीन वर्षावरील देशी प्रौढ बैल—			(1) Above 3 years Deshi adult mele.—
(अ) केवळ पैदाशीसाठी ठेवलेले वळू	45		(a) Used for breeding only
(ब) पैदाशीसाठी व कामासाठी ठेवलेले वळू	227		(b) Used for breeding and work both.
(क) केवळ कामासाठी वापरलेले	6,329		(c) Used for work only
(ड) इतर	148		(d) Others
एकूण	<u>6,799</u>	..	Total
(२) तीन वर्षावरील देशी प्रौढ गाई—			(1) Above 3 years deshi adult cows
(अ) पैदाशीसाठी किंवा दुधासाठी ठेवलेल्या			(a) Breeding—
(१) दुभत्या	1,998		(i) Milch
(२) आटलेल्या व न व्यालेल्या	2,881		(ii) Dry and not calved even once.
(ब) इतर	58		(b) Others
एकूण	<u>4,937</u>	..	Total
(३) वासरे (तीन वर्षाखालील)	3,936		(3) Young Stock(Three Years under.)
एकूण देशी गाय वर्ग	<u>15,672</u>	..	Total —Deshi cattle

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 4.1—concl'd.

(1)	(2)	(3)	(2)
2	म्हशी-रेडे—		Buffaloes—
	(१) तीन वर्षाखालील रेडे—		(1) Males over three years—
	(अ) केवळ पैदाशीसाठी ठेवलेले वळू	35	(a) Used for breeding only
	(ब) पैदाशीसाठी व कामासाठी उपयोगात आणलेले.	44	(b) Used for breeding and work both.
	(क) केवळ कामाकरिता वापरलेले	240	(c) Used for work only.
	(ड) इतर	18	(d) Others
	एकूण	<u>337</u>	.. Total
	(२) तीन वर्षावरील म्हशी—		(2) Females over three years—
	(अ) पैदाशीसाठी किंवा दुधासाठी ठेवल्या—		(a) Breeding—
	(१) दुभत्या	1,799	(i) Milch
	(२) आटलेल्या व न व्यालेल्या	1,402	(ii) Dry and not calved even once.
	(ब) इतर	22	(b) Others
	एकूण	<u>3,224</u>	... Total
	(३) रेडके (तीन वर्षे व त्याखालील)	1,887	(3) Young Stock (three years and under).
	एकूण—म्हशी-रेडे	<u>5,447</u>	.. Total—Buffaloes
3	मेंढरे—	3,074	Sheep
4	शेळ्या	9,941	Goats
5	घोडे-शिंगरे	40	Horses and ponies
6	इतर जनावरे*	449	Others livestock*
	एकूण—पशुधन (कुत्री वगळून)	<u>36,393</u>	.. Total—Livestock (Excluding dogs)
7	कोंबड्या, बदके वगैरे	32,187	Poultry

(१) आकडे संक्षिप्तता लिहिल्यामुळे काही ठिकाणी
बेरजा जुळणार नाहीत.

(२) पहिली पशुधन गणना १९१९ मध्ये घेण्यात आली.

(३) *इतर जनावरांत डुकरे, गाढवे, खेचरे व लंटयाचा
समावेश आहे.

(i) Details may not add up to the totals
due to rounding.

(ii) First Livestock Census was taken in
1919.

(iii) *Other Livestock includes pigs,
donkeys, mules and camels.

आधार.—१५ वी पंचवार्षिक पशुधन गणना, १९९२.

Source.—Quinquennial 15th Livestock Cen-
sus, 1992.

4. पशुसंवर्धन/ANIMAL HUSBANDRY

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 4.2

जिल्हावार पशुधन/LIVESTOCK POPULATION IN EACH DISTRICT 1992

(हजारात/in thousand number)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	संकरित गाय वर्ग Cross	देशी गाय वर्ग Deshi	गाई-बैल Cattle	म्हशी-रेडे Biffaloes	मेंढरे Sheep	शेळ्या Goats	इतर जनावरे Other	एकूण जनावरे * Total Livestock	कोबड्या, बदके वगैरे Total	District Poultry	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(2)	
1	बृहन्मुंबई	...	1	13	14	94	15	32	9	164	1,247	Brihan Mumbai
2	ठाणे	...	14	523	536	179	1	205	14	936	1,731	Thane
3	रायगड	...	8	473	481	174	1	153	4	812	1,473	Raigad
4	रत्नागिरी	...	23	541	564	90	@	65	1	720	1,389	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	...	8	239	247	114	@	51	4	416	891	Sindhudurg
	कोकण विभाग	...	54	1,789	1,842	651	17	506	32	3,048	6,731	Konkan Division
6	नाशिक	...	105	993	1,098	234	286	689	28	2,335	1,938	Nashik
7	धुळे	...	50	701	751	161	185	497	28	1,622	1,022	Dhule
8	जळगाव	...	63	659	722	343	40	528	28	1,661	718	Jalgaon
9	अहमदनगर	...	354	781	1,135	151	407	915	34	2,642	2,533	Ahmednagar
	नाशिक विभाग	...	572	3,134	3,706	889	918	2,629	118	8,260	6,211	Nashik Division
10	पुणे	...	280	535	815	251	344	517	25	1,952	4,046	Pune
11	सातारा	...	128	329	457	331	363	350	16	1,517	1,853	Satara
12	सांगली	...	72	225	296	382	248	294	10	1,230	2,180	Sangli
13	सोलापूर	...	99	475	574	268	302	706	18	1,867	2,107	Solapur
14	कोल्हापूर	...	60	195	255	551	153	172	6	1,137	1,383	Kolhapur
	पुणे विभाग	...	639	1,759	2,397	1,783	1,410	2,039	75	7,703	11,569	Pune Division
	उर्वरित महाराष्ट्र	...	1,265	6,682	7,945	3,323	2,345	5,174	225	19,011	24,511	Rest of Maharashtra

15	औरंगाबाद	...	83	504	587	112	91	404	20	1,214	498	Aurangabad
16	जालना	...	23	430	453	77	51	264	13	858	321	Jalna
17	परभणी	...	18	690	708	160	39	387	23	1,317	387	Parbhani
18	बीड	...	51	526	576	161	173	381	23	1,315	604	Beed
19	नांदेड	...	29	683	711	237	47	369	26	1,390	428	Nanded
20	उस्मानाबाद	...	58	328	386	146	57	223	6	817	304	Osmanabad
21	लातूर	...	27	364	390	196	44	170	11	810	227	Latur
	औरंगाबाद विभाग	...	289	3,525	3,811	1,089	502	2,198	122	7,721	2,769	Aurangabad Division
22	बुलढाणा	...	39	532	572	119	96	288	17	1,092	291	Buldhana
23	अकोला	...	18	635	654	145	18	362	21	1,200	363	Akola
24	अमरावती	...	22	565	587	117	21	298	16	1,040	311	Amravati
25	यवतमाळ	...	14	803	817	135	10	390	16	1,367	661	Yavatmal
	अमरावती विभाग	...	93	2,535	2,630	516	145	1,338	70	4,699	1,626	Amravati Division
26	वर्धा	...	34	385	419	60	8	179	7	672	219	Wardha
27	नागपूर	...	50	584	635	88	17	308	14	1	599	Nagpur
28	भंडारा	...	33	737	770	185	2	311	14	1,263	884	Bhandara
29	चंद्रपूर	...	7	660	666	108	42	253	10	1,079	863	Chandrapur
30	गडचिरोली	...	1	564	565	78	15	181	27	866	715	Gadchiroli
	नागपूर विभाग	...	125	2,930	3,055	519	84	1,232	72	4,961	3,280	Nagpur Division
	विदर्भ विभाग	...	218	5,465	5,685	1,035	229	2,570	142	9,660	4,906	Vidharbha Division
	महाराष्ट्र राज्य	...	1,769	15,672	17,441	5,447	3,074	9,941	4,89	36,393	32,187	Maharashtra State

* कुत्री वगळून/Excludes dogs. @ 500 पेक्षा कमी/Less than five hundred,

† डुकरे, घोडे, गाढव, उंट, खेचरे धरून/Includes pigs, horses, donkey, camel, mules.

आकडे संक्षिप्तात लिहिल्यामुळे काही टिकाणी बेरीजा जुळणार नाहीत/Details may not add up to totals due to rounding.

आधार.—१५ वी पंचवार्षिक पशुधन गणना, १९९२ (अस्थायी)

Source.—Quinquennial 15th Livestock Census, 1992. (Provisional)

4. पशुसंवर्धन/ANIMAL HUSBANDRY

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 4.3.

पशुसंवर्धनासंबंधीची संकीर्ण माहिती

MISCELANEOUS STATISTICS RELATING TO ANIMAL HUSBANDRY

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	३१ मार्च १९९७ रोजी As on 31st March 1997	Item
(1)	(2)	(3)	(2)
1	पशु पैदास केंद्रे	12	Number of cattle breeding farms.
2	बकरे पैदास केंद्रे	1	Number of goat breeding farms.
3	मेढ पैंदास केंद्रे	9	Number of sheep breeding farms.
4	कुक्कुट पैदास व अंडी उबविण्याची केंद्रे	4	Number of poultry breeding farms and central hatcheries.
5	सधन कुक्कुट सुधार केंद्रे	16	Number of intensive poultry development blocks.
6	आधारभूत ग्राम केंद्रे	48	Number of key village centres.
7	पशुरोगसाथ नियंत्रण फिरते केंद्रे	10	Number of mobile epizotic control units.
8	विभागीय कृत्रिम रेतन केंद्रे	49	Number of artificial insemination centres.
9	जिल्हा कृत्रिम रेतन केंद्रे	29	Number of district artificial insemination centres.
10	कृत्रिम रेतन उप केंद्रे—		Number of artificial insemination sub-centres.
	(अ) जिल्हा परिषदांखालील	2,989	(a) Under Zilla Parishads
	(ब) विभागीय कृत्रिम रेतन केंद्रांखालील	670	(b) Under regional artificial in semination centres.
	(क) आधारभूत ग्राम केंद्रांखालील	468	(c) Under Key village centres.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 4.3—contd.

(1)	(2)	(3)	(2)
11	पशुवैद्यकीय संस्था—		Number of veterinary institutions
	(अ) पशुवैद्यकीय सर्व चिकित्सालये	31‡	(a) Veterinary Polyclinics
	(ब) पशुवैद्यकीय रुग्णालये	2‡	(b) Veterinary hospitals
	(क) पशुवैद्यकीय दवाखाने (स्थानिक क्षेत्र)	1,143	(c) Veterinary dispensaries (Local area)
	(ड) फिरते पशुवैद्यकीय दवाखाने	43	(d) Mobile Veterinary clinics
	(इ) पशुवैद्यकीय सहाय्यक केंद्रे (स्थानिक क्षेत्र)	2,073	(e) Veterinary aid centres (Local area)
	(ज) फिरती विस्तारित व प्रात्यक्षिक केंद्रे	2	(f) Mobile extension cum demo nstration centres.

टीप/Note.—(१) ‡ यामध्ये दापोली, परभणी व नागपूर येथील कृषि विद्यापीठाखालील प्रत्येकी एक धरून

(1) Including one each under Agricultural Universities at Dapoli, Parbhani and Nagpur

(२) ‡ पुणे येथील कृषि विद्यापीठाखालील एक आणि मुंबई येथील " सोसायटी फॉर प्रिव्हेंशन ऑफ क्रुएल्टी टू
अॅनिमल्स " या संस्थेचे एक धरून.

(2) Including one at Pune under Agricultural University and one under Society for
Prevention of Cruelty to Animals at Mumbai.

(३) बकरे पैदास केंद्र व मेष पैदास केंद्र ह्या संस्था मेष विकास महामंडळाकडे हस्तांतरित करण्यात
आलेल्या आहेत.

(3) The institutions Goat development center and sheep development centre have been
transferred to Sheep Development Corporation.

आधार.—पशुसंवर्धन आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.—Commissioner of Animal Husbandry, Government of Maharashtra, Pune.

4. पशुसंवर्धन/ANIMAL HUSBANDRY

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 4.4.

शासकीय व सहकारी क्षेत्रातील दुग्धशाळांमार्फत झालेले दुधाचे संकलन व वितरण
 COLLECTION AND DISTRIBUTION OF MILK BY DAIRIES IN GOVERNMENT AND
 CO-OPERATIVE SECTORS
 1997-98

(लाख लिटरमध्ये/ In lakh litres)

विभाग	प्रतिदिनी सरासरी गाईचे दूध संकलन Daily average collection of cow milk	Division
(1)	(2)	(1)
1 मुंबई	0.17	Mumbai
2 पुणे	20.18	Pune
3 नाशिक	9.71	Nashik
4 नागपूर	1.76	Nagpur
5 अमरावती	0.35	Amravati
6 औरंगाबाद	3.64	Aurangabad
	एकूण	Total
	35.81	

दुधाचे वितरण (प्रतिदिन सरासरी)/Distribution of milk

1. बृहन्मुंबई दूध योजना/Brihan Mumbai milk scheme	6.85 लाख लिटर/lakh litres
2. स्थानिक ग्रामीण दूध विक्री/Local Rural sale of milk	3.81 लाख लिटर/lakh litres
3. महानंद दुग्धशाळेचे वितरण/Distribution of Mahananda dairy	7.59 लाख लिटर/lakh litres

आधार.—आयुक्त, दुग्धशाळा विकास, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Comissioner of Dairy Development, Government of Maharashtra, Mumbai.

4. पशुसंवर्धन/ANIMAL HUSBANDRY

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 4.5.

दुग्ध पदार्थांची उत्पादने व दूध शीतकरण केंद्रे
MILK PRODUCTS AND MILK CHILLING CENTRES
1997-98

अनु क्रमांक Serial No. (1)	उत्पादनाचे नाव (2)	परिमाण (3)	उत्पादन Production (4)	Unit (3)	Name of production (2)
1	तूप	मे. टन	1283.56	M. tonnes	Ghee
2	टेबल बटर	..	236.45	..	Table butter
3	पनीर	..	33.03	..	Paneer
4	चीज	..	41.73	..	Cheese
5	श्रीखंड	..	62.23	..	Shrikhand
6	मसाला दूध	लाख बाटल्या	19.70	Lakh Bottle	Masala milk
7	एनर्जी	..	123.10	..	Energy
8	मलईविरहित दूध भूकटी	मे. टन	5,638.28	M. tonnes	Skimmed milk powder.
9	सफेद लोणी	..	3,138.63	..	White butter
10	लरसी	लाख बाटल्या	67.74	Lakh Bottle	Lassi
11	दिर्घकाळ टिकणारे दूध

(एक) शासकीय व सहकारी क्षेत्रातील दुग्धशाळांच्या
दूध शीतकरण केंद्रांची संख्या व त्याची क्षमता.

(1) No. and capacity of milk chilling centres in milk processing plants in Government and Co-operative sector.

(अ) एकूण दूध शीतकरण केंद्रे क्षमता (लाख लिटरमध्ये)	1 2 3 19.85
(ब) शासकीय दूध शीतकरण केंद्रे क्षमता (लाख लिटरमध्ये)	8 2 7.70
(क) सहकारी दूध शीतकरण केंद्रे क्षमता (लाख लिटरमध्ये)	4 1 12.15
(दोन) सहकारी क्षेत्रातील दुग्धशाळा दुध प्रक्रिया यंत्राची संख्या क्षमता (लाख लिटरमध्ये)	2 7 25.75
(तीन) शासकीय दुग्धशाळा क्षमता (लाख लिटरमध्ये)	3 2 31.30

(a) Total milk chilling centres Capacity (in lakh litres).
(b) Government milk chilling centres Capacity (in lakh litres).
(c) Co-operative milk chilling centres Capacity (in lakh litres).
(II) Co-operative Dairies Number of milk processing plants. Capacity (in lakh litres).
(III) Government Dairies Capacity (in lakh litres).

आधार.—आयुक्त, दुग्धव्यवसाय विकास, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Commissioner of Dairy Development, Government of Maharashtra, Mumbai.

5. मत्स्यव्यवसाय/FISHERIES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 5.1.

विविध खारवण आवारात झालेली माशांची आवक, खारवण्यासाठी झालेला मिठाचा वापर
आणि खारवलेले मासे

QUANTITY OF FISH BROUGHT FOR CURING SALT ISSUED AND FISH REMOVED
1997-98

(मेट्रिक टनंत/in M. tonnes)

अनुक्रमांक Serial No. (1)	आवार (2)	खारवण्यासाठी आणलेले मासे Quantity of fish brought for curing (3)	मिठाचा वापर Quantity of salt issued (4)	खारवलेल्या माशांचे वजन Weight of cured fish removd (5)	Name of the yard (2)
1	बोरिया	375	75	281	Boria
2	जयगड	Jaigad
3	वरवडे	Warwade
4	मिरकर वाडा	14,530	2,506	9,400	Mirkar wada
5	रत्नागिरी (भाट्ये)	Ratnagiri (Bhatye)
6	पूर्णगड	Purnagad
7	जैतापूर	Jaitapur
8	विजयदुर्ग	Vijaydurg
9	तारा मुंबरी	Tara mumbri
10	मालवण	Malwan
11	वेंगुर्ला	Vengurla
एकूण		14,905	2,581	9,681	

आधार.—आयुक्त, मत्स्यव्यवसाय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Comissioner of Fisheries, Government of Maharashtra, Mumbai.

5. मत्स्यव्यवसाय/FISHERIES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 5.2.

मत्स्यव्यवसायासंबंधीची संकीर्ण माहिती/MISCELLANEOUS STATISTICS RELATING TO FISHERIES 1997-98

अनुक्रमांक Serial No. (1)	बाब (2)	परिमाण (3)	माहिती Particulars (4)	Unit (3)	Item (2)
1	एकूण समुद्र किनारा	कि. मीटर	720	Kilometre	Total coastline of State
2	सागरी मत्स्यव्यवसाय करणारी खेडी/ गावठाणे.	संख्या	394	No.	Marine fishing villages/hamlets
3	मत्स्यव्यवसायात गुंतलेल्या होड्या	..	18,431	No.	Boats engages in fishing.
4	प्रत्येकी एक मे. टनाच्यावर वजन झालेल्या होड्या.	..	13,679	No.	Boats above one tonne
5	यंत्रसज्ज होड्या—				Mechanised Boats—
	(अ) खात्यानुसार	..	4,565	No.	(a) Departmentally
	(ब) अस्तित्वात असलेल्या (इतर संस्थांच्या धरून).	..	8,751	No.	(b) Existing (including mechanised by other agencies).
6	एकूण मत्स्योत्पादन—				Fish Production—
	(अ) सागरी	हजार मे. टन	5,181	Thousand tonnes	(a) Marine
	(ब) गोड्या पाण्याचे	..	127	..	(b) Inland

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 5.2.—concl'd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(3)	(2)
7	मत्स्यव्यवसायातील सहकारी संख्या	संख्या	2,273	No.	Co-operative societies
8	त्यांच्या सभासदांची संख्या	हजारांत	200	Thousand	Their membership
9	राज्यातील गोडे पाणी व्याप्त क्षेत्र	हजार हेक्टर	300	Thousand hectare	Total Inland water spread area
10	मत्स्याबीज साठा				<i>Carp fry stocked--</i>
	(अ) बाहेरून आणलेले	हजारांत		Thousand	(a) Imported
	(ब) स्थानिक रित्या पैदास केलेले	हजारांत	2,41,764	Do.	(b) Induced breeding
	(क) सायप्रिनस	हजारांत		Do.	(c) Cyprinus
11	मासळी खारवण्याची आवार केंद्रे	संख्या	11	No.	Fish curing yards
12	मत्स्यव्यवसाय शिक्षण संस्था	संख्या	9	No.	Fishery school
13	सहकारी होड्या बांधणारी केंद्र	संख्या	1	No.	Co-operative boat building yard

*बाब क्र. १० (ब) मध्ये समाविष्ट करण्यात आले आहेत

*Includ'd in item No.10(b)

आधार.— आयुक्त, मत्स्यव्यवसाय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source.— Commissioner of Fisheries. Government of Maharashtra, Mumbai

5. मत्स्यव्यवसाय/FISHERIES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 5.3.

मासळीच्या प्रकारानुसार सागरी मत्स्योत्पादन/VARIETYWISE MARINE FISH PRODUCTION
1997-98

(टनांत/in tonnes)

अनुक्रमांक Serial No. (1)	प्रकार (2)	ठाणे Thane (3)	बृहन्मुंबई Brihan Mumbai (4)	रायगड Raigad (5)	रत्नागिरी Ratnagiri (6)	सिंधुदुर्ग Sindhudurg (7)	एकूण Total (8)	Variety (9)
1	मुशी, पाकट, वागळी	3,182	2,808	688	1,286	518	482	Elasmobranches
2	बाम	135	1,714	1	10	49	1,909	Eels
3	शिंगाडा, शिंगटी	4,834	2,333	322	1,277	1,396	10,162	Catfishes
4	कली, दाताळी	3,986	564	238	840	754	6,382	Chirocentrus
5	पेढवा, पंटी, मिलाजी, तारली	...	726	321	9,075	1,720	11,842	Sardines
6	भिग पाला	100	157	233	234	27	751	Hilsa-Alisha
7	मांदेली	10,790	5,242	1,947	1,301	...	19,280	Anchoviella
8	काटी	4,273	2,181	457	69	...	6,980	Thrissoles
9	खवली, पातुडी	155	2,703	1,145	4,003	Other cludedia
10	बोंबिल	61,133	10,740	1,714	297	...	73,884	Harpodon Neherias
11	करकरा, खजुरा	38	35	15	88	Perchaos
12	तांब	...	744	2	...	11	757	Red snapper
13	दाढा, रावस	64	88	56	24	3	235	Polynomids
14	घोळ, कोय	811	1,976	70	73	38	2,968	Sciaemids
15	बळा वाकटी	2,961	12,508	1,632	12,475	4,727	34,303	Ribbon fish

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 5.3.—concl'd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)
16	ढोमा, ढोडी	834	8,169	890	6,571	2,270	18,734	Otalithes sp.
17	खरबा बांगडा	562	1,333	184	1,695	430	4,204	Caranx
18	सरगा	11,508	1,114	355	874	599	14,450	Pomfrets
19	कलवा	33	927	28	1,283	662	2,933	Black Pomfrots
20	बांगडा	4	4,728	868	13,769	1,826	21,195	Mackerai
21	सुरमई, डागोळ, फलई	2,219	2,104	502	1,561	1,970	8356	Seer fish
22	गेदर, दृपा	53	3,155	148	248	1,720	5,324	Tunnies
23	तेडली	...	123	1,483	1,606	Bregnaores Noelillanid
24	लेप	8	874	94	4,633	1,334	6,943	Soles
25	कोकरी बाबी ढोके	...	21	105	1,950	178	2,265	Leignnathus
26	खाप	...	6	...	61	408	476	Carangids small
27	चिराटी राणी बामण	5	4,729	54	835	955	6,578	Upenaides sp.
28	कोळबी	5,188	19,318	2,569	7,886	3,036	37,997	Prawns
29	जवळा, करदी	11,802	36,786	34,958	1,048	4	84,598	Shrimps
30	शैवंड	105	84	76	25	1	291	Lobsters
31	सौंदाळा	...	452	65	1,277	625	2,419	Lactarius
32	म्हाकूळ	97	8,589	129	9,293	947	19,055	Cattle fish & Squids.
33	इतर	1,941	5,791	2,425	16,634	7,471	34,262	Miscellaneous
	एकूण	1,26,677	1,40,119	52,785	99,307	34,824	4,53,712	Total

आधार .— आयुक्त, मत्स्यव्यवसाय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.— Commissioner of Fisheries, Government of Maharashtra, Mumbai.

5. मत्स्यव्यवसाय/FISHERIES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 5.4.

मत्स्योत्पादनाची विल्हेवाट (सागरी व भूजल)

DISPOSITION OF FISH CATCH (MARINE AND INLAND)

1997-98

विल्हेवाट प्रकार	मत्स्योत्पादन (टनांत) Fish product (Tonnes)	Types of disposition
(1)	(2)	(1)
विक्रीसाठी ताजे मासे...	4,06,082	Marketing fresh Fish
गोठविण्याकरिता ...		Freezing
वाळविण्याकरिता ...	1,31,338	Sun-dried
खारविण्याकरिता ...	10,182	Salted
डबा बंद मासे ...	*	Canning
खताकरिता ...	32,752	Reduction
इतर ...	N.A.	Miscellaneous purpose
एकूण ...	5,80,354	Total

*बाब १ मध्ये समाविष्ट/Included in item one.

N.A. = उपलब्ध नाही/Not available.

आधार.—अयुक्त, मत्स्यव्यवसाय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Commissioner of Fisheries, Government of Maharashtra, Mumbai.

6. वने/FORESTS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 6.1.

वनव्याप्त क्षेत्रांचे वर्गीकरण/CLASSIFICATION OF FOREST AREA

(क्षेत्र चौ. कि. मीटरमध्ये/ Area in Sq. Kilometers)

अनुक्रमांक Serial No.	प्रकार	1997-98	Class of Forest	
(1)	(2)	(3)	(2)	
1	राखीव	...	45,601	Reserved
2	संरक्षित	...	8,168	Protected
3	अवर्गीकृत	...	5,194	Unclassified
एकूण		...	58,963	Total

टीप.—वरील वनव्याप्त क्षेत्र शासकीय व्यवस्थापनाखाली आहे.

Note.—The above forest area is under administrative control of the State.

आधार.—मुख्य वन संरक्षक, महाराष्ट्र शासन, नागपूर.

Source.—Chief Conservator of Forests, Government of Maharashtra, Nagpur.

6. वने/FORESTS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 6.2.

मुख्य आणि गौण वनीकरण

PRODUCTION OF MAJOR AND MINOR FOREST PRODUCT

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	1997-98	Item
(1)	(2)	(3)	(2)
1	इमारतीचे लाकूड— (अ) उत्पादन (हजार घन मीटर)	88	<i>Timber—</i> (a) Quantity (thousand cubic metres).
	(ब) मूल्य (हजार रुपयांत) ...	7,53,595	(b) Value (thousand Rs.)
2	जळारु लाकूड— (अ) उत्पादन (हजार घन मीटर)	238	<i>Firewood—</i> (a) Quantity (thousand cubic metres).
	(ब) मूल्य (हजार रुपयांत) ...	87,078	(b) Value (thousand Rs.)
3	गौण वनोत्पादन— मूल्य (हजार रुपयांत)		<i>Minor forest Products—</i> Value (thousand Rs.)
	(अ) बांबू ...	1,37,913	(a) Bamboo
	(ब) गवत इत्यादी ...	5,974	(b) Grass and grazing
	(क) विडी पाने	(c) Bidi leaves
	(ड) इतर उत्पादन ...	17,746	(b) Other product

आधार.—मुख्य वन संरक्षक. महाराष्ट्र शासन. नागपूर.

Source.—Chief Conservator of Forests, Government of Maharashtra, Nagpur.

7. उद्योग आणि खाणकाम/INDUSTRY AND MINING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 7.1.

चालू कारखान्यांचे कामगारांच्या संख्येनुसार वर्गीकरण

DISTRIBUTION OF WORKING FACTORIES ACCORDING TO WORKING STRENGTH
1997

अनुक्रमांक Serial No.	कामगारांचा कामावरील दैनिक सरासरीचा गट Strengt average daily employment	चालू कारखाने (संख्या) Working Factories (No.)	त्यातील एकूण कामगारांची दैनिक सरासरी Average daily number or workers (संख्या No.)	
(1)	(2)	(3)	(4)	
1	Less than 10/पेक्षा कमी	...	8,994	43,675
2	10 to 19	...	4,037	54,683
3	20 to 49	...	3,041	95,168
4	50 to 99	...	1,321	91,558
5	100 to 499	...	1,360	2,91,647
6	500 to 999	...	220	1,53,779
7	1,000 to 4,999	...	123	2,27,800
8	5,000 व त्याहून अधिक/and above	...	7	80,419
एकूण/Total		...	19,105	10,38,729

आधार.—औद्योगिक सुरक्षा व आरोग्य संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source.—Directorate of Industrial Saffety and Health, Government of Maharashtra,
Mumbai.

7. उद्योग आणि खाणकाम/INDUSTRY AND MINING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 7.2.

कारखाने व कामगारांची कामावरील दैनिक सरासरी यांचे उद्योगांच्या प्रमुख गटानुसार वर्गीकरण

FACTORIES WITH AVERAGE DAILY EMPLOYMENT CLASSIFIED ACCORDING TO MAJOR GROUPS OF INDUSTRIES 1997.

अनुक्रमांक Serial No.	कारखान्यांचे प्रमुख गट	प्रत्येक गटातील चालू कारखाने (संख्या) Working Factories (No.)	त्यातील कामगारांची दैनिक सरासरी (संख्या) Average daily Workers (No.)	Major Group
(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
1	शेती, जंगल व बांधकाम आणि पशुधन	68	3,132	Agriculture, forestry and mining and live-stock production.
2	अन्न पदार्थांचे उत्पादन	3,315	1,44,597	Manufacture of food products.
3	पेये	103	8,552	Manufacture of beverages.
4	तंबाखू व तंबाखूचे पदार्थ यांचे उत्पादन	38	4,261	Manufacture of tobacco and tobacco products.
5	सुती कपड्यांचे उत्पादन	3,909	1,65,831	Manufacture of cotton textiles.
6	लोकर, रेशीम व मनुष्यनिर्मित तंतुचे कापड, ताग व इतर वनस्पतीजन्य तंतुचे कापड (कापूस व काथ्या सोडून) यांचे उत्पादन	786	40,736	Manufacture of wool, silk and manmade fibre textiles and Manufacture of Jute and other Vegetable fibre textiles (except cotton and coir).
7	कापडाच्या वस्तूंचे उत्पादन (परिधान करणाऱ्या वस्तूंसहित)	1,015	31,973	Manufacture of textiles products (including wearing apparel).
8	लाकूड आणि लाकडाच्या वस्तू फर्निचर वगैरे यांचे उत्पादन	3,247	15,809	Manufacture of wood and wood products furniture and fixtures.
9	कागद, कागदाच्या वस्तू आणि तत्सम उद्योग यांचे उत्पादन	1,440	55,422	Manufacture of paper and paper products and allied industries.
10	कातडी व कातड्याच्या व केसाळ कातड्याच्या व कातड्याच्या पर्यायी वस्तू	102	3,579	Manufacture of leather and products of leather fur and substitutes of leather.
11	मूलभूत रसायने व रासायनिक पदार्थ उत्पादन (पेट्रोलियम व कोळसा यांचे उत्पादन सोडून).	2,477	1,33,115	Manufacture of Basic chemicals and chemical products (except products of petroleum and coal).

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 7.2.—concl'd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
12	रबर, प्लॅस्टीक, पेट्रोलियम व कोळसा याचे पदार्थ व अणु इंधनाची प्रक्रिया.	1,560	55,611	Manufacture of rubber, plastic, petroleum and coal products and processing of nuclear fuels.
13	अधातू खनिज पदार्थांचे उत्पादन	894	34,791	Manufacture of non-metallic mineral products.
14	मूलभूत धातू व मिश्र धातू	1,048	70,377	Basic metal and alloys industries.
15	धातुच्या वस्तु व सुटे भाग (यंत्र व सामग्री सोडून)	2,486	76,586	Manufacture of metal products and parts (except machinery and equipments).
16	परिवहन सामग्री सोडून इतर सर्व यंत्रसामग्री	2,710	1,71,938	Manufacture of machinery and equipment other than transport equipment.
17	परिवहन सामग्री व सुटे भाग	454	93,299	Manufacture of transport equipment and parts
18	इतर उत्पादक कारखाने	724	31,547	Other manufacturing industries.
19	विद्युत वायु व बाष्प	75	15,812	Electricity and steam.
20	जल योजना पुरवठा व सफाई सेवा	111	3,020	Water works supply and sanitary services.
21	संकीर्ण घाऊक किरकोळ व्यापार उद्योगातील नोंदविलेल्या आस्थापना.	1,349	13,978	Establishments registered under miscellaneous wholesale and retail trade industries.
22	बांधकाम व संलग्न कामे भू जल व वाहतुकीची संबंधित दळणवळण सेवा.	21	6,277	Construction and activities allied to construction, land, water and transport, communications services incidental to transport.
23	साठवण आणि गोदामे	75	1,579	Storage and warehousing.
24	स्थावर मालमत्ता व व्यावसायिक सेवा, शैक्षणिक वित्त, वैद्यकीय व आरोग्य सेवा, आंतरराष्ट्रीय आंतर राष्ट्रीय संस्था अन्यत्र अवर्गीकृत सेवा व उचित वर्गीकरण शक्य नसलेली कामे.	50	2,769	Education, Real estate and business services finance medical and health services, international and other extra territorial bodies, service not elsewhere classified and activities not adequately defined.
25	मनोरंजन व सांस्कृतिक सेवा	19	625	Recreational and cultural services
26	वैयक्तिक सेवा	29	815	Personal services.
27	दुरुस्ती सेवा	248	9,069	Repair services.
28	भांडवली वस्तुंची दुरुस्ती	515	56,377	Repair of capital goods.
29	अन्य वर्गीकरण न झालेल्या सेवा	6	282	Services of elsewhere classified.
	एकूण	28,874	12,51,759	Total

आधार.— औद्योगिक सुरक्षा व आरोग्य संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source.— Directorate of Industrial Safety and Health, Government of Maharashtra, Mumbai.

7. उद्योग आणि खाणकाम/INDUSTRY AND MINING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 7.3.

चालू कारखाने आणि त्यांतील कामगारांची जिल्हावार संख्या

WORKING FACTORIES AND AVERAGE DAILY NO. OF WORKERS IN EACH DISTRICT
1997

अनुक्रमांक Serial No. (1)	जिल्हा (2)	चालू कारखान्यांची संख्या Working factories (No.) (3)	कामगारांची दैनिक सरासरी संख्या Average daly workers (No.) (4)	District (2)
1	बृहन्मुंबई	7,153	4,00,568	Greater Mumbai
2	ठाणे	3,545	1,39,485	Thane
3	रायगड	722	56,454	Raigad
4	रत्नागिरी	249	11,040	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	134	3,258	Sindhudurg
	कोकण विभाग	11,803	6,10,805	Konkan Division
6	नाशिक	1,366	78,915	Nashik
7	धुळे	435	16,587	Dhule
8	जळगाव	758	24,674	Jalgaon
9	अहमदनगर	622	32,177	Ahmadnagar
	नाशिक विभाग	3,181	1,52,353	Nashik Division
10	पुणे	2,804	1,89,504	Pune
11	सातारा	399	23,870	Satara
12	सांगली	683	20,314	Sangli
13	सोलापूर	2,612	33,119	Solapur
14	कोल्हापूर	1,314	48,667	Kolhapur
	पुणे विभाग	7,812	3,15,474	Pune Division
	उर्वरित महाराष्ट्र	5,526	2,12,650	Rest of Maharashtra
15	औरंगाबाद	650	45,034	Aurangabad
16	जालना	185	7,304	Jalna
17	परभणी	216	7,372	Parbhani
18	बीड	114	5,800	Beed
19	नांदेड	310	9,729	Nanded
20	उस्मानाबाद	51	3,350	Osmanabad
21	लातूर	158	5,071	Latur
	औरंगाबाद विभाग	1,684	83,660	Aurangabad Division

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 7.3—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
22	बुलढाणा ...	235	7,467	Buldana
23	अकोला ...	421	11,524	Akola
24	अमरावती ...	319	8,604	Amravati
25	यवतमाल ...	187	8,824	Yavatmal
	अमरावती विभाग ...	1,162	36,419	Amravati Division
26	वर्धा ...	163	11,831	Wardha
27	नागपूर ...	1,435	55,265	Nagpur
28	भंडारा ...	617	9,004	Bhandara
29	चंद्रपूर ...	361	15,300	Chandrapur
30	गडचिरोली ...	104	1,171	Gadchiroli
	नागपूर विभाग ...	2,680	92,571	Nagpur Division
	विदर्भ विभाग ...	3,842	1,28,990	Vidharbha Division
	महाराष्ट्र राज्य ...	28,322	12,91,282	Maharashtra State

आधार.—औद्योगिक सुरक्षा व आरोग्य संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Industrial Safety and Health, Government of Maharashtra, Mumbai

7. उद्योग आणि खाणकाम/INDUSTRY AND MINING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 7.4.

महाराष्ट्र राज्यातील उत्पादक भांडवल, उत्पादन आणि मुल्यवृद्धी

PRODUCTIVE CAPITAL, OUTPUT AND VALUE ADDED BY MANUFACTURE IN MAHARASHTRA STATE
1996-97

(रुपये कोटीत/Rs. in crore)

अनुक्रमांक Serial No.	उद्योग गट	उत्पादक भांडवल Productive Capital	एकूण उत्पादन Total output	मुल्य वृद्धी Value added	Industry Group
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
1	खाद्य वस्तू	4,308	16,036	2,106	Food products.
2	पेये, तंबाखु व संबंधित पदार्थ	581	1,576	368	Beverages, tobacco and related products.
3	सूती कपड	1,894	4,419	774	Cotton textiles.
4	लोकर, रेशीम व मनुष्यनिर्मित तंतुचे कापड, ताग व इतर वनस्पतीजन्य तंतूचे कापड (कापूस व काथ्या सोडून)	3,771	4,114	693	Wool, silk and man made fibre textiles, Jute and other vegetable fibre textiles (except cotton and coir).
5	कापडाच्या वस्तू (परिधान करणाऱ्या वस्तूंसहित)	825	1,799	367	Textile products (including wearing apparel).
6	लाकडाच्या वस्तू, फर्निचर इत्यादी	62	127	14	Wood and wood products, furniture and fixtures.
7	कागद कागदाच्या वस्तू, मुद्रण व प्रकाशन व संबंधित उद्योग	3,556	4,092	995	Paper and paper products, printing, publishing and allied industries.
8	कातडी व केसाळ कातड्याच्या व कातड्याच्या पर्यायी वस्तू.	95	199	41	Leather and products of leather, fur and substitutes of leather.
9	मूलभूत रसायने व रासायनिक पदार्थ (पेट्रोलियम आणि कोळसा यांचे पदार्थ सोडून).	14,135	23,715	5,790	Basic chemicals and Chemical products (except products of petroleum and coal).

तक्ता क्रमांक/TABLE NO. 7.4—concl'd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
10	रबर, प्लॅस्टीक, पेट्रोलियम व कोळसा याचे पदार्थ व अणु इंधनाची प्रक्रिया.	7,463	15,131	1,524	Rubber, plastic, petroleum and coal products, and processing of nuclear fuels.
11	अधातू खनिज पदार्थ	1,939	2,310	602	Non-metallic mineral products.
12	मूलभूत धातू व मिश्र धातू	11,531	11,265	1,495	Basic metal and alloys industries.
13	धातूच्या वस्तू व सुटे भाग (यंत्र व सामग्री सोडून)	2,487	4,831	1,061	Metal products and parts except machinery and equipment.
14	परिवहन सामग्री सोडून इतर सर्व सामग्री	9,853	19,562	4,442	Machinery and equipment other than transport equipment.
15	परिवहन सामग्री व सुटे भाग	6,124	14,677	3,751	Transport equipment and parts.
16	उत्पादन करणारे इतर उद्योग	1,336	3,688	650	Other manufacturing Industries.
17	इतर	19,680	16,023	4,342	Others.
सर्व उद्योग		89,640	1,43,564	29,015	All Industries.

टीप .— वार्षिक उद्योग पाहणी, १९९६-९७ आधारित आहेत.

Note.— Figures are provisional and are based on Annual Survey of Industries, 1996-97.

आकार .— अर्थ व सांख्यिकी संचलनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source.— Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Mumbai.

7. उद्योग आणि खाणकाम/INDUSTRY AND MINING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 7.5.

कापड गिरण्यांतील सरासरी गैरहजेरी

AVERAGE PERCENTAGE OF ABSENTEEISM IN THE COTTON TEXTILE INDUSTRY

क्रमांक Serial No.	केंद्रे	सरासरी गैरहजेरी (शेकडेवारीत) Average percentage of absenteeism	Centres
(1)	(2)	1997 (3)	(2)
1	मुंबई	18.39	Mumbai
2	सोलापूर	24.15	Solapur
3	नागपूर	17.59	Nagpur
4	जळगाव	19.49	Jalgaon
5	नांदेड	23.79	Nanded
6	औरंगाबाद	14.80	Aurangabad
7	इतर केंद्रे	23.42	Other centres
	एकूण केंद्रे	18.71	All centres

प्राधार.—कामगार आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Commissioner of Labour, Government of Maharashtra, Mumbai.

7. उद्योग आणि खाणकाम/INDUSTRY AND MINING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 7.6.

औद्योगिक विवाद/INDUSTRIAL DISPUTES

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	माहिती Particulars 1997	Item
(1)	(2)	(3)	(2)
1	कापड गिरण्या—		<i>Textiles—</i>
(अ)	तंट्यांची संख्या	5	(a) Number of disputes.
(ब)	भाग घेतलेल्या कामगारांची संख्या	961	(b) Number of workers involved
(१)	प्रत्यक्ष	961	(1) Directly.
(२)	अप्रत्यक्ष	(2) Indirectly
(क)	वाया गेलेले एकूण श्रमदिन	2,94,797	(c) Number of mandays lost.
2	यंत्रोत्पादक कारखाने—		<i>Engineering—</i>
(अ)	तंट्यांची संख्या	23	(a) Number of disputes.
(ब)	भाग घेतलेल्या कामगारांची संख्या	38,046	(b) Number of workers involved
(१)	प्रत्यक्ष	38,046	(1) Directly.
(२)	अप्रत्यक्ष	(2) Indirectly
(क)	वाया गेलेले एकूण श्रमदिन	10,46,924	(c) Number of mandays lost.
3	संकीर्ण व रसायन—		<i>Miscellaneous and Chemical—</i>
(अ)	तंट्यांची संख्या	19	(a) Number of disputes.
(ब)	भाग घेतलेल्या कामगारांची संख्या	1,869	(b) Number of workers involved
(१)	प्रत्यक्ष	1,847	(1) Directly.
(२)	अप्रत्यक्ष	22	(2) Indirectly
(क)	वाया गेलेले एकूण श्रमदिन	6,15,886	(c) Number of mandays lost.
4	एकूण—		<i>Total—</i>
(अ)	तंट्यांची संख्या	47	(a) Number of disputes.
(ब)	भाग घेतलेल्या कामगारांची संख्या	40,876	(b) Number of workers involved
(१)	प्रत्यक्ष	40,854	(1) Directly.
(२)	अप्रत्यक्ष	22	(2) Indirectly
(क)	वाया गेलेले एकूण श्रमदिन	19,57,607	(c) Number of mandays lost.

आकडे अस्थायी आहेत/Figures are provisional.

आधार.—कामगार आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Commissioner of Labour, Government of Maharashtra, Mumbai.

7. उद्योग आणि खनिज काम/INDUSTRY AND MINING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 7.7.

कापड उद्योगाची माहिती (गिरणी विभाग)/WORKING OF COTTON TEXTILE INDUSTRY (MILL SECTOR)

अनुक्रमांक Serial No.	विभाग	गिरण्यांचो संख्या		कामगारांची संख्या		माहें अखेर End of period				Region
		Number of mills as at the end of		Employees on roll at the end of (No.)		स्थापित चात्या (हजारत) Spindles installed (Thousand)		माग (शंभरात) Looms (Hundred)		
		मार्च March 1997	मार्च March 1998	मार्च March 1997	मार्च March 1998	मार्च March 1997	मार्च March 1998	मार्च March 1997	मार्च March 1998	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(2)
1	महाराष्ट्र	182	206	1,96,940	1,85,000	5,102	5,088	413	374	Maharashtra
(a)	मुंबई शहर	54	54	1,02,378	93,000	2,530	2,307	326	297	Mumbai City
(b)	उर्वरित महाराष्ट्र	128	152	94,562	93,000	2,572	2,781	87	77	Rest of Maharashtra

आधार.— वस्त्रनिर्माण आयुक्त, भारत सरकार, मुंबई.

Source.— Textile Commissioner, Government of India, Mumbai.

7. उद्योग आणि खाणकाम/INDUSTRY AND MINING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 7.8.

खनिज उत्पादन/MINERAL PRODUCTION
1997-98

अनुक्रमांक Serial No.	खनिज पदार्थ	उत्पादन (हजार टनात) Production (in thousand tonnes)	मूल्य (हजार रुपयात) Value (in thousand Rs.)	Minerals
(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
1	क्रोमाईट ...	2	3,369	Chromite
2	दगडी कोळसा ...	26,174	2,19,62,940	Coal.
3	कच्चे लोखंड	3,023	Iron Ore.
4	चुनखडी ...	6,076	4,75,001	Lime stone
5	कच्चे मॅंगनीज ...	303	4,41,264	Manganese Ore.
6	कओलिन (नैसर्गिक)@	21	192	Kaolin (Natural) @
7	गेरू ...	1	65	Oahre
8	बॉक्साईट ...	822	1,34,965	Bauxite
9	सिलिका सॅंड ...	128	16,456	Silica sand
10	मीठ *	209	...	Salt *
11	कायनाईट	Kyanite
12	कोरंडम	Corundum
13	डोलोमाईट ...	47	9,252	Dolomite
14	सॅंड (इतर) ...	551	17,791	Sand (Others).
15	बेराईट	Barytes
16	सीलीमानाईट	Silimanite

टीप.—(१) @ चायना क्ले म्हणून ओळखला जातो/Note.—Known as China Clay.

(२) * सहाय्यक मीठ आयुक्त, मुंबई यांनी कळविल्याप्रमाणे/As reported by the Assistant Commissioner, Mumbai.

(३) N.A.— उपलब्ध नाही/Not available.

(४) ** आकडे ५०० टनाखालील आहेत/Less than 500 tonnes,

आधार.—भारतीय खाण केंद्र, नागपूर

Source.—Indian Bureau of Mines, Nagpur.

7. उद्योग आणि खाणकाम/INDUSTRY AND MINING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 7.9.

औद्योगिक उत्पादन/INDUSTRIAL PRODUCTION

1997-98

अनु क्रमांक Serial No.	वस्तुचे नाव (2)	परिमाण (3)	उत्पादन Production (4)	Unit (3)	Name of Item (2)
1	कोळसा	हजार टन	26.174	Thousand tonnes	Cole (inc- lignite)
2	पेट्रोलियम (क्रुड)	..	N.A.	Do.	Petroleum (crude)
3	साखर	..	3,747.0	Do.	Sugar
4	मीठ	..	N.A.	Do.	Salt
5	सर्व प्रकारचे सूत	टन	N.A.	Tonnes	All yarn.
6	सर्व प्रकारचे कापड	हजार मीटर	N.A.	Thousand meters.	All cloth
7	पेट्रोलियमचे (स्फायनरी) .. उत्पादन.	..	N.A.	Thousand tonnes	Petroleum (refinery) production.
8	तयार पोलाद	..	N.A.	Do.	Finished steel
9	पोलादाची लगड	..	N.A.	Do.	Steel in gots.
10	कठीण मिश्रधातू	..	N.A.	Do.	Ferro Alloys
11	रेल्वे डबबे	संख्या	N.A.	Number	Railway Coaches
12	वनस्पती	हजार टन	N.A.	Thousand tonnes.	Vanaspati

आधार .---केंद्रीय सांख्यिकी संघटना, मासिक अहवाल.

Source.—Central Statistical Organisation Monthly Returns.

8. वीज/ELECTRICITY

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 8.1.

विजेची स्थापित क्षमता, उत्पादन आणि वापर

INSTALLED CAPACITY, GENERATION AND CONSUMPTION OF ELECTRICITY
1997-98

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	माहिती Particulars	Item
(1)	(2)	(3)	(2)
1	स्थापित क्षमता (३१ मार्च रोजी) (मेगॅवॅटमध्ये)		<i>Installed Copacity (As) on 31st March) (in mw.)</i>
	(अ) बाष्पजन्य (औष्णिक)	7,655	(a) Steam (Thermal)
	(ब) नैसर्गिक वायूजन्य	1,092	(b) Natural Gas
	(क) जलजन्य	1,758	(c) Hydro
	(ड) अणुशक्तीजन्य (महाराष्ट्राचा वाटा)	190	(d) Nuclear (Maharashtra's Share)
	एकूण	10,695	Total
2	उत्पादन (दशलक्ष किलोवॅट तास)---		<i>Generation (Million Kwh.)</i>
	(अ) बाष्पजन्य (औष्णिक)	42,986	(a) Steam (Thermal)
	(ब) नैसर्गिक वायूजन्य	6,176	(b) Natural Gas
	(क) जलजन्य	5,242	(c) Hydro
	(ड) अणुशक्तीजन्य (महाराष्ट्राचा वाटा)	966	(d) Nuclear (Maharashtra's Share)
	(ई) इतर	14	(e) Other
	एकूण	55,384	Total
3	वापर (दशलक्ष किलोवॅट तास)---		<i>Consumption---</i> <i>(Million Kwh.)</i>
	(अ) घरगुती वापर	9,058	(a) Domestic
	(ब) व्यापार उदिमासाठी झालेला वापर	3,355	(b) Commercial
	(क) उद्योगधंद्याकरिता झालेला वापर	17,976	(c) Industrial
	(ड) वाहने चालविण्यासाठी	1,483	(d) Traction
	(ई) इतर	17,800	(e) Other
	एकूण	49,672	Total

टीप.--आकडे अस्थायी आहेत व ते केवळ सार्वजनिक सेवा उद्योग संबंधातील आहेत.

Note.--The figures are provisional. They relate to public utilities only.

आधार.--महाराष्ट्र राज्य विद्युत मंडळ, मुंबई.

Soures.--Maharashtra State Electricity Board, Mumbai.

8. वीज/ELECTRICITY

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 8.2.

विजेचा पुरवठा झालेली शहरे व खेडी/TOWNS AND VILLAGES ELECTRIFIED

(३१ मार्च १९९८ रोजी/As on 31st March 1998)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	विद्युत् पुरवठा झालेल्या शहरांची व खेड्यांची संख्या No. of towns and villages electrified	District
(1)	(2)	(3)	(2)
1	बृहन्मुंबई	1	Brihan Mumbai.
2	ठाणे	1,765	Thane.
3	रायगड (अलिबाग)	1,836	Raigad (Alibag)
4	रत्नागिरी	1,395	Ratnagiri.
5	सिंधुदूर्ग	694	Sindhudurg.
	कोकण विभाग	5,691	Konkan Division
6	नाशिक	1,758	Nashik.
7	धुळे	1,487	Dhule.
8	जळगाव	1,490	Jalgaon.
9	अहमदनगर	1,511	Ahmednagar.
	नाशिक विभाग	6,246	Nashik Division.
10	पुणे	1,740	Pune.
11	सातारा	1,422	Satara.
12	सांगली	697	Sangli.
13	सोलापूर	1,106	Solapur.
14	कोल्हापूर	1,139	Kolhapur.
	पुणे विभाग	6,104	Pune Division
	उर्वरित महाराष्ट्र	18,041	Rest of Maharashtra
15	औरंगाबाद	1,257	Aurangabad.
16	जालना	904	Jalana.
17	परभणी	1,421	Parbhani.
18	बीड	1,202	Beed.
19	नांदेड	1,436	Nanded.
20	उस्मानाबाद	712	Osmanabad.
21	लातूर	890	Latur.
	औरंगाबाद विभाग	7,832	Aurangabad Division

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 8.2.—concl'd.

(1)	(2)	(3)	(2)
22	बुलढाणा	1,277	Buldhana.
23	अकोला	1,548	Akola.
24	अमरावती	1,707	Amravati.
25	यवतमाळ	1,744	Yavatmal.
	अमरावती विभाग	6,276	Amravati Division
26	वर्धा	1,009	Wardha.
27	नागपूर	1,658	Nagpur.
28	भंडारा	1,629.	Bhandara.
29	चंद्रपूर	1,461	Chandrapur.
30	गडचिरोली	1,507	Gadchiroli.
	नागपूर विभाग	7,264	Nagpur Division
	विदर्भ विभाग	13,540	Vidarbha Division
	महाराष्ट्र राज्य	39,413*	Maharashtra State

आधार.—महाराष्ट्र विद्युत मंडळ, मुंबई.

Source.—Maharashtra State Electricity Board,
Mumbai.

* 100% Villages electrification cleared as on 31-3-1989.

9. संयुक्त भांडवली संस्था/JOINT STOCK COMPANIES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 9.1.

३१ मार्च १९९८ रोजी चालू असलेल्या संयुक्त भांडवली संस्था

NUMBER OF JOINT STOCK COMPANIES AS ON 31ST MARCH 1998

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	शेअर भांडवल असलेल्या कंपन्या Companies limited by shares		हमीने मर्यादित असलेल्या व नपयासाठी काम न करणान्या कंपन्या Companies limited by guarantee and asso- ciations not for profit		एकूण Total (7)	District (2)
		सार्वजनिक Public	खाजगी Private	सार्वजनिक Public	खाजगी Private		
		(3)	(4)	(5)	(6)		
1	बृहन्मुंबई ...	9,130	71,179	137	166	80,622	Brihan Mumbai
2	ठाणे ...	232	3,206	4	2	3,444	Thane
3	रायगड ...	24	199	233	Raigad
4	रत्नागिरी ...	7	77	1	1	86	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग ...	4	26	...	1	31	Sindhudurg
	कोंकण विभाग	9,397	74,697	142	170	85,406	Konkan Division
6	नाशिक ...	69	1,253	2	...	1,324	Nashik
7	धुळे ...	14	86	100	Dhule
8	जळगाव ...	67	397	...	1	465	Jalgaon
9	अहमदनगर ...	93	457	550	Ahmednagar
	नाशिक विभाग	243	2,193	2	1	2,439	Nashik Division
10	पुणे ...	455	7,020	4	24	7,503	Pune
11	सातारा ...	26	363	1	1	391	Satara
12	सांगली ...	50	381	...	1	432	Sangli
13	सोलापूर ...	27	153	...	4	184	Solapur
14	कोल्हापूर ...	109	753	4	1	867	Kolhapur
	पुणे विभाग	667	8,670	9	31	9,377	Pune Division
	उर्वरित महाराष्ट्र	10,307	85,534	153	202	96,222	Rest of Maharashtra
15	औरंगाबाद ...	73	718	2	...	793	Aurangabad
16	जालना ...	8	155	163	Jalna
17	परभणी ...	7	20	27	Parbhani
18	बीड ...	3	17	20	Beed
19	नांदेड ...	14	138	152	Nanded
20	उस्मानाबाद ...	2	11	13	Osmanabad
21	लातूर ...	9	75	84	Latur
	औरंगाबाद विभाग	667	8,670	9	31	9,377	Aurangabad Division

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 9.1.—Concl'd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
22	बुलढाणा ...	5	30	...	1	36	Buldhana
23	अकोला ...	32	139	171	Akola
24	अमरावती ...	29	170	199	Amravati
25	यवतमाळ ...	5	30	35	Yavatmal
	अमरावती विभाग	71	369	...	1	441	Amravati Division
26	वर्धा ...	27	135	...	1	163	Wardha
27	नागपूर ...	362	2,032	8	5	2,407	Nagpur
28	भंडारा ...	6	32	38	Bhandara
29	चंद्रपूर ...	8	41	49	Chandrapur
30	गडचिरोली ...	3	5	8	Gadchiroli
	नागपूर विभाग	406	2,245	8	6	2,665	Nagpur Division
	विदर्भ विभाग	477	2,614	8	7	3,106	Vidarbha State
	महाराष्ट्र राज्य	10,900	89,308	163	209	1,00,580	Maharashtra State

आधार.—कंपनी व्यवहार खाते, उद्योग मंत्रालय,
भारत सरकार, नवी दिल्ली.

Source.—Department of Company Affairs
Ministry of Industry, Government
of India, New Delhi.

10. बँका/BANKS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 10.1.

बँक कार्यालये असलेल्या ठिकाणांची व बँक कार्यालयांची जिल्हावार संख्या

NUMBER OF PLACES HAVING BANKING OFFICES AND NUMBER OF BANKING OFFICE
IN EACH DISTRICT

(३१ मार्च १९९६ रोजी/As on 31st March 1996)

अनुक्रमांक	जिल्हा	बँक कार्यालये असलेल्या ठिकाणांची संख्या	एकूण बँक कार्यालयांची संख्या	District
Serial No.	(2)	No. of places having banking offices (3)	Total No. of banking offices (4)	(2)
1	बृहन्मुंबई ...	1	1,449	Brihan Mumbai
2	ठाणे ...	111	385	Thane
3	रायगड ...	95	143	Raigad
4	रत्नागिरी ...	94	131	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग ...	60	77	Sindhudurg
	कोकण विभाग ...	361	2,185	Konkan Division
6	नाशिक ...	121	233	Nashik
7	धुळे ...	94	132	Dhule
8	जळगाव ...	118	188	Jalgaon
9	अहमदनगर ...	139	206	Ahmednagar
	नाशिक विभाग ...	472	759	Nashik Division
10	पुणे ...	151	563	Pune
11	सातारा ...	101	152	Satara
12	सांगली ...	105	187	Sangli
13	सोलापूर ...	122	225	Solapur
14	कोल्हापूर ...	118	230	Kolhapur
	पुणे विभाग ...	597	1,357	Pune Division
	उर्वरित महाराष्ट्र ...	1,430	4,301	Rest of Maharashtra
15	औरंगाबाद ...	77	150	Aurangabad
16	जालना ...	53	74	Jalna
17	परभणी ...	72	110	Parbhani
18	बीड ...	73	101	Beed
19	नांदेड ...	81	129	Nanded
20	उस्मानाबाद ...	53	71	Osmanabad
21	लातूर ...	64	97	Latur
	औरंगाबाद विभाग...	473	732	Aurangabad Division

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 10.1.—*Concl'd.*

(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
22	बुलढाणा ...	74	105	Buldhana
23	अकोला ...	104	157	Akola
24	अमरावती ...	101	148	Amravati
25	यवतमाळ ...	79	118	Yavatmal
	अमरावती विभाग ...	358	528	Amravati Division
26	वर्धा ...	52	73	Wardha
27	नागपूर ...	102	291	Nagpur
28	भंडारा ...	92	130	Bhandara
29	चंद्रपूर ...	100	152	Chandrapur
30	गडचिरोली ...	37	45	Gadchiroli
	नागपूर विभाग ...	383	691	Nagpur Division
	विदर्भ विभाग ...	741	1,219	Vidarbha Division
	एकूण ...	2,644	6,252	... Total

आधार.—भारतीय रिझर्व्ह बँक

Source.—The Reserve Bank of India

11. सहकार/CO-OPERATIONS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 11.1.

संस्था, सभासदांची संख्या, खेळते भांडवल, कर्जाऊ दिलेल्या रकमा आणि मालाची उलाढाल
SOCIETIES, MEMBERSHIP, WORKING CAPITAL, ADVANCES AND TURNOVER OF PRODUCE, 1997-98

अनु- क्रमांक Serial No.	सहकारी संस्थेचा प्रकार	संस्थांची संख्या Number of Societies	सभासदांची संख्या (हजार) Members (Thousand No.)	खेळते भांडवल Working Capital (Lakh Rs.)	दिलेले कर्ज (लाख रुपये) Advances (Lakh Rs.)	थकबाकी (लाख रुपये) Outstanding (Lakh Rs.)	मालाची उलाढाल (लाख रुपये) Turnover of produce (Lakh Rs.)	Type of Society	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)	
1	प्रमुख मध्यवर्ती कृषि व बिगर कृषि संस्था.	34	1,321	20,75,745	22,69,072	11,41,682	...	All apex and central societies.	
2	कृषि पतसंस्था*	...	20,104	9,046	3,48,569	1,56,128	2,45,353	49,109	Agricultural credit*
3	बिगर कृषि पतसंस्था	...	17,568	14,857	20,12,252	37,229	1,79,876	4,895	Non-agricultural credit
4	पणन संस्था	...	985	770	38,842	337	1,104	4,31,626	Marketing
5	उत्पादक संस्था	...	36,191	5,456	9,21,278	7,906	19,227	7,71,438	Productive enterprises.
6	इतर	...	61,903	5,363	5,11,789	18,475	40,122	1,23,960	Others
	एकूण	...	1,36,785	36,813	59,08,475	8,90,147	6,32,364	13,81,028	Total

* यात प्राथमिक कृषि पत संस्था यांचा समावेश आहे.
आधार.—सहकार आयुक्त आणि निबंधक, सहकारी संस्था, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

* Includes primary agricultural credit societies. @ अस्थायी/Provisional Source.—Commissioner for Co-operation and Registrar of co-operative Societies. Government of Maharashtra, Pune.

12. परिवहन व दळणवळण/TRANSPORT AND COMMUNICATIONS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 12.1.

रस्त्यांची लांबी/ROAD LENGTH

(किलोमीटरमध्ये/In Kilometre)

अनुक्रमांक Serial No. (1)	रस्त्याचा प्रकार (2)	३१ मार्च रोजी As on 31st March		Type of road (2)	
		1997 (3)	1998* (4)		
1	राष्ट्रीय महामार्ग	...	2,958	2,972	National highways.
2	राज्य महामार्ग	...	32,359	32,380	State highways.
3	प्रमुख जिल्हा रस्ते	...	41,081	41,166	Major district roads.
4	इतर जिल्हा रस्ते	...	41,043	41,701	Other district roads.
5	ग्रामरस्ते	...	70,134	72,834	Village roads.
	एकूण	...	1,87,575	1,91,053	Total

*अस्थायी/Provisional.

टीप.—शासकीय निर्णयानुसार १९८४ पासून अवर्गीकृत रस्ते, ग्राम रस्ते मध्ये अंतर्भूत केले असल्याने यापुढे अवर्गीकृत रस्ते हा प्रकार असणार नाही.

Note.—Since 1984 as per Government Resolution unclassified roads are included in village roads, hence the unclassified roads will not be shown separately henceforth.

आधार.—सार्वजनिक बांधकाम विभाग,
महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Public Works Department, Government
of Maharashtra, Mumbai.

12. परिवहन व दळणवळण/TRANSPORT AND COMMUNICATIONS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 12.2.

पृष्ठभागानुसार रस्त्यांचे वर्गीकरण

ROAD LENGTH ACCORDING TO TYPES OF SURFACE

(किलोमीटरमध्ये/In Kilometre)

अनुक्रमांक Serial No. (1)	पृष्ठभागाचा प्रकार (2)	३१ मार्च रोजी As on 31st March		Type of surface (2)
		1997 (3)	1998* (4)	
1	सिमेंट कांक्रीट ...	70,476	72,146	Cement Concrete
2	डांबरी ...			Black topped
3	खडीचे ...			Water Bound mecadam
	एकूण पृष्ठांकित ...	1,57,396	1,61,195	Total Surface
4	पृष्ठांकित ...	30,179	29,097	Unsurfaced
	एकूण ...	1,87,575	1,91,053	Total

*अस्थायी/Provisional.

आधार.—सार्वजनिक बांधकाम विभाग,
महाराष्ट्र शासन, मुंबई.Source.—Public Works Department, Government
of Maharashtra, Mumbai.

12. परिवहन व दळणवळण/TRANSPORT AND COMMUNICATIONS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 12.3.

महाराष्ट्र राज्य मार्गपरिवहन महामंडळाची वाहतुकविषयक आकडेवारी*

OPERATIONAL STATISTICS OF MAHARASHTRA STATE ROAD TRANSPORT CORPORATION*
1997-98

अनु- क्रमांक Serial No.	विभाग	मार्गांची संख्या ३१ मार्च १९९८ रोजी	मार्गांची एकूण लांबी (किलोमीटर) ३१ मार्च १९९८ रोजी	प्रतिदिन मार्गावर वाहतूक करणाऱ्या दैनिक सरासरी संख्या (१९९७-९८)	अस्तित्वात असलेल्या वाहनांची सरासरी संख्या (१९९७-९८)	प्रवाशांची दैनिक सरासरी (लाख) (१९९७-९८)	Division	
		No. of routes as on 31st March 1998	Total routes as on 31st March 1998	Average No. of vehicles on road per day 1997-98	Average No. of vehicles held during 1997-98	Average No. of passengers travelled daily 1997-98 (in lakhs)		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	
1	अमरावती	...	2,021	1,28,099	1,595	1,695	6.92	Amravati
2	औरंगाबाद	...	3,382	2,65,917	2,765	2,765	11.45	Aurangabad
3	मुंबई	...	3,660	2,42,064	3,067	3,067	13.91	Mumbai
4	नागपूर	...	1,490	1,16,157	1,521	1,521	5.92	Nagpur
5	नाशिक	...	4,230	2,28,964	3,042	3,042	15.02	Nashik
6	पुणे	...	5,187	3,42,625	4,163	4,163	17.77	Pune
	एकूण	...	19,970	13,23,826	14,915	16,253	70.99	... Total

* अस्थायी/Provisional

आधार --महाराष्ट्र राज्यमार्ग परिवहन महामंडळ, मुंबई.

Source.—Transport Commissioner of Government of
Maharashtra, Mumbai.

12. परिवहन आणि दळणवळण/TRANSPORT AND COMMUNICATIONS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 12.4.

वापरात असलेली मोटार वाहने

MOTOR VEHICLES IN OPERATION

अनुक्रमांक Serial No.	वाहनांचा प्रकार	वाहनांची संख्या (31 मार्च 1998 रोजी) Number in force (as on 31st March 1998)	Class of vehicles
(1)	(2)	(3)	(2)
1	दुचाकी स्वयंचलित वाहने	31,87,581	Two wheelers Auto Vehicles
2	मोटारी	6,94,125	Motor cars
3	टॅक्सी कॅब्स	73,210	Taxi cabs
4	स्वयंचलित रिक्शा	3,24,624	Auto rickshaws
5	स्टेज कॅरिजेस	25,797	Stage carriages
6	कंत्राटी वाहने	11,676	Contract carriages
7	ट्रक्स व मालमोटारी	3,29,654	Trucks and Lorries including Delevery van.
8	रुग्णवाहिका	3,549	Ambulances
9	शाळेच्या बसेस	1,470	School buses
10	खाजगी सेवा वाहने	8,328	Private service vehicles
11	जोड वाहने (ट्रेलर)	1,35,783	Trailers
12	ट्रॅक्टर्स	1,35,004	Tractors
13	इतर	9,191	Others
	एकूण	50,39,992	Total

आधार.—परिवहन आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source.—Transport Commissioner of
Government of Maharashtra, Mumbai.

12. परिवहन आणि दळणवळण/TRANSPORT AND COMMUNICATIONS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 12.5.

महाराष्ट्रातील परिवहनांची व इतर वाहने

TRANSPORT AND NON-TRANSPORT VEHICLES IN MAHARASHTRA STATE

(३१ मार्च १९९८/As on 31st March 1998)

अनुक्रमांक Serial No.	विभाग (2)	वापरातील वाहनांची संख्या No. of Vehicles in operations			एकूण Total (5)	Region (6)
		बिगर-परिवहनाची Non-Transport (3)	परिवहनाची Transport (4)			
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	
1	मुंबई (मध्य)	2,92,728	63,678	3,56,406	Mumbai (Central)	
2	मुंबई (पश्चिम)	2,51,926	78,645	3,30,571	Mumbai (West)	
3	मुंबई (पूर्व)	1,14,975	57,782	1,72,757	Mumbai (East)	
4	ठाणे	4,55,991	1,96,934	6,52,925	Thane	
5	पुणे	8,83,073	1,46,943	10,30,016	Pune	
6	नागपूर	5,35,497	59,869	5,95,366	Nagpur	
7	औरंगाबाद	3,33,333	63,863	3,97,196	Aurangabad	
8	नाशिक	5,95,505	1,18,594	7,14,099	Nashik	
9	अमरावती	2,54,121	42,455	2,96,576	Amravati	
10	कोल्हापूर	4,14,753	79,327	4,94,080	Kolhapur	
	एकूण	41,31,902	9,08,090	50,39,992	Total	

आधार.—परिवहन आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Transport Commissioner Government of Maharashtra, Mumbai.

12. परिवहन आणि दळणवळण/TRANSPORT AND COMMUNICATIONS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 12.6.

व्यावसायिक व बिगर व्यावसायिक वाहनचालकांचे परवाने

TRANSPORT AND NON-TRANSPORT PROFESSIONAL DRIVING LICENCES

(३१ मार्च १९९८/As on 31st March 1998)

अनुक्रमांक Serial No. (1)	विभाग (2)	चालकांचे परवाने/ Driving Licences			Region (2)
		व्यावसायिक Professional (3)	बिगर-व्यावसायिक Non- Professional (4)	एकूण Total (5)	
1	मुंबई (मध्य)	... 10,17,183	6,08,422	16,25,605	Mumbai (Central)
2	मुंबई (पश्चिम)	... 5,03,510	4,44,040	9,47,550	Mumbai (West)
3	मुंबई (पूर्व)	... 4,22,164	2,07,343	6,29,507	Mumbai (East)
	बृहन्मुंबई (उप- बेरीज १ ते ३)	... 19,42,857	12,59,805	32,02,662	Mumbai (Sub-total 1 to 3)
4	ठाणे	... 3,57,404	5,01,383	8,58,787	Thane
5	पुणे	... 2,23,993	3,34,703	5,58,696	Pune
6	नागपूर	... 4,35,337	9,07,234	13,42,571	Nagpur
7	औरंगाबाद	... 3,43,468	4,93,848	8,37,316	Aurangabad
8	नाशिक	... 3,11,429	3,64,125	6,75,554	Nashik
9	अमरावती	... 1,38,017	2,02,620	3,40,637	Amravati
10	कोल्हापूर	... 2,32,942	5,03,545	7,36,487	Kolhapur
	एकूण	... 39,85,447	45,67,263	85,52,710	Total

आधार.—परिवहन आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Transport Commissioner Government of Maharashtra, Mumbai.

12. परिवहन आणि दळणवळण/TRANSPORT AND COMMUNICATIONS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 12.7.

लोहमार्गाची लांबी/RAILWAY ROUTE LENGTH

(३१ मार्च १९९८ रोजी/As on 31st March 1998)

(कि.मी./k.m.)

ब्रॉड गेज/ Broad gauge (1)	मीटर गेज/ Meter gauge (2)	नेरो गेज/ Narrow gauge (3)	एकूण/ Total (4)
4,040	510	915	5,465

आधार.—रेल्वे मंत्रालय (रेल्वे बोर्ड)

Source.—Ministry of Railway (Railway Board).

12. परिवहन आणि दळणवळण/TRANSPORT AND COMMUNICATIONS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 12.8.

महाराष्ट्र राज्यातील डाक कार्यालये व तार कार्यालये याची संख्या

NUMBER OF POST OFFICES AND TELEGRAPH OFFICES IN MAHARASHTRA STATE

वर्ष Year (1)	डाक कार्यालये Post Offices (2)	तार कार्यालये Telegraph Offices (3)
1989-90	11,757	2,560
1990-91	11,910	2,531
1991-92	12,041	2,593
1992-93	12,161	2,741
1993-94	12,269	2,746
1994-95	12,270	2,747
1995-96	12,282	2,218
1996-97	12,324	2,978
1997-98	12,609	2,923

धार.—पोस्टमास्टर जनरल, भारत सरकार, मुंबई.

Source.—Postmaster General, Government of India, Mumbai.

13. जहाज वाहतूक/SHIPPING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 13.1.

मुंबई बंदरात प्रवेश केलेल्या जहाजांची संख्या व वजन

NUMBER AND TONNAGE OF VESSELS ENTERED IN MUMBAI PORT
1997-98

अनु- क्रमांक Serial No.	जहाजांचा प्रकार	मेट्रिक टनात/M.Tonnes			Class of vessels	
		जहाजांची संख्या No. of Ships	एकूण (हजारांत) Gross (in 000)	निव्वळ (हजारांत) Net (in 000)		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)	
1	वाफेवर चालणारी (तेल वाहकांव्यतिरिक्त) —				Steamship other than tankers—	
	(अ) परदेशांशी वाहतूक करणारी—	1,560	17,509	9,404	(A) Foreign	
	(१) ३,५०० G.R.T. च्यावर				(1) Above 3,500 G.R.T	
	(२) ३,५०० G.R.T. आणि कमी	157	334	162	(2) 3,500 G.R.T. and less.	
	(ब) किनाऱ्यावर वाहतूक करणारी—				(B) Coastal—	
	(१) ३,५०० G.R.T. च्यावर	19	163	96	(1) Above 3,500 G.R.T	
	(२) ३,५०० G.R.T. आणि कमी	23	33	12	(2) 3,500 G.R.T. and less.	
	(३) रिग पुरवठा करणारे	1,468	1,449	527	(3) Rig supplier	
	(४) जहाजे	173	681	270	(2) Ferry ships	
2	तेलवाहक जहाजे	...	855	15,917	8,819	Tankers
3	कोळसा नेणारी	...				Colliers
	एकूण	...	4,255	36,086	19,290	... Total

टीप.—३,५०० G.R.T. = ३,५५६ मेट्रिक टन

आधार.—मुंबई पोर्ट ट्रस्ट

Source.—Mumbai Port Trust.

Note.—3,500 G.R.T. = 3,556 gross registered metric tonner.

13. जहाज वाहतूक/SHIPPING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 13.2.

मुंबई बंदरामध्ये गोद्या आणि बंदरे येथून हलविलेला माल

(CARGO HANDLED AT THE DOCKS AND BUNDERS IN MUMBAI PORT)

(हजार मे डेट वेट टनांत/In thousand metric dead weight tonnes)

अनुक्रमांक Serial	बाब	माहिती Particulars	Item
No.		1997-98	
(1)	(2)	(3)	(4)
1	आयात माल	19,307	Imports
2	निर्यात माल	12,790	Exports
	एकूण	32,097	Total

आधार.—मुंबई पोर्ट ट्रस्ट

Source.—Mumbai Port Trust.

13. जहाज वाहतूक/SHIPPING

तक्ता क्रमांक/TABLE No.13.3.

महाराष्ट्र राज्यातील निवडक गौण बंदरांतून हलविलेला (आयात व निर्यात) माल
CARGO (IMPORTS AND EXPORTS) HANDLED AT THE SELECTED MINOR PORTS OF
MAHARASHTRA STATE

1996-97

(मे. टनांत / in metric tonnes)

अनुक्रमांक Serial No.	बंदराचे नाव (2)	आयात Imports	निर्यात Exports	एकूण Total	Name of the Port (2)	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)	
1	डहाणू	...	3,78,731	...	3,78,731	Dahanu
2	अर्नाळा	Arnala
3	ठाणे	Thane
4	ट्रॉम्बे	...	1,209	1,750	2,959	Trombay
5	बेलापूर (उळवा)	...	3,78,672	...	3,78,672	Belapur (Ulwa)
6	मोरा	Mora
7	करंजा	Karanja
8	अलिबाग (धरमतार)	...	17,49,337	7,485	17,56,822	Alibag (Dharamtar)
9	रेवदंडा	...	10,53,101	1,89,260	12,42,361	Revadanda
10	राजपुरी	Rajpuri
11	दिधी	Dighi
12	हर्ण	Harnai
13	दाभोळ	...	9,963	...	9,963	Dabhol
14	जयगड	...	100	...	100	Jaigad
15	रत्नागिरी	...	4,34,170	5,930	4,40,100	Ratnagiri
16	जैतापूर	Jaitapur
17	विजयदुर्ग	...	464	...	463	Vijaydurg
18	देवगड	Devgad
19	मालवण	Malvan
20	वेंगुर्ला	Vengurla
21	रेडी	66,540	66,540	Redi
22	इतर बंदरे	Other ports
	एकूण	...	40,05,747	2,70,965	42,76,712	Total

टीप-- १९९६-९७ पासून रेवदंडा बंदराची स्वतंत्र आकडेवारी दर्शविली आहे.

Note.—The separate figure has shown for Revdanda port from 1996-97.

आधार.— मुख्य बंदर अधिकारी, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Chief Ports Officer, Government of Maharashtra, Mumbai.

13. जहाज वाहतूक/SHIPPING

तक्ता क्रमांक/TABLE No.13.4.

महाराष्ट्र राज्यातील गौण बंदरांतून होणारी प्रवासी वाहतूक

PASSANGERS TRAFFIC AT THE MINOR PORTS OF MAHARASHTRA STATE
1996-97

अनुक्रमांक Serial No.	बंदराचे नाव Name of the Port	बिगर यांत्रिक जहाजाने By-non mechanised vessels	यांत्रिक जहाजाने By mechanised vessels	एकूण Total	Name of the Port
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1	डाहाणू	...	5,41,183	5,41,183	Dahanu
2	सातपाटी	2,03,062	...	2,03,062	Satpati
3	दातिवरे	44,212	...	44,212	Datiware
4	मनोरी	...	37,25,337	37,25,337	Manori
5	कल्याण	3,425	...	3,425	Kalyan
6	वरसोवा	...	26,97,649	26,97,649	Varsova
7	मोरा	18,363	10,89,799	11,08,162	Mora
8	करंजा	72,029	2,16,304	2,88,333	Karanja
9	रेवस	...	8,60,422	8,60,422	Rewas
10	अलिबाग	30,457	...	30,457	Alibag
11	राजापुरी	1,96,060	2,99,890	4,95,950	Rajpuri
12	दिधी	3,038	2,81,912	2,84,950	Dighi
13	हर्ण	2,18,800	...	2,18,800	Harnai
14	दामोळ	5,06,804	...	5,06,804	Dabhol
15	जयगड	4,86,050	39,470	5,25,530	Jaigad
16	रत्नगिरी	6,14,070	...	6,14,470	Ratnagiri
17	पूर्णगड	4,29,000	...	4,29,000	Purnagad
18	जैतापूर	4,29,030	...	4,29,030	Jitapur
19	विजयदुर्ग	1,26,000	...	1,26,000	Vijaydurg
20	देवगड	3,86,540	...	3,86,540	Devgad
21	आचरे	82,050	...	82,050	Achre
22	मालवण	2,11,472	...	2,11,472	Malvan
23	रेडी	Redi
24	इतर	6,11,165	15,37,089	21,48,254	Other
	एकूण	46,71,637	1,12,89,055	1,59,60,692	Total

टीप.— मुंबई बंदर सेवेतील वाहतूक मोरा व रेवस बंदरातील यांत्रिक जहाज वाहतूकीखाली दाखविली आहे.

Note.— Passenger traffic under Mumbai harbour services in shown under mechanised vessels in Mora and Rawas.

आधार.— मुख्य बंदर अधिकारी, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.— Chief Ports Officer, Government of Maharashtra, Mumbai.

14. देशांतर्गत व्यापार/INLAND TRADE
तक्ता क्रमांक/TABLE No. 14.1.
महाराष्ट्राची देशातील इतर राज्यांशी झालेला व्यापार
INLAND TRADE OF MAHARASHTRA

1994-95@ (हजार मे. टनांत/ in thousand tonnes)

अनुक्रमांक Serial No.	मालाचे नाव	महाराष्ट्रात आयात झालेला माल Imports into the State	महाराष्ट्रातून निर्यात झालेला माल Exports from the State @	Commodity
(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
1	जनावरे (संख्या)	1,092	...	Animals (thousand No.)
2	कोळसा आणि कोक	77,854	8,668	Coal and coke
3	कच्चे मॅंगनीज	2	1,208	Manganese ore
4	चुना आणि चुनाखडी	13	33	Lime and limestone
5	मीठ	10	84	Salt
6	तांदूळ	273	890	Rice
7	गहू व गव्हाचे पीठ	311	241	Wheat and wheat flour
8	जोष्याळा	...	115	Jowar
9	बाजरी	Bajri
10	कडधान्ये व इतर धान्ये	12	139	Pulses and other grain
11	गळिताचे धान्ये	23	...	Oil seeds
12	वनस्पती तेल	13	175	Vegetable oils
13	साखर (खांडसरी सोडून)	4	3,075	Sugar (excluding khandari)
14	मूळ	27	1	Gur
15	कापड (कापसाचे) आणि धागा	Cotton piecegoods and yarn etc.
16	लोखंड व पोलाद	12,607	62	Iron and steel
17	सिमेंट	14,492	2,567	Cement
18	केरोसिन तेल	6	...	Kerosene oil

@ अस्थायी/Provisional

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 14.1.—concl'd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
19	पेढ	... 2,028	766	Oil cakes
20	चहा	... 43	...	Tea
21	इमारतीचे लाकूड (टीक धरून)	... 444	96	Timber (including teak wood).
22	पशुजन्य उत्पादन	... 7	6	Animal products
23	मका	... 2	...	Maize
24	हरभरा व ताज्जन्य उत्पादन	... 7	54	Gram and gram products
25	वाजरी व ज्वारी सोडून इतर एकदम धान्ये	Millets other than bajra jowar.
26	खनिज तेल	... 212	12,496	Mineral oil
27	टिटा व कौले	17	Bricks and tiles
28	काच	Glass
29	हिरडा	... 1	...	Myrobalance
30	ताग व लाख	4	Jute and hemp
31	यंत्रसामग्री	... 47	3	Machinery equipment
32	धातूच्या वस्तू	... 29	18	Metal products
33	पादत्राणे	Shoes (footwear)
34	कच्चे लोखंड	... 2,072	42	Iron ore
35	बिडीचे पाने	Bidi leaves
36	कापूस	... 64	2	Raw cotton
37	कृत्रिम रेशमाच्या कापडाचे तागे	1	Artificial silk piece goods
38	तंबाखू	Tobacco raw
39	सुकी कडे व भाजीपाला	Fruits dried and vegetable
40	लोकर व लोकरीच्या कापडाचे तागे	Woolen piecegoods and wool raw.

वरील आकडेवारी रेल्वे व जहाज वाहतुकीच्या व्यापाराच्या अभिलेखात नोंदल्याप्रमाणे मात्ताचे वजन दर्शविते.

* Figures relate to gross weight of quantities as recorded in the invoices of Rail and Steamer.

आधार.—वणिज्य माहिती आणि सांख्यिकी खाते, भारत सरकार, कलकत्ता.

Source.—Office of the Directorate General of Commercial Intelligence and Statistics, Government of India, Calcutta.

15. शिक्षण/ EDUCATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 15.1.

शिक्षणाच्या प्रकारानुसार संस्थांचे व विद्यार्थ्यांचे वर्गीकरण

INSTITUTION AND ENROLMENT BY TYPE OF EDUCATION 1997-98

अनुक्रमांक Serial No. (1)	शिक्षणाचा प्रकार (2)	संस्था (संख्या) Institutions (No.) (3)	विद्यार्थी (संख्या) Enrolment (No.) (4)	Type of Education (2)	
1	पूर्व-प्राथमिक	...	63,417	1,21,36,264	Pre-primary Primary
2	प्राथमिक	
3	माध्यमिक	...	13,546	74,93,166	Secondary
4	कनिष्ठ महाविद्यालये	...	562	4,53,858	Lower University
5	शिक्षकांचे प्रशिक्षण—				<i>Teacher's training—</i>
	(1) अध्यापक विद्यालय प्रमाणपत्र	277	29,400		Junior College of education.
	(2) आंग्ल भारतीय	...	2	211	Anglo Indian.
	(3) चित्रकला शिक्षण प्रमाणपत्र	...	19	2,847	Drawing teacher's Certificate.
	(4) हस्तकला शिक्षण प्रमाणपत्र	...	NA	NA	Handi-crafts teacher's Certificate.
	एकूण	...	298	32,458	Total
6	उच्च शिक्षण—				<i>Higher education—</i>
	(1) विद्यापीठ शिक्षण विभाग	...	134	24,089	University teaching departments.
	(2) संबोधन संस्था	...	29	345	Research institutions.
	(3) राष्ट्रीय महत्त्वाच्या संस्था	...	1	3,509	Institutes of national importance.
	(4) विद्यापीठ समान संस्था	...	5	4,141	Institutes deemed as Universities.
	(5) कला, वाणिज्य व शास्त्र	...	870	8,51,000	Art, Commerce and Science.
	(6) कला व शास्त्र	...	*	*	Arts and Science.
	(7) कला व वाणिज्य	...	*	*	Arts and Commerce.
	(8) कला	...	*	*	Arts.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 15.1.—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
(9) शास्त्र	...	*	*	Science.
(10) वाणिज्य	...	*	*	Commerce.
(11) ललित कला	...	7	1,974	Fine arts.
(12) शास्त्र व वाणिज्य	...	*	*	Science and Commerce.
(13) वास्तुशास्त्र	...	N A	N A	Architecture.
(14) तंत्र निकेतन	...	N A	N A	Polytechnics.
(15) व्यवसायिक व्यवस्थापन	...	59	14,771	Business management.
(16) अभियांत्रिकी	...	N A	N A	Engineering.
(17) विधी (कायदा)	...	42	24,781	Law.
(18) तंत्रशास्त्र	...	N A	N A	Technology.
(19) पशुवैद्यकशास्त्र	...	5	1,374	Veterinary Science.
(20) वृत्तपत्र व्यवसाय	...	N A	N A	Journalism.
(21) ग्रंथपालनशास्त्र	...	6	431	Library Science.
(22) विषमचिकित्सा (ऐलोपैथी).	...	28	16,055	Allopathy.
(23) आयुर्वेद	...	35	8,307	Ayurvedic.
(24) दंतकशास्त्र	...	12	2,963	Dental
(25) शुश्रुषा	...	5	711	Nursing.
(26) औषधी शास्त्र	...	N A	N A	Medicine (Pharmacy).
(27) प्राच्य विद्याभ्यास	...	6	706	Oriental
(28) नृत्य व संगीत	...	3	558	Dancing and Music.
(29) यूनानी	...	3	900	Unani.
(30) उपहारगृह व्यवस्था	...	N A	N A	Catering.
(31) श्रमविज्ञान	...	1	102	Labour.
(32) व्यवसायिक मार्गदर्शन	...	N A	N A	Vocational Guidance.
(33) योग	...	1	41	Yoga.
(34) समाजशास्त्र	...	33	4,848	Social Science.
(35) शेतकीशास्त्र	...	15	77,801	Agriculture
(36) गृहशास्त्र पदवी	...	5	3,732	Home science (Degree).
(37) शिक्षणशास्त्र पदवी	...	144	15,012	Bachelor of education.
(38) शारीरिक शिक्षण (पदवी)	...	93	16,924	Physical education.
(39) चित्रपट विद्या व दूरदर्शन	...	1	110	Film Institute and Television.
(40) समचिकित्सा	...	34	6,494	Homeopathy.
	एकूण	(5) 1,577	10,11,658	Total

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 15.1—concl'd.

शेती पंपांना वीजपुरवठा/AGRICULTURAL PUMPS ENERGISED
३१ मार्च १९९८ रोजी/As on 31st March 1998)

अ क्र. Serial No.	शिक्षणाचा प्रकार (2)	संस्था (संख्या) Institution (No.)	विद्यार्थी (संख्या) Enrolment (No.)	Type of Education (2)
7	व्यावसायिक व विशेष शिक्षण—	Professional and Special Education—
(1)	समचिकित्सा (होमिओपेथी).....	10	1,668	Homeopathy.
(2)	शुश्रूषा व प्रसादिक ...	61	5,477	Nursing, Midwife.
(3)	वाणिज्य ...	8	455	Commerce.
(4)	ललितकला ...	14	1,057	Fine arts.
(5)	गृहशास्त्र (शालेय पातळी)	2	139	Home Science, Degree
(6)	नौकानयन ...	N.A.	N.A.	Marine Engineering.
(7)	शेतकीशाळा ...	41	3,754	Agricultural Schools.
(8)	कुक्कुटपालन प्रशिक्षण	2	780	Poultry training.
(9)	मनोव्यथित ...	N.A.	N.A.	Mentally handicapped.
(10)	अस्थिव्यंग ...	N.A.	N.A.	Crippled.
(11)	अंध ...	N.A.	N.A.	Blind.
(12)	मुक/बधिर ...	N.A.	N.A.	Deaf and Dumb.
(13)	नृत्य व संगीत ...	N.A.	N.A.	Music and dancing.
(14)	गृहशास्त्र पदविका ...	1	30	Home Science, Degree.
(15)	प्राच्यविद्या अभ्यास ...	43	3,510	Oriental.
(16)	कीर्तन ...	1	49	Kirtan.
(17)	प्रमाणित सुधार ...	N.A.	N.A.	Certified Schools.
(18)	ग्रंथपालशास्त्र ...	N.A.	N.A.	Library Science.
(19)	योगा ...	2	1,380	Yoga.
	एकूण ...	185	18,299	Total
	एकूण बेरोज ...	79,585	2,11,45,703	Grand Total

* अस्थायी

आधार.—शिक्षण संचालक, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.—Directorate to Education, Government of Maharashtra, Pune.

15. शिक्षण/EDUCATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 15.2

जिल्हावार प्राथमिक व माध्यमिक शिक्षण/PRIMARY AND SECONDARY EDUCATION IN EACH DISTRICT
· 1997-98

अ. क्र. Serial No.	जिल्हा (2)	प्राथमिक शिक्षण * Primary Education *			माध्यमिक शिक्षण (उच्च माध्यमिक सह) Secondary Education (Including Higher Sec.)			(8)	
		संस्था Institutions (3)	विद्यार्थी (हजार) Pupils ('000) (4)	शिक्षक (हजार) Teachers ('000) (5)	संस्था Institutions (6)	विद्यार्थी (हजार) Pupils ('000) (7)	शिक्षक (हजार) Teachers ('000) (8)		
1	बृहन्मुंबई	...	2,183	1,141	26	1,170	945	28	Brihan Mumbai
2	ठाणे	...	4,067	904	22	704	463	14	Thane
3	रायगड	...	2,648	296	9	287	163	5	Raigad
4	रत्नागिरी	...	2,686	231	9	296	107	3	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	...	1,503	99	5	179	69	2	Sindhudurg
	कोकण विभाग	...	13,087	2,671	71	2,636	1,747	52	Konkan Division
6	नाशिक	...	3,149	641	14	631	391	10	Nashik
7	धुळे	...	2,476	350	10	463	249	8	Dhule
8	जळगाव	...	2,011	453	12	500	286	9	Jalgaon
9	अहमदनगर	...	2,377	505	13	601	366	16	Ahmadnagar
	नाशिक विभाग	...	10,013	1,940	49	2,195	1,272	43	Nashik Division
10	पुणे	...	4,203	793	21	785	539	16	Pune
11	सातारा	...	2,519	339	11	491	256	8	Satara
12	सांगली	...	1,769	328	9	428	214	7	Sangli
13	सोलापूर	...	2,608	490	13	564	262	10	Solapur
14	कोल्हापूर	...	2,052	415	12	563	295	9	Kolhapur
	पुणे विभाग	...	13,151	2,365	66	2,831	1,566	50	Pune Division
	उर्वरित महाराष्ट्र	...	36,251	6,985	186	7,662	4,585	145	Rest of Maharashtra

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 15.2 Concl'd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)	
15	औरंगाबाद	...	1,788	457	10	390	210	6	Aurangabad
16	जालना	...	1,270	264	5	184	93	2	Jalna
17	परभणी	...	1,885	417	9	297	143	4	Parbhani
18	बीड	...	1,815	332	8	383	160	5	Beed
19	नांदेड	...	2,227	434	10	394	217	6	Nanded
20	उस्मानाबाद	...	1,024	218	5	286	110	4	Osmanabad
21	लातूर	...	1,342	304	8	465	132	4	Latur
	औरंगाबाद विभाग	...	11,351	2,426	55	2,399	1,065	31	Aurangabad Division
22	बुलढाणा	...	1,470	311	9	280	171	4	Buldhana
23	अकोला	...	1,870	365	9	444	226	6	Akola
24	अमरावती	...	1,812	408	9	476	307	8	Amravati
25	यवतमाल	...	2,079	359	9	380	160	5	Yavatmal
	अमरावती विभाग	...	7,231	1,443	36	1,580	864	23	Amravati Division
26	वर्धा	...	1,040	133	4	224	124	4	Wardha
27	नागपूर	...	2,444	445	13	747	388	12	Nagpur
28	भंडारा	...	1,958	316	9	430	216	6	Bhandara
29	चंद्रपूर	...	1,734	262	7	324	181	5	Chandrapur
30	गडचिरोली	...	1,408	128	5	180	73	3	Gadchiroli
	नागपूर विभाग	...	8,584	1,284	38	1,905	982	30	Nagpur Division
	विदर्भ विभाग	...	27,166	2,727	129	5,884	2,911	84	Vidharbha Division
	महाराष्ट्र राज्य	...	63,417	12,138	315	13,546	7,496	229	Maharashtra State

* टीप.—प्राथमिक शिक्षणात पूर्व-प्राथमिक शिक्षणाचा समावेश केला नाही.

Note.—Primary Education does not include preprimary Education.

* अस्थायी/Provisional

आधार.—शिक्षण संचालक, महाराष्ट्र शासन, पुणे

Source.—Director of Education, Government of Maharashtra, Pune.

15. शिक्षण/EDUCATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 15.3

महाराष्ट्र राज्यातील शासकीय व अशासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांची संख्या व
प्रशिक्षणार्थीच्या मंजूर जागा

NUMBER OF GOVERNMENT AND NON-GOVERNMENT INDUSTRIAL
TRAINING INSTITUTIONS AND SEATS SANCTIONED IN

MAHARASHTRA STATE

1997-98

विभाग	संस्थांची एकूण संख्या Total Number of Institutions			मंजूर करण्यात आलेल्या जागांची संख्या Number of Sanctioned Seats			Division	
	शासकीय Govern- ment	अशासकीय Non- Govern- ment	एकूण Total	शासकीय Govern- ment	अशासकीय Non- Govern- ment	एकूण Total		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(1)	
मुंबई	..	49	36	85	10,572	3,320	13,892	Mumbai
नाशिक	..	47	69	116	9,900	8,672	18,572	Nashik
पुणे	..	53	46	99	13,648	5,852	19,500	Pune
औरंगाबाद	..	53	27	80	10,384	2,380	12,764	Aurangabad
अमरावती	..	42	9	51	7,920	944	8,864	Amravati
नागपूर	..	56	49	105	19,392	3,792	23,184	Nagpur
महाराष्ट्र राज्य	..	300	236	536	71,816	24,960	96,776	Maharashtra State

आधार.—व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Vocational Education and Training, Maharashtra State, Mumbai.

15. शिक्षण/EDUCATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 15.4

महाराष्ट्र राज्यातील शासकीय व अशासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांच्या अंतिम परिक्षांचे निकाल
RESULTS OF THE FINAL EXAMINATIONS OF GOVERNMENT AND NON-GOVERNMENT INDUSTRIAL TRAINING
INSTITUTES IN MAHARASHTRA

(जुलै १९९७/JULY 1997)

विभाग (1)	शासकीय Government		अशासकीय Non-Government		एकूण Total		Division (1)
	बसलेले Appeared (2)	उत्तीर्ण Passed (3)	बसलेले Appeared (4)	उत्तीर्ण Passed (5)	बसलेले Appeared (6)	उत्तीर्ण Passed (7)	
मुंबई	5,516	4,250	1,637	1,290	7,153	5,540	Mumbai
नाशिक	3,650	2,864	3,092	2,216	6,742	5,080	Nashik
पुणे	3,870	3,307	3,374	2,637	7,244	5,944	Pune
औरंगाबाद	5,913	4,032	1,715	996	7,628	5,028	Aurangabad
अमरावती	4,854	3,619	601	308	5,455	3,927	Amravati
नागपुर	5,672	3,974	2,562	1,291	8,234	5,265	Nagpur
महाराष्ट्र राज्य	29,475	22,046	12,981	8,738	42,456	30,784	Maharashtra State

आधार.—व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Vocational Education and Training, Government of Maharashtra, Mumbai.

15. शिक्षण/EDUCATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 15.5

महाराष्ट्र राज्यातील शिकारू उमेदवाराची वर्गवारी

CLASSIFICATION OF APPRENTICE TRAINEES IN MAHARASHTRA

वर्गवारी	1997-98	Classification
(1)	(2)	(3)
(१) उपलब्ध जागा	25,636	(F) Sanctioned Seats.
(२) नेमलेले उमेदवार (अ ते उ)	23,616	(2) No. of students appointed (a to e)
(अ) अनुसूचित जाती	2,710	(a) Scheduled Castes
(आ) अनुसूचित जमाती	1,276	(b) Scheduled Tribes
(इ) अपंग	7	(c) Physically handicapped
(ई) महिला	326	(d) Women
(उ) इतर	19,297	(e) Others

आधार.—व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Vocational Education and Training, Government of Maharashtra, Mumbai.

15. शिक्षण/EDUCATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 15.6

महाराष्ट्र राज्यातील माध्यमिक व उच्च माध्यमिक तातिक शाळा व विद्यार्थी संख्या
SECONDARY AND HIGHER SECONDARY TECHNICAL SCHOOLS AND STUDENTS IN
MAHARASHTRA STATE
1997-98

विभाग	तंत्र माध्यमिक शाळांची संख्या Number of Secondary technical schools			एकूण स्थापित विद्यार्थी प्रवेश क्षमता Installed Intake capacity of students			Division
	शासकीय Government	अशासकीय Non- Government	एकूण Total	शासकीय Government	अशासकीय Non- Government	एकूण Total	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(1)
मुंबई ..	20	44	64	2,975	3,685	6,660	Mumbai
नाशिक ..	18	46	64	3,240	3,875	7,115	Nashik
पुणे ..	11	111	122	1,970	8,370	10,340	Pune
औरंगाबाद ..	29	16	45	3,770	905	4,675	Aurangabad
अमरावती ..	21	18	39	2,390	1,040	3,430	Amravati
नागपूर ..	21	6	27	2,550	345	2,895	Nagpur
महाराष्ट्र राज्य ..	120	241	361	16,895	18,220	35,115	Maharashtra State

आधार.—व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Vocational Education and Training, Government of Maharashtra, Mumbai.

15. शिक्षण/ÉDUCATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 15.7

महाराष्ट्र राज्यातील तांत्रिक आणि व्यवसाय अभ्यासक्रम प्रकारानुसार संस्था व त्यांतील प्रवेश क्षमता
TECHNICAL AND VOCATIONAL INSTITUTES ACCORDING TO TYPE OF SYLLABUS
IN MAHARASHTRA AND THEIR INTAKE CAPACITY
1997-98

अभ्यासक्रम संस्थेचा प्रकार	बाब	शासकीय Government	अशासकीय Non- Government	एकूण Total	Item	Type of Educational Institutions
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)	(1)
1. औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था	संस्था प्रवेश क्षमता	300 71,816	236 24,960	536 96,776	Institutes Intake capacity	Industrial Training Institutes
2. औद्योगिक कामगारांसाठी अंश- कालीन सायबर्ग संस्था	संस्था प्रवेश क्षमता	11 1,000	11 1,000	Institutes Intake capacity	Part time evening classes for industrial workers.
3. मुलभूत प्रशिक्षण तथा अनु- षंगिक सूचना केंद्रे.	संस्था प्रवेश क्षमता	49 24,147	67 5,870	116 30,017	Institutes Intake capacity	Basic training and related Instruction Centres.
4. प्रगत व्यवसाय प्रशिक्षण पद्धती	संस्था प्रवेश क्षमता	8 4,885	8 4,885	Institutes Intake capacity	Advanced vocational training system.
5. +2 स्तरावरील व्यवसाय अभ्यासक्रम संस्था (द्विलक्षी)	संस्था प्रवेश क्षमता	37 3,330	231 10,575	268 13,905	Institutes Intake capacity	+ 2 Stage vocational institutes

TABLE No. 15.6—*concl'd.*

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)	(1)
6. +2 स्तरावरील केंद्र शासन पुरस्कृत संस्था व्यवसाय अभ्यासक्रम संस्था	प्रवेश क्षमता	50 2,000	963 61,760	1,013 64,760	Institutes Intake capacity	Centrally Sponsored + 2 stage vocational Education Institutes
7. तंत्र माध्यमिक शाळा/विद्यालये	संस्था प्रवेश क्षमता	120 16,895	241 18,220	361 35,115	Institutes Intake capacity	Technical secondary school/ colleges.
8. प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम संस्था	संस्था प्रवेश क्षमता	31 1,565	2,777 1,08,213	2,808 1,09,778	Institutes Intake capacity	Institutes for Certificate courses of vocational education.
	एकूण	606	4,515	5,121	Institutes	Total
	प्रवेश क्षमता	1,26,598	2,29,598	3,56,236	Institute capacity	

आधार.—व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Vocational Education and Training, Government of Maharashtra, Mumbai.

15. शिक्षण/EDUCATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 15.8

महाराष्ट्र राज्यातील प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम शिकविणाऱ्या शासकीय व अशासकीय संस्था व त्यांतील विद्यार्थ्यांची प्रवेश क्षमता

NUMBER OF GOVERNMENT AND NON-GOVERNMENT INSTITUTIONS TEACHING
CERTIFICATE COURSE AND THEIR INTAKE CAPACITY IN MAHARASHTRA
1997-98

विभाग	प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम संस्था Institutes of Certificate Course			एकूण स्थापित विद्यार्थी संख्या Intake capacity of students			Division
	शासकीय Government	अशासकीय Non-Government	एकूण Total	शासकीय Government	अशासकीय Non-Government	एकूण Total	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(1)
मुंबई	5	449	454	192	27,874	28,066	Mumbai
नाशिक	5	286	291	292	9,618	9,910	Nashik
पुणे	6	487	493	422	19,761	20,183	Pune
औरंगाबाद	6	352	358	371	11,165	11,536	Aurangabad
अमरावती	4	405	409	152	9,011	9,163	Amravati
नागपुर	5	798	803	136	30,784	30,920	Nagpur
महाराष्ट्र राज्य	31	2,777	2,808	1,565	1,08,213	1,09,778	Maharashtra State

आधार.—व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Vocational Education and Training, Government Maharashtra State, Mumbai.

16. जीवनावश्यक आकडेवारी/VITAL STATISTICS
 तक्ता क्रमांक/TABLE No. 16.1. (A)
 निरनिराळ्या पद्धतीनुसार कुटुंबनियोजन करणाऱ्यांची जिल्हावार संख्या
 DISTRICTWISE NUMBER OF PERSONS USING VARIOUS FAMILY PLANNING METHODS
 1997-98

(संख्या/Numbers)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	नसबंदी शस्त्रक्रिया Sterilisation	लूप पद्धती I.U.D.	नेहमीची संतती प्रतिबंधक साधने वापरणारे Conventional contraceptive users	गोळ्या वारणारे Oral Pills users	District	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(2)	
1	बृहन्मुंबई	...	44,529	47,956	56,652	14,951	Brihan Mumbai
2	ठाणे	...	1472	11,993	33,475	15,369	Thane
3	रायगड	...	9,987	6,989	8,536	9,022	Raigad
4	रत्नागिरी	...	10,273	8,345	10,793	7,322	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	...	4,511	5,424	5,255	4,541	Sindhudurg
	कोकण विभाग	...	84,772	80,707	1,14,711	51,205	Konkan Division
6	नाशिक	...	20,437	13,526	15,057	12,799	Nashik
7	धुळे	...	13,046	9,250	13,719	12,900	Dhule
8	जळगाव	...	23,251	13,966	17,781	15,539	Jalgaon
9	अहमदनगर	...	23,541	23,168	10,455	19,431	Ahmednagar
	नाशिक विभाग	...	80,275	59,910	57,012	60,669	Nashik Division
10	पुणे	...	33,344	15,191	28,248	14,831	Pune
11	सातारा	...	26,911	14,094	21,901	15,489	Satara
12	सांगली	...	25,108	13,748	19,127	14,355	Sangli
13	सोलापूर	...	25,508	12,006	18,219	12,218	Solapur
14	कोल्हापूर	...	28,141	18,545	9,110	15,688	
	पुणे विभाग	...	1,39,012	73,584	96,605	72,581	Pune Division
	उर्वरित महाराष्ट्र	...	3,04,059	2,14,201	2,68,328	1,84,455	Rest of Maharashtra

15	आरगाबाद	...	10,147	7,397	25,764	11,059	Aurangabad
16	जालना	...	10,431	7,558	19,168	7,797	Jalna
17	परभणो	...	15,409	10,954	25,047	11,487	Parbhani
18	बीड	...	14,562	11,966	9,586	9,436	Beed
19	नांदेड	...	19,812	8,963	18,345	13,931	Nanded
20	उस्मानाबाद	...	10,290	8,180	15,617	6,462	Osmanabad
21	लातूर	...	12,598	7,960	13,474	7,591	Latur
	औरंगाबाद विभाग	...	93,249	62,978	1,27,001	67,763	Aurangabad Division
22	बुलढाणा	...	9,708	11,138	17,222	10,057	Buldahana
23	अकोला	...	14,139	9,449	17,670	9,814	Akola
24	अमरावती	...	10,782	10,451	7,454	9,593	Amravati
25	यवतमाळ	...	14,268	13,086	23,356	11,855	Yavatmal
	अमरावती विभाग	...	48,897	44,124	65,702	41,319	Amravati Division
26	वर्धा	...	8,596	7,296	19,728	7,159	Wardha
27	नागपूर	...	12,770	10,350	13,595	7,581	Nagpur
28	भंडारा	...	17,010	12,627	11,948	12,267	Bhandara
29	चंद्रपूर	...	13,528	10,956	19,123	11,894	Chandrapur
30	गडचिरोली	...	6,353	4,064	13,816	4,837	Gadchiroli
	नागपूर विभाग	...	58,257	45,293	78,210	43,735	Nagpur Division
	विदर्भ विभाग	...	1,07,154	89,417	1,43,912	85,054	Vidharbha Division
	महाराष्ट्र राज्य	...	5,71,476	4,18,711	5,92,366	3,75,187	Maharashtra State

16. जीवनावश्यक आकडेवारी/VITAL STATISTICS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 16.2.

महाराष्ट्राचे नमुना नोंदणी पद्धतीने काढलेले जन्म, मृत्यू व बालमृत्यू दर

BIRTH, DEATH AND INFANT MORTALITY RATES BY SAMPLE REGISTRATION SYSTEM IN MAHARASHTRA

वर्षे Year	ग्रामीण/Rural			नागरी/Urban			एकत्र/Combined		
	जन्म दर Birth rate	मृत्यू दर Death rate	बालमृत्यू दर Infant mortality rate	जन्म दर Birth rate	मृत्यू दर Death rate	बालमृत्यू दर Infant mortality rate	जन्म दर Birth rate	मृत्यू दर Death rate	बालमृत्यू दर Infant mortality
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
1981	30.4 (35.6)	10.6 (13.7)	90 (119)	24.5 (27.0)	7.4 (7.8)	49 (62)	28.5 (33.9)	9.6 (12.5)	79 (110)
1985	29.8 (34.3)	9.4 (13.0)	78 (107)	27.7 (28.1)	6.7 (7.8)	49 (959)	29.0 (32.9)	8.4 (11.8)	68 (97)
1990	29.5 (31.7)	8.5 (10.5)	64 (86)	23.8 (24.7)	5.4 (6.8)	44 (50)	27.5 (30.2)	7.4 (9.7)	58 (80)
1991*	28.0 (30.9)	9.3 (10.6)	69 (87)	22.9 (24.3)	6.2 (7.1)	38 (53)	26.2 (29.5)	8.2 (9.8)	60 (80)
1992*	27.4 (30.9)	9.1 (10.9)	67 (85)	21.5 (23.1)	5.6 (7.0)	40 (53)	25.3 (29.2)	7.9 (10.1)	59 (79)
1993*	27.1 (30.4)	9.3 (10.6)	63 (82)	22.8 (23.7)	4.8 (5.8)	32 (45)	25.2 (28.7)	7.3 (9.3)	50 (74)
1994*	26.9 (30.5)	9.2 (10.1)	68 (80)	23.0 (23.1)	5.6 (6.7)	38 (52)	25.1 (28.7)	7.5 (9.3)	55 (74)
1995*	25.9 (30.0)	8.9 (9.7)	66 (80)	22.4 (22.6)	5.3 (6.5)	34 (49)	24.5 (28.3)	7.4 (9.0)	55 (74)
1996*	24.9 (23.3)	8.7 (9.7)	58 (78)	20.6 (21.4)	5.4 (6.5)	31 (46)	23.2 (27.4)	7.4 (8.9)	48 (72)
1997*	24.4 (28.0)	8.6 (9.6)	56 (77)	21.0 (21.5)	5.4 (6.5)	31 (45)	23.1 (27.2)	7.3 (8.9)	47 (71)

*अस्थायी/Provisional

टीप/Note.—(१) कंसातील आकडे भारताकरिता असून जम्मू व काश्मीर सोडून आहेत./Bracketed figures are for India, excluding Jammu and Kashmir.

(२) जन्म दर व मृत्यू दर एक हजार अंदाजित लोकसंख्येमागे आहेत./Birth and Death rates are per thousand estimated population.

(३) बालमृत्यू दर एक हजार जिवंत जन्मांमागे आहेत./Infant mortality rates are per thousand live births.

आधारी.—नमुना नोंदणी पत्रिका, महानिबंधक, भारत सरकार, नवी दिल्ली./Sample Registration Bulletin, Registrar General, India, New Delhi.

17. पोलीस आणि गुन्हे/POLICE AND CRIMES

संख्या क्रमांक/TABLE No. 17.1.

पोलीस स्टेशने आणि पोलीसांची संख्या
POLICE STATIONS AND POLICE FORCES

अनुक्रमांक Serial No. (1)	बाब (2)	३१ डिसेंबर १९९७ रोजीची संख्या Number as on December 31st 1997 (3)	Item (2)
	पोलीस स्टेशने		Police Stations
1	पोलीस स्टेशनांची संख्या (एक सब-पोलीस स्टेशन धरून)	905	Number of Police Station (including one Sub-Police Station.)
2	चौक्यांची/आउट पोस्टची संख्या	1,584	Number of out-Posts/chowkies.
	पोलीसांची संख्या		Police Force
1	पोलीस महासंचालक, अपर पोलीस महासंचालक, विशेष पोलीस महानिरीक्षक, पोलीस उप महानिरीक्षक, पोलीस आयुक्त.	57	Director General of Police, Addl. Director General of Police, Inspector General of Police, Deputy Inspector General of Police, Commissioner of Police.
2	पोलीस उप-आयुक्त/पोलीस अधीक्षक	149	Deputy Commissioner of Police, Superintendent of Police.
3	सहायक पोलीस आयुक्त/पोलीस उप अधीक्षक इत्यादी.	528	Assistant Commissioner of Police Deputy Superintendent of Police etc.
4	पोलीस निरीक्षक	3,515	Police Inspector.
5	पोलीस उप निरीक्षक (सब-इन्स्पेक्टर)	6,167	Police Sub-Inspector.
6	सहायक पोलीस उपनिरीक्षक (पोलीस हवालदार धरून)	33,151	Assistant Sub-Inspector (including Head Constable).
7	पोलीस शिपाई	99,681	Police Constable
	एकूण	1,43,248	Total

आधार.—पोलीस महासंचालक, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Director General of Police, Government of Maharashtra, Mumbai.

17. पोलीस आणि गुन्हे/POLICE AND CRIMES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 17.2.

इंडियन पिनल कोडखाती झालेले दखलपात्र गुन्हे (गुन्हांचे प्रयत्न धरून)
COGNIZABLE OFFENCES (INCLUDING ATTEMPTS) UNDER INDIAN PENAL CODE,
1996-97

अनुक्रमांक Serial No. (1)	गुन्हांचा प्रकार (2)	गुन्हांची संख्या Number of offences (3)	Type of offence (2)
1	दंगल	5,047	Rioting
2	नाण्यासंबंधीचे गुन्हे	1	Offences relating to coins
3	चलन व बँक नोटासंबंधीचे गुन्हे	124	Offences relating to currency and bank notes.
4	खून	2,825	Murders.
5	सदोष मनुष्यवध (परंतु खून या संज्ञेत अंतर्भूत नसलेला)	137	Culpable homicide not amounting to murder.
6	मादक पदार्थांचा वापर	115	Administering of stupefying drugs.
7	माणसांचे अपहरण	1,183	Kidnapping and abduction.
8	दरोडा अथवा त्याकरिता एकत्र होणे	839	Dacoity and preparation of assembly for dacoity.
9	चोरी लूट	2,781	Robbery.
10	घरफोडी	14,755	House breaking.
11	फसवणूक	3,097	Cheating.
12	विश्वासघात	1,690	Breach of trust.
13	चोऱ्या—	46,213	Theft of—
	(अ) तांब्याची तार	1,741	(a) Copper wire
	(ब) जनावरे	1,232	(b) Cattle
	(क) सायकली	1,834	(c) Cycles
	(ड) मोटारी व सुटे भाग	1,383	(d) Motor vehicles and accessories.
	(ई) पिस्तुले वगैरे	15	(e) Fire arms
	(फ) स्फोटक पदार्थ	2	(f) Explosives
	(ग) इतर	40,007	(g) Other
14	इतर गुन्हे	91,792	Other crimes.
	एकूण	1,70,599	Total

आधार.—पोलीस महासंचालक, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Director General of Police,
Government of Maharashtra, Mumbai.

18. कारागृहे/PRISONS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 18.1.

कारागृहांची व कैद्यांची संख्या/NUMBER OF PRISONS AND CONVICTS
1997-98

अनुक्रमांक Serial No.	बाब (1)	माहिती Particulars (2)	Item (2)
1	विविध प्रकारच्या कारागृहांची संख्या—		<i>Number of different types of prisons—</i>
	(अ) मध्यवर्ती कारागृह ..	8	(a) Central Prisons.
	(ब) जिल्हा कारागृह ..	25	(b) District Prisons.
	(क) तालुका दुय्यम कारागृह ..	172	(c) Taluka Sub-jails.
	(ड) पोलीस कोठड्या	(d) Police Lock-ups.
	(ई) इतर ..	2	(e) Others
2	३१ मार्च १९९८ रोजी शिक्षेच्या मुदतीनुसार केलेले सिद्ध दोषी कैद्यांचे वर्गीकरण.	...	<i>Number of convicts according to length of sentences as on 31st March 1998.</i>
	(अ) एक वर्ष व त्याहून कमी ..	1,656	(a) Below one year.
	(ब) एक वर्षाहून अधिक पण दोन वर्षाहून कमी ..	301	(b) Above one year and not exceeding two years.
	(क) दोन वर्षाहून अधिक पण पाच वर्षांपेक्षा कमी ..	505	(c) Above two years and not exceeding five years.
	(ड) पाच वर्षांपेक्षा अधिक पण सहा वर्षांपेक्षा कमी ..	339	(d) Above five year and not exceeding ten years.
	(ई) दहा वर्षांपेक्षा अधिक ..	257	(e) Exceeding ten years.
	(फ) जन्मठेप ..	3,091	(f) Life sentence.
	(ग) मृत्यू दंड ..	10	(g) Sentenced to death.
	एकूण ..	6,159	... Total

आधार.—कारागृह महानिरीक्षक, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Director General of Prisons,
Government of Maharashtra, Pune.

19. घरबांधणी/HOUSING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 19.1.

घरांची वापरानुसार केलेली वर्गवारी/CLASSIFICATION OF HOUSES ACCORDING TO USE
1991

(हजारांत/In thousand numbers)

अनुक्रमांक Serial No. (1)	वापराचे प्रकार (2)	ग्रामीण Rural (3)	नागरी Urban (4)	एकूण Total (5)	Type of use (2)
1	घरांची यादी करतेवेळी रिकामी आढळलेली घरे—	916	911	1,827	Census houses vacant at the time of house-listing.
2	वापरातील घरे—				Occupied census house used as—
(1)	राहण्याची घरे	8,411	5,671	14,082	Dwellings
(2)	दुकाने व वस्ती (समिश्र)	105	73	179	Shop-cum-dwelling
(3)	घरगुली धंदे धरून वर्कशॉप व वस्ती (समिश्र)	268	108	376	Workshop-cum-dwelling including household industry.
(4)	हॉटेल, सराई, धर्मशाळा, प्रवासी घरे आणि तपासणी घरे	22	25	47	Hotels, sarais, dharmashalas, tourist homes and inspection houses.
(5)	दुकाने (खाणावळी सोडून)	155	350	506	Shops excluding eating houses.
(6)	उद्योगधंदे व कचेऱ्या असलेली	64	118	181	Business houses and offices.
(7)	कारखाने, यंत्रशाळा व तात्पुरत्या जागा	174	300	474	Factories, workshops and worksheds.
(8)	उपहारगृहे, मिठाईची दुकाने व खाणावळी	17	36	54	Restaurants, sweetmeat shops and eating houses.

(9) मनोरंजन व सामूहिक संमेलनासाठी जागा आणि पंचायत घर (मंदिरे सोडून)	26	13	38	Places of entertainment and community gathering (panchayatghar) excluding places of worship
(10) प्रार्थनालये (उदा. मंदिर, चर्च, मस्जिद, गुरुद्वार इत्यादी)	134	34	168	Places of worship (e.g. temple, churches, mosque, gurudwara, etc.)
(11) इतर उपयोगाकरिता असलेली घरे	124	33	157	Houses for other use
(12) इतर	1,400	343	1,742	Others
<hr/>				
एकूण वापरातील घरे (२)	10,900	7,104	18,004	Total occupied census houses (2)
<hr/>				
एकूण (१) + (२)	11,815	8,015	19,831	Grand Total of (1) + (2)

टिप.—(१) 'घर' म्हणजे एखादी इमारत किंवा इमारतीचा भाग ज्याला रस्त्यावरून शिबारातून किंवा सार्वजनिक जिऱ्यावरून स्वतंत्र प्रवेशद्वार आहे व जे वापराच्या दृष्टीने एक स्वतंत्र घटक आहे.

(२) आकडे संक्षिप्तता लिहिल्यामुळे काही टिकाणी बेरजा जुळणार नाहीत.

आधार.—भारताची जनगणना, १९९१, महाराष्ट्र, मालिका १४, भाग सात.

Note.—(1) A census house is a building or part of a building having a separate main entrance from road, common court yard, staircase etc., used or recognised as separate unit.

(2) Details do not add up to the totals due to rounding.

Source.—Census of India, 1991 Maharashtra, Series 14, Part VII.

19. घरबांधणी/HOUSING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 19.2.

वापरातील खोल्यांच्या संख्येनुसार कुटुंबांचे वर्गीकरण/DISTRIBUTION OF HOUSEHOLDS ACCORDING TO ROOMS OCCUPIED
1981

अनुक्रमांक Serial No. (1)	बाब (2)	ग्रामीण Rural (3)	नागरी Urban (4)	एकूण Total (5)	Item (2)
1	एकूण गणना केलेली कुटुंब (हजारांत)	7,376	4,082	11,458	Total number of households enumerated (in thousand No.)
2	एकूण गणना केलेली लोक (संस्थांतून रहाणारे व गृहहीन इत्यादी)	40,791	21,993	62,784	Total number of persons enumerated (including inmates of institutions and houseless persons) (in thousand No.)
3	कुटुंबांचे वर्गीकरण (शेकडा)--				<i>Distribution of households (Percentage)</i>
	(अ) वेगळी खोली नसलेले	6.2	2.6	4.9	(a) No exclusive room
	(ब) खोल्याची संख्या नमूद न केलेली कुटुंबे	9.2	4.1	7.4	(b) Households with unspecified number of rooms.
	(क) एका खोलीत राहणारी कुटुंबे	61.4	62.2	61.7	(c) Households with one room.
	(ड) दोन खोल्यात राहणारी कुटुंबे	17.5	20.1	18.5	(d) Households with two rooms.
	(इ) तीन खोल्यात राहणारी कुटुंबे	3.9	6.9	4.9	(e) Households with three rooms.
	(फ) चार खोल्यात राहणारी कुटुंबे	1.2	2.5	1.6	(f) Households with four rooms.
	(ग) पाच किंवा अधिक खोल्यात राहणारी कुटुंबे	0.6	1.6	1.0	(g) Households with five or more rooms.
	एकूण	100.0	100.0	100.0	Total

टिप.--वर दर्शवलेली शेकडेवारी २० टक्के नमुन्यावर आधारित आहे.
आधार.--भारताची जनगणना, १९८१, महाराष्ट्र, मालिका १२, भाग चार

Note.--The percentages shown above are based on 20 per cent sample.
Source.--Census of India, 1981--Maharashtra, Series 12, part IV.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 29.3.

**19. घरबांधणी/
तक्ता क्रमांक/
राहत्या घराचे छप्पर व भिंती यासाठी वापरलेल्या प्रमुख साधनानुसार कुटुंबांचे वर्गीकरण/**

जनगणना/					
छप्परासाठी वापरलेले सामान					
भितीसाठी वापरलेले सामान	ग्रामीण नागरी एकूण	एकूण कुटुंबे Total household	गवत, पाने, बोरु गवती छप्पर, लाकूड, चिखल व न भाजलेल्या विटा किंवा बांबू Grass, leaves, reeds, thatch wood, mud, unburnt bricks or bamboo	फरशी, पाटी Tiles, slate shingle	लोखंड नाल किंवा इतर धातूचे पत्रे Corrugated iron, zink or other metal sheets
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1. एकूण सामान	ग्रामीण नागरी एकूण	1,18,15,300 80,15,435 1,98,30,735	27,17,050 2,87,855 30,04,905	48,21,555 19,42,120 67,63,675	27,34,930 15,22,430 42,57,360
2. गवत, पाने, बोरु किंवा बांबू	ग्रामीण नागरी एकूण	16,33,775 3,15,815 19,49,590	7,87,195 1,15,315 9,02,510	2,14,610 72,310 2,86,920
3. चिखल	ग्रामीण नागरी एकूण	37,79,465 4,56,070 42,35,535	8,91,265 49,040 9,40,305	20,60,400 2,46,875 23,07,275	7,85,670 1,41,925 9,27,595
4. न भाजलेल्या विटा	ग्रामीण नागरी एकूण	11,43,345 4,74,340 16,17,685	2,63,445 25,385 2,88,830	5,66,705 1,94,240 7,60,945	2,83,230 1,80,640 4,63,870
5. लाकूड	ग्रामीण नागरी एकूण	1,11,770 3,01,045 4,12,815	20,680 14,565 35,245	38,410 88,585 1,26,995	43,855 1,40,250 1,84,105
6. भाजलेल्या विटा	ग्रामीण नागरी एकूण	21,51,305 46,96,215 68,47,520	1,62,930 49,885 2,12,815	9,58,975 10,54,355 20,13,330	5,88,495 6,56,995 12,45,490

HOUSING

TABLE No. 19.3.

DISTRIBUTION OF HOUSEHOLDS BY PREDOMINANT MATERIAL OF FOR ROOF AND WALL OF HOUSE OCCUPIED BY THEM.
Population Census, 1991

Material of roof

अॅस्बेस्टॉस सिमेंटचे पत्रे Asbestos cement sheets	विटा, दगड आणि चुना Bricks, stone and lime	दगड Stone	कोंक्रीट/ आरबीसी/ आरसीसी Concrete/ RBC/ RCC	इतर सर्व प्रकारचे व न उल्लेख केलेले सामान All other materials and material not stated	Rural Urban Total	Material of wall
(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(2)	(1)
3,16,190	1,20,480	40,810	3,09,005	7,55,280	Rural	All materials
13,20,635	1,36,295	40,020	25,56,305	2,09,775	Urban	
16,36,825	2,56,775	80,830	28,65,310	9,65,055	Total	
12,985	6,18,985	Rural	Grass, leaves, reeds
12,120	1,16,070	Urban	or bamboo
25,105	7,35,055	Total	
16,785	25,345	Rural	Mud
11,925	6,305	Urban	
28,710	31,650	Total	
15,310	4,430	4,550	2,375	3,300	Rural	Unburnt bricks
56,040	6,535	2,305	6,735	2,460	Urban	
71,350	10,965	6,855	9,110	5,760	Total	
5,450	3,375	Rural	Wood
44,845	12,800	Urban	
50,295	16,175	Total	
1,64,790	79,970	11,595	1,70,235	14,315	Rural	Burnt bricks
9,18,115	1,04,325	23,665	18,68,230	20,645	Urban	
10,82,905	1,84,295	35,260	20,38,465	34,960	Total	

19. घरबांधणी/
तक्ता क्रमांक/

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
7. जीआय किंवा इतर धातूचे पत्रे . . .	ग्रामीण	53,660	1,415	5,210	35,350
	नागरी	5,52,675	15,445	1,56,620	2,03,995
	एकूण	6,06,335	16,860	1,61,830	2,39,345
8. दगड	ग्रामीण	26,48,955	5,79,900	11,33,630	7,48,295
	नागरी	2,67,475	13,335	1,11,090	80,905
	एकूण	29,16,430	5,93,235	12,44,720	3,29,200
9. सिमेंट कॉंक्रीट	ग्रामीण	2,12,580	3,325	50,870	30,205
	नागरी	9,05,065	2,900	86,810	41,030
	एकूण	11,17,645	6,225	1,37,680	71,235
10. इतर सर्व व न उल्लेख केलेले सामान	ग्रामीण	78,070	6,425	6,365	5,070
	नागरी	45,845	1,935	3,235	4,265
	एकूण	1,23,915	8,360	9,600	9,335

आधार.—भारताची जनगणना, १९९१, मालिका १४—कुटुंबावरील तक्ते, भाग सात.

HOUSING

TABLE No. 19.3.—*contd.*

(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(2)	(1)
7,340	540	2,500	1,080	225	Rural	GI sheets or other metal sheets.
1,54,465	3,345	5,690	5,625	7,490	Urban	
1,61,805	3,885	8,190	6,705	7,715	Total	
64,550	27,795	20,760	46,640	27,385	Rural	Stone
15,000	6,520	3,445	32,800	4,380	Urban	
79,550	34,315	24,205	79,440	31,765	Total	
28,120	7,565	1,295	88,460	2,740	Rural	Cement concrete
1,05,855	15,385	4,785	6,41,195	7,105	Urban	
1,33,975	22,950	6,080	7,29,655	9,845	Total	
730	155	95	170	59,060	Rural	All other materials and materials not stated.
2,210	180	125	1,555	32,340	Urban	
2,940	335	220	1,725	91,400	Total	

Source.—Census of India, 1991—Series 14, Household Tables, Part-VII.

19. घरवांधणी/HOUSING
तक्ता क्रमांक/TABLE No. 19.4.
बेघर व संस्थांत राहणारे लोक
HOUSELESS AND INSTITUTIONAL POPULATION
1991

अनु- क्रमांक Serial No.	जिल्हा District	व्यक्तींची संख्या/Number of persons			एकूण लोकसंख्येची टक्केवारी Per- centage of total popula- tion	District
		बेघर Houseless	संस्थांतील Institu- tional	एकूण Total	(6)	
1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(2)
1	बृहन्मुंबई	38,763	59,622	98,325	0.99	Brihan Mumbai
2	ठाणे	33,381	52,925	86,306	1.64	Thane
3	रायगड	18,606	8,758	27,364	1.50	Raigad
4	रत्नागिरी	18,629	6,638	25,267	1.64	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	12,909	1,940	14,849	0.18	Sindhudurg
	कोकण विभाग	1,22,288	1,29,883	2,52,171	1.30	Konkan Division
6	नाशिक	22,384	33,593	55,977	1.45	Nashik
7	धुळे	31,772	39,823	71,595	2.82	Dhule
8	जळगाव	30,812	10,993	41,805	1.31	Jalgaon
9	अहमदनगर	13,377	23,820	37,197	1.10	Ahmadnagar
	नाशिक विभाग	98,345	1,08,229	2,06,574	1.60	Nashik Division
10	पुणे	25,650	57,200	82,850	1.50	Pune
11	सातारा	43,004	13,598	56,602	2.31	Satara
12	सांगली	9,485	6,887	16,372	0.74	Sangli
13	सोलापूर	10,830	13,133	23,963	0.74	Salapur
14	कोल्हापूर	26,736	10,270	37,006	1.24	Kolhapur
	पुणे विभाग	1,15,705	1,01,088	2,16,793	1.32	Pune Division
	उर्वरित महाराष्ट्र	3,36,338	3,39,200	6,75,538	1.39	Rest of Maharashtra

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 19.4.—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(2)
15	औरंगाबाद	10,062	13,904	23,966	1.08	Aurangabad
16	जालना	7,708	1,859	9,567	0.70	Jalna
17	परभणी	15,736	7,866	23,602	1.11	Parbhani
18	बीड	7,583	6,361	13,944	0.77	Beed
19	नांदेड	11,962	14,457	26,419	1.13	Nanded
20	उस्मानाबाद	7,298	4,728	12,026	0.94	Osmanabad
21	लातूर	7,687	6,633	14,320	0.85	Latur
	औरंगाबाद विभाग	68,036	55,808	1,23,844	0.97	Aurangabad
						Division
22	बुलढाणा	13,012	6,438	19,450	1.03	Buldhara
23	अकोला	8,800	9,624	18,424	0.83	Akola
24	अमरावती	9,389	15,570	24,959	1.13	Amravati
25	यवतमाळ	13,435	17,373	30,808	1.48	Yavatmal
	अमरावती विभाग	44,636	49,005	93,641	1.12	Amravati
						Division
26	वर्धा	10,392	5,800	16,192	1.52	Wardha
27	नागपूर	23,005	22,520	45,525	1.38	Nagpur
28	भंडारा	5,489	7,888	13,377	0.63	Bhandara
29	चंद्रपूर	9,732	9,110	18,842	1.06	Chandrapur
30	गडचिरोली	2,618	11,521	14,139	1.80	Gadchiroli
	नागपूर विभाग	51,236	56,839	1,08,075	1.20	Nagpur Division
	विदर्भ विभाग	95,872	1,05,844	2,01,716	1.16	Vidarbha
						Division
	महाराष्ट्र राज्य	5,00,246	5,00,852	10,01,098	1.27	Maharashtra
						State

आधार.—भारताची जनगणना, १९८१, मालिका १२, भाग दोन (ए)

Source.—Census of India, 1981, Series 12, Part-II-A

19. घरबांधणी
तक्ता क्रमांक/
खोल्यांच्या संख्येनुसार कुटुंबाची संख्या/
जनगणना/

खोल्यांच्या संख्येनुसार कुटुंबे/					
अनुक्रमांक Serial No. (1)	जिल्हा (2)	एकूण Total (3)	वेगळी खोली नसलेले No. exclusive room (4)	खोली 1 Room (5)	खोल्या 2 Rooms (6)
1.	बृहन्मुंबई	20,87,785	165	15,21,415	3,78,070
2.	ठाणे	10,68,205	60	6,67,925	3,02,680
3.	रायगड	3,66,185	5	2,09,265	1,14,060
4.	रत्नागिरी	3,18,515	15	1,67,050	96,415
5.	सिधुदुर्ग	1,71,125	10	88,880	49,985
	कोकण विभाग	40,11,815	255	26,54,535	9,41,210
6.	नाशिक	6,63,750	15	4,62,800	1,49,565
7.	धुळे	4,64,795	25	3,33,010	86,095
8.	जळगाव	5,92,710	70	4,37,095	1,15,585
9.	अहमदनगर	5,80,725	10	4,78,115	73,670
	नाशिक विभाग	23,01,980	120	17,11,020	4,24,915
10.	पुणे	10,37,130	15	7,28,815	1,93,690
11.	सातारा	4,55,495	20	3,35,180	81,590
12.	सांगली	3,96,775	0	1,81,745	85,440
13.	सोलापूर	5,67,930	5	4,12,005	1,11,525
14.	कोल्हापूर	5,48,295	105	3,21,575	1,38,740
	पुणे विभाग	30,05,625	145	19,79,320	6,10,985
	उर्वरित महाराष्ट्र	93,19,420	520	63,44,875	19,77,110

HOUSING

TABLE No. 19.5.

HOUSEHOLDS BY NUMBER OF ROOMS OCCUPIED

Population Census, 1991

Households occupying				खोल्यांची संख्या न दशीविलेले	District
खोल्या 3 Rooms	खोल्या 4 Rooms	खोल्या 5 Rooms	खोल्या 6 Rooms	Unspecified no. of rooms	
(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(2)
1,33,685	37,125	10,015	7,275	35	Brihan Mumbai
69,125	18,945	5,050	4,410	10	Thane
28,530	8,890	2,605	2,320	510	Raigad
31,940	13,260	4,485	4,880	470	Ratnagiri
16,475	9,185	3,230	3,280	80	Sindudurg
2,79,755	87,405	25,385	22,165	1,105	Konkan Division
34,250	10,670	2,960	3,350	140	Nashik
20,050	5,795	1,525	1,695	16,600	Dhule
24,780	8,730	2,145	3,450	855	Jalgaon
17,240	7,100	2,305	2,260	25	Ahmadnagar
96,320	32,295	8,935	10,755	17,620	Nashik Division
67,710	30,400	8,780	7,700	20	Pune
25,005	7,835	2,470	3,360	35	Satara
25,930	10,320	3,305	3,320	86,715	Sangli
27,120	10,045	3,275	3,795	160	Solapur
57,160	19,595	5,235	5,840	45	Kolhapur
2,02,925	78,195	23,065	24,015	86,975	Pune Division
5,79,000	1,97,895	57,385	56,935	1,05,700	Rest of Maharashtra

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
15.	औरंगाबाद	3,83,390	35	2,89,990	66,260
16.	जालना	2,42,350	0	1,17,940	33,380
17.	परभणी	3,78,400	5	1,76,485	87,120
18.	बीड	3,41,085	5	1,98,865	55,660
19.	नांदेड	3,99,840	0	1,75,820	79,325
20.	उस्मानाबाद	2,24,780	5	1,38,600	48,770
21.	लातूर	2,80,120	0	1,48,040	70,065
	औरंगाबाद विभाग . .	22,49,965	50	12,45,740	4,40,580
22.	बुलढाणा	3,48,820	15	1,97,480	56,340
23.	अकोला	4,12,545	10	2,91,205	87,130
24.	अमरावती	4,10,190	15	2,59,755	1,03,275
25.	यवतमाळ	4,04,885	0	2,76,850	91,425
	अमरावती विभाग . .	15,76,440	40	10,25,290	3,38,170
26.	वर्धा	2,11,455	0	1,19,970	64,390
27.	नागपूर	6,10,795	0	2,69,195	2,02,135
28.	भंडारा	4,16,390	65	2,01,395	1,31,880
29.	चंद्रपूर	3,59,085	10	1,80,610	1,18,805
30.	गडचिरोली	1,55,225	20	75,690	55,125
	नागपूर विभाग . .	17,52,950	95	8,46,860	5,72,335
	विदर्भ विभाग . .	33,29,390	135	18,72,150	9,10,505
	महाराष्ट्र राज्य . .	1,48,98,775	705	94,62,765	33,28,195

आधार.—भारताची जनगणना, १९९१, मालिका १४—कुटुंबातील तक्ते, भाग सात.

TABLE No. 19.5.—*Concl'd.*

(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(2)
15,830	6,720	2,255	2,290	10	Aurangabad
7,705	2,260	870	990	79,205	Jalna
19,635	6,460	2,070	2,015	84,610	Parbhani
15,365	5,220	1,645	1,815	62,510	Beed
18,700	7,710	2,470	2,775	1,13,040	Nanded
11,515	4,240	1,510	1,945	18,195	Osmanabad
17,425	7,495	2,315	2,505	32,275	Latur
1,06,175	40,105	13,135	14,335	3,89,845	Aurangabad Division
12,705	3,945	1,085	1,675	75,575	Buldhana
21,965	7,580	2,345	2,300	10	Akola
29,045	11,045	3,675	3,375	5	Amravati
21,420	7,160	2,445	2,575	3,010	Yavatmal
85,135	29,730	9,550	9,925	78,600	Amravati Division
19,150	4,995	1,425	1,415	110	Wardha
86,935	30,560	11,270	10,700	...	Nagpur
58,390	14,435	3,510	3,925	2,790	Bhandara
39,815	12,860	3,605	3,370	10	Chandrapur
17,025	4,510	1,225	1,300	330	Gadchiroli
2,21,315	67,360	21,035	20,710	3,240	Nagpur Division
3,06,450	97,090	30,585	30,635	81,840	Vidharbha Division
9,91,625	3,35,090	1,01,105	1,01,905	5,77,385	Maharashtra State

Source.—Census of India, 1991—Series 14, Household Tables, Part-VII

20. स्थानिक संस्था/LOCAL BODIES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 20.1

ग्रामपंचायतीची व्याप्ती, उत्पन्न आणि खर्च/COVERAGE, SELF-RAISED INCOME AND EXPENDITURE OF VILLAGE PANCHAYATS

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	माहिती Particulars	Item
(1)	(2)	1996-97 (3)	(2)
1.	व्याप्ती—		Coverage —
	(१) ग्रामपंचायतीची संख्या	27,620	(1) No. of village panchayats.
	(२) त्यात अंतर्भूत असलेल्या खेड्यांची संख्या	42,100	(2) No. of villages covered.
	(३) त्यातील लोकसंख्या (हजारामध्ये)	52,772	(3) Population Covered (thousand No.)
2.	उत्पन्न (लाख रुपये)		Income (lakh Rs.)
	(१) पंचायतीचे स्वतःचे उत्पन्न	7,883.21	(1) Self-raised income.
	(२) शासकीय अनुदाने	8,787.29	(2) Government Grants.
	(३) देणग्या, वर्गणी इत्यादी	7,855.52	(3) Donations, contributions etc.
	(प्रारंभीच्या शिल्लकीचा समावेश नाही) एकूण उत्पन्न	24,526.02	Total Income (Excluding opening Balance)
3.	खर्च (लाख रुपये)—		Expenditure (lakh Rs.)
	(१) आरोग्य व सफाई	6,915.68	(1) Sanitation and health.
	(२) सार्वजनिक कामे	6,922.94	(2) Public works.
	(३) लोककल्याणाची कामे	932.65	(3) Welfare of people.
	(४) इतर	7,601.43	(4) Others
	(अखेरच्या शिल्लकीचा समावेश नाही) एकूण खर्च	22,372.70	Total Expenditure (Excluding closing Balance)

आधार.—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन मुंबई.

Source.—Directorate of Economics and Statistics,
Government of Maharashtra. Mumbai.

20. स्थानिक संस्था/LOCAL BODIES

तयत्ता क्रमांक/TABLE No. 20.2.

नगरपरिषदा व महानगरपालिका यांची घडण

CONSTITUTION OF MUNICIPAL COUNCILS 31-3-1997 AND MUNICIPAL CORPORATIONS

अनु- क्रमांक Serial No. (1) (2)	जिल्हा Number of municipal councils (3)	नगरपरिषदांची संख्या सर्वसाधारण राखीव नसलेले General (4)	नगरपरिषदांच्या सदस्यांची संख्या Number of councillors					नाम निर्देशित Nomi- nated (9)	एकूण Total (10)	District (2)
			राखीव/Reserved			एकूण Total (8)				
			स्त्री Female (5)	अजा. S.C. (6)	अज. S.T. (7)					
1	ठाणे*	10	164	62	9	7	78	25	271	Thane*
2	रायगड	11	130	50	10	14	74	21	232	Raigad
3	रत्नागिरी	4	66	20	2	0	22	7	97	Ratnagiri
4	सिंधुदुर्ग	3	33	12	3	0	15	6	57	Sindhudurg
	कोकण विभाग	28	393	144	24	21	189	59	657	Konkan Division
5	नाशिक	9	85	43	18	14	75	18	183	Nashik
6	धुळे	7	136	42	13	25	80	18	247	Dhule
7	जळगाव	13	200	68	28	11	107	33	361	Jaigaon
8	अहमदनगर*	10	135	44	27	4	75	22	239	Ahmadnagar*
	नाशिक विभाग	39	556	197	86	54	337	91	1030	Nashik Division
9	पुणे*	11	123	39	22	3	64	20	216	Pune*
10	सातारा	8	102	38	19	0	57	18	186	Satara
11	सांगली	7	110	35	25	0	60	19	204	Sangli
12	सोलापूर	9	100	38	29	0	67	21	202	Solapur
13	कोल्हापूर	9	88	34	22	0	56	21	211	Kolhapur
	पुणे विभाग	44	523	184	117	3	304	99	1019	Pune Division

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 20.2.—concl'd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(2)
	उर्वरित महाराष्ट्र									Rest of Maharashtra
14	औरंगाबाद	6	72	22	12	1	35	12	122	Aurangabad
15	जालना	4	55	19	11	1	31	11	109	Jalna
16	परभणी	11	154	57	22	2	81	26	266	Parbhani
17	बीड	6	97	30	17	0	47	16	163	Beed
18	नांदेड	13	180	59	38	21	118	30	320	Nanded
19	उस्मानाबाद	8	73	23	21	0	44	15	144	Osmanabad
20	लातूर	5	72	23	21	0	44	14	144	Latur
	औरंगाबाद विभाग	53	703	233	142	25	400	124	1270	Aurangabad Division
21	बुलढाणा	11	164	55	22	3	80	25	269	Buldhana
22	अकोला	10	159	53	24	8	85	24	280	Akola
23	अमरावती	10	100	32	21	10	63	17	198	Amravati
24	यवतमाळ	8	87	35	19	13	67	11	178	Yavatmal
	अमरावती विभाग	39	510	175	86	34	295	77	925	Amravati Division
25	वर्धा	6	69	21	20	14	55	15	156	Wardha
26	नागपूर	11	77	25	27	24	76	20	202	Nagpur
27	भंडारा	5	54	26	23	9	58	13	136	Bhandara
28	चंद्रपूर	6	98	30	31	16	77	12	195	Chandrapur
29	गडचिरोली	2	15	5	6	3	16	4	38	Gadchiroli
	नागपूर विभाग	30	313	107	107	66	280	64	727	Nagpur Division
	विदर्भ विभाग	69	823	282	193	100	575	141	1652	Vidarbha Division
	एकूण नगर परिषदा	233	2998	1040	562	203	1805	514	5628	Total Municipal Councils

महानगरपालिका									Municipal Corporation
(1) बृहन्मुंबई	1	145	73	14	2	89	5	226	Brihanmumbai
(2) ठाणे	1	60	20	6	3	29	5	100	Thane
(3) नवी मुंबई	1	36	12	5	1	18	0	57	New Mumbai
(4) कल्याण	1	53	18	6	2	26	5	91	Kalyan
(5) उल्हासनगर	1	40	14	9	1	24	5	74	Ulhasnagar
(6) नाशिक	1	47	17	11	6	34	5	92	Nashik
(7) पुणे	1	72	24	18	1	43	5	129	Pune
(8) पिंपरी-चिंचवड	1	44	15	13	1	29	5	84	Pimpri-Chinchwad
(9) सोलापूर	1	55	0	23	9	32	5	87	Salapur
(10) कोल्हापूर	1	44	15	9	0	24	0	72	Kolhapur
(11) औरंगाबाद	1	43	14	16	1	31	0	82	Aurangabad
(12) अमरावती	1	41	15	11	2	27	5	78	Amravati
(13) नागपूर	1	55	20	25	14	59	5	134	Nagpur
एकूण महानगरपालिका	13	735	257	166	43	466	45	1306	... Total Municipa Corporation

आधार.—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Mumbai.

20. स्थानिक संस्था/LOCAL BODIES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 20.3.

नगरपरिषदांचे व महानगरपालिका यांचे उत्पन्न व खर्च

INCOME AND EXPENDITURE OF MUNICIPAL COUNCILS AND MUNICIPAL CORPORATIONS, 1996-97

(रुपये कोटीत/Rs. in crore)

बाब	सर्व नगरपरिषदा All Municipal Councils	सर्व महानगरपालिका All Municipal Corporations	कटक मंडळे Conton- ment Board	एकूण Total (2+3+4)	बृहन्मुंबई महानगरपालिका Greater Mumbai Municipal Corporation	Item
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(1)
उत्पन्न						Income
I. नगरपरिषदांचे दर व कर	483.35	2376.20	25.02	2884.57	1405.73	I. Municipal rates and taxes
एकूण	483.35	2376.20	25.02	2884.57	1405.73	... Total
II. इतर साधनांपासून उत्पन्न--						II. Income from other sources
(अ) शासकीय अनुदाने	215.60	449.78	6.12	671.50	304.01	(a) Government Grants
(ब) इतर साधने	226.60	1927.81	31.63	2186.04	1380.79	(b) Other Sources
एकूण (अ + ब)	442.20	2,377.59	37.75	2857.54	1684.80	... Total (a+b)
एकूण उत्पन्न (१ + २)	925.55	4753.79	62.77	5742.11	3090.53	... Total Income (I+II)

प्रारंभिक शिल्लक	162.21	210.79	6.39	379.39	(—)25.22	Opening balance
2. खर्च						Expenditure—
(अ) सामान्य प्रशासन	310.34	1,658.34	16.22	1,984.90	1,222.19	(a) General Administration
(ब) सार्वजनिक दिवाबत्ती	32.61	116.32	1.68	150.61	52.25	(b) Public lighting
(क) पाणीपुरवठा	91.45	553.58	2.26	647.29	286.45	(c) Water Supply
(ड) गटारे जलनिःसारण व सफाई	30.19	407.60	2.40	440.19	356.06	(d) Drainage Conservance and Sanitation.
(इ) रुग्णालये, दवाखाने व लसटोचणी	6.09	94.59	1.76	102.44	73.81	(e) Hospitals, Dispensaries and Vaccinations.
(फ) सार्वजनिक बांधकामे	150.42	225.11	9.27	7,517.24	7.63	(f) Public Works.
(ग) इतर	309.39	1,355.49	29.48	1,694.36	813.82	(g) Other
एकूण खर्च	930.49	4,441.03	63.07	5,434.59	2,812.21	Total—Expenditure

आधार.—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Mumbai.

20. स्थानिक संस्था/LOCAL BODIES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 20.4

जिल्हा परिषदांचे उत्पन्न आणि खर्च

INCOME AND EXPENDITURE OF ZILLA PARISHADS

(रुपये कोटीत/Rs. in crores)

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	प्रत्यक्ष Actuals 1995-96	सुधारीत अंदाज Revised estimates 1996-97	Item
(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
	उत्पन्न			Receipts
1.	एकूण महसूली उत्पन्न (१+२)	2,887.78	3,234.06	Total Revenue receipts (i+ii)
(१)	स्वनिर्मित साधनांकरवी	94.78	71.08	(i) Self-raised resources
(२)	एकूण शासकीय अनुदाने (अ+ब)	2,793.00	3,162.98	(ii) Total Government grants (a+b)
(अ)	सांविधिक	2,533.98	2,920.56	(a) Statutory grants
(ब)	अभिकरण योजनांसाठी	259.02	242.42	(b) Agency scheme grants.
2.	स्वनिर्मित साधनांकरवी उत्पन्नाची फोड (१ ते ४)	94.78	71.08	Self-raised resources (i to iv)
(१)	जमीन महसुलावरील स्थानिक उपकर (स्टॅंप ड्यूटीसह)	27.80	27.91	(i) Local fund cess including stamp duty grants.
(२)	शिक्षण	17.13	21.90	(ii) Education
(३)	इमारत व दळणवळण	22.93	7.52	(iii) Buildings and communications.
(४)	इतर	26.92	13.75	(iv) Others
3.	एकूण शासकीय अनुदाने (१ ते ४)	2,533.98	2,920.56	Total Government grants (i to iv)
(१)	सहेतुक अनुदान	1,617.52	1,836.39	(i) Purposive grants
(२)	आस्थापना अनुदान	288.63	335.84	(ii) Establishment grants
(३)	योजना अनुदान	505.55	647.49	(iii) Plan scheme grants
(४)	इतर	122.28	100.84	(iv) Others

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 20.4 Contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
4. एकूण महसुली खर्च (१ ते १४)	...	2,828.61	3,198.36	Total Revenue Expenditure (1 to 14)
(1) सामान्य प्रशासन	...	240.47	262.40	General Adminishtation
(2) शिक्षण	...	1,362.62	1,602.84	Education
(3) वैद्यकीय	...	3.99	4.15	Medical
(4) सार्वजनिक आरोग्य	...	205.36	233.35	Public Health
(5) आयुर्वेद	...	6.75	6.91	Ayurved
(6) कृषि	...	52.34	53.60	Agirculture
(7) पशुसंवर्धन	...	33.97	37.60	Animal Husbandry
(8) इमारती व दळणवहण (सार्वजनिक बांधकाम)	...	303.58	294.37	Buildings and Comm- unications.
(9) समाजकल्याण	...	57.41	59.37	Social Welfare
(10) सामूहिक विकास	...	66.14	88.38	Community Develoment
(11) सार्वजनिक आरोग्य अभियांत्रिकी	...	96.72	106.07	Public Health Engineering
(12) पाटबंधारे	...	156.07	158.88	Irrigation
(13) वने	...	9.74	9.87	Forest
(14) इतर	...	233.45	280.57	Other

आधार.—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Mumbai.

20. स्थानिक संस्था/LOCAL BODIES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 20.5.

प्रकारानुरूप स्थानिक संस्थाची संख्या

LOCAL BODIES BY TYPES

(संख्या/Number)

स्थानिक संस्था (1)	रोजी/As on	Local Body (1)
	31-3-1998 (2)	
महानगरपालिका	13	Municipal Corporations.
नगरपरिषदा	232	Municipal Councils.
जिल्हा परिषदा	29	Zilla Parishads.
पंचायत समित्या	306	Panchayat Samitis.
ग्रामपंचायती	27,620	Gram Panchayats.
कटक मंडळे	7	Cantonment Boards.

आधार.—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Mumbai.

21. सार्वत्रिक निवडणुका/GENERAL ELECTIONS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 21.1.

सार्वत्रिक निवडणुकांचे निकाल

RESULTS OF GENERAL ELECTIONS

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	लोकसभा Lok Sabha (1996)	विधानसभा Vidhan Sabha (1995)	Item
(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
1	एकूण जागांची संख्या	48	288	Total number of seats of Constituencies.
2	(अ) वर्गीकृत जातीकरीता राखीव जागा	3	18	(A) Number of seats reserved for scheduled castes.
	(ब) वर्गीकृत जमातीकरीता राखीव जागा	4	22	(B) Number of seats reserved for scheduled tribes.
3	सर्वसाधारण जागा	41	248	Number of general seats.
4	उमेदवारांची संख्या—			Number of candidates—
	(अ) पुरस्कृत	1,913	11,243	(a) Nominated
	(ब) ज्यांचा पुरस्कार त्याज्य ठरविला असे.	75	616	(b) Whose nomination was rejected.
	(क) पुरस्कार मागे घेणारे	773	5,900	(c) Withdrew.
	(ड) निवडणुका लढवणारे	1,065	4,727	(d) Contested.
	(ई) निवडून आलेले	48	288	(e) Elected.
5	मतदारांची संख्या (हजारांत)			Numbers of electors (thousand)
	पुरुष	28,651	28,535	Men
	स्त्रिया	26,573	26,531	Women
	एकूण	55,224	55,066	Total
6	मतदान केलेल्यांची संख्या (हजारांत)	56,205	39,475	Number of voters who voted (thousand)
7	ग्राह्य मते (हजारांत)	31,478	38,527	Number of valid votes polled (thousand)
8	मतदान केलेल्यांचे शेकडा प्रमाण	56	71	Percentage of electors voting.

आधार.—मुख्य निवडणूक अधिकारी, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Chief Electoral Officer, Government of Maharashtra, Mumbai.

21. सार्वत्रिक निवडणुका/GENERAL ELECTIONS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 21.2

उमेदवारांचे पक्ष पाठिंब्यानुसार वर्गीकरण/CANDIDATES ACCORDING TO PARTY AFFILIATIONS

अनुक्रमांक Serial No.	पक्षाचे नाव	लोकसभा Lok Sabha (1996)		विधानसभा Vidhan Sabha (1995)		Name of the party
		पुरस्कृत केलेले निवडून आलेले Number sponsored	पुरस्कृत केलेले निवडून आलेले Number elected	पुरस्कृत केलेले निवडून आलेले Number sponsored	पुरस्कृत केलेले निवडून आलेले Number elected	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1	इंडियन नॅशनल काँग्रेस (इं)	48	15	286	80	Indian National Congress (I).
2	ऑल इंडिया इंदिरा काँग्रेस (तिवारी)	33	All Indian Indira Congress (Tiwari).
3	जनता दल	13	...	183	11	Janata Dal.
4	जनता पक्ष	16	...	16	...	Janata Party.
5	भारतीय जनता पक्ष	25	18	116	65	Bharatiya Janata Party.
6	शिवसेना	20	15	169	73	Shivsena.
7	कम्युनिस्ट पार्टी ऑफ इंडिया	3	...	16	...	Communist Party of India.
8	कम्युनिस्ट पार्टी ऑफ इंडिया (मार्क्स.)	3	...	19	3	Communist Party of India (Marxists).
9	समाजवादी पार्टी	7	...	23	3	Samajwadi Party.
10	शेतकरी कामगार पक्ष	4	...	42	6	Peasant and Workers' Party.
11	अपक्ष	805	...	3,196	45	Independent.
12	इतर नोंदणीकृत पक्ष	79	...	688	...	Other Registered Parties.
13	समता पार्टी	7	...	10	...	Samata Party.
14	नाग विदर्भ आंदोलन समिती	2	...	2	1	Nag Vidarbha Andolan Samiti.
15	महाराष्ट्र विकास काँग्रेस	3	1	Maharashtra Vikas Congress.
	एकूण	1,065	48	4,769	288	... Total

22. किंमत निर्देशांक/PRICE INDICES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 22.1.

अखिल भारतीय घाऊक किमतीचे निर्देशांक (नवी मालिका)

ALL INDIA WHOLESALE PRICE INDEX NUMBERS (NEW SERIES),
1998*

(आधारभूत वर्ष/Base year : 1981-82=100)

अनुक्रमांक Serial No. (1)	वस्तुचा गट (2)	भार Weight (3)	जानेवारी Jan. 1998 (4)	फेब्रुवारी Feb. 1998 (5)	मार्च March 1998 (6)	एप्रिल April 1998 (7)	मे May 1998 (8)	जून June 1998 (9)	Commodity Groups (2)
1	मूलभूत पदार्थ	32.295	353.9	351.6	347.5	356.4	363.3	369.6	Primary articles
2	इंधन, शक्ती, दिवावत्ती व वंगण.	10.663	337.4	378.4	384.2	381.0	380.4	380.2	Fuel, power, light and lubricants.
3	उत्पादित पक्का माल	57.042	322.0	321.4	321.8	324.0	325.9	328.9	Manufactured products
4	सर्व वस्तू	100.000	338.2	337.2	336.8	540.5	343.8	347.5	All commodities

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 22.1.—concl'd.

अनुक्रमांक Serial No. (1)	वस्तुचा गट (2)	जुलै July 1998 (10)	ऑगस्ट August 1998 (11)	सप्टेंबर Sept: 1998 (12)	ऑक्टोबर Oct. 1998 (13)	नोव्हेंबर Nov. 1998 (14)	डिसेंबर Dec. 1998 (15)	Commodity Groups (2)
1	मूलभूत पदार्थ	378.0	379.8	388.0	393.4	395.1	385.0	Primary articles
2	इंधन, शक्ती, दिवाबत्ती व वंगण.	379.9	379.9	380.8	382.0	382.1	382.1	Fuel, power, light and lubricants.
3	उत्पादित पक्का माल	331.1	333.1	334.5	335.0	333.4	333.5	Manufactured products
4	सर्व वस्तु	351.4	353.2	356.7	358.9	358.6	355.5	All commodities

* अस्थायी/Provisional.

आधार.—आर्थिक सल्लागार, उद्योग मंत्रालय, भारत सरकार, नवी दिल्ली.

Source.—Office of the Economic Adviser Ministry of Industry, Government of India, New Delhi.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 22.2.

**22. किंमत निर्देशांक/
तक्ता क्रमांक/
कामगारांकरिता ग्राहक किमतीचे निर्देशांक (नवी मालिका)/**

अ.क्र. Serial No.	केंद्रे/ आधारभूत वर्ष	वस्तुंचा गट	भार Weight	जाने. Jan. 1998	फेब्रु. Feb. 1998	मार्च March 1998	एप्रिल April 1998	मे MAY 1998
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
1	मुंबई	अन्न गट सर्वसाधारण निर्देशांक	59.9 100.0	472 433	470 433	464 429	472 435	485 444
2	सोलापूर	अन्न गट सर्वसाधारण निर्देशांक	59.9 100.0	416 402	400 393	394 390	400 393	423 407
3	नागपूर	अन्न गट सर्वसाधारण निर्देशांक	53.08 100.00	424 414	407 405	399 402	399 402	413 400
4	पुणे	अन्न गट सर्वसाधारण निर्देशांक	50.6 100.0	477 428	473 427	465 424	475 429	481 432
5	नाशिक	अन्न गट सर्वसाधारण निर्देशांक	52.9 100.0	423 403	418 409	410 405	406 403	413 407
6	जळगाव	अन्न गट सर्वसाधारण निर्देशांक	55.98 100.00	423 379	424 380	422 380	420 379	423 380
7	नांदेड	अन्न गट सर्वसाधारण निर्देशांक	60.26 100.00	391 384	391 386	379 382	393 391	409 402
8	औरंगाबाद	अन्न गट सर्वसाधारण निर्देशांक	53.65 100.00	439 403	438 402	418 391	416 391	439 404
9	कोल्हापूर	अन्न गट सर्वसाधारण निर्देशांक	55.64 100.00	452 410	444 405	437 401	446 407	472 423
10	अकोला	अन्न गट सर्वसाधारण निर्देशांक	62.30 100.00	413 393	407 390	394 384	406 392	413 397

आधार.—कामगार आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

PRICE INDICES

TABLE No. 22.2.

CONSUMER PRICE INDEX NUMBERS FOR WORKING CLASS (NEW SERIES)

1998 (आधारभूत वर्ष/Base year : 1982 = 100)

जून June 1998 (10)	जुलै July 1998 (11)	ऑगस्ट Aug. 1998 (12)	सप्टें. Sep. 1998 (13)	ऑक्टो. Oct. 1998 (14)	नोव्हें. Nov. 1998 (15)	डिसें. Dec. 1998 (16)	Item (3)	Centres/ Base year (2)
496	508	504	510	527	532	516	Food	Mumbai
451	462	459	464	473	479	475	All items	
449	478	475	481	481	501	508	Food	Solapur
424	450	448	453	460	469	479	All items	
427	444	457	460	472	475	457	Food	Nagpur
418	436	444	445	451	454	446	All items	
497	516	519	526	539	541	529	Food	Pune
442	456	464	463	470	471	469	All items	
425	438	452	459	483	484	466	Food	Nashik
413	421	431	437	450	451	443	All items	
436	452	460	470	491	484	475	Food	Jalgaon
388	402	407	412	425	420	421	All items	
421	450	444	445	453	465	464	Food	Nanded
409	429	422	431	438	445	448	All items	
461	474	482	475	481	529	531	Food	Aurangabad
416	426	431	428	440	464	470	All items	
483	495	505	506	515	535	527	Food	Kolhapur
430	438	444	445	450	462	462	All items	
421	438	454	462	479	472	462	Food	Akola
402	415	424	430	441	436	436	All items	

Source.—Office of the Commissioner of Labour, Government of Maharashtra, Mumbai.

22. किंमत निर्देशांक/PRICE INDICES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 22.3.

महाराष्ट्रातील ग्रामीण विभागातील जीवनावश्यक वस्तुंच्या ग्राहक किंमतींचा निर्देशांक

CONSUMER PRICE INDEX NUMBERS FOR SELECTED ESSENTIAL

ITEMS FOR RURAL MAHARASHTRA

1998

(पाया : १९८२ = १००)

(Base : 1982 = 100)

महिना/वर्ष	गट/Group					Month/ Year
	अन्न Food	इंधन व दिवाबत्ती Fuel and Lighting	कापड Clothing	संकीर्ण Miscel- laneous	सर्वसाधारण निर्देशांक General Index	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(1)
भार	61.66	7.92	7.78	22.64	100.00	Weight
जानेवारी १९९८	409	318	360	399	396	January 1998
फेब्रुवारी १९९८	400	318	362	403	391	February 1998
मार्च १९९८	385	322	362	402	382	March 1998
एप्रिल १९९८	390	320	365	404	386	April 1998
मे १९९८	406	322	367	408	397	May 1998
जून १९९८	421	323	367	410	407	June 1998
जुलै १९९८	435	325	369	413	416	July 1998
ऑगस्ट १९९८	451	325	369	413	426	August 1998
सप्टेंबर १९९८	462	327	370	414	433	September 1998
ऑक्टोबर १९९८	474	329	371	415	441	October 1998
नोव्हेंबर १९९८	498	331	370	416	456	November 1998
डिसेंबर १९९८	489	335	373	442	457	December 1998

आधार.—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Mumbai.

22. किंमत निर्देशांक/PRICE INDICES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 22.4.

महाराष्ट्रातील नागरी विभागातील जीवनावश्यक वस्तूंच्या ग्राहक किंमतींचा निर्देशांक
CONSUMER PRICE INDEX NUMBERS FOR SELECTED ESSENTIAL ITEMS FOR
URBAN MAHARASHTRA
1998

(पाया : १९८२ = १००)

(Base : 1982=100)

महिना/वर्ष	गट/Group						Month/ Year
	अन्न Food	पान, सुपारी, तंबाखू Pan, Supari, Tobacco	इंधन व दिवाबत्ती Fuel and Lighting	कापड विछाना व पादत्राणे Clothing Bedding and Foot wear	संकीर्ण Miscel- laneous	सर्वसाधारण निर्देशांक General Index	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(1)
भार	54.12	2.02	6.67	5.95	31.24	100.00	Weight
जानेवारी १९९८	405	497	249	483	366	389	January 1998
फेब्रुवारी १९९८	396	494	251	486	367	385	February 1998
मार्च १९९८	386	496	253	487	367	380	March 1998
एप्रिल १९९८	392	503	254	492	369	384	April 1998
मे १९९८	407	510	254	492	371	392	May 1998
जून १९९८	427	525	256	497	373	405	June 1998
जुलै १९९८	441	532	257	500	383	416	July 1998
ऑगस्ट १९९८	447	529	259	501	390	421	August 1998
सप्टेंबर १९९८	451	524	260	502	392	424	September 1998
ऑक्टोबर १९९८	466	529	261	505	393	433	October 1998
नोव्हेंबर १९९८	474	527	262	512	398	440	November 1998
डिसेंबर १९९८	461	521	263	514	407	435	December 1998

आधार.—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Mumbai.

22. किंमत निर्देशांक/PRICE INDICES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 22.5

निवडक केंद्रामधील नागरी श्रमिकेतर कर्मचाऱ्यांकरिता ग्राहक किंमतीचे निर्देशांक
CONSUMER PRICE INDEX NUMBERS FOR URBAN NON-MANUAL EMPLOYEES
AT SELECTED CENTERS

1998

(आधारभूत वर्ष : १९८४-८५ = १००)

(Base : 1984-85 = 100)

महिना/वर्ष	मुंबई	नागपूर	पुणे	औरंगाबाद	सोलापूर	Month/Year
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(1)
	Mumbai	Nagpur	Pune	Auranga- bad.	Solapur	
जानेवारी १९९८	318	312	315	323	313	January 1998
फेब्रुवारी १९९८	318	307	312	320	309	February 1998
मार्च १९९८	316	308	313	319	305	March 1998
एप्रिल १९९८	322	309	315	321	308	April 1998
मे १९९८	329	312	322	324	318	May 1998
जून १९९८	335	317	326	328	326	June 1998
जुलै १९९८	338	326	331	341	333	July 1998
ऑगस्ट १९९८	337	330	333	344	335	August 1998
सप्टेंबर १९९८	340	333	338	349	339	September 1998
ऑक्टोबर १९९८	346	339	344	354	347	October 1998
नोव्हेंबर १९९८	349	341	349	360	351	November 1998
डिसेंबर १९९८	346	336	349	359	350	December 1998

आधार.—केंद्रीय सांख्यिकीय संघटना, भारत सरकार, नवी दिल्ली.

Source.—Central Statistical organisation Government of India, New Delhi.

22. किंमत निर्देशांक/PRICE INDICES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 22.6

महाराष्ट्रातील शेतमजुरांकरिता ग्राहक किंमतीचे निर्देशांक

CONSUMER PRICE INDEX NUMBERS FOR AGRICULTURAL LABOURERS IN
MAHARASHTRA
1998

(आधार : शेतती वर्ष १९८६-८७ = १००)

(Base : Agricultural year 1986-87=100)

महिना/वर्ष	अन्न गट निर्देशांक Food Index	सर्वसाधारण निर्देशांक General Index	Month /Year
(1)	(2)	(3)	(1)
भार	76.07	100.00	Weight
जानेवारी १९९८	285	270	January 1998
फेब्रुवारी १९९८	285	271	February 1998
मार्च १९९८	281	268	March 1998
एप्रिल १९९८	285	271	April 1998
मे १९९८	291	275	May 1998
जून १९९८	302	283	June 1998
जुलै १९९८	310	288	July 1998
ऑगस्ट १९९८	315	291	August 1998
सप्टेंबर १९९८	316	292	September 1998
ऑक्टोबर १९९८	322	296	October 1998
नोव्हेंबर १९९८	332	303	November 1998
डिसेंबर १९९८	325	299	December 1998

आधार.—लेबर ब्युरो, भारत सरकार, सिमला.

Source.—Labour Bureau, Government of India, Simla.

23. रोजगार/EMPLOYMENT

तक्ता क्रमांक/Table No. 23.1

औद्योगिक गटानुसार काम करणाऱ्यांचे (शेतीव्यतिरिक्त) वर्गीकरण

INDUSTRIAL CLASSIFICATION OF PERSONS AT WORK OTHER THAN CULTIVATORS

1991

(हजारत/In thousand)

अ. क्र. Serial No. (1)	उद्योग गट (2)	काम करणाऱ्यांची संख्या No. of Workers			Industrial division (2)
		पुरुष Males (3)	स्त्रिया Females (4)	एकूण Total (5)	
1.	पशुपालन, जंगलकाम, मच्छिमारी, शिकार आणि मळे, फळबागा व संलग्न.	404	68	472	Livestock, forestry, fishing, hunting and plantations, orchards and allied activities.
2.	खाणकाम व दगडकाम	98	17	115	Mining and Quarrying.
3.	वस्तुनिर्माण, प्रक्रिया,— संधारण आणि दुरुस्ती.				Manufacturing, Processing, servicing and repairs—
	(a) घरगुती उद्योग	337	162	499	(a) Household Industry.
	(b) बिगर घरगुती उद्योग	3,251	347	3,598	(b) Other than household industry.
4.	बांधकाम	709	93	802	Construction.
5.	व्यापार आणि वाणिज्य	2,400	257	2,657	Trade and Commerce.
6.	परिवहन, साठवण व दळणवळण	1,116	45	1,160	Transport, Storage, and Communications.
7.	इतर सेवा	2,468	751	3,219	Other Services.
	एकूण	10,783	1,740	12,522	Total

आधार.—भारताची जनगणना, १९९१, १९९२ चा पेपर २

Source.—Census of India, 1991, Paper-2 of 1992, (Final Population Totals).

23. रोजगार/EMPLOYMENT

तक्ता क्रमांक/Table No. 23.2

बिगरशेती व्यवसायातील कामगारांचे व्यवसायानुसार वर्गीकरण

OCCUPATIONAL CLASSIFICATION OF PERSONS AT WORK OTHER THAN CULTIVATORS
1981

(हजारंत/In thousand)

अ. क्र. Serial No.	व्यवसाय गट (2)	काम करणाऱ्यांची संख्या No. of Workers			व्यवसाय विभाग Occupational division (2)
		पुरुष Males (3)	स्त्रिया Females (4)	एकूण Total (5)	
1.	धंदेवाईक, तंत्रविशारद आणि तत्सम काम करणारे.	672	193	865	Professional, technical and related workers.
2.	शासकीय, कार्यकारी व व्यवस्थापकीय काम करणारे.	333	12	345	Administrative, Executive and Managerial Workers.
3.	कारकून व तत्सम काम करणारे	996	122	1,118	Clerical and related workers.
4.	विक्रेते	1,062	89	1,151	Sales workers
5.	सेवा क्षेत्रातील	661	142	803	Service workers
6.	शेतकरी, मत्स्यव्यवसाय करणारे फासे पारधी, लाकूडतोडे आणि तत्सम काम करणारे.	387	58	445	Farmers, Fishermen, Hunters, Loggers and Related workers
7.	उत्पादन व तत्सम क्षेत्रातील काम करणारे परिवहन सामुग्री चालक आणि मजूर.	3,741	492	4,233	Production and related workers. Transport, Equipment, operators and Labourers.
8.	अवर्गीकृत	284	51	335	Workers not classified by occupations.
	एकूण	8,136	1,159	9,295	Total

आधार.—भारताची जनगणना, १९९१, मालिका १२, भाग तीन, ए आणि बी (तीन)

Source.—Census of India, 1991, Series-12, Part III, A and B (iii).

23. रोजगार/EMPLOYMENT
तक्ता क्रमांक/ Table No. 23.3.
सेवायोजनेसंबंधीची माहिती
EMPLOYMENT EXCHANGE STATISTICS
1997

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	माहिती Particulars	Item
(1)	(2)	(3)	(2)
1.	नवीन नोंदणी	6,96,780	Number of registrations.
2.	नोकरी मिळालेल्यांची संख्या	21,381	Number of placements.
3.	जाहीर केलेल्या रिकाम्या जागा	44,442	Number of vacancies notified
4.	पटावरील अर्जदारांची संख्या*	39,23,371	Number on live register

टीप.—(१) *३१ डिसेंबर १९९७ रोजी.

(२) वरील आकड्यात डिक्ज्युअलायझेशन स्कीम (टेक्सटाईल) च्या आकड्यांचा समावेश नाही.

Note.—(1) * As on 31st December 1997.

(2) The above figures are exclusive of those relating to decasualisation scheme (textile).

आधार.—सेवायोजन संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Employment, Government of Maharashtra, Mumbai.

23. रोजगार/EMPLOYMENT

तक्ता क्रमांक/Table No. 23.4 (A)

राज्य व निम शासकीय कर्मचारी / STATE AND SEMI GOVERNMENT EMPLOYMENT

(१ जुलै १९९६ रोजी/As on 1st July 1996)

अनु- क्रमांक Serial No.	प्रकार	कर्मचारी संख्या/Employment No.				Category
		शासकीय		निमशासकीय		
		State Government	Semi Government	State Government	Semi Government	
(1)	(2)	एकूण Total (3)	स्त्रिया Female (4)	एकूण Total (5)	स्त्रिया Female (6)	(2)
1	राजपत्रित					Gazetted
	(१) वर्ग-अ	18,647	2,201	3,141	279	(1) Class—A
	(२) वर्ग-ब	49,361	6,005	14,444	1,050	(2) Class—B
	एकूण (१) + (२)	68,008	8,206	17,585	1,329	Total (1+2)
2	अराजपत्रित					Non-Gazetted
	(३) वर्ग-क	3,44,659	36,298	3,07,838	85,353	(3) Class—C
	(४) वर्ग-ड	1,73,057	18,054	70,446	15,256	(4) Class—D
	एकूण (३+४)	5,17,716	54,352	3,78,284	1,00,609	Total (3+4)
	एकूण (१+२+३+४)	5,85,724	62,558	3,95,869	1,01,938	Total (1+2+3+4)
	इतर (आकस्मिकता निधीतून पगार मिळणारे कार्यव्ययी आस्थापनेवरील अंशकालीक व मानसंवेची कर्मचारी)	81,722	23,826	1,19,214	90,390	Other (paid from Contingencies work charged personnel part time and honorary)
	एकूण कर्मचारी	6,67,446	86,384	5,15,083	1,92,328	Total staff

TABLE No. 23.4(A).—concl'd.

	वित्तलब्धी समूह Emolument Ranges	शासकीय कर्मचारी State Employees	* निमशासकीय कर्मचारी * Semi Government Employees
1	Upto 200 पर्यन्त	3,566	34,033
2	201-250	530	390
3	251-300	32,014	2,755
4	301-400	9,626	35,203
5	401-500	591	1,078
6	501-700	9,997	27,754
7	701-900	1,912	2,193
8	901-1000	16,256	1,580
9	1001-1200	2,708	2,788
10	1201-1600	2,062	3,829
11	1601-1800	315	1,257
12	1801-2000	789	526
13	2001-2250	22,855	13,835
14	2251-2500	43,809	21,315
15	2501-2750	67,347	28,716
16	2751-3000	60,985	15,731
17	3001-3500	1,10,859	63,289
18	3501-4000	69,381	66,498
19	4001-5000	98,867	1,18,360
20	5001-6000	54,491	58,190
21	6001-7000	24,734	8,130
22	7001-8000	14,685	4,360
23	8001 त्याहून जास्त/and above	19,067	3,273
	एकूण/Total	6,67,446	5,15,083

* जिल्हा परिषद/नगरपरिषद कर्मचाऱ्यांची माहिती.

* Information of Zilla Parishad and Nagar Parishad Employees.

आधार.—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

23. नगर/EMPLOYMENT

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 23.4 (B)

श्रेणी व सामाजिक गटानुसार राज्य शासकीय व निमशासकीय कर्मचारी

CLASS AND SOCIAL GROUPWISE STATE GOVERNMENT AND SEMI GOVERNMENT EMPLOYEES

(१ जुलै १९९६ रोजी/As on 1st July 1996)

सामाजिक गट	राजपत्रित/Gazetted		अराजपत्रित/Non-Gazetted		इतर (निधीतून पगार मिळणारे व अंशकालिक व मानसेवी इत्यादी) Others (Paid from Contin- gencies honorary etc.)	एकूण कर्मचारी Total Em- ployees	Social Group
	श्रेणी १ Class-I	श्रेणी २ Class-II	श्रेणी ३ Class-III	श्रेणी ४ Class-IV	(6)	(7)	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(1)
शासकीय							Government
मागासवर्गीय	7,921	22,173	1,93,581	1,21,371	52,705	3,97,751	Backward
इतर	10,726	27,188	1,51,078	51,686	29,017	2,69,695	others
एकूण	18,647	49,361	3,44,659	1,73,057	81,722	6,67,446	Total
निमशासकीय*							Semi-Government*
मागासवर्गीय	1,605	7,055	1,72,970	50,918	76,692	3,09,240	Backward
इतर	1,536	7,389	1,34,868	19,528	42,522	2,05,843	Others
एकूण	3,141	14,444	3,07,838	70,446	1,19,214	5,15,083	Total

*जिल्हा परिषद व नगरपरिषद कर्मचाऱ्याची माहिती.

*Information of Zilla Parishad and Nagar Parishad Employees.

आधार.—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Economics and statistics, Government of Maharashtra, Mumbai.

23. रोजगार/EMPLOYMENT

तक्ता क्रमांक/Table No. 23.4 (A)

राज्य व निमशासकीय कर्मचारी / STATE AND SEMI-GOVERNMENT EMPLOYEES

(१ जुलै १९९७ रोजी/As on 1st July 1997)

अनु- क्रमांक Serial No.	प्रकार	कर्मचाऱ्यांची संख्या/Employees No.				Category
		राज्य शासकीय		*निम-शासकीय		
		State Government	*Semi-Government			
		एकूण	स्त्रिया	एकूण	स्त्रिया	
(1)	(2)	Total	Female	Total	Female	(2)
(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
1	राजपत्रित					Gazetted
	(अ) अ-श्रेणी	18,835	2,176	4,140	438	(a) I Grade
	(ब) ब-श्रेणी	52,914	8,486	17,140	1,199	(b) II Grade
	एकूण (अ + ब)	71,749	10,662	21,280	1,637	Total (a+b)
2	अराजपत्रित					Non-Gazetted
	(क) क-श्रेणी	3,52,852	35,316	3,10,084	85,849	(c) III Grade
	(ड) ड-श्रेणी	1,61,060	18,199	70,878	14,807	(d) IV Grade
	एकूण (क+ड)	5,13,912	53,515	3,80,962	1,00,656	Total (c+d)
	एकूण (अ+ब+क+ड)	5,85,661	64,177	4,02,242	1,02,293	Total (a+b+c+d)
	इतर (आकस्मिकता निधीतून वेतन मिळणारे, कार्यव्ययी आस्थापनेवरील अंशकालीक व मानसेवी कर्मचारी)	79,803	24,644	1,23,462	95,735	Other (paid from Contingencies work charged personnel part time and honorary)
	एकूण कर्मचारी	6,65,464	88,821	5,25,704	1,98,028	Total staff

कर्मचारी गणना/EMPLOYEES CENSUS 1997

वितलब्धी समूह Emoluments Ranges	शासकीय कर्मचारी State Employees	* निम-शासकीय कर्मचारी * Semi Government Employees
Upto 200 पर्यन्त	2,782	34,648
201-250	532	136
251-300	29,159	2,182
301-400	12,856	31,669
401-500	1,233	9,089
501-700	8,498	29,831
701-900	785	2,593
901-1000	350	828
1001-1200	3,182	2,374
1201-1600	16,624	3,914
1601-1800	685	938
1801-2000	545	537
2001-2250	596	616
2251-2500	20,340	11,638
2501-2750	43,061	22,755
2751-3000	50,231	23,394
3001-3500	1,14,086	29,511
3501-4000	86,839	73,445
4001-5000	1,12,265	1,15,145
5001-6000	67,920	88,166
6001-7000	42,875	27,954
7001-8000	18,858	6,693
8001-9000	12,516	4,049
9001-10000	6,929	2,019
10001 and Above	11,717	1,580
आणि त्याहून जास्त		
एकूण/Total	6,65,464	5,25,704

* जिल्हा परिषद व नगरपरिषद कर्मचाऱ्यांची माहिती.

* Information of Zilla Parishad and Nagar Parishad Employees.

आधार.—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Mumbai.

23. रोजगार/EMPLOYMENT

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 23.4 (B)

श्रेणी व सामाजिक गटानुसार राज्य शासकीय व निम-शासकीय कर्मचारी

CLASS AND SOCIAL GROUPWISE STATE GOVERNMENT AND SEMI-GOVERNMENT EMPLOYEES

(१ जुलै १९९७ रोजी/As on 1st July 1997)

सामाजिक गट	राजपत्रित/Gazetted		अराजपत्रित/Non-Gazetted		इतर (निधीतून पगार मिळणारे व अंशकालीक व मानसेवी इत्यादी)	एकूण कर्मचारी	Social Group
	श्रेणी अ Grade A	श्रेणी ब Grade B	श्रेणी क Grade C	श्रेणी ड Grade D	Others (Paid from contin- gencies honorary etc.)	Total Em- ployees	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(1)
शासकीय							Government
मागासवर्गीय	8,405	25,021	2,00,881	1,14,341	53,089	4,01,737	Backward
इतर	10,430	27,893	1,51,971	46,719	26,714	2,63,727	others
एकूण	18,835	52,914	3,52,852	1,61,060	79,803	6,65,464	Total
निम-शासकीय *							*Semi-Government
मागासवर्गीय	2,058	8,748	1,80,637	51,525	81,675	3,24,643	Backward
इतर	2,082	8,392	1,29,447	19,353	41,787	2,01,061	Others
एकूण	4,140	17,140	3,10,084	70,878	1,23,462	5,25,704	Total

* जिल्हा परिषद व नगरपरिषद कर्मचाऱ्यांची माहिती.

* Information of Zilla Parishad and Nagarparishad Employees.

आधार.—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

* Source.—Directorate of Economics and Statistics Government of Maharashtra, Mumbai.

23. रोजगार/EMPLOYMENT

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 23.4 (A)

राज्य व निमशासकीय कर्मचारी / STATE AND SEMI GOVERNMENT EMPLOYEES

(१ जुलै १९९८ रोजी/As on 1st July 1998)

अनु- क्रमांक Serial No.	प्रकार	कर्मचार्यांची संख्या/No. of Employees				Category
		राज्य शासकीय		निमशासकीय		
		एकूण Total	स्त्रिया Female	एकूण Total	स्त्रिया Female	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(2)
1	राजपत्रित					Gazetted
	(अ) श्रेणी-अ	17,926	2,251	3,897	447	(a) Grade-I
	(ब) श्रेणी-ब	57,970	10,987	17,472	1,548	(b) Grade-II
	एकूण (अ + ब)	75,896	13,238	21,369	1,995	Total (a+b)
2	अराजपत्रित					Non-Gazetted
	(क) श्रेणी-क	3,45,476	33,803	3,14,508	92,304	(c) Grade-III
	(ड) श्रेणी-ड	1,53,299	18,511	68,628	15,316	(d) Grade-IV
	एकूण (क+ड)	4,98,775	52,314	3,83,136	1,07,620	Total (c+d)
	एकूण (अ+ब+क+ड)	5,74,671	65,552	4,04,505	1,09,615	Total (a+b+c+d)
3	इतर (आकस्मिकता निधीतून वेतन मिळणारे, कार्यव्ययी आस्थापनेवरील अंशकालीक व मानसेवी कर्मचारी)	79,285	25,328	1,22,158	96,671	Other (paid from Contingencies work charged personnel part time and honorary)
	एकूण कर्मचारी	6,53,956	90,880	5,26,663	2,06,286	Total staff

कर्मचारी गणना/EMPLOYEES CENSUS, 1998

अनुक्रमांक Serial No.	वित्तलब्धी समूह Employment Range	शासकीय कर्मचारी State Employees	जिल्हा परिषद Zilla Parishad	नगर परिषद Nagar Parishad	*निमशासकीय कर्मचारी *Semi Government Employees
1	Up to 200 पर्यन्त	2,739	31,197	181	31,378
2	201 - 250	359	17	62	79
3	251 - 300	1,338	2,736	165	2,901
4	301 - 400	9,721	27,054	191	27,245
5	401 - 500	29,680	14,340	473	14,813
6	501 - 700	7,713	22,439	463	22,902
7	701 - 900	4,172	8,257	1,791	10,048
8	901 - 1000	314	190	718	908
9	1001 - 1200	1,861	239	1,461	1,700
10	1201 - 1600	17,237	1,351	2,978	4,329
11	1601 - 1800	1,095	918	433	1,351
12	1801 - 2000	423	303	178	481
13	2001 - 2250	586	468	373	841
14	2251 - 2500	1,468	459	729	1,188
15	2501 - 2750	30,932	6,104	12,650	18,754
16	2751 - 3000	36,417	8,515	8,639	17,154
17	3001 - 3500	1,00,133	20,401	16,907	37,308
18	3501 - 4000	96,479	34,769	7,124	41,893
19	4001 - 5000	1,18,038	1,10,440	8,733	1,19,173
20	5001 - 6000	77,529	70,772	6,792	77,564
21	6001 - 7000	45,770	65,197	7,270	72,467
22	7001 - 8000	29,307	11,319	763	12,082
23	8001 - 9000	14,537	3,870	416	4,286
24	9001 - 10000	9,254	2,877	178	3,055
25	10001 and Above त्याहून जास्त.	16,854	2,605	158	2,763
26	Total	6,53,956	4,46,837	79,826	5,26,663

*जिल्हा परिषद व नगर परिषद कर्मचाऱ्यांची माहिती.

*Information of Zilla Parishad and Nagar Parishad Employees.

आधार :—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, मुंबई.

Source.— Directorate of Economic and statistics, Mumbai.

23. नगर/EMPLOYMENT

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 23.4 (B)

श्रेणी व सामाजिक गटानुसार राज्य शासकीय व निमशासकीय कर्मचारी

GRADE AND SOCIAL GROUPWISE STATE GOVERNMENT AND SEMI-GOVERNMENT EMPLOYEES

(१ जुलै १९९८ रोजी/As on 1st July 1998)

सामाजिक गट	राजपत्रित/Gazetted		अराजपत्रित/Non-Gazetted		इतर (निधीतून पगार मिळणारे व अंशकालीक व मानसेवी इत्यादी) Others (Paid from contingencies honorary etc.)	एकूण कर्मचारी Total Employees	Social Group
	श्रेणी अ Grade I	श्रेणी ब Grade II	श्रेणी क Grade III	श्रेणी ड Grade IV			
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(1)
							Government
शासकीय							Backward
मागासवर्गीय	8,707	28,289	2,04,926	1,12,692	53,072	4,07,686	others
इतर	9,219	29,681	1,40,550	40,607	26,213	2,46,270	
एकूण	17,926	57,970	3,45,476	1,53,299	79,285	6,53,956	Total
							*Semi-Government
निमशासकीय*							Backward
मागासवर्गीय	2,135	9,270	1,85,815	50,397	81,351	3,28,968	Others
इतर	1,762	8,202	1,28,693	18,231	40,807	1,97,695	
एकूण	3,897	17,472	3,14,508	68,628	1,22,158	5,26,663	Total

* जिल्हा परिषद व नगरपरिषद कर्मचाऱ्यांची माहिती.

* Information of Zilla Parishad and Nagar Parishad Employees.

आधार :—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source :—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Mumbai.

23. रोजगार/EMPLOYMENT

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 23.5.

सार्वजनिक क्षेत्रातील रोजगार/EMPLOYMENT IN PUBLIC SECTOR

(मार्च १९९७ रोजी/As on March 1997)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	रोजगार (हजारांत) Employment (000 No.)	District
(1)	(2)	(3)	(2)
1	बृहन्मुंबई	709	Brihan Mumbai
2	ठाणे	106	Thane
3	रायगड (अलिबाग)	41	Raigad (Alibag)
4	रत्नागिरी	34	Ratnagiri
5	सिंधुदूर्ग	20	Sindhudurg
	कोकण विभाग	910	Konkan Division
6	नाशिक	104	Nashik
7	धुळे	42	Dhule
8	जळगाव	83	Jalgaon
9	अहमदनगर	56	Ahmednagar
	नाशिक विभाग	285	Nashik Division.
10	पुणे	203	Pune
11	सातारा	44	Satara
12	सांगली	41	Sangli
13	सोलापूर	72	Solapur
14	कोल्हापूर	53	Kolhapur
	पुणे विभाग	413	Pune Division
	उर्वरित महाराष्ट्र	1608	Rest of Maharashtra
15	औरंगाबाद	51	Aurangabad
16	जालना	19	Jalana
17	परभणी	33	Parbhani
18	बीड	40	Beed

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 23.5.—concl'd.

(1)	(2)	(3)	(2)
19	नांदेड	45	Nanded
20	उस्मानाबाद	25	Osmanabad
21	लातूर	26	Latur
	औरंगाबाद विभाग	239	Aurangabad Division
22	बुलढाणा	28	Buldhana
23	अकोला	41	Akola
24	अमरावती	53	Amravati
25	यवतमाळ	39	Yavatmal
	अमरावती विभाग	161	Amravati Division
26	वर्धा	28	Wardha
27	नागपूर	176	Nagpur
28	भंडारा	41	Bhandara
29	चंद्रपूर	61	Chandrapur
30	गडचिरोली	18	Gadchiroli
	नागपूर विभाग	324	Nagpur Division
	विदर्भ विभाग	724	Vidarbha Division
	महाराष्ट्र राज्य	2,332	Maharashtra State
	केंद्र सरकारी	433	Central Government
	राज्य सरकारी	531	State Government
	निम केंद्र सरकारी	417	Quasi Central Government.
	निम राज्य सरकारी	268	Quasi State Government.
	स्थानिक संस्था	683	Local Bodies

आधार — सेवायोजन संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.— Directorate of Employment, Government of Maharashtra, Mumbai.

23. रोजगार/EMPLOYMENT

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 23.6.

दुकाने व व्यापारी संस्था अधिनियमाखाली नोंदलेल्या संस्थांतील रोजगार
EMPLOYMENT UNDER SHOPS AND COMMERCIAL ESTABLISHMENT ACT

अनुक्रमांक Serial NO.	व्यापारी संस्थांचे प्रकार	माहिती Particulars		Type of Establishment
		1996	1997*	
(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
	कायदा लागू असलेल्या स्थानिक स्वराज्य संस्थांची संख्या.	241	241	Local bodies area to which the Act be applicable.
1	दुकाने—			<i>Shops—</i>
	(अ) दुकानांची संख्या	2,65,142	2,41,499	(a) Establishments
	(ब) त्यांतील कामगारांची संख्या	5,39,683	5,39,982	(b) Persons employed
2	व्यापारी संस्था—			<i>Commercial Establishments—</i>
	(अ) संस्थांची संख्या	2,53,774	2,50,346	(a) Establishments
	(ब) त्यांतील कामगारांची संख्या	12,60,905	12,65,747	(b) Persons employed
3	हॉटेल, इत्यादी—			<i>Hotels etc—</i>
	(अ) संस्थांची संख्या	50,058	48,272	(a) Establishments
	(ब) त्यांतील कामगारांची संख्या	2,07,019	2,28,526	(b) Persons employed
4	चित्रपटगृहे—			<i>Theatres—</i>
	(अ) संस्थांची संख्या	1,341	1,346	(a) Establishments
	(ब) त्यांतील कामगारांची संख्या	11,539	11,677	(b) Persons employed
	कामगार नसलेल्या संस्थांची संख्या	6,92,048	6,95,037	<i>Establishments having no employees.</i>
	एकूण			Total
	(अ) संस्थांची संख्या	12,62,363	12,36,500	(a) Establishments
	(ब) त्यांतील कामगारांची संख्या	20,19,146	20,45,932	(b) Persons employed

*अस्थायी/Provisional.

टीप.—वरील माहिती १९४८ च्या दुकान व व्यापारी संस्था कायद्याखाली (दुकाने व व्यापारी संस्था अधिनियम, १९४८) नोंदलेल्या संस्थासंबंधीची आहे.

Note.—The above information relates to the establishments registered under the Shops and Establishments Act, 1948.

आधार.—कामगार आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Office of the Commissioner of Labour, Government of Maharashtra, Mumbai.

23. रोजगार/EMPLOYMENT

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 23.7.

रोजगार हमी योजनेखाली महाराष्ट्र राज्यात घेण्यात आलेली प्रकारानुसार कामे व त्यांवरील खर्च
CATEGORYWISE NUMBER OF WORKS AND EXPENDITURE INCURRED THEREON UNDER THE EMPLOYMENT
GUARANTEE SCHEME IN MAHARASHTRA STATE

(रूपये लाखांत/Rs. in lakh)

कामाचा प्रकार	1996-97		1997-98		Category of work
	मार्च १९९७ अखेरची एकूण कामे Number of works at the end of March 1997	सन १९९६-९७ मधील खर्च Expenditure incurred during 1996-97	सप्टेंबर १९९७ अखेरची एकूण कामे Number of works at the end of September, 1997	सन १९९७-९८ सप्टेंबर १९९७ पर्यंत खर्च Expenditure incurred during 1997-98 up to September, 1997	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(1)
(1) जलसिंचन	721	4,351.01	393	2,372.00	Irrigation
(2) मृदसंधारण व भू-विकास	11,345	6,688.68	6,188	3,648.00	Soil Conservation Land and Development.
(3) वनीकरणाची कामे	4,928	2,578.36	2,688	1,406.00	Forests Works
(4) रस्तेविषयक कामे	1,267	4,285.83	691	2,358.00	Road Works
(5) इतर कामे	963	542.90	526	2,518.00	Other Works
(6) इतर (कर्मचाऱ्यांवरील खर्च यंत्र भूमी संपादन श्रमशक्ती, जवाहर विहिरी व फळबाग विकास इत्यादिवरील खर्च)	5,287	14,116.17	2,882	6,069.00	Other Works (Expenditure under staff, machinery land acquisition shramshakti jawahar wells horticulture development etc.)
एकूण	24,511	36,675.00@	13,368	18,371.00	Total

@ विभागवारी उपलब्ध नसलेली रु. ४,११२.०५ लाख समाविष्ट करून/Inclusive of Rs. 4,112.05 lakh for which break-up is not available.

आधार.—नियोजन विभाग, महाराष्ट्र शासन, मुंबई./Source.—Planning Department, Government of Maharashtra, Mumbai.

24. छापखाने व प्रकाशने/PRESSES AND PUBLICATIONS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 24.1.

छापखाने, वर्तमानपत्रे, पुस्तके आणि नियतकालिके

PRINTING PRESSES, NEWSPAPERS, BOOKS AND PERIODICALS
1997-98

अनुक्रमांक Serial No. (1)	बाब (2)	तपशील Particulars (3)	Item (2)
1	छापखान्यांची संख्या	... 8,529	Number of printing presses
2	वर्तमानपत्रे		Newspapers—
	(अ) दैनिके	... 612	(a) Dailies
	(ब) साप्ताहिके (आठवड्यातून दोनदा व तीनदा निघणारी धरून)	2,155	(b) Weeklies (including bi-weeklies and tri-weeklies).
	(क) पाक्षिके	195	(c) Fortnightlies
	(ड) मासिके (द्वैमासिके धरून)	903	(d) Monthlies (including bi-monthlies).
	(इ) त्रैमासिके (चौमासिके धरून)	... 269	(e) Quarterlies (including four monthlies).
	(फ) वार्षिके (षण्मासिके धरून)	... 122	(f) Annuals (including six monthlies).
3	पुस्तके	... 781	Books

टीप.—आकडे अस्थायी आहेत.

Note.—Figures are provisional.

आधार.—अधिपरीक्षक, पुस्तके व प्रकाशने, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Examiner of Books and Publications, Government of Maharashtra, Mumbai.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 25.1.

25. वार्षिक योजना/

तक्ता क्रमांक/

महाराष्ट्राची आठवी पंचवार्षिक योजना-वर्षनिहाय व

EIGHTH FIVE YEAR PLAN—YEARWISE AND

(रुपये कोटीत/

अनु क्रमांक Serial No.	विकासाचे शीर्ष/उप शीर्ष (१९९७-२००२)	मान्य नियत	आठवी पंचवार्षिक योजना		वार्षिक योजना	
		व्यय नववी पंचवार्षिक योजना	VIIIth Five Year Plan 1992-97		Annual Plan 1996-97	
(1)	(2)	Approved outlay IXth Five Year Plan (1997-2002)	मान्य नियत व्यय Approved Outlay	प्रत्यक्ष खर्च Actual expenditure	सुधारित नियत व्यय Revised outlay	प्रत्यक्ष खर्च Actual expendi- ture
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1	कृषी व सलग्न सेवा	2,247.89	1,350.22	1,470.61	390.71	357.13
2	ग्राम विकास	3,901.95	1,709.83	2,836.44	759.96	666.41
3	विशेष क्षेत्र विकास कार्यक्रम	236.00	216.56	260.72	46.76	38.72
4	पाटबंधारे व पूरनियंत्रण	13,437.69	3,329.10	5,668.34	1,050.24	1,219.58
5	विद्युत विकास	6,881.79	4,579.98	5,864.09	1,416.57	1,576.58
6	उद्योग व खाणकाम	1,109.77	814.96	941.90	316.80	279.04
7	वाहतूक व दळणवळण	4,183.55	1,739.23	2,015.36	600.02	579.11
8	शास्त्रीय सेवा, पर्यावरण व तंत्रशास्त्र	16.21	8.11	6.57	3.56	1.92
9	सर्वसाधारण आर्थिक सेवा	1,230.95	386.02	670.10	245.74	190.65
10	सामाजिक व सामूहिक सेवा	10,202.89	4,022.18	4,654.27	1,866.91	1,516.28
11	सर्वसाधारण सेवा	380.50	201.36	263.04	64.35	37.37
12	इतर सेवा	1,295.81	162.95	1,100.22	416.91	394.10
एकूण		45,125.00	18,520.00	25,751.66	7,178.53	6856.89

आधार.—नियोजन विभाग, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

ANNUAL PLANS

TABLE No. 25.1.

उप क्षेत्र निहाय सुधारित नियत व्यय आणि खर्च

SUB-SECTORWISE OUTLAY AND EXPENDITURE OF MAHARASHTRA

Rs. in crore)

वार्षिक योजना १९९७-९८ Annual Plan 1997-98		वार्षिक योजना १९९८-९९ Annual plan 1997-98	Head/Sub-head of Development
मान्य नियत व्यय Approved outlay (8)	प्रत्यक्ष खर्च Actual expenditure (9)	मान्य नियत व्यय Approved outlay (10)	(2)
313.14	298.99	330.67	Agriculture and allied services
717.42	732.40	774.46	Rural development
60.39	47.36	61.02	Special area development programme
2,733.21	2,007.11	3,062.81	Irrigation and flood control
1,458.49	1,910.16	1,418.14	Power development
105.11	112.95	112.54	Industry and minerals
590.04	736.13	2,273.23	Transport and communications
5.66	1.53	4.74	Science, technology and environment
281.91	211.32	291.14	General economic services
1,867.90	1,415.17	2,947.18	Social and community service
28.61	25.80	52.57	General services
231.31	437.78	272.23	Other services
8,393.19	7,936.70	11,600.73	Total

Source.—Planning Department, Government of Maharashtra, Mumbai.

26. राज्य वित्त/STATE FINANCE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 26.1.

राज्याची महसुली जमा/REVENUE RECEIPTS OF THE STATE

(रूपये कोटीत/Rs. incrore)

महसुलाची शीर्ष	प्रत्यक्ष Actuals 1996-97	सुधारलेले अंदाज Revised Estimates 1997-98	अर्थसंकल्प Budget Estimates 1998-99	Heads of Revenue
(1)	(2)	(3)	(4)	(1)
(ए) कर महसूल--				(A) Tax Revenue--
(ए) उत्पन्न व खर्च यांवरील कर--				(a) Taxes on Income and Expenditure--
0021 निगम करांव्यतिरिक्त उत्पन्नावरील कर ..	877.83	961.20	1,105.38	Taxes on Income other than Corportion Tax
0022 कृषि उत्पन्नावरील कर	Taxes on Agricultural Income
0028 उत्पन्न व खर्च यांवरील इतर कर ..	382.35	415.00	450.00	Other Taxes on Income and Expenditure
एकूण--(ए) ..	1,260.18	1,376.20	1,555.38	Total--(a)
(बी) मालमत्ता व भांडवली व्यवहार यांवरील कर--				(b) Taxes on Property and Capital Transactions--
0029 जमीन महसूल ..	109.96	130.00	135.00	Land Revenue
0030 मुद्रांक व नोंदणी फी ..	1,274.57	1,603.48	1,700.00	Stamps and Registration Fees
0031 संपदा शुल्क	Estate Duty
0035 शेत जमिनीव्यतिरिक्त इतर स्थावर मालमत्ते वरील कर	Taxes on Immovable Property other than Agricultural Land
एकूण--(बी) ..	1,384.53	1,733.48	1,835.00	Total--(b)

(सी) विक्रेय वस्तु व सेवा यांवरील कर--				(c) Taxes on Commodities and Services—
0039 राज्य उत्पादन शुल्क	.. 1,068.50	1,635.00	1,700.00	State Excise
0040 विक्रीकर	.. 7,290.00	8,255.00	9,190.00	Sales Tax
0041 वाहनांवरील कर	.. 613.74	700.00	600.00	Taxes on Vehicles
0042 माल व उत्तारु यावरील कर	.. 200.87	360.00	358.64	Taxes on Goods and Passengers
0043 विजेवरील कर व शुल्क	.. 403.31	557.98	579.08	Taxes and Duties on Electricity
0045 विक्रेय वस्तु व सेवा यांवरील इतर कर व शुल्क.	.. 371.67	422.31	462.06	Other Taxes and Duties on Commodities and Services.
1603 केंद्रीय उत्पादन शुल्कातील राज्याचा हिस्सा.	1,397.10	1,493.79	1,717.86	States Share of Union Excise Duties
एकूण--(सी)	.. 11,345.19	13,423.08	14,607.64	Total--(c)
एकूण--(ए)	.. 13,989.90	16,533.76	17,998.02	Total--(A)
(बी) किरांव्यतिरिक्त महसूल--				(B) Non-Tax Revenue--
(ए) इतर आर्थिक सेवा--				(a) Other Fiscal Services--
0047 इतर आर्थिक सेवा	.. 0.03	0.00	0.00	Other Fiscal Services
एकूण--(ए)	.. 0.03	0.00	0.00	Total--(a)
(बी) व्याजाच्या जमा रकमा, लाभांश व नफा--				(b) Interest Receipts, Dividends and profits- Interest Receipts.
0049 व्याजाच्या जमा रकमा	.. 2,034.53	1,500.83	1,510.55	Interest Receipts
0050 लाभांश व नफा	.. 9.27	8.50	9.00	Dividends and profits
एकूण--(बी)	.. 2,043.80	1,509.33	1,519.55	Total--(b)

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 26.1.—Contd.

(रूपये कोटीत/Rs. in crore)

(1)	(2)	(3)	(4)	(1)
(सी) करांव्यतिरिक्त इतर महसूल— (एक) सर्वसाधारण सेवा—				(c) Other Non-Tax revenue— (i) General Services—
0051 लोकसेवा आयोग	0.11	0.09	0.10	Public Service Commission
0055 पोलीस	71.67	74.58	78.30	Police
0056 तुरुंग	8.89	10.70	11.23	Jails
0057 पुरवठा व विनियोग	0.01	0.01	0.01	Supplies and Disposals
0058 लेखनसामग्री व मुद्रण	14.36	20.25	21.71	Stationery and printing
0059 सार्वजनिक बांधकामे	43.33	54.84	59.47	Public Works
0070 इतर प्रशासनिक सेवा	40.55	72.82	39.36	Other Administrative Services
0071 निवृत्तियेतने व इतर सेवानिवृत्ति लाभ यांच्या संबंधातील अंशदानाच्या व वसुलीच्या रकमा	17.23	34.00	25.00	Contributions and Recoveries towards Pension and other Retirement Benefits.
0075 संकीर्ण सर्वसाधारण सेवा	91.96	158.13	143.90	Miscellaneous General Services
एकूण—(एक)	288.11	425.42	379.08	Total—(I)
(दोन) सामाजिक सेवा—				(ii) Social Services—
0202 शिक्षण, क्रीडा, कला व संस्कृती	34.64	32.62	33.53	Education, sports, Art and Culture
0210 वैद्यकीय सेवा व सार्वजनिक आरोग्य	60.77	72.16	76.00	Medical and Public Health
0211 कुटुंब कल्याण	0.82	1.05	1.11	Family welfare
0125 पाणीपुरवठा व स्वच्छता	5.14	11.77	11.77	Water Supply and Sanitation
0216 गृहनिर्माण	9.70	11.35	11.35	Housing
0217 नगरविकास	22.99	11.55	11.70	Urban Development
0220 माहिती व प्रसिद्धी	0.52	0.45	0.48	Information and Publicity
0230 कामगार व सेवायोजन	11.87	11.38	13.39	Labour and Employment
0235 सामाजिक सुरक्षा व कल्याण	20.80	23.65	22.17	Social Security and Welfare
0250 इतर सामाजिक सेवा	7.12	4.94	5.30	Other Social Services
एकूण—(दोन)	174.37	181.92	186.80	Total—(ii)

(तीन) आर्थिक सेवा--

0401	पीकसंवर्धन	..	12.33	16.39	16.01	Crop Husbandry
0403	पशुसंवर्धन	..	3.37	3.85	4.04	Animal Husbandry
0404	दुग्धव्यवसाय विकास	..	537.22	596.53	572.00	Dairy Development
0405	मत्स्यव्यवसाय	..	2.45	3.42	3.92	Fisheries
0406	बनीकरण व वन्यजीवन	..	146.97	163.00	172.07	Forestry and wild Life
0407	लागवड	Plantation
0408	अन्न साठवण व वखार	..	1.12	0.87	0.86	Food Storage and Ware housing
0425	सहकार	..	37.49	35.02	38.32	Co-operation
0435	इतर कृषीविषयक कार्यक्रम	..	0.28	0.47	0.49	Other Agricultural Programmes
0506	जमीन सुधारणा	..	1.82	1.91	2.03	Land Reforms
0515	इतर ग्रामविकास कार्यक्रम	..	19.41	21.35	24.56	Other Rural Development Programmes
0551	डोंगराळ प्रदेश	..	1.61	Hill Areas
0575	इतर विशेष क्षेत्रीय कार्यक्रम	Other Special Areas Programme
0701	मोठे व मध्यम पाटबंधारे	..	58.00	54.15	57.38	Major and Medium Irrigation
0702	लघुपाटबंधारे	..	9.52	3.79	3.84	Minor Irrigation
0801	वीज	..	125.40	66.03	76.07	Power
0802	पेट्रोलियम	..	0.01	Petroleum
0810	उर्जेची अपारंपारिक साधने	..	0.26	0.40	0.42	Non-conventional Sources of Energy
0851	ग्रामोद्योग व लघुउद्योग	..	5.67	5.48	5.78	Village and Small Industries
0852	उद्योग	..	1.52	1.60	1.65	Industries
0853	अलोहयुक्त खाणकाम व धातुशास्त्रीय उद्योग	..	257.86	358.32	370.25	Non-ferrous Mining and Metalurgical Industries
0875	इतर उद्योग	..	0.01	0.01	0.04	Other Industries
1001	भारतीय रेल्वे	..	0.12	Indian Railways
1051	बंदरे व दीपगृहे	..	1.63	Ports and Light Houses
1054	रस्ते व पूल	..	15.83	16.86	16.94	Roads and Bridges
1055	मार्ग परिवहन	Road and Transport
1425	इतर शास्त्रीय संशोधन	Other Scientific Research
1452	पर्यटण	Tourism

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 26.1.Concl'd.

(रुपये कोटीत/Rs. incrore)

(1)	(2)	(3)	(4)	(1)
1475 इतर सर्वसाधारण आर्थिक सेवा ..	8.67	10.30	11.33	Other General Economic Services
एकूण—(तीन) ..	1,248.57	1,359.75	1,378.00	Total—(iii)
एकूण—(सी) ..	1,711.05	1,967.09	1,943.88	Total—(c)
(डी) सहाय्यक अनुदाने व अंशदाने—				(d) Grants-in-aid and Contributions—
1601 केंद्र सरकारकडून सहाय्यक अनुदाने ..	1,510.46	1,710.95	1,757.92	Grant-in-aid from Central Government
एकूण—(डी) ..	1,510.46	1,710.95	1,757.92	Total—(d)
एकूण—(बी) ..	5,265.34	5,187.37	5,221.35	Total—(b)
एकूण—महसुली जमा ..	19,255.24	21,721.13	23,219.37	Total—Revenue Receipts

आधार.—महाराष्ट्र राज्याची अर्थसंकल्पीय प्रकाशने, १९९७-९८.

Source.—Maharashtra State Budget Publications, 1997-98.

26. राज्यवित्त/STATE FINANCE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 26.2.

महसुली लेख्यावरील खर्च/EXPENDITURE ON REVENUE ACCOUNT

(रूपये कोटीत/Rs. in crore)

खर्चाची शीर्ष	प्रत्यक्ष Actual 1996-97	सुधारलेले अंदाज Revised Estimates 1997-98	अर्थसंकल्प Budget Estimates 1998-99	Heads of Expenditure
(1)	(2)	(3)	(4)	(1)
(ए) सर्वसाधारण सेवा--				(A) General Services--
(अ) राज्याची अंगे--				(a) Organs of State--
2011 संसद/राज्य/संघ राज्यक्षेत्र विधानमंडळे ..	15.25	19.29	19.95	parliament/State/Union Territory Legislatures.
2012 राष्ट्रपती/उप राष्ट्रपती/राज्यपाल/संघ राज्य क्षेत्रांचे प्रशासक.	2.21	2.38	2.34	President/Vice-president/Governor/Administrator of Union Territories.
2013 मंत्रिपरिषद ..	5.12	7.12	7.21	Council of Ministers
2014 न्यायदान ..	124.64	147.30	145.29	Administration of Justice
2015 निवडणुका ..	79.18	111.87	3.39	Elections
एकूण--(अ) ..	226.40	287.96	178.18	Total--(A)
(बी) आर्थिक सेवा--				(b) Fiscal Services--
(एक) 2020 उत्पन्न व खर्च यावरील करांची वसुली	370.62	436.66	449.42	(1) Collection of Taxes on Income and Expenditure.
एकूण--(एक) ..	370.62	436.66	449.42	Total--(1)

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 26.2.—contd.

(रूपये कोटीत/Rs. in crore)

(1)	(2)	(3)	(4)	(1)
(दोन) मालमत्ता व भांडवली व्यवहार यांवरील करांची वसुली—				(2) Collection of Taxes on Property and Capital Transactions—
2029 जमीन महसूली	71.36	70.48	65.51	Land Revenue
2030 मुद्राक व नोंदणी	21.83	26.59	26.69	Stamps and Registration
एकूण—(दोन)	93.19	97.07	92.20	Total—(ii)
(तीन) विक्रेय वस्तु सेवा यांवरील करांची वसुली—				(3) Collection of Taxes on Commodities and Services—
2039 राज्य उत्पादन शुल्क	16.31	17.29	18.05	State Excise
2040 विक्रीकर	952.52	1,152.56	1,350.18	Sales Tax
2045 वाहनावरील कर	367.64	499.89	418.40	Taxes on Vehicles
2046 विक्रेय वस्तू व सेवा यांवरील इतर कर व शुल्क	144.00	190.01	194.55	Other Taxes and Duties on Commodities and Services :
एकूण—(तीन)	1,480.47	1,859.75	1,981.18	Total—(iii)
इतर आर्थिक सेवा—				(4) Other Fiscal Services
2047 इतर आर्थिक सेवा	18.67	24.60	27.30	Other Fiscal Services
एकूण—(चार)	18.67	24.60	27.30	Total—(iv)
एकूण—(बी)	1,962.95	2,418.08	2,550.10	Total—(b)

(सी) व्याज प्रदान व ऋण सेवा—				(c) Interest payment and servicing of debts.—	
2048	ऋण कमी करणे किंवा ऋणप्रतिबंधन यांस ..	547.60	688.91	810.30	Appropriation for reduction or avoidance of debts.
2049	व्याज प्रदान ..	2,447.21	2,970.64	3,679.89	Interest payments.
एकूण—(सी) ..		2,994.81	3,659.55	4,490.19	Total—(c)

(डी) प्रशासकीय सेवा—				(d) Administrative services—	
2051	लोकसेवा आयोग ..	6.04	6.07	6.14	Public service commission
2052	सचिवालय-सर्वसाधारण सेवा ..	33.52	40.61	94.22	Secretariate General Services.
2053	जिल्हा प्रशासन ..	399.37	434.94	431.69	District Administration.
2054	कोषागार व लेखा प्रशासन ..	34.43	38.22	41.01	Treasure and Account Administration
2055	पोलीस ..	1,031.69	1,154.29	1,125.09	Police
2056	तुरुंग ..	39.20	42.29	41.31	Jails
2057	पुरवठा व विनियोग ..	0.43	0.56	0.53	Supply and Disposals
2058	लेखनसामुग्री व मुद्रण ..	60.87	65.36	63.03	Stationary and Printing
2059	सार्वजनिक बांधकामे ..	215.69	204.29	194.98	Public Works
2070	इतर प्रशासनिक सेवा ..	39.11	81.25	5,123.38	Other Administration Services
एकूण—(डी) ..		1,860.35	2,067.88	7,121.38	Total—(d)

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 26.2.—Contd.

(रुपये कोटीत/Rs. in crore)

(1)	(2)	(3)	(4)	(1)
(इ) निवृत्तिवेतने व संकीर्ण सर्वसाधारण सेवा—				(e) Pensions and Miscellaneous General Services.—
2071	निवृत्तिवेतने व इतर सेवानिवृत्ति लाभ .. 790.15	948.28	1,045.73	Pension and Other Retirement benefits.
2075	संकीर्ण सर्वसाधारण लाभ .. 28.84	36.15	428.22	Miscellaneous General Services.
	एकूण—(इ) .. 818.99	984.43	1,473.95	Total—(e)
	एकूण—(ए) .. 7,863.50	9,417.90	15,813.80	Total—(A)
(बी) सामाजिक सेवा—				(B) Social Services—
(ए) शिक्षण, क्रीडा, कला व संस्कृती—				(a) Education Sport, Art and Culture
2202	सर्वसाधारण शिक्षण .. 3,907.93	4,366.38	4,286.62	General Education
2203	तांत्रिक शिक्षण .. 168.81	202.28	192.80	Technical Education
2204	क्रीडा व युवक सेवा .. 37.03	118.41	124.41	Sports and Youth Services
2205	कला व संस्कृती .. 29.66	52.51	46.59	Art and Culture
	एकूण—(ए) .. 4,143.43	4,739.58	4,650.42	Total—(a)
(बी) आरोग्य व कुटुंब कल्याण—				(a) Health and Family Welfare—
2210	वैद्यकीय सेवा व सार्वजनिक आरोग्य .. 877.68	937.05	948.50	Medical and Public Health
2211	कुटुंब कल्याण .. 126.56	128.95	158.02	Family Welfare
	एकूण—(बी) .. 1,004.24	1,066.00	1,106.52	Total—(b)

(सी) पाणीपुरवठा, स्वच्छता, गृहनिर्माण व नगरविकास—				(c) <i>Water Supply, Sanitation, Housing and Urban Development—</i>		
2215	पाणीपुरवठा आणि स्वच्छता	.. 466.13	714.72	623.91	Water Supply and Sanitation	
2216	गृहनिर्माण	.. 155.36	184.83	175.73	Housing	
2217	नगरविकास	.. 208.98	298.60	331.95	Urban Development	
		एकूण—(सी)	.. 830.47	1,198.15	1,131.59	Total—(c)
(डी) माहिती व ध्वनिकेपण				(d) <i>Information and Broadcasting—</i>		
2220	माहिती व प्रसिद्धी	.. 13.94	16.00	17.63	Information and Publicity	
		एकूण—(डी)	.. 13.94	16.00	17.63	Total—(d)
(इ) अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती व इतर मागासवर्गीयांचे कल्याण—				(e) <i>Welfare of Scheduled Castes, Scheduled Tribes and Other Backward Classes—</i>		
2225	अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती व इतर. . मागासवर्गीयांचे कल्याण.	.. 385.84	511.46	538.12	Welfare of Scheduled Castes, Scheduled Tribes and Other Backward Classes	
		एकूण—(इ)	.. 385.84	511.46	538.12	Total—(e)

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 26.2.—Contd.

(रूपये कोटीत/Rs. in crore)

(1)	(2)	(3)	(4)	(1)
(एफ) कामगार व कामगार कल्याण—				(f) Labour and Labour Welfare—
2230 कामगार व सेवायोजन ..	146.82	200.18	173.78	Labour and Employment
एकूण—(एफ) ..	146.82	200.18	173.78	Total—(f)
(जी) समाजकल्याण आणि पोषण आहार—				(g) Social Welfare and Nutrition—
2235 सामाजिक सुरक्षा व कल्याण ..	223.59	240.72	245.64	Social Security and Welfare
2236 पोषण आहार ..	164.28	84.08	196.91	Nutrition
2245 नैसर्गिक आपत्तीच्या निवारणासाठी सहाय्य ..	469.20	353.39	205.92	Relief on account of natural Calamities
एकूण—(जी) ..	857.07	678.19	648.47	Total—(g)
(एच) इतर—				(h) Others—
2250 इतर सामाजिक सेवा ..	1.28	2.22	2.22	Other Social Services
2251 सचिवालय सामाजिक सेवा ..	14.24	15.66	18.69	Secretariat- Social Services
एकूण—(एच) ..	15.52	17.88	20.91	Total—(h)
एकूण—(बी) ..	7,397.33	8,427.44	8,287.44	Total—(B)

(सी) आर्थिक सेवा

(C) Economic Services—

(ए) कृषि व संलग्न कार्यक्रम—

(a) Agriculture and Allied Services—

2401	पीक संवर्धन	..	280.05	320.08	327.07	Crop Husbandry
2402	मृद व जल संधारण	..	94.85	21.94	19.48	Soil and Water Conservation
2403	पशुसंवर्धन	..	102.35	122.68	122.29	Animal Husbandry
2404	दुग्धव्यवसाय विकास	..	735.17	643.40	622.39	Dairy Development
2405	मत्स्यव्यवसाय	..	17.48	20.33	21.66	Fisheries
2406	वनीकरण व वन्यजीवन	..	282.69	277.51	268.79	Forestry and Wild Life
2408	अन्न, साठवण व वखार	..	61.53	78.15	69.74	Food, Storage and Warehousing
2415	कृषीविषयक संशोधन व शिक्षण	..	117.50	125.78	114.70	Agricultural Research and Education
2425	सहकार	..	175.72	121.54	95.67	Co-operation
			<hr/>			
एकूण—(ए)		..	1,867.34	1,731.41	1,661.79	Total—(a)

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 26.2.—Contd.

(रूपये कोटीत/Rs. in crore)

(1)	(2)	(3)	(4)	(1)
(बी) ग्रामविकास-				(b) Rural Development—
2501 ग्रामविकाससाठी विशेष कार्यक्रम	.. 61.71	88.21	74.67	Special programmes for Rural development.
2505 ग्रामीण सेवायोजन	.. 529.32	605.64	613.42	Rural Employment
2506 जमीन सुधारणा	0.06	0.01	Land Reforms
2515 इतर ग्रामविकास कार्यक्रम	.. 278.85	379.30	309.47	Other Rural Development Programmes
एकूण—(बी)	.. 869.88	1,073.21	997.57	Total—(b)
(सी) विशेष क्षेत्र कार्यक्रम-				(c) Special Areas Programmes—
2551 डोंगराळ प्रदेश	.. 51.63	59.97	59.76	Hill Areas.
एकूण—(सी)	.. 51.63	59.97	59.76	Total—(c)
(डी) पाटबंधारे व पूर नियंत्रण-				(d) Irrigation and Flood Control—
2701 मोठे व मध्यम पाटबंधारे	.. 1,242.09	1,030.30	1,005.83	Major and Medium Irrigation
2702 लहान पाटबंधारे	.. 243.67	226.43	202.82	Minor Irrigation
2705 लाभक्षेत्र विकास	.. 28.63	34.29	37.59	Command Areas Development
2711 पूर नियंत्रण व जलनिस्सारण	.. 4.90	5.31	5.19	Flood Control and Drainage
एकूण—(डी)	.. 1,519.29	1,296.33	1,251.43	Total—(d)
(इ) ऊर्जा-				(e) Energy—
2801 वीज	.. 904.49	17.15	16.82	Power
2810 ऊर्जेची अपारंपारिक साधने	.. 7.41	9.45	12.95	Non-conventional Sources of Energy
एकूण—(इ)	.. 911.90	26.60	29.77	Total—(e)

(एफ) उद्योग व खनिज-		(f) Industry and Minerals—			
2851	ग्रामोद्योग व लघुद्योग	.. 28.29	33.07	30.85	Village and Small Industries
2852	उद्योग	.. 170.68	73.26	63.21	Industries
2853	अलोहयुक्त खाणकाम व धातुशास्त्रीय उद्योग	.. 5.27	5.37	8.02	Non-ferrous Mining and Metallurgical Industries
		<hr/>			
	एकूण—(एफ)	.. 204.24	111.70	102.08	Total—(f)

(जी) वाहतूक-		(g) Transport—			
3001	भारतीय रेल्वे-धोरणनिश्चिती, संचालन, संशोधन व इतर संकीर्ण संघटना.	.. 0.33	0.25	0.28	Indian railways-Policy formulation Direction, Research and Miscellance Organisation
3051	बंदरे व दीपगृहे	.. 4.96	8.69	11.22	Ports and Light Houses
3053	नागरी विमान चालन	1.00	1.14	1.10	Civil Aviation
3054	मार्ग व पूल	17.83	8.10	7.76	Roads and Bridges
3055	मार्ग परिवहन	3.64	4.16	4.16	Road Transport
3056	अंतर्देशीय जल परिवहन	0.06	0.07	0.53	Inland Water Transport
		<hr/>			
	एकूण—(जी)	.. 27.82	22.41	28.05	Total—(g)

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 26.2.—*Concl'd.*

(रूपये कोटीत/Rs. in crore)

(1)	(2)	(3)	(4)	(1)
(आय) विज्ञान, तंत्रशास्त्र व पर्यावरण-				(i) <i>Science, Technology and Environment—</i>
3402 अंतराळ संशोधन ..	0.08	0.02	0.05	Space Research
3425 इतर वैज्ञानिक संशोधन ..	0.69	0.83	2.62	Other Scientific Research
3435 पासिस्थितिकी व पर्यावरण	2.25	3.79	32.61	Ecology and Environment
एकूण—(आय) ..	3.02	4.64	35.28	Total—(i)
(जे) सर्वसाधारण आर्थिक सेवा-				(j) <i>General Economic Services—</i>
3451 सचिवालय-आर्थिक सेवा ..	29.40	31.46	34.82	Secretariat-Economic Services
3452 पर्यटन ..	1.82	7.48	10.35	Tourism
3454 जनगणना सर्वेक्षण व सांख्यिकी	6.05	6.92	10.19	Census Survey and Statistics
3456 नागरी पुरवठा ..	0.04	0.05	0.16	Civil Supplies
3475 इतर सर्वसाधारण आर्थिक सेवा	5.61	6.84	6.72	Other General Economic Services
एकूण—(जे) ..	42.92	55.45	62.24	Total—(j)
एकूण—(सी) ..	5,498.04	4,381.72	4,227.97	Total—(c)

(डी) सहाय्यक अनुदाने व अंशदाने—				(D) Grants-in-aid and Contributions—	
3604	स्थानिक संस्था व पंचायत राज्य संस्था यांना नुकसानभरपाईच्या व अभिहस्तांकित रकमा देणे	86.93	163.62	111.26	Compensation and Assignments to Local Bodies and Panchayati Raj Institutions.
3606	साहाय्यकारी साहित्य व साधनसामग्री	Aid Material and Equipments
एकूण—(डी)		86.93	163.62	111.26	Total—(D)
एकूण—महसुली लेखावतील खर्च		20,845.80	22,390.68	28,440.47	Total—Expenditure on Revenue Account

आधार.— महाराष्ट्र राज्याची अर्थसंकल्पीय प्रकाशने, १९९७-९८.

Source.— Maharashtra State Budget Publications, 1997-98.

26. राज्य वित्त/STATE FINANCE
तक्ता क्रमांक/TABLE No. 26.3.
राज्याच्या अर्थसंकल्पांचे पृथःकरण
ANALYSIS OF STATE GOVERNMENT BUDGET

(रुपये कोटीत/Rs. in crore)

बाब	प्रत्यक्ष Actuals 1996-97	सुधारलेले अंदाज Revised Estimates 1997-98	अर्थसंकल्प Budget Estimates 1998-99	Item
(1)	(2)	(3)	(4)	(1)
एक-महसुली लेखाशीर्षाखालील जमा--				<i>Receipts on Revenue Account--</i>
(अ) कर महसूल	.. 13,989.90	16,533.76	17,998.02	(a) Tax Revenue
(ब) कराव्यतिरिक्त महसूल	.. 5,265.34	5,187.37	5,221.35	(b) Non-Tax Revenue
एकूण--(एक)	.. 19,255.24	21,721.13	23,219.37	Total--(1)
दोन- भांडवली लेखावरील जमा	.. 6,028.57	6,690.62	10,966.71	Receipts on Capital Account
एकूण जमा--(एक + दोन)	.. 25,283.81	28,411.75	34,186.08	Total Receipts (I + II)
तीन-महसुली लेखाशीर्षावरील खर्च--				<i>Expenditure on Revenue Account--</i>
(अ) विकास खर्च	.. 14,795.78	15,102.19	14,932.63	(a) Development Expenditure
(ब) विकासेतर खर्च	.. 3,055.20	3,628.94	9,017.64	(b) Non-Development Expenditure
(क) ऋण सेवा	.. 2,994.82	3,659.55	4,490.20	(c) Debt Services
एकूण--(तीन)	.. 20,845.80	22,390.68	28,440.47	Total--(III)

चार. भांडवली खर्च--			IV. Capital Expenditure--			
(अ) महसुली लेख्याबाहेरील भांडवली खर्च ..	2,719.85	3,461.33	2,160.61	(a) Capital Expenditure outside the Revenue Account.		
(ब) कर्ज व ऋण विभागावरील खर्च ..	1,689.10	1,962.73	3,460.43	(b) Disbursements on Loans and Debt Section.		
एकूण--(चार) ..			4,408.95	5,424.06	5,621.04	Total--(IV)
एकूण खर्च--(तीन + चार) ..			25,254.75	27,814.74	34,061.51	Total expenditure (III + IV)

आधार.--महाराष्ट्र राज्याची अर्थसंकल्पीय प्रकाशने, १९९७-९८.

Source.--Maharashtra State Budget Publications, 1997-98.

27. राज्य उत्पन्न/STATE INCOME

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 27.1.

चालू आणि स्थिर किंमतीनुसार राज्य उत्पन्न

STATE INCOME AT CURRENT AND CONSTANT PRICES

विभाग	राज्य उत्पन्न/State income				Sector
	1996-97*		1997-98@		
	चालू किमतीनुसार At current prices	१९९३-९४ च्या स्थिर किमतीनुसार At constant prices (1993-94)	चालू किमतीनुसार At current prices	१९९३-९४ च्या स्थिर किमतीनुसार At constant prices (1993-94)	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(1)
1. उत्पन्न (कोटी रुपयांत)---					<i>Income (Rs. in crore)---</i>
(अ) कृषि, वन उद्योग, मत्स्योद्योग आणि खाणी.	31,690	24,557	31,394	22,173	(A) Agriculture forestry, fisheries, mining and quarrying.
(ब) कारखाने, बांधकाम, वीज, गॅस आणि पाणी- पुरवठा	47,924	38,351	55,106	42,471	(B) Manufacturing, construction, electricity, gas and water supply.
(क) परिवहन, साठवण व दळणवळण, व्यापार, हॉटेल आणि उपहारगृहे.	35,698	27,253	42,781	29,726	(C) Transport, storage and communication trade, hotels and restaurants.
(ड) बँका व विमा उद्योग, स्थावर मालमत्ता व रहत्या घरांची मालकी, व्यावसायिक सेवा, सार्वजनिक प्रशासन आणि इतर सेवा.	46,156	34,482	52,458	37,972	(D) Banking and insur- ance, real estate and ownership of dwellings, business, services, public administration & other services.
एकूण	1,61,470	1,24,643	1,81,739	1,32,342	.. Total
11. दरडोई राज्य उत्पन्न (रुपयामध्ये)	18,488	14,271	20,521	14,943	<i>per capita State Income (in Rs.)</i>

*अस्थायी/Provisional

@प्राथमिक/Preliminary.

आधार.—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Mumbai.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 28.1.

**2. संकीर्ण/
तक्ता क्रमांक/
नियंत्रित बाजारपेठा/
(३० सप्टेंबर १९९८ रोजी/**

अनु क्रमांक Serial No.	जिल्हा	नियंत्रित बाजारपेठाची नावे
(1)	(2)	(3)
1	बृहन्मुंबई	मुंबई
2	ठाणे	मुरबाड, शहापूर, भिवंडी, पालघर, कल्याण, वसई, उल्हासनगर.
3	रायगड	कर्जत, पनवेल, पेण, रोहा, खाल्मपूर (खोपोली), महाड, अलिबाग, माणगाव, मुरुड.
4	रत्नागिरी	रत्नागिरी.
5	सिंधुदुर्ग	...
6	नाशिक	घोटी, लासलगाव, मालेगाव, नांदगाव, सिन्नर, सटाणा, येवला, नाशिक, कळवण, चांदवड, मनमाड, दिंडोरी पिंपळगाव (वसवत).
7	धुळे	धुळे, दोंडाईचा, शिरपूर, नंदुरबार, शहादा, साक्री, नवापूर, तळोदा.
8	नंदुरबार	नंदुरबार, नवापूर, शहादा, तळोदे
9	जळगाव	जामनेर, धरणगाव, अमळनेर, जळगाव, पारोळा, चाळीसगाव, चोपडा, बोदवड, पाचोरा, रावेर, भुसवळ, यावल.
10	अहमदनगर	अहमदनगर, कोपरगाव, श्रीरामपूर, राहुरी, संगमनेर, शेवगाव, पाथडी, जामखेड, श्रीगोंदा, नेवासा, पारनेर, कर्जत, अकोले.
11	पुणे	बारामती, खेड, निरा, भोर, पुणे, शिरूर, इदापूर, जुन्नर, दौंड, मंजर, तळेगाव-दाभाडे.
12	सातारा	कोरेगाव, कराड, फलटण, सातारा, वडूज, पाटण, लोणद, दहीवडी, वाई.
13	सांगली	सांगली, तासगाव, इस्लामपूर, विटा, आटपाडी
14	सोलापूर	सोलापूर, मोहोळ, करमाळा, कुर्डूवाडी, अक्कलकोट, बार्शी अकलूज, पंढरपूर, मगळवेढा, सांगोला.
15	कोल्हापूर	कोल्हापूर, गडहिंग्लज, जयसिंगपूर, वडगाव (पेट)
16	औरंगाबाद	औरंगाबाद, वैजापूर, लासुर स्टेशन, पैठण, कन्नड, सिल्लोड, गंगापूर, सोयगाव.
17	जालना	जालना, अंबड, भोकरदन, मठा, परतूर.

MISCELLANEOUS

TABLE No. 28.1.

REGULATED MARKETS

As on 30th September 1998)

District	Names of regulated markets
(2)	(3)
Brihan Mumbai	.. Mumbai.
Thane	.. Murbad, Shahapur, Bhiwandi, Palghar, Kalyan, Vasai, Ulhasnagar.
Raigad	.. Karjat, Panvel, Pen, Roha, Khalapur (Khopoli), Mahad, Alibag, Mangaon, Murud.
Ratnagiri	.. Ratnagiri.
Sindhudurg
Nashik	.. Ghoti, Lasalgaon, Malegaon, Nandgaon, Sinnar, Satana, Yevla, Nashik, Kalwan, Chandwad, Manmad Dindori Pimpalgaon (Basbat)
Dhule	.. Dhule, Dondaicha, Shirpur, Nandurbar, Shahada, Sakri, Nawapur, Taloda.
Nandurbar	.. Nandurbar, Nawapur, Shahada, Taloda.
Jalgaon	.. Jamner, Dharangaon, Amalner, Jalgaon, Parola, Chalisgaon, Chopda, Bodwad, Pachora, Raver, Busawal, Yawal.
Ahmadnagar	.. Ahmednagar, Kopergaon, Shrirampur, Rahuri, sangamner, Shevgaon, Pathardi, Jamkhed, Shrigonda, Nevasa, Parner, Karjat, Akole.
Pune	.. Baramati, Khed, Nira, Bhor, Pune, Shirur, Indapur, Junnar, Daund, Manchar, Talegaon-Dabhade.
Satara	.. Koregaon, Karad, Phaltan, Satara, Vaduj, Patan, Lonand, Dahiwadi, Wai.
Sangli	.. Sangli, Tasgaon, Islampur, Khanapur-Vita, Atpadi.
Solapur	.. Solapur, Mohol, Karmala, Kurduwadi, Akkalkot, Barshi, Akluj, Pandhrpur, Mangalvedha, Sangola.
Kolhapur	.. Kolhapur, Gadhinglaj, Jaysingpur, Vadgaon (Peth).
Aurangabad	.. Aurangabad, Vaijapur, Lasur Station, Paithan, Kannad, Sillod, Gangapur, Soyegaon.
Jalana	.. Jalna, Ambad, Bhokardan, Mantha, Partur.

अनु. क्रमांक		
Serial No.	जिल्हा	नियंत्रित बाजारपेठांची नावे
(1)	(2)	(3)
18	परभणी	परभणी, मानवत, सैलू, गंगाखेड, पूर्णा.
19	हिंगोली	हिंगोली, आखाडा, बाळापूर, बसमत, कळमनूरी, सेनगांव जवळ बाजार
20	बीड	बीड, आंबेजोगाई, किल्लधारूर, गेवराई, मांजलगाव, परळी-वैजनाथ, कडा, पाटोदा, केज.
21	नांदेड	नांदेड, मुदखेड, उमरी, धर्माबाद, भोकर, किनवट, हदगाव, लोहा, देगतूर, मुखेड, कुंडलवाडी, नायगाव, कंधार, हिमायतनगर, हनेगाव.
22	उस्मानाबाद	कळंब, उस्मानाबाद, मुरुम, परंदा, भूम, तूळजापूर, उमरगा.
23	लातूर	लातूर, उदगीर, निलंगा, अहमदपूर, औसा, चाकूर औराद (शाहरती).
24	बुलढाणा	मलकापूर, नांदुरा, शेगाव, खामगाव, जळगाव-जामोद, देऊळगाव-राजा, चिखली, मेहकर, लोणार, संग्रामपूर, मोताळा.
25	अकोला	अकोला, अकोट, तेलहारा, मुर्तिजापूर, बाळपूर, पातूर, बाशीं-टाकळी, मनोरा.
26	वाशिम	कारंजा, मालेगाव, मंगरुळपीर, मनोरा, रिसोड, वाशिम.
27	अमरावती	अमरावती, धामणगाव रेल्वे, दर्यापूर, अंजनगाव, सुर्गी, अचलपूर बरूड, भोशी, धारणी चांदूर-बाजार, चांदूर-रेल्वे, तीवसा, नादगाव खडेश्वर.
28	यवतमाळ	यवतमाळ, घाटंजी, पांढरकवडा, दारव्हा, वणी, दिग्रस, बोरीअरब, उमरखेड, पुसद (कापूस व धान्ये) राळेगाव, बेर, महागाव मारेगाव नेरसोपत, कळंब, बाभूळगाव.
29	वर्धा	वर्धा, सिंदी, पुलगाव, आर्वा, शंभूणघाट, आष्टी समुद्रपूर.
30	नागपूर	काटोल, भिवापूर, नरखेड, सवतार, रामटेक, उमरेड, कळमेश्वर, नागपूर, मांडळ, पारशिवनी.
31	भंडारा	भंडारा, आमगाव, लाखणी, पवनी, तुमसर, लाखणदूर, मोहाडी.
32	गोंदिया	गोंदिया, तिरोडा, आमगाव, अर्जुनी, मोरगांव, मोरगाव.
33	चंद्रपूर	चंद्रपूर, वरोरा, मुल, ब्रह्मपुरी, सिंदेवाही, नागभिड राजुरा, चिमुर, गोंडपिपरी भद्रावती सावली.
34	गडचिरोली	गडचिरोली, आरमोरी, अहेरी.

आधार.—पणन उप संचालक, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

TABLE No. 28.1.—*contd.*

District	Names of regulated markets
(2)	(3)
Parabhani .	Parbhani, Manwat, Sailu, Gangakhed, Purna.
Hingoli	Hingoli, Akhada-Balapur, Basmath, Pathri, Kalamnuri, Sengaon, Javlmarket, Jintur.
Beed	Beed, Ambejogai, Kilk Dharur, Georai, Manjalegaon, Parli-Vaijnath, Kada, Patoda, Kej.
Nanded	Nanded, Mudkhed, Umuri, Dharmabad, Bhokar, Kinwat, Hadgaon, Loha, Deglur, Mukhed, Kundalvadi, Naigaon, Kandhar Himayatanager Hanegaon .
Osmanabad	Kalamb. Osmanabad, Murum, Paranda, Bhoom, Tuljapur, Umruga.
Latur	Latur, Udgir, Nilanga, Ahmedpur, Deoni cattle market, Ausa, Handargulli-cattle market, Renapur-cattle market, Chakur.
Buldana	Malkapur, Nandura, Shegaon, Khamgaon, Jalgaon-Jamod, Deulgaon, Hraja, Chikhli, Mehkar, Lonar, Sangrampur, Mutala.
Akola	Akola, Akot, Telhara, Murtijapur, Balapur, Patur, Barshi-Talai, Manoga.
Washim	Karanja, Malegaon, Mangrulpir, Manora, Risod, Washim.
Amravati	Amravati, Dhamangaon Railway, Daryapur, Anjangaon, Surji Achalpur, Warud, Morshi, Dharani, Chandur Bazar, Chandur Railway, Tiwsa, Nandgaon Khandeshar.
Yavatmal	Yavatmal, Ghatanji, Pandharkaoda, Darwha, Wani, Digras, Bori-Arab, Umarched, Pusad (Cotton and grain) Relegon, Nere, Mangaon, Maregaon Nersopant-Kalamb, Babbhulgaon.
Wardha	Wardha, Sindi, Pulgaon, Arvi, Hinganghat, Asti, Samudrapur.
Nagpur	Katol, Bhivapur, Narkhed, Saoner, Ramtek, Umred, Kalmeshwar, Nagpur, Mandhal, Parshivani.
Bhandara	Bhandara, Lakhani, Pavani, Tumsar, Lakshandur, Mohadi.
Gondia	Gondia, Gondiga, Tirora, Amgaon, Arjuni-Margaon, Morgaon.
Chandrapur	Chandrapur, Warora, Mul, Brahmapuri, Sindewahi, Nagbhir, Savli, Rajura, Chimur, Gondpipri, Bhadravathi, Savli.
Gadchiroli	Gadchiroli, Armori, Aheri.

Source.—Deputy Director of Marketing, Government of Maharashtra Mumbai.

28. संकीर्ण/MISCELLANEOUS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 28.2(A).

महाराष्ट्रातील आयुर्विमाविषयी माहिती

LIFE INSURANCE IN MAHARASHTRA

बाब (1)	परिमाण (2)	1996-97 (3)	Unit (2)	Item (1)
पॉलिसी	संख्या	2,241.88	Number	Policies
विम्यांची रक्कम	कोटी रूपयांत	12,319.00	Rs. in crore	Sum Assured

आधार.—भारतीय आयुर्विमा महामंडळ.

Source.—Life Insurance Corporation of India.

28. संकीर्ण/MISCELLANEOUS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 28.2(B).

महाराष्ट्रातील साधारण विम्याचा प्रत्यक्ष प्रिमियम

GROSS DIRECT PREMIUM WRITTEN IN MAHARASHTRA (कोटी रुपये / Crores Rupees)

बाब	रक्कम/Amount	Item
(1)	1996-97 1997-98 (2)	(1)
भारतीय साधारण विमा मंडळ व त्याच्या संलग्न कंपन्यांनी महाराष्ट्रात उतरविलेल्या विम्याचा प्रत्यक्ष प्रिमियम.	१,८४२.९२ २,०१२.०४	Gross direct premium written in Maharashtra by of General Insurance Corporation of India. and its subsidiary companies.

आधार.—भारतीय साधारण विमा महामंडळ.

Source.—General Insurance Corporation of India.

28. संकीर्ण/MISCELLANEOUS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 28.3.

पर्यटन विभागाने मान्यता दिलेल्या हॉटेलांची महाराष्ट्रातील संख्या

NUMBER OF HOTELS IN MAHARASHTRA APPROVED

BY THE TOURISM DEPARTMENT

1997-98

(संख्या/Number)

ठिकाण	पंचतारांकित (डिलक्स) 5 Star deluxe	पंच तारांकित 5 Star	चार तारांकित 4 Star	तीन तारांकित 3 Star	दोन तारांकित 2 Star	एक तारांकित 1 Star	Place
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(1)
मुंबई	6	7	9	21	36	9	Mumbai
पुणे	..	2	4	5	9	15	Pune
औरंगाबाद	..	3	1	2	Aurangabad
नागपूर	2	2	..	Nagpur
अहमदनगर	1	Ahmadnagar
कराड	1	1	..	Karad
कोल्हापूर	1	..	Kolhapur
माथेरान	2	2	..	Matheran
नाशिक	2	4	1	Nashik
ठाणे	2	2	Thane
एकूण	6	12	14	33	58	29	Total

आधार.—पर्यटन संचालनालय, महाराष्ट्र शासन,

पर्यटक कार्यालय, भारत सरकार, मुंबई.

Source.—Directorate of Tourism, Government of Maharashtra.

Department of Tourist, Government of India, Mumbai.

28. संकीर्ण/ MISCELLANEOUS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 28.4

हवाईमार्गे मुंबईस उतरणारे परदेशी पर्यटक

FOREIGN TOURISTS DISEMBARKING AT MUMBAI BY AIR
1998

अनुक्रमांक Serial No. (1)	नागरिकत्वाचा देश (2)	परदेशी पर्यटकांची संख्या Number of foreign tourists (3)	Country of Nationality (2)
1	उत्तर अमेरिका	3,24,920	North America
2	दक्षिण मध्य अमेरिका	23,701	South and Central America
	एकूण अमेरिका खंड	3,48,621	Total America
3	पश्चिम युरोप	8,53,411	Western Europe
4	पूर्व युरोप	48,243	Eastern Europe
	एकूण युरोप खंड	9,01,654	Total Europe
5	आफ्रिका	1,10,708	Africa
6	पश्चिम आशिया	95,589	West Asia
7	दक्षिण आशिया	1,74,958	South Asia
8	दक्षिण पूर्व आशिया	1,33,524	South-East Asia
9	पूर्व आशिया	1,29,366	East Asia
	एकूण आशिया	5,33,437	Total Asia
10	ऑस्ट्रेलिया	80,212	Australia
11	राष्ट्रीयता नसलेले	183	Stateless
	एकूण	12,74,815	Grand Total

आधार.—भारत पर्यटक आकडे, भारत सरकार.

Source.—India Tourist Statistics, Government of India.

28. संकीर्ण/MISCELLANEOUS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 28.5.

महाराष्ट्र राज्यातील कच्च्या (क्रूड) तेलांचे उत्पादन

PRODUCTION OF CRUDE OIL IN MAHARASHTRA STATE

(०'०० टनांत/Tonnes)

वर्ष/ Year	मुंबई हाय किनारा Off shore Mumbai High
(1)	(2)
1976-77	406
1977-78	2,074
1978-79	3,310
1979-80	4,422
1980-81	4,985
1981-82	7,975
1982-83	12,877
1983-84	17,392
1984-85	20,136
1985-86	20,823
1986-87	20,618
1987-88	20,164
1988-89	21,112
1989-90	21,716
1990-91	21,191
1991-92	18,963
1992-93	15,746
1993-94	15,375
1994-95	20,226
1995-96	22,665
1996-97	20,183
1997-98*	19,863

*अस्थायी/Provisional.

आधार.—अर्थ व सांख्यिकी विभाग, मिनिस्ट्री ऑफ पेट्रोलियम ऑफ नैसर्गिक वायू, भारत सरकार, नवी दिल्ली.

Source.—Economics and Statistics Division Ministry of Petroleum and Natural Gas, Government of India, New Delhi.

28. संकीर्ण/MISCELLANEOUS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 28.6.

महाराष्ट्र राज्यातील नैसर्गिक वायुंचे साठे, एकूण उत्पादन व वापर
RESERVES, GROSS PRODUCTION AND UTILISATION OF NATURAL GAS IN
MAHARASHTRA STATE

वर्ष/Year	मुंबई हाय किनारा/Off shore Mumbai High		
	साठे** (अब्जघन मीटर) Reserves (Bn. Cubic Metres)	एकूण उत्पादन (दशलक्ष घन मीटर) Gross production (Million Cu. Metres)	वापर (दशलक्ष घनमीटर) Utilisation (Mn. Cu. Metres)
(1)	(2)	(3)	(4)
1976-77 ...	148.08	48	...
1978-79 ...	264.64	386	204
1979-80 ...	270.96	542	372
1980-81 ...	329.04	673	307
1981-82 ...	330.62	1,345	671
1982-83 ...	377.21	2,357	1,400
1983-84 ...	377.80	3,259	1,834
1984-85 ...	368.55	4,408	2,515
1985-86 ...	377.69	5,180	3,067
1986-87 ...	400.99	6,705	5,042
1987-88 ...	411.09	8,259	5,820
1988-89 ...	440.47	9,731	6,944
1989-90 ...	457.36	13,087	8,585
1990-91 ...	483.50	14,082	10,035
1991-92 ...	479.77	14,394	11,378
1992-93 ...	465.13	13,352	12,453
1993-94 ...	454.56	13,356	12,472
1994-95 ...	406.47	14,138	13,150
1995-96 ...	377.17	16,579	15,966
1996-97 ...	413.75	16,794	15,975
1997-98* ...	398.34	18,102	17,226

**अस्थायी/Provisional.

*कॅलेंडर वर्ष/Calender Year.

आधार.—अर्थ व सांख्यिकी विभाग, मिनिस्ट्री ऑफ पेट्रोलियम ऑफ नैसर्गिक वायू, भारत सरकार, नवी दिल्ली.

Source.—Economics and Statistics Division Ministry of Petroleum and Natural Gas, Statistics, Government of India, New Delhi.

28. संकीर्ण/MISCELLANEOUS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 28:7.

द्रवीभूत पेट्रोलियम वायूचे महाराष्ट्रातील घरगुती ग्राहक
LPG DOMESTIC CUSTOMERS IN MAHARASHTRA

(हजारत/in thousand)

कंपनीचे नाव (1)	ग्राहकाची संख्या No. of Customers			Name of company (1)
	1st April 1996	1st April 1997	1st April 1998	
	(2)			
भारतीय तेल महामंडळ मर्यादित	228	263	318	Indian Oil Corporation Limited.
हिंदुस्तान पेट्रोलियम महामंडळ मर्यादित	1,759	2,112	2,410	Hindustan Petroleum Corpora- tion Limited.
भारत पेट्रोलियम महामंडळ मर्यादित	2,133	2,381	2,695	Bharat Petroleum Corporation Limited.
एकूण	4,119	4,756	5,423	Total

आधार.—अर्थ व सांख्यिकी विभाग, मिनिस्ट्री ऑफ पेट्रोलियम ऑफ नैसर्गिक वायू स्टॅटिस्टिक्स, भारत सरकार, नवी दिल्ली.
Source.—Economics and Statistics Division Ministry of Petroleum and Natural Gas,
Statistics, Government of India, New Delhi.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 29.1

२९. निवडक निर्देशकांचा कल/

तक्ता क्रमांक/

शेती/

(क्षेत्राचे आकडे हजार हेक्टर व उत्पादनाचे आकडे हजार मे. टनात आहेत/

अनुक्रमांक		1960-61	1965-66	1970-71	1975-76
Serial	बाब	(3)	(4)	(5)	(6)
No.	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1	एकूण भौगोलिक क्षेत्र (गावपत्रकांनुसार)	30,758	30,769	30,766	30,758
2	लागवड केलेले निव्वळ-क्षेत्र	17,878	18,135	17,668	18,262
3	लागवड केलेले एकूण क्षेत्र	18,823	18,972	18,737	19,664
4	ओलिताखालील एकूण क्षेत्र	1,220	1,388	1,570	2,171
5	मुख्य पिकांखालील क्षेत्र व त्यांचे उत्पादन--				
	(अ) तांदूळ--				
	(१) क्षेत्र	1,300	1,321	1,352	1,416
	(२) उत्पादन	1,369	884	1,662	2,286
	(ब) गहू--				
	(१) क्षेत्र	907	833	812	1,169
	(२) उत्पादन	401	280	440	1,199
	(क) ज्वारी--				
	(१) क्षेत्र	6,284	6,057	5,703	6,664
	(२) उत्पादन	4,224	2,295	1,557	3,466
	(ड) बाजरी--				
	(१) क्षेत्र	1,635	1,828	2,039	1,808
	(२) उत्पादन	489	370	824	560

TRENDS IN SELECTED INDICATORS

TABLE No. 29.1.

AGRICULTURE

Area in thousand hectares and outturn in thousand tonnes)

1980-81 (7)	1985-86 (8)	1990-91 (9)	1995-96* (10)	1997-98* (11)	Item (2)
30,758	30,758	30,758	30,758	30,758	Total geographical area according to village papers.
18,299	18,223	18,565	17,911	17,761	Net area sown
19,642	20,569	21,859	21,327	21,740	Gross cropped area
2,415	2,420	3,319	3,287	3,350	Gross area irrigated
Area and outturn of principal crops—					
(a) Rice—					
1,459	1,536	1,597	1,517	1,477	(i) Area
2,315	2,160	2,345	2,563	2,395	(ii) Outturn
(b) Wheat—					
1,063	888	867	702	747	(i) Area
886	652	909	898	671	(ii) Outturn
(c) Jowar—					
6,469	6,628	6,300	5,557	5,500	(i) Area
4,409	3,918	5,929	4,982	3,780	(ii) Outturn
(d) Bajri—					
1,534	1,717	1,940	1,665	1,671	(i) Area
697	420	1,115	965	1,119	(ii) Outturn

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
मुख्य पिकाखालील क्षेत्र व त्यांचे					
उत्पादन—पुढे यातू					
(ई) एकूण तृणधान्ये (इतर धान्ये धरून)—					
(१) क्षेत्र	...	10,606	10,512	10,320	10,931
(२) उत्पादन	...	6,755	4,037	4,737	7,869
(फ) एकूण कडधान्ये—					
(१) क्षेत्र	...	2,349	2,330	2,566	2,914
(२) उत्पादन	...	989	657	677	1,168
(ग) ऊस—					
(१) क्षेत्र	...	155	171	204	268
(२) उत्पादन (ऊसात)	...	10,404	10,080	14,433	20,534
(घ) कापूस—					
(१) क्षेत्र	...	2,500	2,716	2,750	2,307
(२) उत्पादन (लिटमध्ये)	...	288	179	82	133
(छ) भुईमूग—					
(१) क्षेत्र	...	1,083	1,117	904	854
(२) उत्पादन	...	800	473	586	693
(ज) तंबाखू—					
(१) क्षेत्र	...	25	13	12	11
(२) उत्पादन	...	12	6	5	5
शेती उत्पादनाचे निर्देशांक—					
(१९७९-८२=१००)					
(१) अन्नधान्ये	...	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
(२) अन्नधान्येतर	...	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
(३) सर्व पिके	...	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.

TABLE No. 29.1.—*concl'd.*

(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(2)
					Area and outturn of Principal Crops— <i>Contd.</i>
					(e) All cereals (including other cereals)
10,976	11,209	11,136	9,970	9,907	(i) Area
8,647	7,554	10,740	10,007	8,469	(ii) Outturn
					(f) All pulses—
2,715	2,840	3,257	3,305	267	(i) Area
825	1,156	1,441	1,661	1,191	(ii) Outturn
					(g) Sugarcane—
319	355	536	580	460	(i) Area
23,706	23,268	38,154	46,656	38,174	(ii) Outturn (cane)
					(h) Cotton—
2,550	2,709	2,721	3,065	3,139	(i) Area
208	338	319	476	298	(ii) Outturn (in lint)
					(i) Groundnut—
695	670	864	511	533	(i) Area
451	491	979	576	629	(ii) Outturn
					(j) Tobacco—
12	10	8	9	9	(i) Area
8	8	8	14	14	(ii) Outturn
					Index number of agricultural production (1979-82=100)
N.A.	88.4	120.4	119.4	95.4	(i) Foodgrains
N.A.	103.7	154.5	167.9	135.7	(ii) Non-foodgrains
N.A.	95.7	136.5	142.4	114.5	(iii) All commodities

*अस्थायी/Provisional

29. निवडक निर्देशकांचा कल/TRENDS IN SELECTED INDICATORS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 29.2.

पशुधन व कुक्कूट/LIVESTOCK AND POULTRY

(हजारत/In thousand numbers)

अनुक्रमांक Serial No.	प्रकार (2)	1961 (3)	1966 (4)	1972 (5)	1978 (6)	1982 (7)	1987 (8)	1992 (9)	Category (2)
1	गाई-बैल—								Cattle—
	तीन वर्षावरील बैल ..	6,490	6,550	6,206	6,329	6,687	6,690	6,955	Males over 3 years
	तीन वर्षावरील गाई ..	4,644	4,534	4,587	4,781	5,247	5,739	5,847	Females over 3 years
	वासरे ..	4,194	3,645	3,912	4,108	4,228	4,555	4,639	Young stock
	एकूण—गाई-बैल ..	15,328	14,729	14,705	15,218	16,162	16,983	17,441	Total Cattle
2	म्हशी-रेडे—								Buffaloes
	तीन वर्षावरील रेडे ..	353	340	308	325	351	356	337	Males over 3 years
	तीन वर्षावरील म्हशी ..	1,639	1,135	1,871	2,148	2,307	2,816	3,224	Females over 3 years
	रेडके ..	1,095	967	1,122	1,425	1,313	1,583	1,887	Young stock
	एकूण—म्हशी-रेडे ..	3,087	3,042	3,301	3,899	3,972	4,755	5,447	Total buffaloes
3	मेंढरे ..	2,093	2,205	2,128	2,636	2,671	2,873	3,074	Sheep
4	शेळ्या ..	5,181	5,121	5,911	7,563	7,705	9,195	9,941	Goats
5	घोडे, शिगरे ..	105	101	58	48	49	43	40	Horses and ponies
6	इतर जनावरे ..	360	352	317	326	340	447	449	Other livestock
	एकूण—जनावरे ..	26,048	25,449	26,361	29,642	30,919	34,255	36,393	Total livestock
7	कोंबड्या, बदके वगैरे ..	10,577	9,902	12,217	18,751	19,844	24,839	32,187	Poultry

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 29.3.

29. निवडक निर्देशकांचा कल/
तक्ता क्रमांक/
उद्योग आणि खाणकाम

अनुक्रमांक Serial			1960	1965	1970	1975
No.	बाब		(3)	(4)	(5)	(6)
(1)	(2)					
1	चालू कारखान्यांची संख्या	..	8,010	9,472	9,803	11,425
2	कामगारांची दैनिक सरासरी (हजार)	..	746	903	952	1,015
3	औद्योगिक उत्पादन—					
	(१) कापूस सूत (दशलक्ष कि. ग्रॅम)	..	242	251	227	420
	(२) कापूस कापड (लाख मीटर)	..	16,747	15,654	14,411	12,983
	खनिज उत्पादन—					
	(१) कोळसा (हजार मे. टन)	..	788	1,140	1,771	3,580
	(२) कच्चे मँगनीज (हजार मे. टन)	..	187	317	216	188

*अस्थायी
+ विडी कारखान्यांचा समावेश वेगळ्या अधिनियमाखाली १९७४ पासून केलेला आहे.

TRENDS IN SELECTED INDICATORS

TABLE No. 29.3.

INDUSTRY AND MINING

1980 (7)	1985 (8)	1990 (9)	1994 (10)	1995 (11)	1997 (12)	Item (2)
15,170	18,922	23,410	25,995	27,438	28,322	Number of working factories+
1,177	1,129	1,163	1,225	1,259	1,291	Average daily number of workers (thousand No.)
						Industrial production—
249	221	238	267	258	N.A.	(i) Cotton yarn (million kg.)
12,603	10,431	8,552	7,452	6,493	N.A.	(ii) Cotton clothe (Lakh metres.)
						Mineral production—
5,300	10,792	16,030	20,429	22,701	26,174	(i) Coal (thousand tonnes).
223	238	262	281	323	303	(ii) Manganese Ore (thou- sand tonnes).

Provisional

Bidi Factories covered under separate Act, from 1974.

29. निवडक निर्देशकांचा कल/

तक्ता क्रमांक/

बीज/

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	1960-61	1965-66	1970-71	1975-76
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1	स्थापित क्षमता (हजार किलोवॅट) . .	759	1,304	2,119	2,786
2	विजेचे उत्पादन (दशलक्ष किलोवॅट . . तास)	3,268	5,635	9,134	12,052
3	विजेचा वापर (दशलक्ष किलोवॅट तास)				
	(अ) एकूण . .	2,720	4,717	7,650	9,490
	(ब) उद्योगांकरिता . .	1,853	3,297	5,312	5,935
4	महाराष्ट्र राज्य विद्युत मंडळाकडून . . वीजपुरवठा केलेल्या शहरांची व खेड्यांची संख्या (प्रत्येक वर्षाअखेरची)	853	4,665	12,752	20,112

*अस्थायी

TRENDS IN SELECTED INDICATORS

TABLE No. 29.4

ELECTRICITY

1980-81	1985-86	1990-91	1995-96	1997-98*	Item
(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(2)
4,298	7,091	8,876	10,039	10,695	Installed capacity (thousand kw.).
18,751	27,647	37,311	51,326	55,384	Electricity generated (million kwh.).
14,034	20,979	30,775	45,571	49,672	Consumption (million kwh.).
8,130	11,124	14,706	18,053	17,976	(a) Total
27,914	33,927	39,413	39,413	39,413	(b) Industrial Towns and villages electrified by M.S. Electricity Board as at the end of each year.

Provisional

29. निवडक निर्देशकांचा कल/

तक्ता क्रमांक/

सहकार/

अनुक्रमांक		1960-61	1965-66	1970-71	1975-76
Serial No.	बाब				
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1	सहकारी संस्थांची संख्या	31,565	37,405	42,603	49,651
2	त्यामधील सभासदांची संख्या (हजारांत)	4,191	6,786	8,581	11,629
3	खेळते भांडवल (कोटी रुपये)	291	712	1,490	2,788
4	प्राथमिक कृषि पत संस्थांनी दिलेले कर्ज (कोटी रुपये)	43	91	133	170

टीप.— वरील आकडे सर्व प्रकारच्या सहकारी संस्थांचे मिळून आहेत (त्यात सुपरवायझिंग युनियन, विभागीय व जिल्हा बोर्ड, विमा कंपनी, इत्यादी संस्थांचा अंतर्भाव आहे.)

TRENDS IN SELECTED INDICATORS

TABLE No. 29.5.

CO-OPERATION

1980-81	1985-86	1990-91	1995-96	1997-98	Item
(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(2)
60,747	79,291	1,04,620	1,39,089	1,40,858	Societies (No.)
14,783	20,141	26,909	35,770	38,652	Members (thousand No.)
5,210	1,085	2,418	5,044	6,414	Working capital (Crore Rs.)
250	419	800	1,510	1,694	Advances by primary agricultural credit and multipurpose societies (Crore Rs.)

Note.— The above figures relate to all types of societies. (including supervising unions
divisional and district boards and insurance societies, etc.)

29. निवडक निर्देशकांचा कल/
तक्ता क्रमांक/
परिवहन आणि दळणवळण/

अनुक्रमांक

Serial

No.	बाब	1960	1965	1970	1975	1980
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1	प्रत्येक वर्षाच्या ३१ मार्च रोजी असलेली रस्त्यांची लांबी (कि. मीटर).	37,757	48,053	62,703	1,58,928	1,38,613
2	वापरात असलेली वाहने (प्रत्येक वर्षाच्या एक जानेवारी रोजीची)--					
	(अ) मोटारी	45,328	66,363	1,08,679	1,69,895	2,13,700
	(ब) सर्व प्रकारची वाहने	89,127	1,43,497	2,57,539	4,58,214	7,25,352

TRENDS IN SELECTED INDICATORS

TABLE No. 29.6.

TRANSPORT AND COMMUNICATION

1985	1990	1995	1996	1998	Item
(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(2)
1,51,671	1,72,859	1,84,165	1,85,283	1,91,053	Length of roads as on 31st March of each year (kilometers)—
					Motor vehicles in operation (as on 1st January of each year)—
2,82,972	4,04,240	4,81,408	5,28,154	6,73,709	(a) Motor cars—
13,45,048	24,30,615	36,21,331	39,42,406	48,95,037	(b) All types of vehicles—

29. निवडक निर्देशकांचा कल/

तक्ता क्रमांक/

शिक्षण/

बाब (1)	1960-61 (2)	1965-66 (3)	1970-71 (4)	1975-76 (5)
प्राथमिक शिक्षण--				
(पूर्व-प्राथमिक व्यतिरिक्त)				
(१) संस्था (संख्या)	34,594	41,781	45,143	48,299
(२) विद्यार्थी (हजारांत)	4,178	5,535	6,229	6,993
(३) शिक्षक (हजारांत)	113	153	185	221
दुय्यम शिक्षण--				
(१) संस्था (संख्या)	2,468	4,032	5,339	5,810
(२) विद्यार्थी (हजारांत)	858	1,500	1,936	2,442
(३) शिक्षक (हजारांत)	35	57	77	96

TRENDS IN SELECTED INDICATORS

TABLE No. 29.7.

EDUCATION

1980-81 (6)	1985-86 (7)	1990-91 (8)	1995-96 (9)	1996-97 (10)	Item (2)
					Primary education— (excluding pre-primary).
51,045	54,406	57,744	63,240	62,342	(1) Institutions (No.)
8,392	9,418	10,424	11,972	11,717	(2) Students (thousand No.)
222	245	268	304	302	(3) Teachers (thousand No.)
					Secondary education—
6,119	8,177	9,992	13,865	13,646	(1) Institutions (No.)
3,309	4,585	5,794	7,843	7,615	(2) Students (thousand No.)
114	146	132	235	229	(3) Teachers (thousand No.)

29. निवडक निर्देशकांचा कल/TRENDS IN SELECTED INDICATORS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 29.8.

अखिल भारतीय घाऊक किमतीचे निर्देशांक(नवी मालिका)

ALL- INDIA WHOLESALE PRICE INDEX NUMBERS (NEW SERIES)

(आधारभूत वर्ष/Base year : 1981-82=100)

अनुक्रमांक Serial No.	वर्ष Year	मुलभूत पदार्थ Primary articles	इंधन, शक्ति, दिवाबत्ती व वंगण Fuel, power, light and lubricants	उत्पादित पक्का माल Manufactured products	सर्व वस्तू All Commo- dities
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
	भार/Weight—	(32.295)	(10.663)	(57.042)	(100.000)
1	1982-83	106.7	106.5	103.5	104.9
2	1985-86	125.7	129.8	124.5	125.4
3	1986-87	137.1	138.6	129.2	132.7
4	1987-88	152.6	143.3	138.5	143.6
5	1988-89	160.1	151.2	151.5	154.3
6	1989-90	163.6	156.6	168.6	165.7
7	1990-91	184.9	175.8	182.8	182.7
8	1991-92	218.3	199.0	203.4	207.8
9	1992-93	234.6	227.1	225.6	228.7
10	1993-94	250.9	262.4	243.2	247.8
11	1994-95	283.2	280.4	268.8	274.7
12	1995-96	304.1	285.4	293.1	295.8
13	1996-97	328.4	324.2	305.0	314.6
14	1997-98	339.5	365.7	317.5	329.8

आधार.—आर्थिक सल्लागार, उद्योग मंत्रालय, भारत सरकार, नवी दिल्ली.

Source.—Office of the Economic Advisor, Ministry of Industry, Government of India New Delhi.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 29.9.

29. निवडक निर्देशकांचा कल/

तक्ता क्रमांक/

कामगारांकरिता ग्राहक किंमतीचे निर्देशांक (नवी मालिका)/

अनुक्रमांक	केंद्र	बाब	भार	1971-72	1976-77
Serial No.			Weight		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1	मुंबई (कॅलेंडर वर्ष १९६०=१००)	अन्न	59.9	204	320
		सर्वसाधारण निर्देशांक	100.00	190	298
2	सोलापूर (कॅलेंडर वर्ष १९६०=१००)	अन्न	59.9	214	328
		सर्वसाधारण निर्देशांक	100.00	198	308
3	नागपूर (कॅलेंडर वर्ष १९६०=१००)	अन्न	53.08	210	327
		सर्वसाधारण निर्देशांक	100.00	192	295
4	पुणे (कॅलेंडर वर्ष १९६१=१००)	अन्न	50.60	189	314
		सर्वसाधारण निर्देशांक	100.00	176	287
5	नाशिक (कॅलेंडर वर्ष १९८२=१००)	अन्न	52.9
		सर्वसाधारण निर्देशांक	100.00
6	जळगाव (कॅलेंडर वर्ष १९६१=१००)	अन्न	55.98	203	319
		सर्वसाधारण निर्देशांक	100.00	188	296
7	नांदेड (कॅलेंडर वर्ष १९६१=१००)	अन्न	60.26	210	345
		सर्वसाधारण निर्देशांक	100.00	198	315
8	औरंगाबाद (कॅलेंडर वर्ष १९६१=१००)	अन्न	53.65	201	335
		सर्वसाधारण निर्देशांक	100.00	190	308
9	कोल्हापूर (कॅलेंडर वर्ष १९८२=१००)	अन्न	55.64
		सर्वसाधारण निर्देशांक	100.00
10	अकोला (कॅलेंडर वर्ष १९८२=१००)	अन्न	62.30
		सर्वसाधारण निर्देशांक	100.00

@आधारभूत वर्ष/

**पायाभूत वर्ष १९८२ मधील निर्देशांक पायाभूत वर्ष १९६०/१९६१ मध्ये रुपांतरित करण्यासाठी वापरावयाचा गुणक.

TRENDS IN SELECTED INDICATORS

TABLE No. 29.9.

CONSUMER PRICE INDEX NUMBERS FOR WORKING CLASS (NEW SERIES)

					** जोडणारा		
1981-82	1986-87	1991-92	@1996-97	@1997-98	गुणक Linking factor	Item	Centre
(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(3)	(2)
508	799	255	401	449	5.44	Food	Mumbai
460	717	234	372	412	5.12	General Index	(Calendar year 1960=100)
544	756	242	385	383	5.37	Food	Solapur
499	697	234	365	377	5.03	General Index	(Calendar year 1960=100)
505	708	229	364	378	5.24	Food	Nagpur
469	673	230	354	379	4.99	General Index	(Calendar year 1960=100)
490	717	251	406	440	4.86	Food	Pune
432	639	226	365	400	4.53	General Index	(Calendar year 1961=100)
...	...	247	379	400	...	Food	Nashik
...	...	236	361	386	...	General Index	(Calendar year 1982=100)
530	718	247	388	400	5.12	Food	Jalgaon
472	667	228	347	384	4.78	General Index	(Calendar year 1961=100)
579	749	238	374	375	5.51	Food	Nanded
523	707	234	361	372	5.01	General Index	(Calendar year 1961=100)
548	830	247	402	405	5.63	Food	Aurangabad
496	743	227	362	379	5.18	General Index	(Calendar year 1961=100)
...	...	249	402	423	...	Food	Kolhapur
...	...	230	360	388	...	General Index	(Calendar year 1982=100)
...	...	237	369	375	...	Food	Akola
...	...	229	351	365	...	General Index	(Calendar year 1982=100)

Base year : 1982=100

Linking factor for converting index number with base 1982 into with base 1960/1961.

29. निवडक निर्देशकांचा कल/
तक्ता क्रमांक/
राज्य उत्पन्न/(सुधारित मालिका)

अनुक्रमांक	बाब				
Serial No.					
(1)	(2)				
1	राज्याचे चालू किंमतीनुसार उत्पन्न--				
	(अ) राज्य उत्पन्न (कोटी रुपयांत)
	(ब) राज्य उत्पन्नाचा निर्देशांक (आधार १९९३-९४=१००)
	(क) दरडोई उत्पन्न (रुपयांत)
	(ड) दरडोई उत्पन्नाचा निर्देशांक (आधार १९९३-९४=१००)
2	राज्याचे स्थिर (१९९३-९४) किंमतीनुसार उत्पन्न				
	(अ) राज्य उत्पन्न (कोटी रुपयांत)
	(ब) राज्य उत्पन्नाचा निर्देशांक (आधार १९९३-९४=१००)
	(क) दरडोई उत्पन्न (रुपयांत)
	(ड) दरडोई उत्पन्नाचा निर्देशांक (आधार १९९३-९४=१००)

*अस्थायी/Provisinal

टीप.--दरडोई उत्पन्नाचे आकडे तयार करताना वर्षामध्ये लोकसंख्येचे आकडे वापरण्यात आले आहेत.

TRENDS IN SELECTED INDICATORS

TABLE No. 29.10.

STATE INCOME (REVISED SERIES)

1993-94*	1994-95*	1995-96*	1996-97@	1997-98@	Item
(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(2)
					I Net State Domestic Product at current prices—
1,05,197	1,19,772	1,46,010	1,61,470	1,81,739	(a) State income (Rs. in crore).
100	113.9	138.8	153.5	172.8	(b) Index No. of State income. (Base : 1993-94=100)
12,705	14,200	16,993	18,488	20,521	(c) <i>Per capita</i> State income (in Rs.)
100	111.8	133.8	145.5	161.5	(d) Index No. of <i>per capita</i> State income. (Base : 1993-94=100)
					II Net State Domestic product at constan (1993-94) prices—
1,05,197	1,06,291	1,19,875	1,24,643	1,32,342	(a) State income (Rs. in crore).
100	101.0	114.0	118.5	125.8	(b) Index No. of State income. (Base : 1993-94=100)
12,705	12,602	13,951	14,271	14,943	(c) <i>Per capita</i> income (in Rs.)
100	99.2	109.8	112.3	117.6	(b) Index No. of <i>Per capita</i> income. (Base : 1993-94=100)

@प्राथमिक/Preliminary.

Note.—While calculating *per capita* income mid-year population has been used.

रूपांतर गुणके/CONVERSION FACTORS

1. लांबी/LENGTH

फूट		सेंटीमीटर (तंतोतंत)	मीटर		वार
1 Foot	= 30.48	Centimetres	1 Metre	= 1.09361	Yard.
वार		(Exact).	किलोमीटर		मैल
1 Yard	= 0.9144	मीटर (तंतोतंत)	1 Kilometre	= 0.62137	Mile.
मैल		Metre(Exact)			
1 Mile	= 1.609344	किलोमीटर (तंतोतंत)			
		Kilometres (Exact)			

2. क्षेत्रफळ/AREA

चौ फूट		चौ. डेसीमीटर	हेक्टर		एकर
1 Square foot	= 9.2903	Square deci-	1 Hectare	= 2.47105	Acres.
		metres.			
एकर		हेक्टर	चौ. किलोमीटर		चौ. मैल
1 Acre	= 0.404686	Hectare	1 Sq. Kilometre	= 0.386101	Square mile.
चौ. मैल		चौ. किलोमीटर			
1 Square mile	= 2.58999	Square			
		Kilometres.			

3. वजन/WEIGHT

किलोग्रॅम		पौंड		शेर
1 Kilogram	= 2.20462	Pounds	= 1.07169	Seers.
पौंड		किलोग्रॅम	टन	मेट्रिकटन
1 Pound	= 0.4535924	Kilogram	1 Ton	= 1.01605 Tonnes.
मेट्रिकटन		टन		मन
1 tonne	= 0.98420	Ton	= 26.7923	Maunds

4. धारकता/CAPACITY

गॅलन (इंपिरियल)	लिटर्स	लिटर	गॅलन
1 gallon (Imp.)= 4.54596	Litres	1 Litre = 0.219976	(इंपिरियल) Gallon (Imp.)
गॅलन (U.S.)	लिटर्स	गॅलन (इंपिरियल)	
1 Gallon (U.S.)= 3.78533	Litres	= 0.83268	Gallon (Imp.)

5. मेट्रिक परिमाणे/METRIC UNITS

लांबी	किलोमीटर	मीटर	
Length	1 Kilometre = 1,000	Metres.	
	मीटर	मिलीमीटर	
	1 metre = 1,000	milimetres.	
क्षेत्रफळ	चौ. किलोमीटर	हेक्टर	
Area	1 sq.kilometre = 100	hectares.	
	हेक्टर	चौ. मीटर	
	1 hectare = 10,000	sq. metres.	
वजन	टन	किलोग्रॅम	क्विंटल
Weight	1 tonne = 1,000	kilograms = 10	Quintals
	किलोग्रॅम	ग्रॅम	
	1 kilogram = 1,000	grams.	

BY INSTRUMENTATION

at

13-05-2002

D-11429

13-05-2002

13-05-2002

GOVERNMENT CENTRAL PRESS, MUMBAI

शुद्धीपत्र / Errata
महाराष्ट्राची संक्षिप्त सांख्यिकी १९९८

पृष्ठ क्र. Page No.	बाब Item	तक्ता क्र. Table No.	स्तंभ क्र. Col No.	चूक Incorrect	वाचावे Read
१	२	३	४	५	६
15	महाराष्ट्र राज्य	2.2	7	18.84	18.64
-- " --	भारत	2.2	7	23.01	20.01
60	वर्ष	3.5	-	1997-98	1995-96
-- " --	-- " --	3.5	-	1995-96	1996-97
-- " --	-- " --	3.5	-	1996-97	1997-98
99	कोळसा	7.9	4	26.174	26.174
109	अनु. क्र. ४	12.2	1	पृष्ठांकित	अपृष्ठांकित
123	शेतकी शास्त्र	15.1	4	77,801	7,780
221	एकूण	28.4	3	12,74,815	19,74,815

१६. जीवनविषयक आकडेवारी / VITAL STATISTICS

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 16.3

महाराष्ट्र राज्यातील उपलब्ध वैद्यकीय सुविधा
MEDICAL FACILITIES AVAILABLE IN MAHARASHTRA STATE
(सार्वजनिक आणि सार्वजनिक सहाय्यित)
(Public and Public aided)

अनुक्रमांक Serial No.	वर्ष Year	रुग्णालये (संख्या) Hospitals (No.)	दवाखाने (संख्या) Dispensaries (No.)	प्राथमिक आरोग्य केंद्रे (संख्या) Primary Health Centres (No.)	प्राथमिक आरोग्य पथके (संख्या) Primary Health Units (No.)	क्षयरोग रुग्णालये आणि रुग्ण चिकित्सालये (संख्या) T.B. Hospitals and clinics (No.)	संस्थांतील खाटांची संख्या No. of Beds in Institutions	दर लाख लोकसंख्येमागे खाटा Beds per lakh population
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
1	1990	768	1,896	1,672	81	1,977 * *	1,09,273	146
2	1994	826	1,404	1,669	167	2,489	88,676	105
3	1995	828	1,404	1,672	167	2,494	88,143	101
4	1996	828	1,399	1,675	167	2,497	88,530	99
5	1997	839	1,388	1,683	167	2,516	89,155	97
6	1998	843	1,396	1,683	169	2,520	89,575	96

** १९८८ पासून चिकित्सालयांचा समावेश करण्यात आला.

** Number of Clinics have been included since 1988.

आधार - आरोग्य सेवा संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे

Source - Directorate of Health Services, Government of Maharashtra, Pune